
ప్రకటనము.

ఈ గ్రంథము పరియుపాద్య, ఈ దిగువనువిధము విలాసము గలవారికి
జాబులువ్రాసి, వి. పి. పోస్ట్ ద్వారా తెప్పించుకొనవచ్చును.

తె - శ్రీ కంఠాచార్యులు,

13, శ్రీరంగుల వీధి - మద్రాస్.

విజ్ఞప్తి.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయ సభాలంకారములైన యష్టమహాశివులలో నొకఁడని పేర్కొనఁబడిన వాఁడును, ప్రథమశాఖయ నియోగి బ్రాహ్మణుండు నగు తెనాలి-రామకృష్ణ మహాశివి వర్మనిచే రచియింపఁబడినదై, “పాండురంగ సుకవి పద్యంబుహరువును” అన్నట్లు పదసందర్భంబునను, వర్ణనావై లక్షణ్యంబునను నిరుపమానంబై, శ్లాఘ్యుతర కవిత్వకై లిగలదై. విలసిల్లు “పాండురంగమాహాత్మ్యము” అనఁబడు నీ యపూర్వ మహాకావ్యము, లోకగడ రెండుమాటులు ముద్రింపఁబడియుండెనుగదా అక్కాలంబున ముద్రితంబులైన ప్రతులన్నియు విక్రీతంబులగుటంజేసియు, ఏతద్గ్రంథాధీమాను లగు సుజనులనేకులు పదేపదే కోరుటంజేసియు, ఇప్పుడు మరల ప్రాచీనకోశము ననుసరించి యథోచితంబుగాఁబరిష్కృతంబై లఘుటీకతోడ ముద్రింపఁబడియె. ఇందేమేని పొర పాట్లుండినను గుణగ్రహణతత్పరులగు దోషజ్ఞు లట్టి స్థాలిత్యంబులను దిద్ది మమ్ముఁ గృతార్థులనుజేయుదురని పదింబదిగఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నాఁడు.

దీనిని “పాండురంగవిజయ” మనియుం జెప్పుదురు. శ్రీభగవదవతార గుణచేష్టిత ప్రతిపాదకంబైన యీప్రబంధము, విరూపి-వేదాద్రిమంత్రికి అంకితము గావింపఁబడినది. ఇందు స్కాందపురాణాంతర్గతంబగు, శ్రేత్రదైవతతీర్థ మేళనంబు గల పౌండరీకస్థలమాహాత్మ్యము వర్ణింపఁబడియున్నది.

శ్లో. ప్రహ్లాద నారద పరాశర పుండరీక వ్యాసాంబరీష శుక శౌనక భీష్మదాల్భ్యైః,
యక్ష్మాంగదాల్భ్యః వసిష్ఠవిభీషణాదీః పుణ్యానిమాన్ పరమభాగవతాన్ స్మరామి.”

“మ. సుకర్మంబి హింసయైత్యనుతు వ్యాసున్ శౌనకన్ శ్రీపరా
శరు యక్ష్మాంగదు సంబరీష సరమాజానిన్ వసిష్ఠం బురం
దరపుత్రున్ శుకు దాల్భ్యు భీష్ము వెఱుగొం దంజేయు మధ్వక్తిత
త్పూఁ డీ పుణ్యుండు పుండరీకుఁ డితనిన్ భావించు మేలీపులన్”

అనునట్లు పరమభాగవతంబు డగు పుండరీకమహర్షి చరిత్రంబును, అనేక పరమ భాగవతోపాఖ్యానంబులునుం గలిగి, పరమ ధర్మంబులను, పాండురంగాహ్వయంబున విలసిల్లు సర్వేశ్వరుని కల్యాణగుణంబులనుం బ్రతిపాదించుటం జేసి జ్ఞాన భక్తిసాధనంబై ఇహపరపురుషార్థప్రదంబైన యిమ్మహా గ్రంథమును భాషాధీమానులు బోధకులు బుభుత్సువులు నగు సుజనులందఱు గైకొని పఠించి యానందింతురుగాక.

విషయ సూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకృష్ణప్రార్థనానికము.

కృతిపతివంగావతారాభివర్ణనము.

సప్త్యంతములు.

కథాప్రారంభము.

హాశీపుర వర్ణనానికము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

పుండరీక సుహాముని చరిత్రానికము

తృతీయాశ్వాసము.

నిగమశత్రోహాభ్యాసము.

స్పృసింహతీర్థాదుల ప్రభావము.

శ్రీకృష్ణావతార చరిత్రము.

శ్రీరాధా దేవీచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

కాకము, హంసము, చిలుక, నాము, తేనెటీగ, కన్ను, అనునవి మోక్షమునొందునట్టి
సుఖీలయగు చరిత్రాశ్రీ చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

భక్తరాజు తమ్ములతోఁగూడ సాండులగు క్షేత్రమునకు బోయినట్టి.

సుశశోహాభ్యాసము

ఆయాత్ర, నియాతులగు మునికుమారుల చరిత్రము.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఓశ్రీకృష్ణప్రార్థనము శ్లో

కాంతామణిః గన్తాంగి మది ధాత్రిక్ మంచినక్ దత్తితి
శ్రీకాదంబిని మీది కుబ్జ ననఁగా శ్రీవత్సముం దాల్చి ము
ల్లోకంబు ల్పాదలించు కృష్ణుఁడు దయా భుంజేలు శ్రీవైష్ణవ
స్వీకారాహ్ను విరూరిపట్టణపతిక్ వేదాద్రిమంత్రీశ్వరుక్

ఓశ్రీ లక్ష్మీప్రార్థనము శ్లో

సీ. అవతారమందె నే యఖిలై కజనయిత్రి, కలశరత్నాకర గర్భసీమఁ
దోఁబుట్టువయ్యె నే తులితకాంచనవర్ణ, వెల్లదివెన్నెలగాయు వేల్పునకును
బాయకయుండు నే పరమపావనమూర్తి, చక్రిబాహుమధ్య సాధవీధి
నగ్గిషేకమాడు నే యభివర్ణితాచార, విగ్గజానితమా తేటనీట
తే. నవనిధానంబు లేదేవి జన్మజీసరకు, లమ్మహాదేవి శ్రీదేవి యాదిలక్ష్మి
సరసశుభదృష్టిరామానుజయ్యనుతుని, నాదరించు విరూరివే దాద్రినాథు.

ఓశ్రీ బ్రహ్మస్తుతి శ్లో

ఉ. మాద్రికి మీరు నంచవెలి మాపుపయిక్ మురువైనజోదుచే
భద్రమయాత్తుచే భువన పాలనభేలనుచే సరస్వతీ
ముద్రితవక్త్రచేత నలు మోములవేలుపుచే విరూరి వే
దాద్రి చమూవిభుండు గను నాయువు శ్రీయు నిరంతరాయముక్. 3

ఓశ్రీ సరస్వతీ స్తుతి శ్లో

శా. కద్రూజాంగదుతోడఁబుట్టువు శర త్కాదంబినీచంద్రికా
చిద్రూపాంచిత పద్మగర్భముఖరా జీవావళీహంసి వ

లఘుటీక-౧. శ్రీకాంతామణిక్=లక్ష్మీదేవిని. కన్తాంగి=వంచించి. ధాత్రిక్=భూదేవిని. మంచినక్=వన్నెంపఁగా. తత్త్రికాదంబిని=ఆభూమియొక్క కాంతిసంపదయ నెడి మేఘపక్షి. శ్రీవత్సముక్=శ్రీవత్సముల నెడి తొమ్మిదలిమచ్చను. పాదలించు=వృద్ధిపొందించు ॥౨॥ వెల్లది=స్వచ్ఛమైన ॥ ౩॥ మూర్తి=మాదిరి. నిరంతరాయము=నిత్యమైన శుభావశ్రయము—విఘ్నములేమి ॥౪॥ కద్రూజాంగదుఁడు=శివుఁడు. చిద్రూపాంచిత=జ్ఞానస్వరూపముచేత ఒప్పినది. వర్ణద్రాక్షాఫలకీరి=వర్ణముల నెడి

ర్ణద్రాక్షాఫలకీరి శారద కృపా రామానుజమాత్యు వే
దాద్రిస్వామికి నిచ్చు నిచ్చటను వి ద్యాబుద్ధివాక్సిద్ధులకా.

౪

ఉత్సాహ స్తుతి శ్లో

ఉ. ఈ చిగురాకు నీ ప్రసవ మీ పువ్వుదేనియ యెంతయుపైడికా
జూచితీరే యటంచు దన చుట్టు శుకామలు గొల్వంగఁ గెవ
శ్లోచితచంద్రగాంగజల మైన శివాహ్వయకల్పశాఖ వే
దాచలమంత్రీకీర్తికల శాద్ధిని వెన్నెల మాడ్కిఁ జూచుతకా.

౫

ఉత్సాహ స్తుతి శ్లో

ఉ. చిద్రసవేది యా కొదమ చిల్కలక విష్ణుసహస్రనామముల్
ముద్రతి మోము మోవి నిడి మున్నుచు గోసన మేను దువ్వుచుకా
భద్రనిధాన మైవెలయు పర్వతకన్య విరూపి మంత్ర శే
దాద్రికి విష్ణుభక్తిమహి మాతెకయం బనయంబు సేపుతకా.

౬

ఉత్సాహ స్తుతి శ్లో

సీ. నూత్రినతేదేవి రాబగుపాలిండ్లవై, మలుపచ్చిగండపు వలపుతోడ
శిరసులు నంచు నెర్జరకొటిఁ బనిగొను, తపసియ వేత్తచూ న్నెంబతోడ
బనియేమిమనివిన్నపముసేయునునొర కములయినవిష్ణాయుధములతోడ
బ్రహ్మాండకొటుల పాదపక్షములెల్లఁ గని యున్న న్నెంపుమనసుతోడ
తే. శాశ్వతంబునమూర్తియైజగములేలు, మునిమనోహరి నేనమునలియఁ
చేయుపనులెల్లసఫలముల్ చేయుఁగాత, మలతిరామానుజయ్యవేదాద్రి పతిక.

ఉత్సాహ స్తుతి శ్లో

శా. మీఁదం దారధరాధరంబు గల యా మేను న్నగంజానతి
త్రావృత్తంబుచి న్నెలిగ్గు శిగయూ శస్వామి వేమక భా
స్రామర్చనశుభప్రభుండు నునుచు న్రామానుజమాత్యు
వేదాద్రిశు విరూపిమందిను ఇగ ద్విశ్వాతికీర్తికృపకా.

౭

ఉత్సాహ స్తుతి శ్లో

సీ. ధరశీభరముదాల్చు తన చేనయంతయు, భుజపరిఘములు బొంగివడివి
మునుమిమ్ముగనియైన తన ప్రజ్ఞయంతయు, మతివిశేషమునందు నున్దరించి

బ్రాహ్మ ఫలములకు చిలుక ౧౧. ప్రసవము=పువ్వు ౧౨. చిద్రసవేది = భూతనాము వెడిగిరిది.
ముద్రతిక=సంతోషముతోడితక క్రితీ. మున్నుచుకా=మాటలుచెప్పుచు. ౧౩. సోమగ=ఉదయము.
మలుపచ్చి=కొంచెముతడియాడెనది.వలపు=వాసన. పనిగొను=నియమించు. వేమక=వేయారి=విష్ణు
శ్లోమయ ॥ ౮ ॥ తారధరాధరంబు=వెండికొండ. త్రావృత్తంబుచుకా=దానినితోలిగముక్కుయొ

దైత్యారివశ మైన తన చిత్తమంతయు, నినుచు గౌరవమున నివ్వటించి
తనువువెన్నెలగాయు తనమూర్తియంతయుఁగీర్తివైభవమునఁ గీలుకొలిపి
తే. శేషుఁ డఖిల ప్రపంచవి శేషశాలి, నిత్యముక్తుల కాద్యుఁడై నిలుచుమేటి
చాచుచారిత్రరామానుజయ్యపుత్రుఁ, గరుణవేదాద్రిమంత్రిశేఖరునిమనుచు.

ఛ్లో కవిస్తుతి స్తోత్ర

క. పుట్టుకుఁ బుట్టెడు వేళిం, దిట్టపు నునుపచ్చి పుట్ట తేనియచవితోఁ
బుట్టె నన నమృతముట్టెడు, పుట్టనినువు సత్కవిత్వ ములు వృష్టింతున్. ౧౦
క. ఇట్టాడరాని యాగమ, ఘట్టమునకు నడవ యచ్చు కట్టిన మునిరా
ట్టాట్టాఁగిమిక్తుఁ దపముల, పుట్టిననెలవయిన వ్యాస ముని వర్ణింతున్. ౧౧
తే. వ్యాసవాల్మీకిముఖనూక్తి వైభవముల, నేర్పుపీఠంగనిజకావ్య దర్పణముల
సరసమానసములనేఱు పలుచుకీర్తి, భవులనన్నయభట్టాది కవులఁదలఁతు.

ఛ్లో సత్కవిప్రశంసాదికము స్తోత్ర

ఉ. చాటుకవిత్వతత్త్వరస సాగరపారగులయ్యు సత్కపుల్
పాటిగఁ బట్టి విందు లొక పాటివి గావనకన్యకావ్యముల్
కైటభవైరి యావతశి ఖామణి శ్రీసతి పేరురంబునన్
మాటియు నీటికెంపు బహు మానముగం బదకంబుఁ జేయదే? ౧౨
తే. తప్పు గలిగినచోటనే యొప్పుఁగలుగు, సరసకవితావశోక్తుల సరణియందుఁ
గప్పుగలిగినచోటకరునియందు, నమృతధారాప్రవాహంబు లడరుఁగాదె.
తే. కానదోషాల్పలయినదుష్టపులకతనగరిమవహించుగవిరాజకావ్యమహిమ
బహుళపక్షంబుచీకటి బహుళమగుటఁ, జాయవెన్నెల తరితీపు సేయకరణి.
వ. అని నిఖిల భువన ప్రధాన భన్యంబు లగుమాన్యదై వతంబులం గొనియాడి
రూడిమెఱయుకవివృక్షభలనభీనుతించియుదంచితంబగుకవిత్వతత్త్వంబునం
గల గరిమంబుఁ బరిశీలించి వంచకు లగు కొంచెవుంగవుల రవళి యుదలించి
పంచాక్షతోటివి స్త్రీలం బగునర్థవమేఖిలావలయంబునం గల పరమవైష్ణవ
రత్నంబులకుఁ బ్రయత్నపూర్వకంబుగ నభీవంధనం బాచరించి. ౧౩
క. వాక్యాంతాశ్రయభట్టు, చిక్రాచార్యుల మహాత్ము శ్రీగురుమూర్తి
నిక్కపు భక్తి భజించెద, నిక్కాన్యకళాకలాప మీడేఱుటకున్. ౧౪

కృ-ప్రకాశముతో || ౯ || పాంకపజిచి=జపనెట్టి మునుమిమ్ముగని=వేదములకు ఉనికిపట్టుమస్త
రించి=వికృతముచేసి. నివ్వటించి=వ్యాపింపఁజేసి || ౧౦ || ౧౧ || ఘట్టమునకున్ = తీరప్రదేశమునకు.
అచ్చుకట్టిన=ఏర్పడిచిన||౧౨||యావతశిఖామణి=స్త్రీసమాసమునందు శ్రేష్ఠురాలు. మాటియున్ =
మఱుగుపఱచియు. నీటికెంపుఁ=కాస్తుభమణిని ||౧౩||౧౪||౧౫|| ౧౬||రూడి=ప్రసిద్ధి. గరిమంబు=

క. తవణింతు నొక్క శ్రీభా, గవతచరిత్రంబు బరమ కల్పానను

దృవభవనంబు జతుర్దశ, భవనమహారత్నసూత్ర ముగి గుసగుడి.

వ. అని యిట్లభీనవప్రబంధనిర్మాణ కౌతూహలాయ త్తచిత్తించనటు గో నున్న సమయంబున.

౧౯

సీ. తనకులాచారవ ర్తన వైష్ణవాచార, పర్యాయముల కొద్ది బంగి గాంగ

దనసూన్యతము పురా తనసత్యనిధులయు, న్నతికలునన్మిత్తితముగాంగ

దనబుద్ధిసీతిశా స్త్రురహస్యములు తెల్లముగఁ దెల్పు వ్యాఖ్యాన ముగి గాంగ

దన వ్రాయగంటంబు మొనవాడి విక్వంభ, వాప్రజలకుఁ బ్రాణ పక్షగాంగ

తే. నెలయుమంగయగునవభూ విభుని పెన్చి, సంగభూపాలమఁకెల్లయ న్నన్మనః త్రి

జయయుతుండై నరామానుజయ్యసుతుఁడు, భద్రగుణసీతివిరచితాశ్రయౌ.

మ. కవులుం బాతకులుక బ్రధానులు నలం కారజ్ఞులుక బ్రాహ్మణుఁ

ధవశాక్షు లృజియింప నిండుకొలునై తాతేందుతారానాని

ధవశంబై న సువర్ణకుంభయంత సౌ ధంబందు నావాసమై

వివిధామ్నాయపురాణ గుంభనకక త్వింశతిక బ్రహ్మచారిమః . ౨౦

క. నను రామకృష్ణకవి గవి, జననహతారానభవ సంతోత్సనసూ

క్తినిధిఁ బిలిపించి యత్నా, సనమునఁ గూర్చుండఁబనిచి చగురతనకయౌ.

సీ. తగసంస్తృతము దెనుగుగజేయఁ దెనుగుసంస్తృతముగజేయంగఁబొందుచివి

నలు దెఱంగులనెన్నఁగలకావ్యధారల, ఘనఁడవాగువనందుంగరముమేటి

వఖిలభూమిపాల కాస్థానకమలాక రోదయ తరణసూ ర్వోదయః కవు

తైవవైష్ణవపురాణావలినానాథ, ములు సేకుఁ గవతలా మంకికభము

తే. లంధ్ర భూమికుచాగ్రహారాభమైన, త్రితేనాభ్యగ్రహారాభమైన

శాఖికాకోకిలమ వీవు సరసకవివి, రమ్యగుణకృష్ణ రామయ నామకృష్ణ !

గౌరవము. చవళి=శ్వని—కూయుట. అష్టవమేఖల=భూమి ౧౭ ౧౮ ౧౯ ౨౦ ౨౧ ౨౨ ౨౩ ౨౪=ఉపాధ్యాయులు నెట్టెడి మేలుపంత్రి. వ్రాయనప్రకృతి=వ్రాయనశక్తిచే ౨౧ ౨౨ కవలనమా...నిధి=కవీశ్వరులనెడితీయ్యమామిడిచెట్లనాలునకుకనంతకాలమున లెవేడుకయైనవంశిమాటలకు స్థానమయినవానిని—కవులకుఁతమరాగమునుపుట్టించెడి వంచిమాటలగులవానిని . ౨౩ ఆశువు నందుకొ=వడిగాకవిత్వముచెప్పుటయందు. భూమికుచాగ్రహారాభము=భూదేవయొక్క రసముల వైసుండెడి మత్స్యాలపేరునుపోలినది. అగ్రశాఖికాకోకిలమవు=ప్రథమశాఖయనెడి కృత్తమునకు కోకిలమైనవాడవు. చమ్యగుణకృష్ణ=మనోహరములైనగుణములయందుఁగృహ్యుఁడా . ౨౪ కావ్య

- క. కాండిన్యసగోత్రుడ వా, ఖండలగురునిభండ వఖిల కావ్యరససుధా
మండనకుండలుడవు భూ, మండలవినుతుడవు లక్ష్మ మావరతనయా !
- క. యశముగలిగించు నీ మృదు, విశదోక్తులఁ జౌండరిక విభచరితఁ జతు
ర్దశభువనవినుతముగ శుభ, వశమతి నాపేర నుడువు వరత త్వనిధి ! ౨౧
- ఉ. స్కందపురాణసీరనిధి కౌస్తుభ మై ప్రభవించు దేవకీ
నందను సత్కథోద్యమము నవ్యకవిత్వకళాకలాపము
కుందనముఁ ఘటించి కడుఁ గ్రొత్తగుసామ్యునరించి విష్ణుసే
వం దిలకించు నప్పరమ వైష్ణవకోటి నలంకరింపుమా. ౨౨
- మ. ఉదయం బస్తనగంబు సేతువు హిమ పూహంబునుం జుట్టి రా
విదితంబైన మహిఁ మహాంధ్రకవితా విద్యాబలప్రౌఢి నీ
కెదురేరి సరసార్థబోధఘటనా హేలాపరిష్కార శా
రద నీరూపము రామృష్టకవిచంద్రా ! సాంద్రకీర్తిశ్వరా. ౨౩
- వ. అని సంభావించి కనకాంబరా భరణంబులం బ్రసాదించి యా ప్రధాన
పంచాననుండు. ౨౪
- మ. పలుకుందొయ్యలిహాళికాంతి కెన యా బాగాలు నయ్యుతిచె
క్కులఁ బోలుం దెలనాకు లయ్యువిదప ల్కుల్యంతికప్రంపుఁ బ
ల్కులతోఁగూడిన వీడియం బొసఁగె నా కుం బద్ధనాభార్చనా
కలనాపావనమా స్తకంకణధుః త్కారంబు తోరంబుగఁ. ౨౫
- వ. ఇట్లు లోకోత్తరగుణోత్తరుం డగు నా ప్రధానశేఖరుండు పరమపురుషపరి
కర చరిత్రంబునకు నధీశ్వరుండగుట తీర్థంబును స్వార్థంబునుజూడులుం దేవర
ప్రసాదంబునుబుద్ధ్యాంబునుంబుకుష్మార్థంబునునయ్యె నయ్యభ్యుదయంబునకుం
గల్యాణాచారంబుగాఁ గృతిపతి వంశావతారం బభివర్ణింపంబూని. ౩౦

రససుధామండనకుండలుడవు=కావ్యరసమనెడిఅమృతమేలంకారమయిన చెవిపోగుగాఁగలవాఁ
డవు || ౨౧ || మృదువిశదోక్తులఁ=సులభోచ్ఛారణమును తేలికదనమునుగల మాటలతో || ౨౨ ||
సీరనిధి=సముద్రము. తిలకించు=ప్రకాశించు || ౨౩ || హిమపూహంబు=హిమాలయము=ప్రౌఢి=
నేర్పు. సరసార్థ...ష్కార=రసవంతమయిన అర్థముయొక్క తెలిపినికూర్చుటయనెడివిలీనచేష్ట
యే ఆభరణముగాఁగలది. శారద=సరస్వతి || ౨౪ || సంభావించి=సన్మానించి. ప్రసాదించి=ఇచ్చి.
ప్రధాన పంచాననుండు=మంత్రిశ్రేష్ఠుఁడు || ౨౫ || పలుకుందొయ్యలి=సరస్వతి. బాగాలు=వక్క
పలుకులు. తెలనాకులు=తెల్లనియాకులు. కప్రంపుఁబల్కులతోఁ=కర్పూరపుఁబలుకులతో. వీడి
యంబు=తాంబూలము. తోరంబుగఁ=అతిశయింపఁగా || ౩౦ || లోకోత్తరగుణోత్తరుండు=లో
కమునందు మేలైనగుణములచేతఅధికుండు. పరికర=పరివారముయొక్క. జూడులు=జాతిగ్రంథము

కృతిపతిపంశావతారాభివర్ణనము.

సీ. మిగులగన్నొదవిన బిగువయెక్కుడుగాని, కరుణాకటాక్ష విశ్వానమువాడు
దంష్ట్రావిలంకన రథనమయెక్కుడుగాని, ముద్దుజుందుననేలు మోమువాడు
సరమ్మగదేహవి స్ఫురణమెక్కుడుగాని, బహుకోటినుననరూ హరిబాడు
దైత్యదండించును ద్ధతియెయెక్కుడుగాని, శ్రేతజనానకులని ట్టిచవాడు
తే. నాగ గరుడాద్రి సింహాసనముననుండి, యెల్లజగములనేలు లక్ష్మీవ్యండు
శ్రీయహోబలనరసింహనాయకుండు, శతమతనగోత్రమంత్రరక్షణము నప్పు
చ. జతరవనత్న పంచసుర సత్తమతుల్యుఁ డశేషయోగిరా

ఞ్జితహృదయుండు మానిజన మాన్యుండు భన్యుండు ముక్తికామి
కతనకుచద్వయీనిహిత కాంచనమాలిక హేళికల్లు డా
శతమతణ్ణి శేఖరుఁ బ్ర శంస యొనర్చుచుం జగంబులకా. 32

శా. ఆవిర్భావమునొందె చతుర్ముఖుని వవ్యాహతైస్వర్యంబు
క్షీమతుండు విరూపకర్త సువివ శ్రేష్ఠుండు విద్యాహయ
గ్రీవుం డన్నయమంత్రి యవ్విభుని నల్లర్తు ల్విజ్ఞానధాని శి
ద్యావాప్యభ్యవకాశ పుంఖత నిజ వ్యాపారహాసితకా. 33

ఉ. ఆసచివావతంసముకు లాంగన చెల్వగు లత్కృమాంబ గౌ
రీసతియో యగుంధతియొ కేనతియో యల యాది లక్ష్మీయో
వాసపురాణియో యనగ వాసియు వన్నెయుఁ గల్గి నేర్పరా
జేసినమూర్తి మేలు పతి చిత్రమునచ్చినచచ్చిత్రలకా. 34

ఉ. అన్నయలత్కృమాంబ సుతు లక్ష్మీనిధానము లిష్టరాజు సం
పన్నుండు రంగరాజుఁ బ్రతి భాసిధి గుంజనురాజుఁ బూర్వరా

జును. అభ్యుదయంబునకు = మేలుపొందుటకు. కల్యాణాచార్యులు = శుభముచేయువానినిబ్రాహ్మ
వడి || 30 || మిగులక = అపల్లవమించుమిడిగ్రద్దతో. దంష్ట్రావిలంకనము = ఇంటిముఖము
నందలి పావుర గూండ్లవలెగానవచ్చెనోజలవెంకే. విశ్వానము = ప్రభావము. హరిలి = నిర్మల
31 || జతర...తుల్యుండు = కడుపునందువాసముచేయుమిచ్చ లోకములనులవాడైన శ్రేష్ఠశత్రునితో
సమానుడు. అశేష...యుండు = ఎల్లయోగీశ్వరులకు సమమైన వాడు. హేళికల్లుండు =
సూర్యునిబోలినవాడు || 33 || ఆవిర్భావమునొందె = పుట్టెను. అవ్యాహతైస్వర్యముకానిది.
విద్యాహయగ్రీవుండు = చదువునందు హయగ్రీవుడైనవాడు. ద్యావాప్యభ్యవకాశ...హాసితకా =
అకాశమునకుభూమికి నడిమియెడమును నందులేనిదిగాచేయునట్టిరచనలయొక్క హాసముముట్టు
టచేతను || 34 || సులాంగన = గృహిణి — వెండ్లాము. వాసి = గొప్పతనము. వన్నె = పొగడ్త. చెల్వగుకా
— ఇదిక్రియాపదము || 35 || అర్థనిధానము = యాచకులయనిధి. అన్నయభ్యున్నతి = ఆనీతి గౌరవము

సన్నతభాగ్యవర్ధనుల సన్మతి శౌర్యము ధైర్య మన్నయా

భృన్మతి సీతి రీతి జయ మొప్పును నేర్పును నెన్నశక్యమే ?

31

క. ఆమువ్వురిలో రంగను, ధీమణి దీపించె మౌళ తిలకంబగుచు

శ్రీ మహితగంగమాంబా, రామారమణీయరాగ రసరంజితుడై . 32

క. ఆరంగరాజుకీర్తులు, శ్రీరంగనివాస హాస శివకరలక్ష్మిం

జేరంగఁదిగుచు వహితులఁ, బారంగా నెగుచు నతని బాహాని యనిన్ . 32

సీ. శ్రీమదష్టాక్షరీ నేవైకనిపుణుండు, గీతార్థసారసం శేతవేది

పరిచితనిన్యప్ర బంధసంధానుండు, మహితసౌదర్యన మనువిదుండు

నవ్య వైష్ణవపురాణచతుష్టయజ్ఞుండు, నిజసమయావన నిపుణబుద్ధి

సరసరామాయణ సప్తకాండజ్ఞాత, యాశవందారుస్త వాఙ్మళోభి

తే. సలీలనిధిజాలజంఘాల జలవిశాల, ధూళిపాళీభరాళీక ధూమభూమ

శంకితాత్మప్రతాపవై శ్వానరుండు, గంగమాప్రాణవిభుఁ డొప్పు రంగరాజు.

తే. దశరథేశ్వరుభార్యయై ధన్యమహిమ, మున్నుకౌసల్యశ్రీరాముఁ గన్నకరణి

రంగయామాత్యుసతియైనగంగమాంబ, మతిమరున్దంత్రీశ్రీరామమంత్రీగని

క. ఆరామరాజు వాహిని, వారాకర మొకటి దాఁటె వసుమతి మున్నీ యె.

శ్రీరామరాజు వాహిని, వారాన్నిధులేడు దాఁటి వర్తిలునవలన్ . ౪౦

సీ. పుడమిపై నడనేర్చి యడుగుఁబెట్టెడు నాడె, గర్భంబు నాల్గుపా దములనిలిపె

జిలిబిలిపలుకులు పలుకనేర్చిననాడె, సత్యభాషాహరి శృంగద్రుఁ డయ్యె

వసుమీదటివ్రాలువ్రాయనేర్చిననాడె, కమిచిదిక్కులజయాంకములువ్రాసె

ముఖ్యవ్రతస్ఫూర్తి ముంజిగట్టెడునాడె, కవులఁబ్రోచుటకుఁ గం కణముగట్టె

తే. నంబమాంబికఁగల్యాణ మైననాడె, వాసిగల కీర్తిలక్ష్మికి సేనవెట్టె

ధైర్యహేమాద్రిప్రజ్ఞశాస్త్రపుమాద్రి, రంగయామాత్యవసునిశ్రీరామమంత్రీ

31 || 32 || కివశ = మేలునుకలుఁజేయునట్టి. ఎగుచున్ = తలుమును. బాహాని = చేతికత్తి || 3౩|| సంకేతవేది = ఏర్పాటు తెలిసినవాఁడు. పరిచిత = ఆలవాటుచేయఁబడిన. సౌదర్యనమనువిదుండు = సుదర్శన మంత్రము నెఱిగినవాఁడు. నవ్య = నుతనపదగిన. నిజసమయావన = తనమతమును రక్షించుకొనుటయందు. సలీలనిధి = సముద్రము. జంఘాల = మిక్కిలివడిగాపోవునట్టి. ధూళి పాళీభర = దుమ్ముచాలుయొక్క. అతిశయమనెడి. అళీక = అబద్ధపు. భూమ = మిక్కిలి. ఆత్మ ప్రతాప = తనప్రతాపమనెడి. వై శ్వానరుండు = అగ్నిగలవాఁడు. ప్రాణవిభుండు = నైమిటి || 3౪|| ౪౦|| వాహిని = సేన వాగ్ధాటి. వారాన్నిధులు = సముద్రములు || ౪౧|| జిలిబిలి = కొంచెము చచ్చిరాని. కమిచి = ఆక్రమించి. ముంజి = దర్శ మొలత్రాడు. ముంజిగట్టెడునాడె. = ఉపనయనమునాడె. కల్యాణము =

- సీ. సంహృతాంహస్సూర్తిసింహాసనుడున, సింహవిక్రముడున, సింహశౌరి
త్రయ్యంతవాసనా గ్రహబుద్ధినోయ్యారి, యుయ్యారిరామాను జయ్యగారు
గంగాతరంగసా రంగలాంఛనదీప్తి, బొంగుకీర్తికిరాజు రంగరాజు
శరణాగతత్రాణ కరుణాచరణకేళి, వరదరాజులబోలు వరదరాజు
తే. ననగశ్రీరామవిభునికి నంబమకును, గలిగి రాచంద్రతారార్క-గతిబ్రహ్మ సీ
నలుపురాత్మజుతాదార్య సలిలనీధులు, భుజగశాయికి నాలుగుభుజములట్లు.
తే. అందు నగ్రజుఁ డఖిలవి ద్యావిద్యోది, శ్రీన సింహాఖ్యసన్మంత్రి సింహమలరు
లీల లక్ష్మమ్మ తనకుని ల్లాలుగాఁగఁ, జెలఁగె లక్ష్మీన్యసింహవి శేషముడ.
క. శ్రీనరసింహుని లక్ష్మీ, మానవతికి వెంగళాఖ్య మంత్రీశ్వరుఁడు
గోనప్పయు ననఁడుని, ద్యావిధు లిరువురు బుద్ధి తై మనిరననిక. రర
క. నయవినయంబులకై వడి, జయతేజములట్లు విభవ శమములక్రియ న
వ్యయ యశులు వెంగళయ కో, నయ లిరువురు వెలసి రవని నాథాచ్చితులై.
క. ఆవెంగళ మంత్రీశ్వరు, దేవికి శ్రీ మాబళాఖ్య తిలకవతికి రా
ధావిభుదేవేరియు నల, కావేరియు నీడుకోడు గౌరవశలక. రఁ.
క. గానశతంబురుఁ డనఁ, గా నయవిద్యావివేక గౌరవలక్ష్మీ
జాని యనంగా నిష్కరఁ, గోనప్రభుఁ డొప్పు మంత్రి కులతిలకంబై. ర2
తే. అవిదేహాధిపతి పుత్రీ యాత్మభార్య, గాఁగవిఖ్యాతి. అందు రా ఘవునికి పణి
రాఘవాం బాధిరాఘుడై శ్లాఘమిరు, శ్రీన సింహునితో నన్న సింహకుంపు.
ఉ. సామజరక్షణుం గొలిచి సన్నుతికెక్కిన భాగ్యశాలి శ్రీ
రామచరమాపశేఖరుని రంగనమంత్రి ననంతమాంబికా
స్వామి నుతింతు మన్మథభు జానతపుష్ప ధనుర్మధూశిధా
రామధురోక్తిగుంభనభ రన్మరణాపరిణాహచాతురిక. ర3
చ. ఉరుమతి రంగమంత్రితన యుల్ విలసిల్లిరి పుల్లమల్లికా
హర దర హాస హీర హిమ హార పటేర యశోధురంధరుల్

వెండ్లి. శేష=తలఁబ్రాలు. ర2 || సంహృతాంహస్సూర్తి=నకింపఁజేయుఁడిన సాపములప్రకాశ
ముగల, త్రయ్యంత=వేదాంతముయొక్క. గ్రహ=గ్రహించుకట్టి. సారంగళాఖ్య=చంద్రునికైన
ర3 || రర || రగి || రఁ || రాధావిభుదేవేరి=విష్ణుదేవునిపట్టపురాణి యగలలక్ష్మీ. ర2 || లక్ష్మీజాని=
లక్ష్మీకి వెనిమిటి—విష్ణువు || రర || రగ || చరమాపశేఖరుని=సేనాపతిశ్రేష్ఠుని. స్వామి=వెనిమిటి
మధూశి=మధువు=తేనె. గుంభనస్ఫురణాపరిణాహచాతురిక=కూర్పుయొక్క అతిశయమువలన
ప్రకాశముయొక్క మిక్కుటపునేర్పుచేత || గం || పుల్ల=వికసించిన, హీర = వజ్రమణి. హర=

- నరదయగల్గువాడు గుణ వంతులు శాంతులు కాంతిచంద్రముల్
నరదయమంత్రిపుంగవుఁడు వాసవతల్పుఁడు రాఘవయ్యయన్. ౫౦
- క. రంగయవరదామాత్యు వి, హంగమవిభగమనభజన హంసధ్వజ సా
రంగధరహరినిభవా, గ్ధంగాశ్చంగారితాస్య కమలు నుతింతున్. ౫౧
- సీ. సమకూర్చఁగానేర్చు సకలవైష్ణవశాస్త్ర, సిద్ధాంతశుద్ధాంత సిద్ధిగరిమ
హవశింపఁగానేర్చు నఖిలావనీచక్ర, సామ్రాజ్యపూజ్యవి శాలలక్షి
వలపింపఁగానేర్చు వాలారుజాపుల, కోపులుచూపుచు కోరదృశలఁ
బాలింపఁగానేర్చు బాంధవకవిగాయ, కాథార్థానివహంబు ననుదినంబు
- తే. దండనాథునిమాత్రుఁడె దశదిశావ, కాశసంపూర్ణవిజయప్ర కాశశాలి
రంగయామాత్యువరదయ్య ప్రకటశౌర్య, ధారివాచాధరాధర ధారిశయ్య
- క. తిమ్మాంబ యక్కిమయు వర,దమ్మయు వరదమ్మ భార్య లై వెలసిరి తే
జమ్మున శక్తిత్రయమువి, ధమ్మున సకలోష్ణతప్ర థాప్రథితమతిన్. ౫౩
- ఉ. మున్నొకరాఘవుండు తల మోచిభజించు విధేవణాదులన్
మన్ననఁ బ్రోచె గాచెనను మాటలెకాని గుణప్రసన్నతన్
బ్రన్నదనంబుఁ హవఁగల రంగయ రాఘవమంత్రి నిచ్చులున్
వన్నెకుఁదెచ్చు నిచ్చు నభి వాంఛితవస్తువు లడ్డకోటికిన్. ౫౪
- క. తేజమున రాఘవుఁడ యం, భాజేక్షణ తిమ్మమాంబఁ బోల్పందగు నా
రాజీవసదన శారద, రాజార్ధకిరీటపూర్ణ రాజనిభాస్యన్. ౫౫
- క. శ్రీరామమంత్రినరదను, ధీరత్నముకులవధూటి దీపించు యశో
దారమహావరణ విష్ణు, శ్రీరంజిత కొండమాంబ చిరపుణ్యములన్. ౫౬
- క. అదంపతులకుఁ గలిగిరి, గాదిలి సత్కుత్రవసులు గనుఁగొండనయన్
శ్రీదనరునొబళయ్యయు, వేదస్మృతిజాయమాన వినయనయగతిన్. ౫౭

ముత్యాలపేరు. వర = మేలైన. పటిర = మంచిగండము. ॥ ౫౦ ॥ ౫౧ ॥ హవశింపఁగాన్ = ధరింప.
వాలారు = దీర్ఘములైన. కోపులు = అందములు. చకోరదృశలన్ = స్త్రీలను. ప్రకటశౌర్యధారి =
ప్రసిద్ధమయినశూరత్వమును ధరించినవాఁడు. వాచాధరాధరధారిశయ్య = మాటలచేత విష్ణుదేవుని
పానునైన శేషుఁడు ॥ ౫౩ ॥ ప్రథా = ప్రసిద్ధి. ప్రథిత = ప్రసిద్ధమయిన ॥ ౫౪ ॥ ప్రోచెన్ = పోషించెను.
కాచెన్ = అపదలుతోలగించికాపాడెను. బ్రన్నదనంబు = మనోహరత్వము. అడ్డకోటి = యాచకులను
మూహము. అభివాంఛిత = కోరఁబడిన ॥ ౫౫ ॥ రాజార్ధకిరీట = అర్ధచంద్రుఁడుకిరీటముగాఁగల శివునియొ
క్క. ॥ ౫౬ ॥ కులవధూటి = గృహణి. పెండ్లము. రమణన్ = విధమున ॥ ౫౭ ॥ గాదిలి = ప్రియము

క. కనుఁగొండ యితనిదైర్యము, పెనుగొండగు నవని నెఱిగి ధీమతి బరలె న
చనుఁగొండలకనఁగఁదగు, కనుఁగొండయ నాగమాఁబి కావ్యభుంజై.

ఆ. అతనిసోదరుండు మతికళాజంఘారి, గురుండు బంధుఁలకి నురధి నెలయు
నొబళాఖ్యమంత్రి యశాబళా! యీతనిజయమునయమునండు కనాలుఁగనె

ఉ. ఇ మృనవద్యహృద్యసము దీర్ఘ గుణాశీకి గల్గిన శృపుం
గొమ్మ నవీనదానగుణ గుంభన సంభృతిః బద్ధనాభుఁగ
న్నమ్మ నరామరస్తుతజ యస్థితి కౌబళిమంత్రిభార్య శశా
నమ్మమ యమ్మనద్విరవ యానకు నేనజు లీడు ధారుణికో. ౬౦

వ. ఏవంవిధాన్యవాయ పయఃపారాచారంబునకుఁ దారకాకేమనాకృతి యగు
కృతిపతితెఱుం గెట్టిదనిన— ౬౧

ఉ. మానితరాజితద్యుతిస మంచితమోహనమూర్తి ప్రేక్షవ
జ్ఞానపరాయణుం డమ్మత సాగరరాజ గర్భిణుఁ డింద్రుం
తానసురద్రుమం బతఁడు దానన నానతశాస్త్రపుండు రా
మానుజమంత్రి వర్ణిలు మ హామహాంజై నిజనరసిక ప్తహా. ౬౨

సీ. కతపత్రముపవచ్చుఁగలగాంచునపుడైన, గోలిక బరకాఁటెఁ గోలికనుచు
ముషియవై నగవచ్చు మొనదాసించిన, శూరత్వమున వెన్న చూపఁడునుచు
దిబ్బెమె త్తఁగవచ్చు నమ్మరంబగుకల్పి, మేరమోనినతితి మెలఁగఁడునుచు
జేసఁపఁగావచ్చు శివుమోదనసేయుఁ, బూనికఁజో బల్కి బోనికనుచు

తే. జలధివలయితవసుమతీ స్థలవతంస, భానురాంసనమాక్రత ప్రాభవే
శరమకనరోత్రభవమంత్రి చక్రవర్తి, యనరామానుజయ్యకు వైకికగి.

శా. రాధానాథపద్మాభంగ మగు నా రామానుజాకంఠికి తే
జోధారావళి భాను భానుచుపమం జూపట్టు మిత్రాంబుజో
ద్యోధంబుం బ్రతిపక్షతైరవనిన ద్యౌధంబు నిష్ఠాంకియా
సాధుత్వంబు వహింప దుర్లభతమ న్నంబాధముల్ జూఁజగన్. ౬౩

యిన. జాయమాన=పుట్టుచున్న. గెల = కనుఁగొండ=మామిడి. ఎదిగ = భావించు. గో-
సురభి=కామధేనువు || ౬౦ || ఇమ్ము=స్థానము. ఆకవద్యహృద్యసముదీర్ఘగుణాశీకో=విద్యములు
కానివియు మనసున కింపయివియుఁబునయినవియునైనగుణములపక్షికి. సంశృతి=కరించుట.
౬౧|| తారకాకమనాకృతి=నక్షత్రములకుకాముకుఁడైన చంద్రునిబోలినవాఁడు|| ౬౨|| సంతాన=స
మాహమయొక్క || ౬౩ || కతపత్రము=ప్రమాణపత్రిక. మొన=సేన. దిబ్బెము=దిపము || ౬౪ ||
భాను=ప్రకాశముచేతను. భానుచుపమ=సూర్యుని పోలికను. ఉద్యౌధము=వికాసము. నింద్యౌధ

- క. కామగవీనురతేరువులు, వేఱూటును నిచ్చు దవులు విడి బేరముగా
రామానుజయ్య దాన, ప్రామాణికముడ్ర కొంగు బంగారముగ్. ౬౫
- శా. ఆరామానుజమృత్రిచంద్రుడు వివా హంబయ్యె నెయ్యంబుతో
భారద్వాజపవిత్రగోత్రనిధికి బల్పాటికన్నయ్యకు
గారామైనకుమారికాతిలకముగ్ గౌరీ ధరా శారదా
మారామా పరమప్రసిద్ధమతి న మ్మాజమ్మ దేజంబునగ్. ౬౬
- సీ. తొడవులు పెక్కులు దొడివియుండెనెకాని, సత్యంబు తనకుని జాలతొడవు
చుట్టాలనురభియై సొబగునొందెనెకాని, నెనరై నచుట్టంబు దనకుఁ గీర్తి
కులదై వతంబహో బలనాథుండనెకాని, పతిమూర్తిపరమదై వతముతనకుఁ
చక్కదనంబులు సహజంబులనెకాని, తనచక్కదనము వర్తనమునంద
తే. యనఁగవిలసిల్లెనిఖిలవి ద్యారహస్య, పరమవిజ్ఞానపాండిత్య భద్రమూర్తి
విప్రసురశాఖరామాను జప్రధాన, చూళియధ్ధాంగలక్ష్మీయ మ్మాజియమ్మ.
- క. ఇమ్మహి రామానుజవిభు, నమ్మాజమ్మకు జనించి రబ్బభవముఖా
జమ్మలఁబోలిన సుతర, త్నమ్మలు నలువురు నుదార తాజిత శరధుల్. ౬౭
- సీ. మద్రేతనిభసము నిషద్రశౌర్యోదేక, విద్రావితారి వే దాద్రశౌరి
విష్ణుపదధ్యాన నిష్ఠాత విజ్ఞాన, కృష్ణుండు శ్రీరామ కృష్ణమృత్రి
శరశరచ్చంద్రికా హారహారహిమహీర, కరకీర్తివరశయ్య తిరుమలయ్య
పత్మలీతత్యాగ లక్ష్మీకరోద్యోగ, లక్ష్మలక్ష్మితమూర్తి లక్ష్మఘనఁడు
తే. ననఁగ వెలసిరి రామాను జయ్యసుతులు, దశరథక్షోణిపాలనం దనసమృద్ధి
దై వతేశమదావళ దంతరేఖ, సురగపర్యంకనిజచతు ర్వాన్యహలక్ష్మి. ౬౮
- ఉ. చుద్రితవైరినత్తు లగు మువ్వరుతమ్మలుఁ బంపుసేయ వే
దాద్ర విరూరిమందిరుఁ డ హర్షతితేజుఁడు రాజిలుక్ యశో

ము=వికాసము లేమి—సంకోచము. దుర్దమతమస్సంబాధములు=అణచరాని శోకములయొక్కరా
యిడులు || ౬౫ || కామగవీ=కామధేనువు. తేవులువిడిబేరము = అంటియంటనివ్యాపారము||
౬౬|| గారాము=గారాబము|| ౬౭|| తొడివి=తొడిగి—భరించి. సొబగు=అందము. వర్తనము=నడ
నడి. విలసిల్లె=బుప్పెను. విప్రసురశాఖి=బ్రాహ్మణులకు కల్పవృక్షము || ౬౮ || ఉదారతాజిత
శరధులు=దాతృత్వముచేత లెలువఁబడిన సముద్రముగలవారు || ౬౯ || సమున్నిద్ర=జాగ్రత్తగల.
విద్రావితారి=యుద్ధమనుండి తొలగి పాటిపోయినశత్రువులుగలవాఁడు. నిష్ఠాత=నేర్పుగల. పత్మ
లీత=అప్పురై త్తఁబడిన—వికాసమునొందిన. లక్ష్మ=గుఱుకు. మదావళ=వీనుఁగుయొక్క. చతు
ర్వాన్యహలక్ష్మి=వాసుదేవ సంకర్షణప్రద్యుమ్న నిరుద్ధలనెడి నాలుగుమూర్తులరచనలయొక్క

భద్రుడు రామభద్రుని ప్రభావనయుఁ గురుభక్తియుఁ బ్రతా
పద్రవిం ప్రసన్నయును బంధుజనంబు ప్రయంబు సేయఁగోక. 21
సీ. పట్టెవట్టువయును బలిపుష్టితలకిట్టు, గుడినున్న కీర్త్యయు నుడియుముడియు
నై త్వంబు నేత్వంబు నందంబు మందంబు, గిలుకయు బంతులు నెలుపుపాలుపు
నయమునిస్సందేహతయు నొప్పమునపును, వ్రచ్చి కేసినయట్లతనరుటయును
చుడ్వర్గభుక్తయు జాతియోగ్యతయును, వృద్ధిప్రియంబును విశదగతియు
తే. గీలుకొన వ్రాచాయసంబులు వ్రాచువ్రాయ, గొంతుకొనకును కేవల గొంతుకయు
లలితముక్తాఫలాకారవిలసనమున, నుతిచూపునై నేదాద్రిమనై వనఃపాద్రు
తే. మాద్రిమీరు విమరితే దాద్రిరాజు, దానభార్యనుభిక్షప్రభాసనముల
వెచ్చుపెట్టుటలలకీయోవిలుగతటిని, తనయొకేకాభిజలలోపాగియుండు
ఉ. చేతులు ద్రిప్పచుకాబ్రభుల చెంతల నూరక మర్చిసిమిటై
యేతులఁబోవుచుకొని గునిట్టటిమంత్రులు తండ్రి చింతలుఁ
భూతలకీల్పవత్తుముఁ బ్రభూతగుణావ్యుర సర్వలోకివి
ఖ్యాతు విజితు వేదగిరి నాతరచిన్తులు పోలకేన్దుకే? 22
సీ. కిరుదొచ్చి చూచెనా కివిగాయకాధాన్య, నిలచుచోచుండుల కితియుచోలు
కొప్పించిచూచెనా కొండతో నెనవచ్చు, ననవచ్చునదికై న నరకదూఱు
మెచ్చిమన్నించెనా మెదుకపాలనులకై న, పొరతనంబునదిచ్చి వదిలివిడు
బొందుగావించెనా భువి నెట్టిభులునకు, నానట కింకాప్రభావ మొనఁగు
తే. మంత్రిమాత్రుండై మర్కంత్రి మకనకకన, చానచచ్చాచమత్కాకచక్రకన్తు
యద్రవిభుఁడువిరూపిణే దాద్రరామ, భద్రసాననరంగమా బంధురంబు. 23
మ. జలజాక్షాంక్షేనరంగవత్తునము విశ్వామిత్రగోత్రోద్భవుం
డలఘుఁప్రాభవుఁ డక్కలోకినులభుం దై కీర్తిఁ బెంపందు నా

కలిమిని. ఇక్కడ లక్ష్మీక అనగా విధమున అన అర్థము 20 ముక్తి=ముక్తివేయఁదల. సంతు=చెప్పినవని. యశోధ్రుడు=కీర్తిచేత మేల్తలవాడు. ద్రవిం=ద్రవిం 21 కలిం=కలిం వనుడి. ముడి=మామడి. తామడియును—మాడుతాకన్తునియక=నరకలోకం. పాలుపు=కీర్తిము. త్రచ్చి=తరిచి—తరిమెన వెట్టి. మరుచ్చంత్రి=మరుచ్చుతి 22 . తలకే=నియమి. కిలుక=కలిం= దేవని—గం . 23 . ఏతులఁబోవుచుకొని=నిక్కుము. ప్రభూత=గొప్పతన. కింకా=నికయ ముగలవానిని. నాతరచిన్తులు=పిజ్జికినందెలవారు . 24 . కెలయుకొ=నిడును. మెదుకపాల నుడు=అచ్చుప్రసారం దగమూర్తుడు. పరిభవించుకొ=శరణియందును. పొందు=న్నేమాము. చచ్చా =విచారణ . 25 . కారాన్తి=కాకపాన్తి . 26 . వేదనిశ్వాసుడు=ద్రవ్యు. పృతికొ=కలిం

కలకాశాన్తితనూభవః సుగుణలక్ష్మ్యో దిర్ఘలాంబస్త్రిభువో
వెలయంగాః గులకాంతఃజేసీ వెలసెన్ వేదాద్రి భద్రోన్నతిః. ౨౫

సీ. వృషభేంద్రగమనుఁ డీ వేదాద్రినాథుండు, గిరిరాజతనయ యీ తిరుమలాంబ
వేదనిశ్వాసుండు వేదాద్రినాథుండు, శృతిశారదాంబ యీ తిరుమలాంబ
విహగేంద్రగమనుఁ డీ వేదాద్రినాథుండు, శరధితనూజ యీ తిరుమలాంబ
విబుధాధినాథుఁ డీ వేదాద్రినాథుండు, ధర శచీదేవి యీ తిరుమలాంబ

తే. యనగననుకూలదాంపత్యవినుతమహిమ, హరువుదీపించెనౌరవేదాద్రివిభుడు
హరియశుఁడై నకలకాశ హన్తితనయ, తిరుమలాంబయు నిత్యవర్ధిష్టులక్ష్మి

సీ. వేదమార్గప్రతిష్ఠాదైవత జ్యేష్ఠుఁ, డభ్యస్తపద్ధర్మ నార్థరాశి
యతిరాజరచితభాష్యగ్రంథనిర్ణేత, యఖిలపురాణేతి హాసకర్త
బంధురదివ్యప్రబంధానుసంధాత, పంచసంస్కారప్రపంచచణుండు
వాఘాలమునిచంద్ర మంశవర్ధనమూర్తి, సకలదేశాచార్య నికరగురువు

తే. పట్టమేనుంగు శ్రీరంగ పతికి న్నన్త, గారిగర్భాంబురాశిని హరరశ్మి
సారసాహిత్యసర్వస్వ శయ్య నేటి, యాశవందారు కందాళ యప్పగారు.

శా. తత్తద్భగ్విభవ ప్రభావనిధిఁ గం దాళప్పగారిన్ దయా

యత్తస్వాంతు నితాంతశాంతియుతు లో కాచార్యవర్యున్ సుధీ
చిత్తాంభోరుహభానుఁ గొల్పుచుఁ దదా శీర్వాదలభ్యోన్నతిన్
హత్తై దాను విరూరిమంత్రిమణి వేదాద్రికుఁ డుద్యద్రుచిన్. ౨౬

ప. వెండియు నవ్వేదాద్రిమంత్రీశ్వరుండు రవికులతలకుండును రణరంగధీరుండును
నంబునిధిగభీరుండును భట్టరభావాంకుండును నకలంకుండును నవత్తారుమండ
లీకరగండుండును నుద్దండభూదండుండునై పరనారీసహోదరుండయ్యును
నితరసముపాజ్ఞితవధూవల్లభుండును గోపికాగోవిందుండయ్యు నీశ్వరలక్షణ

నుటచేత. విహగేంద్రగమనుఁడు=విష్ణువు. శరధి=సముద్రము. హరువు=మనోజ్ఞత || ౨౨ || దైవత
జ్యేష్ఠుఁడు=బ్రహ్మ. అభ్యస్త=సేవకఁడైన. పద్ధర్మనార్థరాశి=అఱుశాస్త్రముల యగ్రసముదాయ
ముగలవాడు. అనుసంధాత=అనుసంధానముచేయువాడు. (అనుసంధానముచేయు—భక్తితోఁ
బడువు.) నీహారకక్తి=చంద్రుఁడు || ౨౩ || తాదృక్=అటువంటి. సుధీచిత్తాంభోరుహభానుఁ=పం
డితులమనస్సులనెడి కమలములకునూర్పుఁడైనవానిని. హత్తై=పాంచెను. ఉద్యద్రుచిన్=పుట్టుచు
న్నప్రకాశమును || ౨౪ || ఉద్దండభూదండుండు=నిక్కినకట్టవంటి భుజముగలవాఁడు. ఇతరసము
పాజ్ఞితవధూవల్లభుండు = శత్రువులచేతసంపాదించబడిన బయలక్ష్మియనెడి స్త్రీ ప్రియురాలుగాఁ

లక్ష్మితుండును పొన్నాంచారుదేవి దివ్యశ్రీపాదపద్మాశాసనంబయ్యును ప్రతి
 ప్లాపిత పరమవైష్ణవకుటుంబవిశేషుండును నైనఘనుని. ౭౯
 తే. గుఱుతుగలరాజమంగయ గురవరాజు, పుత్ర్యైవనసంగభూపాలుకన్రూప్ర
 భానుసమతేజవిద్యావ ధానభోజు, గొల్చి వేదాద్రి నిర్మల త్స్మలఃపల్లింపు.
 మ. విభవేంద్రుండు విహరిశాసన మహా విఖ్యాతి రామానుజ
 ప్రభు వేదాద్రిలిఖించు వ్రాయసము లా రా! పెన్దెసంగావసి
 విభుచి త్తంబునెఱింగి గంటమరనల్ విద్యావధూనూపుర
 ప్రభవప్రాధర్మ్యశంఝశారభటిసా భాగ్యంబు గల్గి పుంకణ. ౮౦
 చ. అతనినహోదరుల్ వెలసి రార్యగుణాఘ్యలు రామకృష్ణుల జా
 యతభజశౌఘ్యశౌతిరుమ లయ్య విచక్షణభవ్యసత్కణ
 చతురుండు లక్ష్మణయ్యయు ర సాతలనూతనకామశేనుపుల్
 చతురపథావిధాననయ సాంద్రులు చంద్రులు కాంక్షింపవలె. ౮౧
 తే. ధర్మనిర్ణేత వేదాద్రి కూర్చితమ్ముడైన శ్రీరామకృష్ణప్ర ధాన వెలసె
 లక్ష్మమాంబాధినాథుడై లక్ష్మితోడి, యాదినార యణునిష్ఠికననుచిన్ము
 క. ఇతిం దిరుమలమంద్రియ, నంతమఁ గొనియాడవలయు సాకాశాయనగర
 ప్రాంతోపవనలతాంతా, నంతమరంద్రవంతి కాంచినసూక్ష్మ. ౮౨
 క. ఆలక్ష్మణమంత్రీశ్వరు, లీలావతి వెంగళాంబ లేఖవిభవధూ
 పాలితనానావిధల, క్ష్మీలక్షణశోభవిభవ కీర్తుల వెలసె. ౮౩
 క. సోదరులు సుతులు సత్తులును, వేదోదితమార్గచర్య విసయము నయముక
 శ్రీదాంపత్యము నెసంగంగ, వేదాద్రిమహాప్రధాని వెలయు ౮౪ చతులక.

గలవాడు. గోపికాగోవిందుడు=గొల్లపడుమలకుఁ బ్రస్తుడు—అంకిపురశ్రీలి. కృష్ణునికలె
 విలాసపురుషుడైనవాడు. ఈశ్వరత్వములక్షణండు=కృష్ణునిగుఱుకులదేనివాడనుచివాడు—ప్రభు
 త్వలక్షణములతోడోయవాడు. ప్రత్యిష్ఠాపిత=ప్రతిష్ఠచేయించబడిన—నిలువబడిన. ౮౦ || వి
 ద్యావధానభోజుడు=చదువునందలి ఆచారముచేరి ప్రవేశముచేత భోజనముచేసెవాడు. ౮౧||
 విభవేంద్రుడు=వైభవమునందు ఇంద్రుడు. వ్రాయసములు=నిరుపకప్రతికలు. నూపురప్రభవ=అం
 దెలయందుబుట్టిన. ఆరభిటి=ధర్మని. ౮౨ || విచక్షణభవ్య సత్కర్మశాచకురుడు=విద్యాంశులు భా
 ఘింపదగిన మంచివిద్యలయందునమగ్నడు. సాతల=భూమండలమునందలి. చతురపథావిధాన
 నమసాంద్రులు=సేవనమార్గములను విధించునట్టి నీతియందు అధికలు. ౮౩ || ౮౪ || హరి...
 సూక్ష్మ=ఇంద్రునిపట్టణమువెంటడిదైన నందనకనమునందలి పువ్వులవలని తులలేనితేజనదులవలె
 మనోజ్ఞములైనమంచిమాటలచేత || ౮౫ || లేఖవిభు=ఇంద్రునియొక్క. || ౮౬ || ౮౭ || వికంపిధ

అస్య సప్త్యంతములు. శ్లో

- క. ఏవంవిధగుణమణిఖని, కావిర్భవదురుక్తపాక టాక్షజనికి ల
క్షీవల్లభచరణాంబుజ, సేవాహేవాకశీలశీలనమునికిన్. ౮౭
- క. అంధకరేపుగంధ్రుమ, గంధాంధద్విపవిపక్ష గరుడత్రోటి
బాంధవబంధురక్షీర్తిను, గంధిలభవనత్రయనకు ఘనవినయనకున్. ౮౮
- క. చతురుదధినలయవలయిత, కుతలభరణకరణభుజున కును సుజనునకున్
సుతశౌరికి జితవైరికి, హితకారికి సమదగమన హేలాకరికిన్. ౮౯
- క. వాణీనఖముఖముఖరిత, వీణానిక్వాణపల్ల వితనూత్నసుధా
ప్రాణసఖలేఖనికల, రాణున కాచరితభాసు రత్రాణునకున్. ౯౦
- క. సంధారఘపతికి వృష, స్కంధున కైదంయుగీన కన్ధునకు సమి
న్యాంధాతకు బాంధవశుభ, సంధాతకు ధాతకును వృషభగమనునకున్. ౯౧
- క. భీమక్రోధాంధవిమత, సీమంతవతీలలామ సీమంతమణి
స్తామాపాకరణపటు, శ్యామలకరవాలజయస హాయభుజునకున్. ౯౨
- క. రవికరణుచికి మతిభా, రవికి విమతసచివగళిత రవపదభూషా
రవికి భుజాంతరమణిహా, రవికిని రుచిరాకృతికి ధరాభృతికిత్తికిన్. ౯౩

గుణమణిఖనికిన్. ఇటువంటి గుణముల నెడిరత్నములకుగనియైనవానికి. ఆవిర్భవత్ = పుట్టుచున్న. జనికిన్ = జన్మముగలవానికి. హేవాక = ప్రాప్తత్వమునెడి ॥ ౮౮ ॥ అంధకరేపు...త్రయనకున్ = శివుడుగంధపుమాను సింహము గరుడునిముక్కు వీనికిమిత్రమైన అనగా వీనినిబోలిన మిక్కుటమైన కీర్తిచేత పరిమళించుచున్నమాడులోకములు గలవానికి ॥ ౮౯ ॥ సుతశౌరికిన్ = పొగడబడిన విష్ణుదేవుడుగలవానికి. జితవైరికిన్ = జయింపబడిన శత్రువులుగలవానికి. సమదగమన హేలాకరికిన్ = మదముతోడి అనగా తిన్ననిడకవలని పిలాసముచేత ఏనువైనవానికి ॥ ౯౦ ॥ సఖముఖముఖరిత = గోటికొనలచేత మ్రోగింపబడిన పల్లవిత = చిగిర్చిన. సుధాప్రాణసఖ = అమృతమునకు మిత్రమైన అమృతమునుబోలిన. లేఖనీ = గంటముయొక్క. కలరాణునకున్ = కలద్వనికలవానికి ॥ ౯౧ ॥ సంధా = ప్రతిజ్ఞచేత. విదంయుగీన = ఈయుగమునందలి. సమిత్ = యుద్ధమునందు. సంధాతకున్ = కూర్చువానికి ॥ ౯౨ ॥ భీమ...భుజునకున్ = భయంకరమయినకోపముచేత కన్నుగాననిశత్రువుల యిల్లాండ్రయొక్క ఆభరణరూపమైన పాటయందలి రత్నములసమాహమను అపహరించుట యందు సమర్థమయిన నీలవర్ణపుకత్తివలని పిలుపుతోడుపాటుతోడి చేయుగలవానికి ॥ ౯౩ ॥ విమత...రవికిన్ = శత్రువుల మంత్రులయొక్కజాతిన ద్వనిగల కాలయందె మ్రోతగలవానికి. భుజాంతరమణిహార వికిన్ = అమ్మనందలి రత్న పుహారములప్రకాశముగలవానికి ॥ ౯౪ ॥ అర్చి... ఉన్నతికిన్ = యాచకుల సమూహమునకు జీమూతవాహనసమూహముయొక్క గౌరవముగలవానికి యాచకులకుశ్చవస్తువులనిచ్చుటయందు జీమూతవాహనునివంటివారిని అనేకులనుబోలినవానికి

క. రామానుజార్చనతనకు, శ్రీమంతన కర్ణసార్థ జేమూతహయ
స్తామోన్నతికి విరూపి, శ్రీమద్వేదాద్రిమంత్ర సీంహంబునకు. ౯౪

శ్లోకథాప్రాంభము. శ్లో

వ. అభ్యుదయపరంపరాశీ వృద్ధిగా నాయొనర్నంబూనిన పాండురంగమాహా త్ర్యము
బునకుం గథావిధానం జెట్టినది. ౯౫

మ. తులితోళ్ళ నృజనూతుఁడై నెలయు నూతుఁడొచ్చి ముక శౌనకా
మలు తేత్రంబును వేల్పుఁ దీర్థము బున న్నత్త్య ప్రభావంబులై
జళితైవ స్తమిరంబులై యిహాపరాత్త ప్రాప్తిమూలంబులై
యిలపై నొక్కెడఁ గల్గెనే ననఘమూర్తి! తెల్ల వే నావుమక. ౯౬

క. ఆ ఋషులప్రశ్న మగీ, కారంబొనరించి పలుకుఁ గళకుండు శ్రీనా
థారాధనహితచర్యుక, బారాశయ్యం దలంచి ప్రాంజలియగుచుక. ౯౭

వ. మహాత్ములారా! యీపురాన, త్రింబు త్రిరావ్య త్రింబుగా నుత్తమస్థానం
డగుకృష్ణ ద్వైపాయనువలన మున్నెటిగినయదికల వత్తెఱు గళిలంబును
మీయంతరంగంబులకువచ్చునట్లుగావిన్నవించెనవినుండనెనూరిండ్లనియె

శ్లోకాశీతాహర్యము. శ్లో

శా.శీతాహర్యమతాళిని వికచరా జవంబు విశ్వేశ్వర
జ్యోతిర్లింగవిశుద్ధతత్త్వని మోక్షోపాయదుర్ధాభతే
లాతీరావని దుండినామకగజా లానంబు గంగామతే
ప్రాతొసెన్నుతి చంద్రగోళ మనమిం చుక నాకే ప్రచారెనా. ౯౮

శా. ప్రాలేయాచలకన్యకావదన శుంభత్త న్నకౌరభ్యము
గ్రోలంగలియుఁ దుష్టిలేక మునిహృత్తోక్తిహృత్తాశాంగంధ్యే
లాలాతీత్యముగోరు నొక్క నీతరొ లంబంబులై జాకే, తిక
చాలించింఁచుఁ బరాసులక భ్రమరకీటన్యాయకేతిక బురిక. ౯౯

అని అర్థము ॥ ౯౧ ॥ ౯౬ ॥ తులితోళ్ళ నృజనూతుఁడు=నలిపోల్చుచున్న ప్రహ్లాదనాథుడు. ౯౭ ॥
వృద్ధిమిరంబులు=చరింపఁజేయుచుండినపాపములనెడిచీరట్లులవి. ౯౮ ॥ శ్రీనాథారాధనహితచర్యుక
=విష్ణుదేవుని అర్చనకునెడి వేదైవ చర్యవడిగలవాని. ౯౯ ॥ పురావృత్తింబు=పునరావృత్తి
శీతాహర్య=హిమవత్పర్వతముయొక్క. అగీని=అడుగు మొద. కచ=చేకనించు. అలాంబు =
కట్టుకంబు. ప్రాతొ సెన్నుతి=ప్రవాహము వెడలుటకు. ౧౦౦ ॥ ప్రాలేయ=మంచు. శుంభ=శుంభ
వికసించుచున్న సౌరభ్యము=పరిమళము. త్రోలిక=అనుభవంపన్నాత్మోక్తి. ఇ...బాలిశ్యముక=

సీ. ఒకనాడు తీర్థోప యోగిగాని శకుండు, నౌదల ధరియించు వభ్రగంగ
నాప్రాద్దుపోయిరాజ నట్టి నిర్వేదయు, భోగించు నైశ్వర్య ములెనిమిదియుఁ
బుష్కరాక్షులపాంతఁ బోనివర్షధరుండు, దేహార్థమునఁదాల్చు దీఁగఁబోడి
నాయుగప్రభ గాంచియలఁగుఝీరువుఁబూనువాఁడిము మ్మోముల వేఁడియులుగు
తే. మలినవ ర్తనుఁడునుసుధాలలితమూర్తి, మించివ ర్తించుమతిలేని మేదకుండు
మౌనివహ్యులఁ జదివించు మట్టినిడఁ, బంచముఖువీట మేనోస రించెనేని.

క. ఆనందకాననంబున, నానందకపాణి కేశ వాహ్వాయమునఁ బెం
పానం దగు ముక్తిప్రమ, దానందితహరిసీల తరళోపముఁడై. ౧౦౨

సీ. శ్రీకరోదయవధూ లోకాననప్రభా, నాటితబహుచంద్ర నాటనంబు
సమ్మర్దగళితభూ పారత్నమంజరీ, యోజితరథ్యాప్ర పూజనంబు
కైలాసశైలసం కాశ సౌధనివేశ, కాముదీకవచిత గగనతలము
విస్తీర్ణవిహారిని వ్యస్తవస్తుప్రజ, ప్రకటితరత్నగ ర్భాజితరము

తే. విప్రులపవమానతాండవ వేపమాన, లాంఛనధ్వజపట్టప ల్లవలలామ
మౌళిరచితకళాకృత్య హేళిహాయము, దీపితం బగు శ్రీకాళి కాపురంబు.

చ. జలజపరాగరాగరస సంగత మౌ పరిఖాజలంబులో
పలఁ బ్రతిబింబితంబు లగు బంగరుకోటకుఁ బెట్టినట్టి కొ
మ్మలచెలువంబునం బురిర మారమణీమణి యొప్పు రావియా
కులమొలనూలు వెట్టెననఁ గోరి కనుంగొనువాచు మెచ్చగఁక. ౧౦౪

హృదయములోపలిభాగమయినకమలముయొక్కమంచివాసనయొక్కవిలాసమునందలిమనోజ్ఞతను.
సిరిరోలంబంబు=తెల్లతు మ్రోద ॥ ౧౦౧ ॥ ఔదలక=తలమీఁద. పుష్కరాక్షుల=స్త్రీలయొక్క.
వర్షధరుండు=నపుంసుడు. అలఁగు=జంకునట్టి. వాఁడిముమ్మోముల వేఁడియులుగఁక=పదునుగల
మూడుకొనలుగల తీక్షణమయిన ఆయుధమును—త్రిశూలమును. ఓసరించెనేనిక=విడిచినపక్షమున॥
౧౦౨ ॥ ఆనందకాననంబునక=కాశయందు. నందక పాణి=విష్ణువు. ముక్తిప్రమద=మోక్షమనె
డిస్త్రీ. తరళోపముఁడు=పతకమునుబోలినవాడు ॥ ౧౦౩ ॥ శ్రీకరోదయ=సంపదము కలిగించునట్టి
పుట్టుకగల. నాటిత=నటింపఁజేయఁబడిన, నాటనము=నటనముగలది. సమ్మర్ద=జనులఁదరియకచేత.
మంజరీ=గుత్తులతోడ. యోజిత=పొందింపఁబడిన. రథ్యా=పట్టణమునడిమిపెద్దబాట. సౌధ...గగ
నతలము=మేడలప్రకాశము నెడి వెన్నెలచేతకవచముగలదిగాఁజేయఁబడిన (కప్పఁబడిన)ఆకాశప్రదే
శముగలది. విపణి=అంగడివీధి. విన్యస్త=ఉంచఁబడిన. రత్నగర్భాజితరము=భూమియొక్కకడుపు
(లోపలిభాగము) కలది. వేపమాన=చలింపఁజేయఁబడుచున్న. లాంఛన=గుఱుతైన. పట్టపల్లవలలా
మౌళి=పట్టుతోనైనతెక్కెముచినరచేత. కళాకృత్య=చతుశ్చర్యము. హేళి=నూర్చునియొక్క॥
౧౦౪ ॥ పరాగరాగ=పుష్పాడివలనిరంగుల. పరిఖ=అగడ్త. కొమ్మల=కోటకొమ్మలయొక్క॥

- క. పెరిగిన త్రివిక్రమేశ్వరు, చరిత్రలలాకోటి యతడను నెరిగి తిడంగు
స్ఫురణుండగునప్రదూషిం, కరణిం బురికోటయొక్క గనకమయ్యై. ౧౧
- చ. పరిఘ నిజాశ్రయాంబుపం పాటిం సిలర్నం బదాటునచ్చేబి
గరువున నైన రాజగృహ కల నకన్ణ కిగారగ గంధసం
ధురములు తేలులై మొరయం వోరపుగోమృలు క్షేకలల్లుగా
ధరయనుకొల్పిలో మొలచు తామరపూవన గోట మెటగుక. ౧౨
- క. పురి రాకొమరుల కీర్త్యం, బరవాహిని భుజగపురికి బలువిడి జని య
దిరవుకో నచెడముచాలమి, మలినతతి బుల్లలన న ముం శాధంబుల్. ౧౩
- ఉ. నాకనదీప్రదీప్తపులి నంబుల నిచ్చలు నిచ్చ సస్మయన్
నై కితలింగపూజనము సల్పు తితిన్ తవనంబు తత్తుతా
కాకలకింకిణీనము ఘంటలుమ్రోగగుట భూపభూమముల్
నై కొలుపున్ సమర్థగతిం బచ్చెడు గుగ్గులుభూపభోరిణ్. ౧౪
- చ. చదువులపుట్టినిండ్లు కమ సంపదయిక్కలు పుణ్యలక్ష్మికిన్
మొదలిడివాణముల్ సురన మూహమునాచకిపంట బాచితా
భ్యునయ నిస్కంబంధువులు ప్రోకతనంబులకాణముల్ పుం
బాదతెడి భూసురోత్తముల భూపవిప్రశరీరవల్లభల్. ౧౫
- ఉ. పుట్టిననాటనండియును బుణ్యులు సచ్చలమొదలునంతిమన్
బట్టినకార్య మిశ్వరండు పట్టిన సెని చ ఫప్రతిష్ఠాత్
పట్టిన భక్తము ల్విడవి ప్రాజ్ఞులు తిన్దులచాలినేలువుం
జ్జేలు మోర నైదుపద సెయనిశూరులు వికీరానుజుల్. ౧౬

౧౦౧గి || తులాకోటి=అందె. సంహృత్=కన్దంపయడి. స్ఫురణంబు=ప్రకాశము గలవాడు. ౧౦౧౮
పరిపాటి=క్రమము—మేర. కన్దక=తామరపువ్వులోనిమిడ్డె. గంధసంఘములు=గంధపుటేనుగు
లు. మీటగుక=అతిశయించును. ౧౦౨ అంబు వాహిని=ఆకాశగంగ. పలువిడిక=మిక్కిలీయా
టోపముతో. ఇన్పుకొనక=ఉండుటకు. ౧౦౩ నాకనదీ=నర్మదంగయొక్క—ఆకాశగంగయొ
క్క. పులిచంబులక=ఇసుకమిట్టలయందు. కవణించు=కలుగజేయునట్టి. ౧౦౪ ఇక్కలు=స్థాన
ములు. దివాణములు = కొలువుకూటములు—తావులు. నికన్ద = సహజమైన. కాణములు=స్థాన
ములు. పల్లరులు=తీగలు. ౧౦౫ || ఈని=ఇయ్యని—చరలని. భక్తములు=పుణ్యములు ; విండ్లు.
తద్రాజులపాలినేలువుండెట్టులు=తత్త్వజ్ఞులపాలిటి కల్పవృక్షములు—తత్త్వము తెలిసినవారు కోరిన
వానినెట్లును ఇచ్చువారు. పోరకొ=యొద్దమునందు. విడుపదినేయని = శత్రులతోడించుకొని పాటి

తే. బలయురత్నాకరములును చులుగ జేసి, పొదివినిధు లెల్లగానిసంచి మొదలుచేసి

బేరమాడెడుపాటియు దారలక్ష్మి, బచ్చులప్పరి నున్నాడు పెచ్చువెరిగి.

క. హరమాళిహార మచ్చుత, చరణాబ్జమరందధార జాహ్నువి లోకే

శ్వరి తమసోదరిమానట, పురినెలమల భాగ్యమహిమ పొగడగవశమే.

ఉ. భూమియు నాకసంబు తమ పొంకమునకబిగియించు తత్పురి

సామజకోటియున్నతికి సర్వజగంబులఁ గల్గు నున్నతుల్

భూమము డింది వామనతఁ బూనఁగ దక్షిణదిక్కునేనుఁగున్

వామనమంచునాడఁ దగ నా తగవాడరుగాక భూజనుల్.

౧౦౩

చ. కెరలక క్రమ్యరింప నడు గెంటనె నిల్చు నొకింత నూకినక

శరనిధులేడు దాటు మెయి చాచి చివుక్కున నుక్కుమీరి సు

గరమున గాయమైన పతిఁ గాచుఁ జలింపక తత్పురిహరుల్

హరిహాయు మాపు ముడిగిన యంబుధిరేవున వచ్చెనోసుమీ.

౧౦౪

ఉ. సారథి ఛాందసుండు బడి సాగదు చక్రయుగంబు ప్రాతపం

చారపుగుఱ్ఱముల్ రథియు శౌర్యమునం దరమాని సాత్మవి

స్తారము ఖండఖండములు తానట మాసరి యంచుఁ దత్పురి

దేరులు నవ్వు శంకరుని తేరిని కేతనకింకిణీధ్వనిక.

౧౦౫

క. వేటాటుతునియులుగ నరి, పాటన మొనరించి బాహు పాటవగరిమక

మేటు లగుపోటుమగ ల,వీట్ల విహరింతు రుగ్ర విక్రములగుచున్.

౧౦౬

పోసి. వీటిరాసుతులు = పట్టణమునందలిరాచకొమారులు || ౧౦౧ || బలయు = భూమిని ఆవరించిన.

సంచి మొదలు = ఆసలు—మూలధనము. బచ్చులు = వైశ్యులు || ౧౦౨ || హీరము = వజ్రముణి.

మరంద=పూరణజేయొక్క. జాహ్నువి = గంగానది. వెలమల = శూద్రులయొక్క || ౧౦౩ || పొం

కమునక = పొందికచేత—ఆకృతిచేత. ఉన్నతికిక = పొడువునకు. భూమము = ఆధిక్యము. డింది =

అణగి. వామనతక = పొట్టితనమును. తగవు = న్యాయము. అడరు = చెప్పురు || ౧౦౪ || కెరలక =

శత్రుత్వము. అడుగెంటనె = అడుగుకొలది దూరముననే. నూకినక = తోలివనను. శరనిధులు = సము

ద్రములు. సంగరమునక = యుద్ధమునందు. హరిహాయుమాపు = ఇంద్రునిగుఱ్ఱము || ౧౦౫ ||

ఛాందసుండు = వైదికుండు. బడిక = క్రమముగా. ప్రాతపంచారపు = మిక్కిలిప్రాతవైన—బహు

కాలమునాటివైన—మిక్కిలిముసలివైన. రథి = రథికుడు. అరమానిసి = సగమునునువ్వుడు—

అర్ధనారీశ్వరుడు. అత్మవిస్తారము = తనవిరివి—స్వరూపమంతయు. శంకరుని తేడినిక = కవునిరథ

మును—భూమిని || ౧౦౬ || వేటాటుతునియులుగక = ఒక వేటునకు అటుతునకులు అగునట్లుగా.

అరిపాటనము = శత్రువులనునణుటను. పాటవగరిమక = సామర్థ్యగౌరవముచేత. పోటుమగలు =

సీ. మొలకచీకటి జల జలరాలైన గారాదె, నెలులుమించిన వీరి గురులయందు
 కెరలించి యమృతంబు గిలకొట్టె గారాదె, ముప్పమాచెడి వీరి మోపులందు
 పచ్చబంగారు కు ప్పలునేయె గారాదె, గబ్బుమీరిన వీరి గుబ్బలందు
 పండువెన్నెలతేటఁ బరిఘవింపఁగరాదె, నగపుగుల్మెడు వీరి మొగములందు
 తే. చొర! కరవాడిచూపుల మాఘశంబు, బాపురే! భూరికటితఱి భారమహిమ
 చాగు! మదమందగమనలక్షణములనంగ, కేసపులమింతునిప్పరివారిసఱులు
 సీ. చూగుతాహతిరాలు నారికేళఫలాళి, నిడిసి జల్లించు పుం ద్రక్షుగనము
 చిలుకబొటులచేతఁ జిరిగిన సహకార, ఫలములఁ దొంగెడి పచ్చితేనె
 చిక్రోడవండ్లిలు చెక్కు సుగంధియ, నంటిపండ్లను గాఱు నవ్యసుధయుఁ
 గాక నేవారంధ పరిపాటిఁ దమయంతఁ, బగిలిన పనస్రం బండ్లజేస
 శే. మేకమై కాలువలుగట్టి యేకహేలఁబలున నందలి క్రియ్యాట పరిమిశేటఁ
 బండునవ్వెటముక్కారఁ బసిడిగారు, సరసభావ్యులగు నదివా జనవుఁ జేస.
 చ. తెలతెలవాఱ నొయ్య నను దెంచి నిశాంత రతాంశ తాంతితా
 చెలువల కింపుగా మెలఁగి చెక్కులఁ గూర్చి చూపునంతఁ
 నళి సరళంబుగా జడిసి వాడిన పెట్టలమీఁది ప్రావీణురే
 దొలఁగఁ బ్రభాతవాయువులు నోచుఁ బురిఁ బరిచాఁకొట్టిడి. ౧౧౯
 సీ. ఏవంవిధభ్యాతి కెనఁగు శ్రీరాధాని నీవట్టణంబున నున్నచో
 పొంతనీధాక్రమంబుఘటించియందులోపామువ్రయును దానప్రభయును నీ

యధశూరులు ౧౧౭ || నెలులు=వంకలు. కెరలించి=కేట. మోపులందు=పెంపులందు.
 గబ్బు=మగము. గుబ్బులందు= స్థనములందు. పరిఘవింపఁగ = అతిశయింపఁగయు. జేస =
 ఆశ్చర్యము. కరవాడి=మిక్కిలివాడియైన. జొఘకంటి = వ్యాధిము. బాపురే=బాపా. పట్టి
 పట్టిపిలుయలయొక్క. చాగు = బేర. ౧౧౮. మారుతాహతిక=గాలి బిల్వదళ. ఇడిసి=
 చగిలిచీలి. జల్లించు=కాఱు. పుండ్రక్షు = నామాలచెట్లయొక్క. తొంగెడి=కొలువగట్టి.
 చిక్రోడ=ఉడచయొక్క. నవ్యసుధ = క్రొత్తయివృక్షము—అమృతమునాచరికము. పాక =
 పక్వమగునట్టి—పండెడి. క్రొంబండ్లజేసము = క్రొత్తపండ్లయొక్కగొట్ట. ఏకహేల = ఒక్క
 మొగిని. పక్షక = ప్రకపింపఁగా. క్రియ్యాట=క్రిందియూటచేస. పసిడి=పండు. ౧౧౯
 బయ్యక=అస్పృశ్య. నిశాంతరతాంతతాంతంబు = నేకునామునందలికలయకలతునలయందుపడె
 వారు. చెలువలకు = స్త్రీలకు. కూర=పొందెను. చూళ్ళుకుంతలాడి = పొడివెల్లవలనను—
 ముడికదనివెల్లవలనమాహము. జడిసి = తొలగఁగఁద్రోసి. పెట్ట=పానుపు. ప్రావీణులు=ప్రాత
 పువులు || ౧౨౦ || ఎనఁగు = అతిశయింపఁగట్టి. సిద్ధతఱిని పొంతిక = గంగ గట్టు. ప్రభ=

యునుబోలెఁబాయని యనుకూలదాంపత్యమునఁబొల్చి మునికోటితనుభ
దారకబ్రహ్మవిద్యారహస్యజ్ఞాత, చతుశ్శతాంభోరాశి కలశసూతి [జింపఁ
తే. బ్రహ్మనిభమూర్తి పెక్కుకల్పంబులుండి, విబుధయాధంబుప్రాప్తంపవర్ధిశిఖరి
విక్రమాటోపమడఁచన వీడ్చువెడలె, బరవిపత్స్రీతికారత త్వరులుఘనులు.
తే. అబ్ధితోఁగూడమునుగ్రోలు నౌర్వవహ్ని, యుదరబిలమునసోకచోట నుండి
యుండి, జటిలవరునకుగద్రూజకటకటక, విరహతాపమిషంబునవెడలెనపుడు
చ. పుడిసిటఁ బట్టె నేతపసి పొంగు పయోనిధి నిల్వలానుజాన్
గడుపున నేల్చె నేతపసి గాఢతపోనిధి నయ్యగస్త్యునిన్
బాడగని వింధ్యభూధరము పొంకము బింకము దక్కి నేలలో
నడఁగె బిలాంతరస్థలి భయాహతిఁ జొచ్చు కుశీరమోయనన్. ౧౨౨
శా. ఆవిధ్యచల మట్లు వంధ్యనిజగర్వారంభమైయుండ న
గ్రోవిందాభుఁ డభంగురోదయనిధిం గొల్లాపురిలక్ష్మి ర
క్షోవిద్యేషి భుజాంతరాళ పదవీ శుద్ధాంత సైరంద్రికన్
సేవించెన్ సుతీయించె నాగమకథా సిద్ధాంతశుద్ధోక్తులన్. ౧౨౩
క. ఆపరమేశ్వరి తను నా, జ్ఞాపింపఁగ సామిమలకు షణ్ముఖపదసే
వాసరతఁ జనియె నమ్ముని, లోపాముద్రయును శిష్యులును సేవింపన్.
వ. ఇట్లు చనునవసరంబున. ౧౨౪
సీ. కొనలఁజూట్టిన తీఁగె పెనచేఁ జమరవాల, పరికరంబులఁ జాట్లు పట్టితిగిచి
కమ్మసంపెగలమొ గల నిరుగడరాయ, జేగురుదిరికలు చెంపఁబెట్టి

ప్రకాశము—ఛాయ. తరణి=సూర్యుడు. పొల్చి = ఉండి. చులుకిత = పుడిసిలింపఁబడిన. కలశ
సూతి = అగస్త్యుడు. విబుధయాధంబు = దేవతలసమాహమ. ఆటోపము = విజృంభణమును.
పరవిపత్స్రీతికారతత్పరులు = ఇతరులపదలనుతోలఁగించుటయందు ఆసక్తులు || ౧౨౧ || జౌర్వ
వహ్ని = బడబాగ్ని. ఉదరబిలమున్ = కడుపు అనెడిగుహయందు. జటిలవరునకున్ = ఋషిశ్రేష్ఠు
నకు. కద్రూజకటకటక విరహతాపమిషంబున్ = పాములు కడియములుగాఁగల శివునిపట్టణ
మయిన కాశీయొక్కయెడఁబాటువలని తాపమునెవముచేత || ౧౨౨ || వేల్చెన్ = ఆహుతిగాఁజేసి
కొనెనో. పాడగని = చాచి. పొంకము = నిక్కుయొక్క. బింకము—బిగువును. తక్కి = విడిచి.
కుశీరము = ఎండ్రకాయ || ౧౨౩ || వంధ్య = వృద్ధమయిన. ఆరంభము = త్వరగలది. అభంగురోద
యనిధిన్ = చెడనిమేలునకు ఉనికిపట్టయినదానిని. రక్షోవిద్యేషి భుజాంతరాళ పదవీశుద్ధాంత సైరం
ద్రికన్ = రాక్షసులకు శత్రువైన విష్ణుదేవుని వక్షస్థలమార్గమునెడి అంతఃపురమునకు కావలికత్తెను ||
౧౨౪ || ౧౨౫ || ౧౨౬ || కమ్మ = పరిమళముగల, జేగురుదిరికలు = ఎఱ్ఱనిబడలు, బడియము = ఆక

లేడికినొడియు శి లీముఖ శ్రేణిచే, మేలిపూగుత్తులు రాలరువ్వి
 కబళనత్వరమాణ కరటితుండములచే, గదలికాతరువుల గాల్గదాచి
 తే. నెఱికురులుజారునాసలునిబ్బరంపు, గుబ్బచన్నులుండల పెక్కువయుగలుగు
 మృగవధాజీవశుద్ధాంత మీననయన, లర్చనలుచేసికొలిచి రయ్యాలుమగల.
 వ. ఇట్లు లనుదిసప్రయాణంబుల నమ్మిభునంబు కుంతల దేశప్రాంతంబుగదెసిన.
 క. పంపాతరంగ రింఖణ, యంపా సంపాత్యమాన జలకణదేశా
 సంపాతశీతలానిల, సంపద వొదలించె బరమ నైవోత్తంసుక. ౧౨౮
 సీ. నఖరాగ్రలూనాన నస్వేదకోరకం, బర్హకపాయ వృ గంచలంబు
 ప్రబలనిశ్శాన్వససౌ రభతర్నిత మదాళి, శోషితశ్రవణశి విషయతము
 దర్శితమధ్యవృ త్తస్రస్థమ దుసీవి, యప్రయత్నపయోధ రాంబరంబు
 సంతప్తశర్కరా సహపదన్యాసంబు, నచలరజోధామ లాలకంబు
 తే. సరణితరుణతరుచ్ఛాయకమితభేద, నులనమ దులాజుకంబునై యరుగుదెంచు
 నన్నిజవర్గహముగూర్చినాదరించి, పలుకువిధ్యాద్రినిర్బంధబాంధవుండు

క్షణచేయనట్టి. శిలీముఖ=బాణములయొక్క. కబళ= మ్రొంగటకు. లీముఖ=తొంగిపోవుచున్న. కరటితుండములతో=వీనుగులొండములతోడ. తాచి=తన్ని = చారునానలు=విప్పిన ముత్యములు. నిబ్బరంపు=నడలని. పెక్కు=అధికము. మృగవధాజీవశుద్ధాంతమీన=యనలు=బోయల యంతఃపుర స్త్రీలు || ౧౨౭ || మిగులము=నంపములు || ౧౨౮ || కంపా...నంపక=పంపాకదియందలి అలలయొక్క పోలికలతోడి మాదిరియై చెరిచుచున్న నీటివిక్కిలమునల పొడువలనిచల్లగాలి. పొదలింపె=నంతోపింపజేసెను. మానవైవోత్తంసుక= గొప్పవ్యాధి శివభక్తులకు సిగబంతి శ్రేష్ఠుడు బసవారిని—అగస్త్యుడు || ౧౨౯ || పఖరాగ్రలూనాన=శ్వేదకోరకంబు=కోరగోటిచేత ఎ. వి. ట. యడిస మొగమునందలి చెమట మొలకలుగలది. అగ్రకపాయ వృగంచలంబు=నగము ఎఱ్ఱపొరకకు నుగంబుగలది. సౌరభకపాయదా=పరిమళము చేత పృష్ఠి పొందింపఁబడిన తుమ్మెదలుగలది. శోషిత=వాడిన. విషయ=విషయపు పువ్వుతోడ. రాంబర=చూడబడిన. వృత్త=వట్టుపై. స్రస్థ=జాఱిన. దుసీ=పోకముమీలది. పయోధరాంబరంబు = అగస్త్యుని మీది వట్టుముగలది—వ్రేలుగలది. నంతప్త...న్యాసంబు=కాలినగలకరాలపై నొగ్గియున్న గొట్టుటగలది—ఎండచేత కాలినగలకరాలపై నున్న అడుగు పెట్టజాలకయు అడుగు పెట్టుచున్న అనుట. అచల...కంబు = కొండయందలి దుమ్ముచేతనలుపుమించగలది నెఱుఁపుకన్నెల ముంగురులు గలది. నంపక=మార్గమునందలి. తిరుణ=లేదెరుఁగు. శిమితభేదము = అణుపణున బడలికగలది. అలనమృదులాంగకంబు=బడలినమెత్తని నేహముగలది. నిజవర్గహముక=తిరుభాగ్యమ వింధ్యాద్రి నిర్బంధబాంధవుండు = అగస్త్యుడు || ౧౩౦ || ప్రభావంతంబు = ప్రకాశముగలది. నానా...తము = అనేకములయినగర్భములకు పుట్టువోట్లయి యొప్పునట్టిచటియలచేత మనోహ

మ. వనితా ! చూచితే మూల్యవంతముఁ బ్రభా వంతంబు నానామణీ
 జనకోదంచితసానుకాంతము మరు త్సంపూర్ణచంద్రాననా
 జనకేశీపదచంద్రకాంతము నభ స్సంబాధకృత్కూటవ
 ర్ధనదుర్దాంతము సర్వపర్వతకథా ప్రాగ్వర్ణితోదంతముకా. ౧౩౦

సీ. ఇవె యూపవృతశాఖు లివె లూనముఖదర్శ, సందర్శవేశంత పైకతంబు
 లివె శబ్దసహమృగ యువయుగంబులు వీరె, చలకాకపక్షమ స్తకులుబ్రహ్మ
 చారులు నిజహోమ సౌరభేయాత్మర్ణ, కములనీడల నిల్చి కాచియున్న
 వారు సామోదిత స్వరసంశయమునొంది, చిలుకకోయిలనిదె తెలియనడిగె
 తే. భసలకలభకులాస్త్వప్రప్తకుసుమవిసర, మన్మథమకర్షణమయ మైనమావిమోక
 కిసలయచ్చవిప్రునరు క్తి నసలుమసలు, ఋషులచెంగావివలువందునిందువదన!
 క. నిర్ధూతపాతకములు హ, విధూమలతాగ్ర లాస్య విలసనశిక్షా
 ధూర్ధరములు నిజభజనవి, నర్ధితసుకృతంబు లిచటి వాయువు లబలా ! ౧౩౧

ఉ. ఓలలితాంగి ! యిందు సుఖ ముండు మృకండు కణాద గాధి వా
 ధూలముఖాతిరి క్తచరి తుండు మతంగమహాతపస్వి ని
 మ్మాశగళుండు నిర్భవతి గాత్రుండు నిర్మిటలేక్షణుండు ని
 ర్వాళివిభూషణుండు నగు నంబరకేశుఁ డనంగఁ బెంపగుకా. ౧౩౩

మయినది. మరు...కాంతము = దేవతాశ్రీలను క్రీడాస్థానములైన చంద్రకాంతపురాస్థులనిది.
 నభ...దుర్దాంతము = అకాశమును, బిరయుచున్న శిఖరములు వెరుగుటచేత అణచరానిది. ప్రాగ్వర్ణితోదంతము = ముందెన్నఁబడినవృత్తాంతముగలది || ౧౩౧ || యూపవృతశాఖులు = యూపస్తంభములచేత ఆవరింపఁబడిన వృక్షములు. లూన = కోయఁబడిన. సందర్శ = కూడికగల. వేశంతపైకతంబులు = కొంచెపునీటిపడియలవెంబడి యునుకదిల్బులు. సహ = సహించునట్టి. కాకపక్ష = పిల్లజుట్టుతోడి. సౌరభేయాత్మర్ణకములకా = ఆవులలేగఁగూడలను. సామోదిత = సామవేదమువలనఁబుట్టిన. భసల...మయము = కొదమతుమ్మెదలసమూహముచేత తాఁకఁబడిన పువ్వులసముదాయమువలని మెఱుంగుటఁజేయుచున్న తేనెవికారముగలది. మావిమోక = మామిడిమొలక. కిసలయచ్చవి = చిగుళ్లకాంతి. పునరుక్తి = ఇబ్బడిందుటచేత. అసలుమసలుకా = బురదగొనును—అతిశయించును. ఇందువదన = చంద్రునినంటిముఖముకలదానా || ౧౩౨ || నిర్ధూత = బొత్తిగాతొలఁగింపఁబడిన. హవిర్దూమ = హోమపుష్పాగయనెడి. లాస్యవిలసన = నాట్యపుచతురత్వమును. ధూర్ధరములు = భారమునుసహించినవి. నిజభజన = తమమృతేవిందుటచేత || ౧౩౩ || అతిరిక్త = మించిన. నిర్మాశగళుండు = నల్లఁదనములేని మెడగలవాడు. నిర్భవతిగాత్రుండు = ఆడురూపు (అర్ధ) శరీరమునందు లేనివాడు. నిర్మిటలేక్షణుండు = నొసటకన్నులేనివాడు. నిర్వాళివిభూషణుండు = సొములసొమ్ములులేనివాడు.

తే. హోమధూమాసేతప్రభ నిమహాత్మ్య, నాశ్రమంబోప్పగియద్రెయతికమున
వలుదొయెమించునన్నంటవలతి నెలత, చంటికడనంటును. గ నాశ్రమంబోప్పగియద్రెయతికమున

ఉ. భూతిరాభ్రవిభ్రమము పుష్కరరమ్యకరంబు దానల
క్షీరుచిరంబు సత్వగుణ కీర్తితమూర్తయు వాలిసాలసం
హార విహార కారణము నౌరఘకుంజరభర్త మున్ను సం
చారమునరెచ్చ నీయచల సానుతలంబున నంబుజాననా! ౧౩౧

సీ. పద్మినీపద్మాత పత్రంబు కేళిలప, త్రాగ్రమై రాయంచ యాశ్రమించె
దాలుస్రవత్థేన జాలంబుతో ఘోణి, పంచలరొంపి గ లంచె యాశ్ర
దూరోద్గమద్దావ ధూమ మంబుదబుద్ధి, నెమ్మి లోహదనుండి నెక్కి మాచె
జతరస్థజలము నా సానాశమున నీల్చి, నామజంబు ప్రకృతి జల్లుకొనియె
తే. సరసిపై నీరు సలసల దెరలె వివీన, సకలవీధులు నెర్పయి చ్చయమునాన్య
మట్టమధ్యాహ్నమిడినుధామధురవాణి! యిట్టి మిన్నోబిక్రమమపనంబున.
వ. అనుచు సభావ్యుడై వింధ్యాహార్యస్తంభమితి సంభ, తానురాంబున
నిగిడి చని. ౧౩౨

క. నటనోద్భటుడైన మహా, నటుని జటాబాట ముల నొకొక గు ము
త్కటకనదియిదియనుచుజని, యటంగనియె ముగ్ధభక్తి ననుముఖమునరెక్క.

అంబున శేకుండు = శేవుడు ౧౩౧౪ అనితప్రభ = నల్లనికాంతి. అంతికమునక = నవిగానమునందు. హోమ =
నల్లుక. పంటవలతి = భూమి. చచ్చు = పూరి ౧౩౧౫ భూతిరాభ్రవిభ్రమము = మిక్కిలి ముద్దు పు
నబుద్ధియొక్క విలాసము. పుష్కరంబు = తెల్లదామ; తోడముయొక్క కోన. నామజంబు = నామజంబు; నామజంబు
చెక్కిరిమదముకలిమి. వాలిసాలసంహారవిహారకారణము = వాలిసాలసంహారమున విహారముచేయుచు
చింపుటయనెడి వివీనసంహారమునకు హేతువైచి. వాలి = మొగ్గ — పూరి. హోమ = వ్యర్థములను
సంహార = నాశముచేయుట. విహారంబు = వివీనసంహారమునకు. కారణము = హేతువు. ముగ్ధభక్తి =
భక్తి = భక్తిభక్తిశ్రేష్ఠతయైన గ్రీవాముఖ; భక్తిభక్తియైనయెనులరాజు. నామ = చిత్తము ౧౩౧౬
పద్మినీపద్మాతపత్రంబు = తామరతీగయందలి కనులను నెడికొనినది. కేళిలపత్రము = తోటల
పడినతొక్కకొలుగలది. తాలుస్రవత్థేనజాలంబుతో = నల్లవలనండకాటుమన్నునును. తెల్ల
లతో. ఘోణి = పండి. దూరోద్గమద్దావధూమ = దూరమునందెగిరికొట్టబుద్ధి. అంబు
బుద్ధిక = మేఘమునెడి తెలపుచేరి. నెమ్మి = నెమ్మి. లోహద = హోమలోహదభక్తి. సామ
జంబు = పిమ్మి. సరసి = సరస్సు. దెరలె = తెల్లన = ఉడికను. నిర్మలచ్చయములు = వృగ
సమాహములు లేనివి. పక్రమము = త్రోవవలనవలసివచ్చినది. అపరయింక = పోగొట్టు
కొనను ॥ ౧౩౨ ॥ ౧౩౩ ॥ నటనోద్భటుడు = నాట్యముచేయుటయను హేచ్చినవాడు. ఉరి
నక = పడినది. తోడంగు = ప్రదింబునట్టి. నటుత్కటకనది = ఆకాశంగు. అనుముఖమునరెక్క =

శా. గంగాసంగమ మిచ్చగించునె మదిఁ గావేరి దేవేరిగా
 సంగీకారమొనర్చునే యమునతో నానందముం బొందునే
 రంగత్తుంగ తరంగ హస్తముల నా రత్నాకరేంద్రుండు నీ
 యంగంబంటి నుఖించునేని గుణభ ద్రా తుంగభద్రానదీ !

౧౩౯

క. ఓపును భూపరిధింగల, యాపగ లవి బాహ్యతాప మాఁపఁగ నీవే
 యోపుదుగా యంతర్గత, తాపత్రయ మడఁప నోయు దవ్యన్మహిళా !

చ. అనికొనియాడి యన్నది మ హానియమంబునఁ దీర్థమాడి బో
 రన భవరోగజాడ్యములు గ్రాఁగఁ దదుజ్జ్వలకర్బురాజ్ఞగం
 ధనిచిత మారసౌషధము ద్రావి తటస్థితపూజ్య పూజనం
 బు నడఁగె గాళికా విరహ భూరివిషాదము సాదమొందఁగఁ.

౧౪౦

ప. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిభువన పవిత్రీకరణ సమర్థచరిత్రం బగు నయ్యుదధికళత్రం
 బున ససతీఛాత్రుండై యంచిత కృత్యంబు లాచరించి నీవారముష్టిం బంచ
 వారంబులుండి తద్వారిపూరంబు వినిర్గమించి మించుఁబోడియునుం దానును
 బంచాక్షరీ గుహా హర్యత్నంబగు విరూపాక్షు నుత్తర్వజు దాక్షాయణీవిభు

పాపములముఖములకుముద్రయైనదానిని—పాపములనుతలయొత్తనీయనిదానిని || ౧౩౯ || దేవేరిగా =
 పట్టపుదేవిగా. రంగత్తుంగతరంగహస్తముల = చలించుచున్నయున్నతములయిన అలలనెడిచేతు
 లతో. రత్నాకరేంద్రుండు = సముద్రరాజు. గుణభద్రా = మంచిగుణములచేత మేలైనదానా || ౧౪౦ ||
 భూపరిధి = భూమండలమునందు. ఆపగలు = నదులు. ఆఁపఁగ = అణఁపను. ఉదవ్యన్మహిళా =
 సముద్రునియిల్లాలా || ౧౪౧ || తీర్థమాడి = స్నానముచేసి. బోరన = శ్రీఘ్రముగ. భవరోగజాడ్య
 ములు = జన్మములనెడి వ్యాధులవలని జడత్యములు. గ్రాఁగఁ = కాలిపోఁగా. తదుజ్జ్వలకర్బురాజ్ఞ
 గంధనిచితము = ఆనదియందలి ప్రకాశించునట్టి బంగారుకమలములవాసనచేత అతిశయిల్లినది. రసౌ
 షధము = జలరూపమయినమందును. కాళికావిరహభూరివిషాదము = కాళీపట్టణమును విడుచుట
 వలని అత్యంతమయిన మనస్తాపము. సాదము - నాశము || ౧౪౨ || త్రిభువనపవిత్రీకరణసమర్థ
 చరిత్రంబు = స్వర్గమర్త్యపాతాలములనెడి మూడులోకములను పాపనములనుగాఁ జేయఁజాలినప్రవ
 ర్తనముగలది. అయ్యుదధికళత్రంబున = ఆసముద్రునిభార్యయందు—నదియందు. ససతీఛా
 త్రుండు = వెండ్లాముతోను కిష్యులతోనుగూడినవాడు. అంచిత = ఒప్పిదములయిన—ముఖ్యముల
 యిన. నీవారముష్టి = పిడికెడు నివ్వరిధాన్యము నాహారముగాఁ జేసికొనుటచేత. పంచవారం
 బులు = అయిదువారములు—నలవదిదినములు. తద్వారిపూరంబు = అందలిజలప్రవాహమును. వినిర్గ
 మించి = దాటి. మించుఁబోడియు = వెండ్లామును. పంచాక్షరీగుహాహర్యత్నంబు = పంచాక్షరీ
 మంత్రము అనెడి గుహయందలి సింహము. ఉత్తర్వజు = వృషభ కేతనముగలవానిని, దాక్షాయణీ

నశక్షమయూఖశేఖామకటు భృకుటిమాత్రవిద్రావితప్రేపురనిశాటు హేమ
కూటనివాసు వాసుశివలయు వలయుతెఱుగునం బ్రస్తునిచి సమస్తకలుష
నిరసన లలితమూర్తియై చనినని ముండట నమోదమణినిని సందోషం
దంతురంబయి మహిమందగమన కేళికిండుకింబునుబోలె నుత్తరంబగు
స్వామిశైలంబు నధిరోహణంబుచేసి యక్కుభరమ్మునాడు. ౧౪౨

క. షణ్ముఖ శిఖిసంతప్తహి, రణ్యయనిభవస్థం గేకి రాధ్యజాః గొలిచెక.

షాణ్మాతురుఁ దపసి తురా, షాణ్ముఖసుఖదప్రభావు సతియుఁ బానుకా.

క. కొలిచి నుతించెం గ్రొంచా, చలవిదళనవిప్రుణాహు నానంద గుమాంక

గలశనుకుండుం బలుకుల, మొలకలు పుష్పోపహార ములు చెలువోసంగ

నీ. కావుకానమట ర క్కనులనూకనెకాని, ననిచెనెయొకటిని నాదివిద్రావి

పొత్తులు తొలువేలు పుల గంటులనెకాని, హత్తె నీమేనన బ్రాంగిజోకు

నసవల్లు దైత్యుల వ్రయుగుండెనెకాని, నినుఁ గప్పె వీరచంద్రవర్ణదావి

యంగుళీచర్యణం బనుకులందునెకాని, గెలుపుచింతము మోవి నిలిచెనకు

తే. నీవు తలమావివీడని నిసువునయను, నాదే కేతేలదళివాయి నాయకింక

బట్టముననిల్చి తారకుఁ గిట్టి ప్రాథ, తరరణప్రేమయెనది చల తిత్తి మహాత్మా !

విభుక=వక్షనికూతురు మగని. శక్తిమయూఖశేఖామకటుక=శక్తిమయూఖశేఖామకటుక వానిని. భృకుటిమాత్రవిద్రావితప్రేపురనిశాటుక=భృకుటిమాత్రవిద్రావితప్రేపురనిశాటుక వానిని. హేమకూటనివాసు వాసుశివలయు=హేమకూటనివాసు వాసుశివలయు. వలయుతెఱుగునం బ్రస్తునిచి సమస్తకలుష నిరసన లలితమూర్తియై చనినని ముండట నమోదమణినిని సందోషం దంతురంబయి మహిమందగమన కేళికిండుకింబునుబోలె నుత్తరంబగు స్వామిశైలంబు నధిరోహణంబుచేసి యక్కుభరమ్మునాడు. ౧౪౨. షాణ్మాతురుఁ దపసి తురా, షాణ్ముఖసుఖదప్రభావు సతియుఁ బానుకా. కొలిచి నుతించెం గ్రొంచా, చలవిదళనవిప్రుణాహు నానంద గుమాంక గలశనుకుండుం బలుకుల, మొలకలు పుష్పోపహార ములు చెలువోసంగ నీ. కావుకానమట ర క్కనులనూకనెకాని, ననిచెనెయొకటిని నాదివిద్రావి పొత్తులు తొలువేలు పుల గంటులనెకాని, హత్తె నీమేనన బ్రాంగిజోకు నసవల్లు దైత్యుల వ్రయుగుండెనెకాని, నినుఁ గప్పె వీరచంద్రవర్ణదావి యంగుళీచర్యణం బనుకులందునెకాని, గెలుపుచింతము మోవి నిలిచెనకు తే. నీవు తలమావివీడని నిసువునయను, నాదే కేతేలదళివాయి నాయకింక బట్టముననిల్చి తారకుఁ గిట్టి ప్రాథ, తరరణప్రేమయెనది చల తిత్తి మహాత్మా ! విభుక=వక్షనికూతురు మగని. శక్తిమయూఖశేఖామకటుక=శక్తిమయూఖశేఖామకటుక వానిని. భృకుటిమాత్రవిద్రావితప్రేపురనిశాటుక=భృకుటిమాత్రవిద్రావితప్రేపురనిశాటుక వానిని. హేమకూటనివాసు వాసుశివలయు=హేమకూటనివాసు వాసుశివలయు. వలయుతెఱుగునం బ్రస్తునిచి సమస్తకలుష నిరసన లలితమూర్తియై చనినని ముండట నమోదమణినిని సందోషం దంతురంబయి మహిమందగమన కేళికిండుకింబునుబోలె నుత్తరంబగు స్వామిశైలంబు నధిరోహణంబుచేసి యక్కుభరమ్మునాడు. ౧౪౨. షాణ్మాతురుఁ దపసి తురా, షాణ్ముఖసుఖదప్రభావు సతియుఁ పానుకా. కొలిచి నుతించెం గ్రొంచా, చలవిదళనవిప్రుణాహు నానంద గుమాంక గలశనుకుండుం బలుకుల, మొలకలు పుష్పోపహార ములు చెలువోసంగ నీ. కావుకానమట ర క్కనులనూకనెకాని, ననిచెనెయొకటిని నాదివిద్రావి పొత్తులు తొలువేలు పుల గంటులనెకాని, హత్తె నీమేనన బ్రాంగిజోకు నసవల్లు దైత్యుల వ్రయుగుండెనెకాని, నినుఁ గప్పె వీరచంద్రవర్ణదావి యంగుళీచర్యణం బనుకులందునెకాని, గెలుపుచింతము మోవి నిలిచెనకు తే. నీవు తలమావివీడని నిసువునయను, నాదే కేతేలదళివాయి నాయకింక బట్టముననిల్చి తారకుఁ గిట్టి ప్రాథ, తరరణప్రేమయెనది చల తిత్తి మహాత్మా !

ఆ. అహితగోత్ర హృద్వ్య ధారోపకృతి నీదు, శక్తి కుగ్రబాహు శక్తి కి దగు
 ఘనవివృద్ధి బేర్చి గర్వింతుటలు నీదు, శిఖికి సత్ప్రతాప శిఖికి నమరు.
 వ. అని యమ్మునికులచక్రవర్తి వెండియుం గార్తి కేయుండాశ్రితార్తి హరుండని
 యును శరవణభవుండుపరమపురుషార్థప్రవణుండనియును మహాసేనుండు దీన
 జన మందారుండనియును శశ్వద్బాలుండు కృపావిశాలుం డనియును షడా
 ననుండు కీడువలనంబాచి ప్రోచు ప్రోడ యనియును నీలదంష్ట్రుండు జయ
 శ్రీలాభంబులకు మూలంబనియును గాంగేయుండు ముంగిటి పెన్ని ధానంబని
 యును కుక్కుటస్వజుండు మ్రొక్కుటకుం దగిన వేల్పునియును బ్రహ్మ
 గర్భుండు నిర్భర బ్రహ్మవిద్యోప దేశ దేశికుండనియును విశాఖుండు కుశాగ్ర
 బుద్ధియనియును సుబ్రహ్మణ్యుండదభ్రగుణరత్నఖనియనియును శిఖివాహ
 నుండు సాధుసఖుండనియును పార్వతీనందనుండు సచ్చిదానందుండనియును
 బాహులేయుండు మోహమహీధరవ్యూహ మేఘవాహనుం డనియును
 తారకారాత్రి యకారణసుకృతి యనియును శక్తి ధరుండు భుక్తి ముక్తి కరుం
 డనియును స్వామియోగ క్షేమభూమియనియును స్కందుండు జగత్సందోహ

మునక = దేవతల సేనానాయకులకు నాయకుడగునట్టిపట్టమును గట్టుకొనుటయందు. కిట్టి = సమీ
 పించి. ప్రాథతరణక్రీడ = మిక్కిలి సేర్పగులయుద్ధమ నెడియాట ॥ ౧౮౬ ॥ అహితగోత్రహృద్వ్య
 ధారోపకృతి = శత్రువంశముయొక్క మనోవ్యధనుకలుగఁజేయునట్టిపని (లేక) శత్రురూపమయిన
 కొండయొక్క మనోవ్యధనుచేయునట్టి బాణవ్యాపారము. ఘనవివృద్ధి = మేఘములయొక్క
 విశేషవృద్ధిచేత ; అధికమయిన పెరుగుటచేత. పేర్చి = విజృంభించి. శిఖికి = నెమలికిని. సత్ప్ర
 తాపశిఖికి = మంచిప్రతాపమ నెడి అగ్ని కిని ॥ ౧౮౭ ॥ మునికులచక్రవర్తి = మునుల సమూహము
 నందు శ్రేష్ఠుడు. కార్తి కేయుండు = కృత్తికలకొడుకు. శరవణ భవుండు = ఆల్లుగంటయందుఁ
 బుట్టినవాడు. ప్రవణుండు = ఆసక్తుడు. మందారుండు = కల్పవృక్షమయినవాడు. శశ్వద్బా
 లుండు = సదాబాలుండు అగువాడు. కృపావిశాలుండు = విశేషకృపగలవాడు. జయశ్రీలాభంబు
 లకు = నాలుపు కలుములవచ్చుటకి. మూలంబు = కారణమయినవాడు. గాంగేయుండు = గంగ
 కొడుకు. పెన్ని ధానంబు = పెద్దనిధి. నిర్భర = మేలైన. దేశికుండు = గురువు. అదభ్రగుణరత్నఖని =
 శ్రేష్ఠములయిన గుణముల నెడి రత్నములకుగని. సచ్చిదానందుండు = చెడనిజ్ఞానమును సంతోషమును
 గలవాడు. బాహు లేయుండు = అ నేకులకు కొడుకు. మోహమహీధరవ్యూహ మేఘవాహనుండు =
 అజ్ఞానమ నెడి కొండలమోహమునకు ఇంద్రుండు. సుకృతి = సత్కార్యములు గలవాడు. భుక్తి
 ముక్తి కరుండు = భోగ మోక్షములనుకలుగఁజేయువాడు. యోగ క్షేమభూమి = అపారవృత్తులను
 పొందుటకును మేలునకును స్థానమయినవాడు. జగత్సందోహోపకరణంబుండు = లోకసమూహమును
 రక్షించుటయందుచలించినవాడు. క్రౌంచదారణుండు = క్రౌంచపర్యతమును భేదించినవాడు.

వన పరిస్పందుండనియును క్రౌంచదారణుండు పంచవదనా పరావతానం
డనియును గుహుండునిరవగ్రహ శుభావహుండనియును గుహాసుం డమర
చమూసముద్ధరణ నిర్వికారుండనియును పాణ్యాతుండు తురాపాణ్ముఖ
సుఖప్రదుండనియును బ్రమదరస నిమగ్నమనస్కుడై యగ్నిభవుం బ్రణు
తించి యసాదం బగుతదీయ ప్రసాదంబు వడసి కలిపయ ఏవనంబు లుచిత
గతిం గడపి తద్విరచిత మహాస్కాండగ్రంథ సందర్శింబున బూర్వ
భాగంబువిని తదాశయావబోధ సుధాధునీ వినిమృజ్యనంబునం గాశీవియోగ
జనిత క్లేశంబు దీసివైచి యండలి యుత్తరభాగంబున.

౧౪౭

సీ. మిన్నేటిపాటియుఁ బెన్నయున్నతియు వి, పాశవాసియుఁ జంద్ర భాగచేగ
యును శరావతిభూతి యునువేత్రవతిచరిత్రముబాహుదయుదారి తయును
వేణియగణ్యాభి వృద్ధియుఁ గావేరి, కీవియుఁ గపికలీ లావిభవము [గంధ
పంజీర మంజువా రైవభవంబును భవ, నాశనిశ్లేశని రామక నియుఁ
తే. దుంగభద్రప్రసంగము త్తంగభద్ర, రాజరాజిల్లు గౌతిమి యోజమతియు
వార్త కెక్కినతీర్థప్ర వర్తనములు, స్వామి వినిపించె వింధ్యసూక్ష్మంభయితకు.
క. ఆకుంభజాతో మతియుం, కేకేవ్యజాఁ డనియె నూని కేసరి ! వినుమిం
కేకథ వినియెడు సకలము, నీకెఱింగించితినెకా ధు నీచరితంబుల్.

౧౪౮

నిరవగ్రహశుభావహుండు=కలవ్రలేక శుభములిచ్చువాడు. అనుచమూసముండు=నిర్వికారుండు=
దేవతలదండును ఉద్ధరించుటయందు వికారముపొందనివాడు. తురాపాణ్ముఖప్రమిడు=
ఇంద్రుడు మొదలగువానికి సుఖము నిచ్చువాడు. ప్రమదరసనిగ్న మనస్కుడు = సంకోప
రసమునందు మునిగిన మనస్సుగలవాడు—మిక్కిలి సంకోపించినవాడు. అసాదంబు = నాశ
ములేనిది. ప్రసాదంబు=అనుగ్రహము. కలిపయనికంబులు=కొన్ని కంబులు. లెద్దొచ్చి = అరిని
చేత చేయుటైన. సందర్శింబునందుకే=చూడనందు = చూడనందు. తురా...మృగనంబుకే=
దానియగ్గుము తెలియుటయ నెడిఅమృతదీయండుమునుగటచేత—ఆపురాణకథను వినుటయందలి
యావచేత. క్లేశంబు=దుఃఖమును ||౧౪౮|| మిన్నేటిపాటి=ఆకాశేంద్రునియొక్కకొలది. ఉన్నతి=
గౌరవము. వాసి=మేలిమి. చేగ=సత్త. భూతి=సంపద. ఉవాచ = పూచ. అగణ్యాభివృద్ధి=
ఎన్నరానిపెంపు. కీవి=బాగు. లీలావిభవము=విలాససంపద. వాన్మైవభవంబు=జలనమ్మి. క్లేశ
నిర్మామకృతి=క్లేశముపేరులేకుండఁ జేయుట. ప్రసంగము = ప్రస్తావము. ఉత్తంగభద్రరాజికో=
అధికమైనశుభములకరుసను. ఓజ=విభము. వాన్మకే=ప్రసిద్ధికి. తీర్థప్రవృత్తములు = తీర్థముల
చరిత్రములు. సంస్తంభయితకే—అణచినవానికి ||౧౪౯|| కేకేవ్యజాడు=శుభాచారస్వామి. మాని
కేసరి=మునిశ్రేష్ఠుడా. ధునీచరితంబులు = నదులచరిత్రములు || ౧౫౦ || ఈగంగానీపు=మునుగ

- క. ఈగంగాదికత్తిరము, లీగంగానీవు దమన మిద్ధాంబువులక
దోఁగెడువారల గనగన, గ్రాఁగెడు మంగారసింధు కల్లోలములక. ౧౧౭౦
- క. వివిధక్షేత్ర చరిత్రలు, వివిధసుపర్వానుభావ విలసనములు దీ
ర్ఘవిశేషశ్రవణముతటిఁ, జెవికిం జవియుసఁగెనే వి శిష్టవిచారా ! ౧౧౭౧
- చ. అనుడు నగ స్త్యుఁ డిట్లనియె హైమవతీసుతుతోడఁ దోడిన
న్యూనులలరంగ నోయనఘ మూర్తి ! సమస్తముఁగ్రిందుచేసి మిం
చిన బలువేల్పుఁ దీర్థమును క్షేత్రము నొక్కెడఁ గూడియుండెనే
ని నిరుపమాదృశ్రిం దెలిపి నీవు మముం గరుణింపఁగఁదగుక. ౧౧౭౨
- క. అని పలుకు కలశభవముఖ, మునిజనముల ప్రశ్నవాక్య ములు విని పురభి
త్తనయుఁడు తత్త్రివిధమునొ, క్కనెలంగుమిగూడి యునికిఁ గనఁజాలమికిక. ౧౧౭౩
- వ. ముహూర్తమాత్ర విచారణోలాహూఢ నిజస్వాంతుండై యా యాశ్రమ
విశ్రాంతులంగూర్చి యిట్లనియె. ౧౧౭౪
- క. ఏతత్త్రితయము నొకచో, భూతలమున మేళవించి పొగడొందుట మ
చ్చేతోగతి దోఁపదు సము, పేతావృత్తిముకురకుక్షి నిభమును బోలెక. ౧౧౭౫
- తే. చిత్తమాశ్చర్యరసమున జొత్తిలంగఁ, జేయు నీప్రశ్నమక్షికా క్షేయుచేత
నిందుధరుచేతహరుచేత నెఱుంగవలయు, రండుపోదముమునులార! రజతగిరికి. ౧౧౭౬
- క. పొడమిన సుందేహంబుల, జడిసిన మందేహులం బ్ర సన్నులఁజేయక
మృదునకుఁ బనిగావున మన, మడిగినయర్థంబు నతఁడ యాదేశింపుక. ౧౧౭౭

నీయవు. సమిద్ధాంబువులక = మిక్కిలి శ్లాఘ్యములయిన జలములయందు. తోఁగెడు = మునిఁగెడు. గ్రాఁగెడు = మండెడు. అంగారసింధుకల్లోలములక = నిష్పరీటి పెద్దఅలలయందు || ౧౧౭౦ || సుపర్వ = దేవతలయొక్క. శ్రవణముతటిక = వినునప్పుడు. చవి = రుచి. విశిష్ట = విశేషమయిన || ౧౧౭౧ || హైమవతి = పార్వతి. అలరంగక = సంతోషింపఁగా. క్రిందుచేసి = తక్కువపఱచి. నిరుపమాదృశ్రిక = సాటిలేని ఆదరణముచేత || ౧౧౭౨ || పురభిత్తనయుఁడు = శివునికొడుకు. నెలక = నెలవునందు = స్థానమునందు || ౧౧౭౩ || విచారణోలాహూఢనిజస్వాంతుఁడు = ఆలోచనయనెడి యుర్యాంతులక = మునులను || ౧౧౭౪ || మేళవించి = కూడి. చేతోగతిక = మనోహార్గమునందు = మనస్సునందు. సముపేతావృత్తిముకురకుక్షిక = కూడినకప్పుడుగల అద్దములొపలిభాగమునందు || ౧౧౭౫ || జొత్తిలంగక = రాగిల్లఁగా — అనురాగమునుపొందఁగా. అక్షికాక్షేయుచేతక = శివునిచేత || ౧౧౭౬ || జడిసిన = చలించిన. మందేహులక = (మంద X ఈహులక) వికాసముచెడినవారిని. ప్రసన్నులక = వికాసమునొందినవారినిగా. మృదునకుక = శివునికి. ఆదేశింపుక = చెప్పును || ౧౧౭౭ || కృతనిశ్చ

క. అని కృతనిశ్చయమతి స, న్మనులంగొని రజతశైల మున కేగెదల
 చినుగుహులబొగడెడుక్రియబో, రనమోఃః బ్రయాణభేః ప్రసభారభాణి.
 డ. అసమయంబునకన్గతని జాయధు లావృత భూషణాః మనో
 ల్లాసలసన్ముఖుల్ వివిధ లాంఛన లక్ష్మిత లాసురాన్వయ
 త్రాసకరుల్ విమానగులు దైవతవీరులు తాకరాకె
 న్మోసలమ్రాల నిల్చి రొక ముప్పదికోటులు మూడుకోటులక. గం
 మ. పనితప్రక్రియ నల్లెఱుగు లెసంగక బ్రహ్మనైవకృత
 భనముం గైకొని బ్రహ్మగర్భుడు నహ త్విల్యాణకల్యాణమై
 ఘనగర్జక సకలించు వాపురము నెక్కడోవుచో బచ్చెన
 జనితాశాకికర్ణసంజ్వర భరాం చత్కంచకేభావముల్. గం
 నీ. ఆటకుమెచ్చి బ లారి యా గొను ము, త్ఫలమిదియన బర్హ భారముమర
 హుండుత్తికినకాక శిరసునదోలదా, ల్చిన జటాచ్ఛటలీల శిఖరెలంగ
 క్షితిశిరోభూషావి శేష నిర్మితికేనా, ల్మమపడియచ్చుట్లమగులు న
 ధాతృవాహముభక్తి దానభ్యసంపది, సముమ్రుంగుభంగిని ద్దహశిక్రాల
 తే. గంతగంధీరనినదంబు ఖచరయునతి, గానవిద్యకు పక్షసంధానమున
 నెసగు దెలికన్నగోనలయెక్కించిత, నెక్కెబలుకొండదూకు రోనేయుమేళి

యమతిక్=నిశ్చయముచేయబడినమతి. బోరక=బట్టిగా. ప్రసభారభాణి=అధికస్వరితో
 గం. ॥ అసన్ముఖులు=పిశాచమునొడిన ముఖములుగలవారు. లాంఛనలక్ష్మితలు=లక్షణములచేత
 జూడబడినవారు. అసురాన్వయత్రాసకరులు=రాక్షసులమునకు శిష్యులుగాఁగలవారు. కమాన
 గులు=విమానములను పొందినవారు. న్మోసలమ్రాలక్=నెల్లవైదియవాకిటిగాఁగలముగండు
 పనితప్రక్రియక్=పొగడబడినవిధమున. ప్రసానైవకృతోకముక్=ప్రహరమునొడినకృత
 దల యలంకారముయొక్క సౌందర్యమును. భూగర్భాణకల్యాణము=భూమిమధ్యన్మముచే
 మేలైనది. వాపురముక్=గజ్జమును. కర్జక=వ్యాధించేను. బచ్చెన...భావములు=పుట్టిన స్వర
 మలయొక్క చెవులకు వేండ్రము అతిశయించిన విష్ణునమున దెల్పబడెడికర్ణముగండు
 ఈక్=ఇంద్రియగా. ముత్ఫలము=దేవతలవనితము. ద్దహశిక్రము=తాపునొడినగంధ. శిఖ
 కన=మెడచేతనే, శిరసుక్=తలతోను. పోలక్=సహితుడును. జటాచ్ఛట=మెడలముహము.
 శిఖ=జుట్టు. శిరోభూషావిశేషనిర్మితిక్=విశేషవిధమున నిర్మితమైనవిశేషముననుచేయుట.
 పాల్పడు = పూనుకొనునట్టి—వీక్షణపరిమితట్టి. ధాతృవాహముభక్తిక్ = బ్రహ్మవాహమైన
 హంసయొక్క యాహిరమును. భీనము=తామరతాండవ. పక్షసంధానము=పక్షమనెడి
 క్రాలక్=ప్రకాశింపగా. ఖచరయునతి=గంధోష్ణత్రీలయొక్క. పక్షసంధానము = బద్ధమనెడి

క. అది సజ్జస్యందనమై, మదకరియై తత్తదుచిత మార్గంబుల నే

ర్పొదవ నొకకొంత చని పా, రదనిభశుభమూర్తి నవ్వరత్నంబగుడు.

క. శితికంఠనతుడు ఖచర, స్తుతుడై యాయచ్చరూపు తురికీ నాస్కం

దిత ధారితక ప్లత రే, చితవర్గిత గతులఁ దరటు చేసిన నదియు.

క. మురళిగొనియు రవణమునఁ, బరువడి గోమూత్రికాది భంజభులఁ గడు

ఁ గెరలి చతుర్విధధావిత, పరిపాటీపాటవమునఁ బతి మెప్పించె.

సీ. బలుపాపతలచుట్ట లలవరించినవారు, లేతచందురులఁ దా లించినవారు

పునుకతమ్మంటులఁ బాలుచువీనులవారు, నొసలమిక్కిలిమాపులెసగువారు

బూదుపారఁగ మేనబూదిబూసినవారు, త్రిముఖాస్త్రములుకేలఁద్రిప్తవారు

పులితోలుహొంబట్టు పుట్టముల్ గలవారు, కొమ్ముతేజులనెక్కి గునియువారు

తే. ఘోరతపములహరుదక్క గొన్నవారు, కరటిదై తేయకుంభము క్తాలలామ

హరిభుజమధ్యములవారు దారయశులు, ప్రమథవీరులుగొలిచిరాజాహు లేయు

స్వరముయొక్క కూర్పును. ఎసఁగఁ=అతిశయించునట్టి. తెలికన్నుగోసల యెక్కిరింతక=తెల్లని

కనుఁగొనలకలదైన నెమలివాహనమును. బలుకొండఁదూఁటువోనేయుమేటి = కుమారస్వామి॥

౧౬౨॥ సజ్జస్యందనము=అలంకారము (సిద్ధము) చేయఁబడిన రథము. పారద=పాదరసముతోడ.

శుభమూర్తిక=తెల్లనియాకృతితో ॥ ౧౬౩ ॥ ఖచరస్తుతుడు=దేవతలచేత పొగడఁబడినవాడు.

అచ్చరూపుతురికీక=స్వచ్ఛమయిన (తెల్లని) రూపముగల గుఱ్ఱమును. ఆస్కందిత...గతులక=

ఆస్కందిత=మిక్కిలివేగమును మందమునుగానిదియు. ధారితక=ఆస్కందితమునకంటె కొంచెము

వడిగలనయు, ప్లత = అతివేగమునదాటుచుబోవునదియు, రేచిత = వంకరగాతిరుగక వడిగాఁ

బోవునదియు, వర్గిత=మీఁదికికాల్గెత్తికదలించుచు వడిగాఁబోవునదియైన, గతులక=నడకల

చేత. తరటుచేసినక=నడపింపఁగా ॥ ౧౬౪ ॥ మురళి, రవణము, పరువడి, భంజలి—ఇవి గుఱ్ఱ

ము దవుడుపాటుటయందలి భేదములు. అందు భంజలి గోమూత్రిక మొదలగు భేదములచేనానా

విధము ; (వీనివివరణము విచారింపఁదగినది.) కెరలి=రేగి. చతుర్విధధావిత పరిపాటీపాటవ

మునక=నాలుగువిధములయినదవుడుపాటెడిక్రమమునందలి నేర్పుచేత ॥ ౧౬౫॥ పాపతలచుట్టలు=

పాములతలపాగాలు. అలవరించిన=వహించిన. పునుకతమ్మంటులక=తలపుట్టెలచేత చేయఁబడిన

చెవిపోఁగులచేత. మిక్కిలిచూపులు—మూడవకన్నులు. బూదుపారఁగక=బూజుపట్టినట్లుగా.

బూది = భస్మము. త్రిముఖాస్త్రములక = మూడుమొనలుగల శూలములను. హొంబట్టుపుట్ట

ములు=బంగారుపట్టుపస్త్రములు. కొమ్ముతేజులక=వృషభవాహనములను. గునియు = కులకు,

కరటిదై తేయ=గజాసురునియొక్క. కుంభ=కుంభస్థలమునందలి. ముక్తాలలామ = ముత్యాలహార

ములచేత. హరి=అందగించునట్టి. భుజమధ్యములవారు = అొమ్ములుగలవారు. ఊదారయశులు=

అధికకీర్తిగలవారు ॥ ౧౬౬ ॥ షోభీరేణుకృతంబులు=నేలదమ్ముచేఁజేయఁబడినవి. అంజనరఞ్గో

- శా. ఖ్వాశేరేణు కృతంబు లంజనరజో గుచ్ఛాసితంబుల్ తమ
 శ్రేణుల్ దూషిత పూషణీషణగతిఁ జంభించియుం దూతె న
 ఖ్వాశే త్తంభిత శక్తిభృద్భటకెర స్సీమా కరీటస్థుట
 స్థాణిక్యాతప పల్లవస్తబక సా మగ్రీహృతాగ్రంబులై. ౧౬.౬
- క. స్మర శశి తటిదజ పవనూ, న రవి సుధా సలిల మునిజ నక్షాశ్రుష్టా
 సురమృత్యుజ్వలనఁ జెలఁగు, సురవేశ్యలు గొలిచి రపుడు సుబ్రహ్మణ్యుఁ.
- క. దై నతభటభుజశిఖర, వ్యావల్లన్న చక్రపాణ వల్లకి లలరెఁ
 దై వపథవానినిధిసలి, లావిష్కృత విషమషీ మ హాస్పలుఁబోలె. ౧౬.౭
- క. నయనత్రిభాగ * వృతహా, నయతంబుగ సాధ్యసతులు చల్లిన లాజల్
 నయనాయుధ తనయాయుధ, చయలతికావళులఁగునును సమత వహించె.
- తే. వివిధదివిషద్వధూముక్త దివిజవిటపి, కునుమకేసరలసదంస కూటుడగుచు
 వేల్పు బడవాలుకడువాలువిరియబడిన, కందమునఁబొల్చుదుర్గతింఖాణమనగ.
- తే. విబుధమధురాధరాభుజవీజ్యమాన, విమలచామరబహుసహస్రములువొలిచె
 స్వామియగుడఁబుష్ప వర్షములఁదలఁకి, సురవిమానమరాళిముల్ దెర లెననగ

గుచ్ఛాసితంబులు = కాటుకపొడిముద్దలకలెనల్లనై నవియెడ శ్రేణులు = చీకటిబాదులు. దూషితపూష
 ణీషణ గతి = దూషించుటనైన నూర్పునీక భయంకరమైన పిప్పమున. చంభించి = విస్మయించి.
 తూలె = తొలఁచెను. అఖ్వాశే... గ్రంబులై = లగ్ననివేయునీక్రిందపడచినవియునై న విమాన స్వామి
 బంటులతలయందలి కరీటములందు ప్రకాశించుచున్న కంపులబొంగుల గంబులయొక్క సమగ్ర
 త్వము (పరిపూర్తి) చేత అపహరింపబడిన కొనలుగలవై || ౧౬౭ || స్మృ... జ్వలనక = మన్మ
 థుఁడు చంద్రుఁడు మెఱుపుయొక్క ప్రకృతి వాయువు సూర్యుఁడు అన్యులను నలము సప్తమహా
 ధ్వులు భూమి కేవుఁడు వీరయొక్క ప్రకాశముచేత. చెలఁగు = అతిశయించుట || ౧౬౮ || భుజ
 శిఖరవ్యావల్లన్న చక్రపాణవల్లకిలు = మూఁపులందలెటను చలించుచున్న కొరకెత్తులనెడితీగలు.
 అలరె = ప్రకాశించెను. దైవపథ... స్పలు = ఆకాశమునెడి సముద్రదలమునందుండి వెడలినవియు
 యొక్క నల్లనిపంటలు || ౧౬౯ || నయనత్రిభాగవృత = కంటియొక్క మూడుభాగములందాన
 రించిన. లాజలు = పేలాలు. నయనాయుధ = కేవునియొక్క || ౧౭౦ || పిప్ప... కూటుఁడు = విమా
 నవిధములున దేవతాశ్రీలచేత పిడుకబడిన చెట్లబడిన కల్పవృక్షపు బువ్వలలోని అకు
 పులచేత ఒప్పుచున్న శిఖరములవంటి మూఁపులగలవాడు. వేల్పుబడవాలు = చేపతిల నేనానాయ
 కుఁడు — కుమార స్వామి, విరియబడిన కందమునక = వికాసమునుకహించిన మూఁపులముచేత, దుర్గతిం
 ఖాణము = భద్రకాశియొక్క వాహనము — సింహము. వాల్ = అతిశయించును || ౧౭౧ || విబుధ...

తే. సామిమలనుండి రాజతా చలముదాక, సేతువెత్తినగతి మహా సేనసేన
రోదసీరంధ్రాసీరంధ్రా రూపమగుచు, నడచె గిరిసింధువనస్సుప్తి పుడమినడగ
ఉ. పుట్టినమాములై శిఖర ముల్ వెలుగొండ నితంబుండలిం

గట్టినకృత్తియై నిబిడ కాననరేఖదలిర్ప లోనఁ జూ
పట్టిన విశ్వమై వెలుగు ప్రాణకులం బలరక గిరికుండ
పట్టికఁ గానిపించిన ప్రభం గలభౌతనగంబు దోచినక.

౧౨౩

క. జైవాత్మకబింబము నిజ, జీవాతువుఁ గాంచి ప్రాప్త జీవము లగుచుక
జీవంజీవము లలరెడు, భావంబున బాహులేయు బలములు పొదలెక.

౧౨౪

తే. పద్మరాగమణీమయ పాదలబ్ధి, స్ఫురితగైరికశిఖరచం చూసమృద్ధి
గన్ధవతియనునొక్క పద్మజమునకుమమమించునొక్కొండకొదమరాయంచలబోలి

౧౨౫

తే. నీలగళహారింఖాఖ నిత్రనిహతి, నింగికెగసిన వెండిరా నేలదుమ్ము
ప్రాంతవర్తిష్ఠున పురి పరివృథులకు, నొసగు నిర్వృత్తభాసితవి లసిత ముచట
వ. ఇల్లు నిజబలనిఖలనిరీక్షణ నిస్తంద్రచంద్రికాధీనంబగునగ్గట్టుతేని వైమానిక
సేనాని మానధనుండగునధికుండునిజపురుష కారంబునుంబోలెనధిరోహించి.

౧౨౬

క. వాహనముజిగి గగనచర, వాహినిఁ దత్కుఁధరసవిధ వనవిహరణకాం
క్షాహవాతహృదయ నటయట, యోహోనిలుమనుచునిలిపి యుల్లంబలరక.

ప్రములు = దేవతాశ్రీలచేతులయందువీరబడుచున్న ఆ సేకములగువంజామరలు. తలకె = భయపడి.
తలలెక = వెడలెను || ౧౨౨ || సేతువు = కట్ట. ఎత్తినగతిక = కట్టినవిధమున. మహాసేనసేన = మహాసేననిదం
డు. రోదసి = భూమికి ఆకాశమునకు నడుము. నీలగళ = నందులేని. సింధు = నది || ౧౨౩ || నితంబు
నుండలిక = నడుము ప్రదేశమునందు. కృత్తి = తోలు. నిబిడ = బట్టమైన. రేఖ = చాలు. తలిర్పకె =
ప్రకాశింపఁగా. అప్పటికిక = ఆకొడుకునకు. కలభౌతనగంబు = వెండికొండ || ౧౨౪ || జైవా
త్మక బింబముక = చంద్రబింబమును. నిజజీవాతువుక = తాముజీవించుచుండును. ప్రాప్తజీవములు =
పొందఁబడిన ప్రాణములుగలవి. జీవంజీవములు = చుకొరపక్షులు. || ౧౨౫ || పాదలబ్ధిక = పాద
ములను పొందుటచేత. ప్రాదము = కాలు ; ప్రవృత్తపర్యవృత్తము వైరిక = కొండయందుఁ గలిపి
యెట్లని పచ్చని వర్ణవిశేషముగల. చంచూ = పక్షిముక్కుయొక్క. గంధకతి = భూమి. రాయం
చిక = రాజహంగను || ౧౨౬ || నీల...నిహతిక = కవునివాహనమైన వృషభముయొక్క గిట్టలనెడి
గుండలతాడుడుచేత. నింగిక = ఆకాశమునకు. వర్తిష్ఠు = ఉంచునట్టి స్వభావముగల. పరివృథు
లకుక = రాజులకుఁ శ్రేష్ఠులకు. నిర్వృత్త భాసితవి = అర్చిములేనివిబూనియొక్క ప్రకాశము ||
౧౨౭ || నిస్తంద్రచంద్రికని. గట్టుకేసిక = పర్వతరాజును. వైమానిక సేనాని = దేవతల సేనానాయ
కుడు. పురుషకారము = పురుషప్రయత్నము. అధిరోహించి = ఎక్కి || ౧౨౮ || గగనచరవాహి
నిక = దేవతలదండును. తత్కుఁధర...హృదయక = ఆహృదయము వెంటడి తోపులయందు విహరింపట

ఉ. ఆరవి వాలఖిల్యయుతుఁడై విధుగర్భము దూతెనో యనన్
 దారకవైరి సంయమిక దంబయుతంబుగ నేగుదెంచి ము
 క్తారుచిరుద్రమైన వసు ధారథు గేహముఁ జొచ్చునట్లు మా
 రారియు నిమ్మటాంతరవి హార ముమాన్వితుఁడై యొనర్పగన్. ౧౭౯
 తే. మన్దిరోద్యావభేలనాన్దవిభవ, మనధరించెడు తారావి టార్హకళాళి, జపురు
 గుత్తులవిరులఁబూజించుటకున్, యాటుముతువులుసన్నిధియయ్యెనచట.
 నీ. మరువంపువలపుబల్మలుక్రోలిక్రోలికన్, ప్రాన్వియారకీమేమమఱచుగొన్ని
 యరవిచ్చు తెలిమొల్లవిరులుమూతులుసాచి, పొదిగూడేకెక్కఁబొదువుఁగొన్ని
 గురువిందపూఁదేనె పెరలకై తమలోనఁ, బొత్తువోవక సారె బోరుఁగొన్ని
 పక్వంబులగుదాఁకఁ బాటించి మల్లికా, కలికానికాయంబుఁ గాచుఁగొన్ని
 తే. భోగివశమైనగేదంగిపూవునకును, వగచుమదిఁగొన్నిబన్ధజీవకలతాన్త, గుచ్చ
 ములలోననొకకొన్నికొలుపునేయుఁ, దేలులఖిల వ్రమయవసీవాటిగఁమిచి.
 తే. పూవుఁదేనియఁదడిసినమావిచిగురు, మీదనంటిచరించుతుమ్మెదనలిగ్గు, సమ
 యహాటయుమసి నెయ్యిసమరిమరుడు, త్రుప్తువోదోమునీలంపుదునుకయనగ
 తే. గంధవిరహితమనుబుద్ధిఁ గనకతేటి, మూతివిచ్చినమోదుగు మొగ్గదగిలి
 సారభాకాంక్షఁజొచ్చిచె న్నారెగిర, తుండవకమైననేకేళు పండుబోలె.
 క. ఖరకరకరహతి సలసలఁ, దెరలెడు మల్లిమరంద దీప్తికచుట్టున్
 దిరుగు నలి యనుభవమునకుఁ, జొరదతిలోభాంధబుద్ధి నాన్పురయుక్రయన్.

యందలియాశచేత పిలువఁబడిన మనసుగలదానిని. అటయుట=అక్కడనేఉన్నదనె. అర్థ=వికా
 సమునొందఁగా || ౧౭౯ || విధు=చంద్రునియొక్క. చంద్రము=అతిశయించినది. నకుభాగ=
 శివునియొక్క. మారాణి=శివుడు. నిమ్మటాంతర=ఇంటితోలేని శృంగారపుఁ బోటులో. గారం
 భేలన=క్రీడించుటవలని. అవధించెడు=ధరించెడుపొందెడు. తారావిటార్హకళాళి=ఆ చంద్రుఁడుక్రీ
 టముగాఁగలవాఁడు శివుడు. విరులక=పువ్వులచేరను. సన్నిధియయ్యెన్=చేరను || ౧౮౦ || కలపు=
 వానన. క్రోలి=త్రాగి—అనుభవించి. ప్రాన్వి=కొంచెముమాసి. పొది = గంపు. పొదువుక=
 కప్పను. పెర=తెట్టె. పొత్తుపోక= పాలుపోక. పొటించి=పొంది = చేయుండి. కలికాని
 కాయంబుక=మొగ్గలనమూహమును. కామక=కావలికామను. భోగి=పాము. మంగుజీవకలతాంత
 గుచ్చములలోనక=మంకెనపూగుత్తులలో. వసీవాటిక=బోటలోనిచెట్లచాయను. ౧౮౧ ౧౮౨ ||
 సారభాకాంక్ష=పరిమళమునందలి యశేక్షచేత. చెన్నారె=అందరించెను. కీతుండ=చిలుక
 ముక్కనకు || ౧౮౩ || ఖరకరకరహతిక = సూర్యకరణములుసోఁసుటచేత. తెరలెడు=తెల్లవట్టి=
 ఉడుకునట్టి. మల్లిమరందదీప్తిక = మల్లెపూఁదేనెదీప్తియ. (దీప్తియ=నడపావి) అలి = తుమ్మెద.
 అరయక్రియక=విచారించువిధమున—కనిపెట్టియుండునీతిని || ౧౮౪ || కొనియక=పొందియు.

క. నలువదితోమ్మిది రూపంబులు గొనియు బుష్పగంధములు మోవగలే
కలసియుఁ దెచ్చెర లానుంబలుమఱు యువజనముమేని పలుచనిచెమటల్.

చ. విమలమయాఖరేఖయు నవీనతరోత్పలపత్రముఁ బ్రవా
ళమణియు నొక్కతీవియ బలాదృతి దాల్చె నటన్న విండు వి
భ్రమశిథిలాంగియయ్యుఁ గుచ భార నితంబ కపోలగోపన
క్రమకలనాకులాత్మయయి కన్నుల నీశు నదల్చె గౌరియుఁ. ౧౮౬

తే. ప్రావృషేణ్యపయోధరపటలిచేత, గాడ్డు నీహరకర రేఖఁగప్పకరణి, ధరణి
ధరకార్ముకుఁడులై లతనయఁబొదివె, బచ్చడంబునఁబొల్చుపూఁబచ్చడమున

చ. పొదువుపరాగఘృష్టి మొగ ముఁ శ్రమవారిని మేను భానుదీ
ప్తిదవుల హెచ్చు జగ్గడలుఁ దేజము దాల్చెనెకాని యొప్పు గుం
దదు నగపుత్రి కల్లు భసి తంబున వర్షముచేత నగ్నిపైఁ.

గదురుట వద్దముఁ లతయుఁ గాంచనకుంభములుఁ బెడంకునే. ౧౮౭

మ. బామ లెక్కించిన విల్లువంచు నునుజూ పు ల్పంచలాచంచల
క్రమరేఖి న్నిగిడింప శాతవిశిఖా ఘంబుల్ మెయిన్నించు నె
య్యమునఁబల్కఁగ నల్కమిఱి చటుల జ్యాఘోషముంజేయు న
య్యమప్రాపించి రతీశ్వరుండు హరు బిట్టడింప నుట్టాడుచుఁ. ౧౮౮

చ. చిగురులు దేరఁజేసి విరి చిక్కని చిక్కని పువ్వుగుత్తులఁ
బిగువచనుంగవం బొదివి వ్రేలెడుచిల్కలఁజోపి తేనియఁ
బొగవినపల్కులంబొగడి భూతపతిఁ బతి మెచ్చఁజేసె న
య్యగజ తదుద్యమార్హ విన యానునయాభినయానుకూలతఁ. ౧౮౯

గంధములు=వాసనలు. తెచ్చెరలు = మందమారుతములు. ఆనుఁ=త్రాగును || ౧౮౬ || ౧౮౭ ||
ప్రావృషేణ్య పయోధర పటలిచేతఁ = వర్షకాలమునందలి మబ్బు తెగలచేత. గాడ్డు =
గాలి. (ఇదికర్తృప్రదము) నీహరకరరేఖఁ = గీతగాఁ గనఁబడెడి చంద్రుని. ధరణిధర కార్ము
కుండు=శివుఁడు. డంబునఁ=కాంతిచేత. పచ్చడమునఁ=కప్పుడు వస్త్రముచేత || ౧౮౮ || పొదువు
పరాగఘృష్టిఁ=ఆవరించునట్టి పుప్పొడి వెలుంగుచేత. శ్రమవారిని=చెమటచేత. భానుదీప్తి=సూర్య
ప్రకాశము. చచ్చడలు=స్తన సన్నివేశములు. వందదు = తగ్గదు. భసితంబునఁ = విబూదిచేతను.
కదురుటఁ=కలుగుటచేతను—వ్యాపించుట చేతను. బెడంకునే=చలించునా || ౧౮౯ || బామలు =
కనుబొమ్మలు. ఎక్కించినఁ=వైకినిక్కించినను. నునుజూపులు=సోఁకీసోఁకనిచూపులు. రేఖఁ=
విధమున. నిగిడింపఁ=ప్రసరింపఁజేయఁగా. శాతవిశిఖాఘంబులు=వాడి బాణముల సమూహములు.
మెయిన్=దేహమునందు. నించున్=నిండించును. చటులజ్యాఘోషముఁ = చలించుచున్న అల్లె
త్రాటిద్వని. ప్రాపు=ఆశ్రయము. బిట్టు=శీఘ్రముగ. ఉట్టాడుచుఁ= పొంచిపొంచి తిరుగుచు,

క. ఈరీతి ప్రమదవివినవి, హారం బొనరించి హిమన గాత్యజయురి గ

జారిరవిశిఖనయనుఁ దుప, చారఁబులు సమదయునటి జన మొనరింపన్.

ఉ. నాకవిభూపలోత్కరక నచ్చిఖరాన త మైన యొక్క - ప

ద్వారతీరకేళికన కాద్రసుఖస్థితి ముడునునాతః బు

జీవితతారహారమున శేషవిభూషణు నుచ్చిష్టా నమో

వాక మొనర్చి ముక్తను శి వాకలకాంత నమంజరా వల్ల.

NF-9

సీ. విజ్ఞానమయ! మహా ప్రాణ! మోసరక్ష! శాంతినికల్పన! యగమేను

నిర్వాణఫలదమై నికున్మి-పట్టిన, క్షేత్రంబు దేవతా పంథుయుల్ల

తీర్థంబులజయించు తీర్థంబు నక్షత్రార్థము లుప్రభావముల నిష్క్రమన

దైవతంబునుగూడి దర్శనస్నానపూజనముల కిలుషభం జనమునర్హు

తే. జాతునిమ్మూడునొక చోట మేళవించి, యుండునొకాక నేనొడియుండునొక్క

దీనిచందంబునకేలంబు దేవుడగు, హ, నయగ్గుంబుచేసి న స్త్రీలనుచును

మ. అనలీషల్లనపాండురంబు లగుగ్గ్లక్షోణంబు జగ్గ్లకా

అవలీలం దరహాన మించినందుకే అక్కా వెళ్ళి వున్నావే

అవనీతిని గొనితెచ్చి యంకకదళా లంకావమునకుఁ జేసి శా

అవిధూత్తంసుః పలుః మాధవశ్చ శృఘానుఖానశ్చైవ . ౧౫౪

$$CFO = \frac{1}{(1 + r)^0} + \frac{1}{(1 + r)^1} + \frac{1}{(1 + r)^2} + \dots + \frac{1}{(1 + r)^n}$$

ప్రక్షాళనమును దురదగినది. ౧౯౧౧. ప్రచురణ = $\left(\frac{1}{2} \right)^{2.5} \times 10^6$ కిలోగ్రాములు.

1. 2020年12月31日，公司应收账款余额为1,234,567.89元，较2019年末增加12.34%，主要系2020年新增客户较多所致。

$\lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n f\left(\frac{k}{n}\right) \right) = \int_0^1 f(x) dx$

தமிழ்நாட்டில் மூலக்கிரகம் உண்டான காலம் கி. பி. 1850-ம் ஆண்டு.

$\frac{1}{x^2} = x^{-2}$, $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

తేజస్వ = విశ్వవిద్యుత్తు శక్తి. దీప్తము = ప్రకాశమునది. అపరంభము = పోషణమునకు వలయు

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$ $\frac{1}{4} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{16}$ $\frac{1}{16} \times \frac{1}{16} = \frac{1}{256}$ $\frac{1}{256} \times \frac{1}{256} = \frac{1}{65536}$ $\frac{1}{65536} \times \frac{1}{65536} = \frac{1}{4294967296}$

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

అనుమతము. అందుకంటే అంశములు = అంశములు. అంశములు = అంశములు. అంశములు = అంశములు.

విభూత్యంసుడు = లేతచంద్రుడు విభయందుగలవాడు. మాధవకథా = విష్ణుదేవునికథయొక్క॥

- క. కించిద్వలగ్న ! మిక్కిలి, మంచిది, నీప్రశ్న మిది స మర్థముగా వి
న్పించెద నను నాలోనన, కంచుకు లగు దెంచి ఘటిత కరకిసలయులై .
- క. దేవ ! యగస్త్యాదికముని, సేవితుడై వచ్చినాడు సేనాని భవ
త్సేవార్థియగుచు నతఁ డిట, రావచ్చునో యనుడు రాగ రసభరిత మతిఁ .
- వ. దేవీసహితుండై యద్దేవదేవుండు తదాగమనం బనుమతించుటయు వల్లె
యని సౌవిదల్ల నికరంబు నిజకరంబులం బుత్తడిబెత్తంబు లంబురుహ మం
బిత తరుణతరణి కిరణంబులం బురణింప మరలివఱచి శరవణప్రభవునకు
భవాసీపతి యనుగ్రహించుటం దెలియ విన్నవించుటయు నతండు. ౧౯౭
- సీ. వీడియం బెడలించి విధురత్నకనకాలు, కాంచితాంబువు పుక్కి లించియుమిసి
యుదిరిబంగరువ్రాత హంబట్టువలెవాటు, సడలించి వెనఁ గటి స్థలినిజుట్టి
యనుయాయివృక్షకహ స్తాంతరన్యస్తాప, దోచితార్థముతానె యుద్వహించి
యంగుళీసంజ్ఞ సం యములఁ బ్రత్యేకంబు, మునుమున్న లోనికీ జననోనర్చి
- తే. ద్వారపార్శ్వస్థ వేదికా వలుల జరత, రక్షివర్గంబు లంక్రియా రభటి వఱలు
వలయమకుటాదికంబుగనిలిచి మ్రోక్కు, నగవుఁజూపులఁజూచుచునగరుసాచ్చి
- ఉ. వచ్చి పయోజపత్రముల వ్రాలెడు తుమ్మెదదొమ్మిమూఁకలఁ
దచ్చనసేయుచుఁ బితృప దంబుల కూఁకటులంట దర్శనం
బిచ్చుటమున్ను గాఁగ నుతి యిచ్చుచు మ్రోక్కుడుఁ గేలుసాఁచి వే
గుచ్చి కవుంగిలించి వలి గుబ్బలిపట్టియు వాఁక దాల్చుడుఁ . ౧౯౯
- తే. సమృదాశ్రులు కనుగవ గ్రమ్ముదేర, నాటుమోములబాలుని జా స్తరమున
నిలుపనతఁడొప్పెరోహిణీజలజవిమల, మధ్యముననున్న తారాకుమారుఁబోలె

౧౯౧ || కించిద్వలగ్న = సన్ననినడుముగలదానా. కంచుకులు = అంతఃపురపు కావలివారు = బెత్తాల
వారు. ఘటితకరకిసలయులు = చేర్పబడినచిగుళ్లునుబోలిన చేతులుగలవారు. || ౧౯౬ || ౧౯౭ ||
చంద్రిత = ముద్దునొనుచున్న — తానుచున్న. తరణి = సూర్యనియొక్క. పురణింపఁ = సరిపాలఁగా.
౧౯౮ || వీడియంబు = తమ్ము. ఎడలించి = తొలగించి — డొంగిచేసి. విధురత్న...బువు = చంద్ర
కాంతమణులచేతఁజేయఁబడినగండియందలి మంచిజలము. ఉదిరిబంగరు = పుటముదిరినబంగారు. కటి
స్థలిని = నడుమునందు. అనుయాయ...తార్థము = వెంబడివచ్చునట్టి పిన్నవానిచేతనున్న కానుకకుఁ
దగినవస్తువును. ఉద్వహించి = పహించి = తీసికొని. జరతరక్షివర్గంబు = ముసలికావలివారిసమూహము.
వఱలు = ఒప్పనట్టి || ౧౯౯ || పయోజపత్రములఁ = తామర తేటలపైని. దొమ్మిమూఁకలఁ = సంద
డిగంపులను. తచ్చన = ఎగతాళి. కూఁకటులు = పిల్లజుట్లు — జులుపాలు. దర్శనంబు = కానుక.
వలిగుబ్బలిపట్టి = హిమవత్పర్వతముకూఁతురు — పార్శ్వత. వాఁక దాల్చుడు = గంగానదినిధరించిన

క. నిటలాక్షువలన నప్పుడు, ఘటసంభవముఖ్యమునులు గని రెంతయు ముచ్చటఁ బిలిచి పీటయిడియు, తక్కుటకృపతో నొసఁగు పరమ గౌరవమంతఁ.

నీ. అలవోక కనకాద్రి సెలయుచో విజిగిన, హరివరాహముదంష్ట్రనిరతరించె నెద్ది మున్నపరంజి యిసుకరానేలలఁ, జరియించు గంధర్వ పరిబ, సునకుఁ జిత్రాశ్వనకు నెద్ది చేహారె నెద్ది త చ్చుద్ధాంతకామిని సురతభేద మపనయింపఁగజాలఁ దపవాసరంబుల, నంచయై గరుడంచ లాసలముల తే. నెద్దిప్రాపించెనాభేచరేందుగలుపు, గొన్నతారకునకువానిగుహుఁడునునిమి తెచ్చెదానెద్దియమ్ముత్యముచ్చెనచల, సుతకుశితకంఠరునకునిచ్చటయునలఁ.

చ. హరుఁడు శిరంబునం జెవె గ రాంబురుహంబునఁ దాల్చె జంద్రికాం కురపరభాగమై యురగ కుండలమై స్ఫటికాక్షసూత్రమై గిరిజకచాళి గర్జమునఁ గేల వహింపఁ బ్రసూనమాలికా కరిరదపత్ర విభ్రమింతు కంబులునై మణి యుల్లసిల్లుచుఁ. ౨౦౩

వ. వెండియు నక్కొండరామాలియు ఖండపరశుండునుం డెండంబుల నెద్ది యభిలషించి రయ్యెగ్రూపంబు లాపరమరత్నంబు ధరియించి తదాదరణ చరితార్థం బయ్యె నంత. ౨౦౪

క. మత్సామిప్యమునకు నీ, సత్సయమివరులు నీవుఁ జనుడెంచుటో వత్సా! యెయ్యది కతమని, వాత్సల్యముగదుర పంచ వదనుఁడు పలుకఁ. నీ. తనతండ్రిబలుకుఁగ్రౌంచనిషూదనుఁడుచంద్ర, పరిపన్నురద్ధనీరహముకుళ భాతిమోడుపుఁ గేలు ఫాలాగ్రవీధిక, విలసిల్లి యలర నో వృషభగమన!

వాడు—శివుడు ॥ ౨౦౦ ॥ నమ్మదాశ్రులు=ఆనందదాష్యములు. క్రమ్మడేక=క్రమ్మణగా. నిజాంతమునకే=తమనకును. ౨౦౧=నియెక్క. ౨౦౧ ॥ కిరి = పొందిరి. ౨౦౨ ॥ అలవోక=చేడుకగా. సెలయుచో=పొడిచి యొగఁజిమ్మునపుడు. దంష్ట్ర=కోట కొమ్మునందు. చేహారె=వారకనో. తచ్చుద్ధాంత...భేదము=ఆచిత్రాశ్వని యంతఃపుఁ శ్రీల యొక్క క్రీడవలని శ్రేమమును. అపనయింపఁగ=పోగొట్టును. తపవాసరంబుల = సేసఁగిరిన ములయందు. గరుడంచలనిములక=తెక్కలకొనలవలనిగాలిచేర. ప్రాపించెక = పొందెక. ఆభేచరేంద్రక=ఆగంధర్వరాజును. ఎద్ది=దేనిని. ఆరి = సంతోషించి ॥ ౨౦౩ ॥ కచాకే= కొప్పునందు. ప్రసూనమాలికా=పూలదండయు. కరిరదపత్ర=దంతపుఁగమ్మయు. విక్రమకుశంబు లును=విలాసార్థముచేతనుంచుకొన్న చిలుక యును. మణి=ఆముత్యము. ఉల్లసిల్లుచుక=ప్రకాశించుచు ౨౦౪ ॥ కొండరామాలి=పార్వతి. అభిలషించి=కోరిక. అపరమరత్నంబు=సర్వోత్కృష్టమయి నయాముత్యము. తదాదరణచరితార్థంబు=వారియాదరణకుఁదగినదవడికివిషయమయినది ॥ ౨౦౫ ॥ కతము=కారణము. ॥ ౨౦౬ ॥ చంద్రపరిపన్నురద్ధనీరహముకుళభాతి = చంద్రులసమాహము

నాపేర స్కాందంబు నాదగు నొక పురాణము నీదుకరుణక లిమిరచించి
యిమ్ముసింద్రులకెల్ల నెఱిగింప నందు వీ, రలు సురక్షేత్రతీర్థములకథలు
తే. చాల వినివిని సర్వాతి శాయియైన, దేవుడేనియు నటువంటి తీర్థమేని
నట్టినుక్షేత్రమేని భో గాపవర్గ, దాయిగలదేనియెఱిగింపు తడయకనిన.
వ. సర్వోత్కృష్టంబు లగుతీర్థక్షేత్రదైవతంబులమహాప్రభావంబు మదీయభావ
దర్పణంబునం బ్రతిఫలింపమింజేసే. ౨౦౭

క. నీవలనన కడముట్టిన, దైవతమహిమయును క్షేత్ర తత్త్వము తీర్థ
శ్రీవిభవము శ్రుతిమార్గసు, ధావిష్కృతిగాఁగ వినుట కై ముద మొదవక.
ఉ. ఈ కలశోద్భవప్రముఖు లేనును వచ్చితి మీహితార్థల
క్షీకర! దీని మాకు నెఱిగింపు మనంబున నున్న సంశయో
త్సేకము మానిపింపు కృపఁ దేలెడుచూపులఁ జూడు మన్నఁ దా
రాకమనార్థమాళి మధు రంబుఁ బ్రియంబునుగాఁగ నిట్లనుక. ౨౦౮

మ. మము నీయర్థమ వేడుచున్నయది యు శ్మన్మాత యోపుత్ర! యీ
యుమకు నీకు నెఱుంగఁజెప్పెద వినుం డూహించి యేతచ్చరి
త్రము సర్వంబు కరోదరస్ఫటికర త్నశ్రీః బ్రకాశింప గో
ప్యముసేయకదగు దీని విన్నపిదపక బ్రాణంబుగాఁ జూచుచుక. ౨౦౯
తే. శతమతికినా స్తికునకు బాషండునకును, గర్మముగుఱించియాచించుగ ర్హితునకు
నీపరమగోప్య మోపుత్ర! యోపురంధ్రి! తప్పి దారియునెఱిగింపఁదగవుగాదు.
క. అని నిజతనూభవునకును, దనమగువకుఁ దీర్థ దైవ త క్షేత్రము లా
క్మనెలవునన భువనత్రయ, వినుతిఁగనుట దెలుపఁగడఁగి విధుచూళి మదిక.

చేత ఆక్రమింపఁబడిన తామర మొగ్గవిధమున. ఫాలాగ్రవీధిక = నొసటిప్రదేశమునందు.
సర్వాతిశాయి = అన్నిటినిమించినది. భోగాపవర్గదాయి = భోగమును మోక్షమును ఇచ్చునది ॥ ౨౦౭ ॥
మదీయభావ దర్పణంబునక = నామనసనెడి యద్దమునందు. ప్రతిఫలింపమింజేసి = తోచక
పోవుటచేత ॥ ౨౦౮ ॥ శ్రుతిమార్గసుధావిష్కృతి = చెవిరంధ్రములందు అమృతమును విడుచుట.
౨౦౯ ॥ ఈహితార్థలక్షీకర = కోరినవిషయములను కలుగఁజేయువాఁడా. సంశయోత్సేకము =
సందేహముయొక్క అధిక్యము. తారాకమనార్థమాళి = శివుడు ॥ ౨౧౦ ॥ యుష్మన్మాత్ర =
నాతల్లి. కరోదరస్ఫటికరత్నశ్రీ = అరచేతియందలి పటికపురాతికలిమిచేత. ॥ ౨౧౧ ॥ శతమతిక =
యూర్ధ్వబుద్ధిగలవానికిని. నాస్తికునకు = దేవుఁడులేడుఅనువానికిని. పాషండునకు = వేదాచారముల
నిందించువానికిని ॥ ౨౧౨ ॥ ౨౧౩ ॥ వెడఁద = విశాలమైన. వేతలక = గొల్లపడుచులను. వలపించు = మోహిం
పఁజేయు. వెరవు = నేర్పు. చిష్పకూఁకటి = పిల్లజుట్టు. చిన్ని = మనోహరమైన. పించియము = పించెను =
నెమరి. యీఁకలకుచ్చు. పులుగుత త్తడి = పక్షివాహనము. పొడవుల = ఆకృతులయొక్క ఎల్లప్రాణుల

సీ. వెడదకన్నులవాని వెయినామములవాని, వేరేలవలపించు వెరవుచానిఁ
జిన్న కూతటివానిఁ జిన్నినవ్వలవానిఁ జెరివిన మంచినిఁ చియమువానిఁ
బులుగుతత్తడివానిఁ బొడవులతుడవానిఁ బొక్కిట వెలెదమ్మి పూవుచాని
మినుకుటూర్పులవానిమిసిమిమేతలవాని, మెఱుంగుజానునిచాయమేనివాని
తే. దిన్న మొలవానిఁబనిఁ గానుఁద్రెప్పువాని, మురళిగలవాని మున్యఃకిముఁపుచాని
విట్టలాధీశుఁడలఁచి త ద్విపులమహిమ, నొడువుఁ బ్రానుఱ్ఱక్రీడ విడిచిబ్రోడ. ౨౧౩

శా. సారాచారవిచార చారణనమా సంస్తూయమానప్రథా
ధారోదారవిహార హరిసుషమా ధన్యస్థుఁత్తీర్తి
హృదాలంకరతద్విక్ర దిక్పతికిరా భోగస్సరద్వాహుశా
ఖారాజ్యదశేషభూభరణద త్నా నక్షత్రైర్వభవా. ౨౧౪

క. నారాయణపదసేవా, పారాయణ బంధులోక పాలనపీఠా
ప్రారంభకల్పభూరుహ, భారత రామాయణాది పరమార్థజ్ఞా. ౨౧౫

మాలిని. సకలసుజనవర్యా శాంభవాహార్యైర్ద్రా
సువివిసుతకీర్తి శుక్లతత్త్వప్రపత్తి
ముకురనిభకపోలా ముగ్ధలక్ష్మీనిశాలా
కకుబధిపసమానా గౌరవశ్రీనిధానా. ౨౧౬

గవ్యము. ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కి పాపహరిణిమణి నరనవిలా
సనాథ రామకృష్ణ కినినాథప్రణేతబయిన పాండురంగమాహాత్మ్య బస
పరమభాగవతచరిత్రంబునందుఁ బ్రకమాశ్వాసము. ౨౧౭

యొక్క (లేక) ఉన్నతముల— పూజ్యములైన వారియొక్క. మిసిమిమేతలు = మేతలవ్యాధి
ములు. మిసిమి = మెఱుంగు = వెన్న. దిన్న మొల = నిండుచున్నము. పని = పనిచేయు. చూడ =
పిల్లనిగ్రోవి. మున్యఃకి = మాడుచుంకలచేతన. మినుకు = మినుము. ప్రానుఱ్ఱక్రీడ = ప్రానుఱ్ఱ
పట్టచెట్టుక్రీడించు. విడిచిబ్రోడ = విడిచుచోటుగావలవాడు. ౨౧౩ నా = నామ
నెడి దేవతాత్మీలు. ఉదా = ఉదయించు. హరి... కిక్కు = ముద్రానిచ్చేగులయొక్క మే
యిన ప్రకాశమునకు ప్రకాశముల క్విత్తార్థమై ప్రకాశమునకు కీర్తియనెడి కన్నామచే
తలంకరింపఁచిన నిక్కులుగలవాడా. నక్షత్ర = నక్షత్రము. ౨౧౪ శాంభవాహార్య
శివునిజైన వెండి కొండకల చరింపని, శుక్లతత్త్వప్రపత్తి = శుభకృత్యమున న్యభాగముచే నక్షత్రంబు
వాడా. ముకురనిభకపోలా = ఉద్దములనుబోలిన చెక్కిల్లుగలవాడా. ముగ్ధలక్ష్మీనిశాలా = భవ
జ్ఞమయిన సంపదచేత ఆధికుడా. కకుబధిప = వికాసుకులతోడ. గౌరవశ్రీనిధానా = గొప్పతనమ
కలిమికి నిధియైనవాడా. ౨౧౫ నిరవధిక = మేనలేని, పరనాథ = పరకృత్యమున, పరిచిత = వాడు
పడిన. సనాథ = కూడిన.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదయితచరణనేవా, ప్రాదుర్భవదఖిలవిభవ భాసుర ! సుసా
 స్లోదకివితరణవిద్యా, వేదీ ! రామానుజేంద్ర వేదాద్రీశా ! ౧.
 వ. ఆకర్ణింపుమాగోకర్ణకుణ్డలుండు సకుమారంబుగాగొండరాచూలింగసుగొని.
 సీ. శైలజ ! విను విను షట్కంఠ ! కరవీర, కుశపల్లవంబులఁ గొమరుమిగులు
 ఘర్మవీరానది గలనె నెచ్చట నట్టి, భైమిదక్షిణతీర భాగమునకు
 యోజనంబునసమస్తాన్నతంబగుతీర్థమునుక్షేత్రమునుజాలఁబొగడువడయుఁ
 జౌండరీకములన భాసిల్లు నచట న, ద్వేషతోత్తముఁడు ల క్షీవరుండు
 తే. భక్తరక్షణదాక్షిణ్య సక్తబుద్ధి, యఖిలనిగమాఘ గిరిగుహ హరిపుష్పకము
 పాండురంగండు సాకృతి బ్రహ్మలీల, నిలిచియున్నాఁడుభవనవర్ణితవిభూతి.
 వ. ఆదికల్పంబునందలి పదునెనిమిదవ ద్వాపరంబు కడకందువ శతానందాది
 బృందారక సందోహ శిర శ్శిఖర మణిగణమయూఖచ్ఛటా టోపా రోప
 మహనీయచరణసఖరశిఖరుం డగుపుండరీకాక్షుండు పాండురంగాహ్వయం
 బునం బుండరీకుం డనునొక్క భాసురపుండరీకునకుఁ బ్రత్యక్షుంబై భక్త
 పక్షపాతంబునఁ దక్షేత్ర తీర్థంబులకుఁ జౌండరీకంబులన నామకల్పనం
 బాచరించి యాచ తుర్భుజుండు నేడు నచ్చోటనయున్నవాఁడు. అవ్వెన్నుని

శ్రీదయిత=విష్ణుదేవునివైన. ప్రాదుర్భవత్=పుట్టుచున్న. సుసాహ్లాదక=రసమిలను సంతో
 పింపఁజేసెడి. వేదీ=తెలిసినవాఁడా ॥౧॥ గోకర్ణకుండలుండు=పాములచెవిపోగులుగలవాఁడు.____
 శైవుఁడు. కొండరాచూలిక=పార్శ్వమిని ॥ ౨ ॥ షట్కంఠ=కుమారుఁడా. భాసిల్లిక=ప్రకాశిం
 చును. సక్త=ఆసక్తమైన. నిగమాఘ = వేదసమాహములనెడి, హరిపుష్పకము = సింహపుష్పిల్ల.
 సాకృతి=ఆకృతితోఁగూడిన ॥ ౩ ॥ కండువక=కాలమునందు. శతానంద=బ్రహ్మ. శిరశ్శిఖర=
 తలయందలి కిరీటుముల. మయూఖచ్ఛటా=కాంతిసమాహముయొక్క. ఆరోప=మోపుటచేత.
 మహనీయ=పూజ్యమయిన. సఖరశిఖరుండు=గోశ్మకొనలుగలవాఁడు. పుండరీకునకుక=శ్రేష్ఠునకు.

చరిత్రంబు మీకు శ్రోత్రరసాయనంబు చేసిన విచారము. ఇది ముగియ
ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబయ్యెనువనిమఱుచుచుముగిసిష్టానాంబునగుచు
చండువినుకొన గిరికరూరిం గటాక్షించి దాత్రాచనవత్సరమున నక్షర
విక్షేపంబు లొలయ నిట్లనియె.

౪

అట్టి పుండరీక సహముని పక్షిప్రము. స్త్రీ

చ. అలికులవేసి ! విన్ను రచి తాళి వ్రుణ్ణుఁ డెశేషగణ్ణుఁ డె

త్యలఘువివేకపాకని యార్జునస్తవసేయసర్వఁడు

జ్వలగుణరత్నరత్ననిధి సత్యవయార్జున శాంతి దాని మహా

సలగతి పుండరీకుఁ డను సన్ముచి మొల్పు నొక పుంజునకా.

౫

సీ. చలిచీమనేనయ్యుఁజాఁద్రొక్కశంక చు, బలుకఁ జెన్నఁచుచు మా భావములు
కలుషవర్తనులున్న పాలమువాంతఁజన జ్యోతిమికున్ముగింపకలుగింపాల్గొ
దలయెత్తిమాడఁ జెన్వలనఁ బరశ్రీబ్రహ్మచ్యుతివెడ వట్టి పుంజుటల
నొరులసంపదకుచై యుపతపింపఁడు లోన, నిరదాపఁ జె నిది నెచుచైన

తే. మిన్నకయచూడఁదాచిలికన్నకడుపు, సర్వభూతకయోగి యొన్నిచ పుంజు
నిగమఘంటాపథై కాన్వ సేనముద్గ, బ్రహ్మవిద్యానవన్మృగ ప్రాప్తిమహిమ.

చ. హరిహయదేశికాభుఁ డగు సన్మహి నై రహిమము గుబు

గరువునకుఁ మృగీమదను గంధము సంకిలధాని నుబు

దరచరణారవింజనత తస్య త్థిలోలుప నైస బుద్ధియు

బరిణతిగాంచె సంపదల పై మదియుం బరిమింపె నె నెనె.

౬

కిల్బంబు=కలంగిచేయుటను. వెన్ను=విష్ణుని. ప్రోహవామరంబు=చేసిన విధము. వృక్షు
డు=విష్ణుడు. వినుకొన=కనకగా. ద్రాక్షాంబుకొనంబు=ద్రాక్షాంబుకొనంబునకెరి. జక్క
నిక్షేపంబులు—మాటలు ౪. అర్చిలఘుక వేకవాక పుంజు=పుంజుకొనంబునకెరి. ముగియ
ముగియని. క్షణేయచర్యుడు = పొగవలగింప వలయువాడని. అర్చి పుంజు=పుంజు
ప్రకాశించుచున్న పేదలైకగుమలనెడి పచ్చ మలకెరి. అర్చ=ముగియము. పుంజు=పుంజు
నిన చదవడిగలవాడు. ౫. వాక=వాక. వృక్ష=అర్చియను. కిల్బంబులు=పొగ
నడవడిగలవారు. పాలముపొందక = తాల్చినెంచుకె. అర్చించు = చరించుకె. పుంజులంబుకె =
సంకటములందు. ఉపతపింపడు = సంతాపమునొందడు. సామ్యులంబుకె కాన్వనికా = వేక
మృగమనెడి వెద్దబాటయందు ముగ్ధముగవర్తించుచున్న గుడివాడని. ౬. హరిహయదేశికా
భుడు=బృహస్పతినిబోలినవాడు. మహి నైకవిమోచయందుకె=ద్రాహ్మ్యక్రమనియందు. సం
రువు=బంగారు. మృగీమద=కన్నురయొక్కి. సంకిల=కూడు. ఇతిక=విధమున. సరిగివృత్తి
లోలుప=ఎల్లప్పుడుతలచుటయలచుటనక్రము. పుంజు=పుంజుము ౭. పుంజు=పొచ్చింకె.

సీ. మొదలఁగామక్రోధ ములబరాబరిచేసి, సత్యవాఙ్మయముంబు సంగ్రహించి
సాత్వికస్వల్పభో జనలర్థిఁ గ్రొవ్వాగి, యష్టాంగకాసక్తి హవణపరచి
తరిచి ముప్పదిరెండు తత్త్వంబు లూహించి, మది సత్త్వసంపద మస్తరించి
తెలిసి ముద్రాసనం బుల మేనిపనిగొని, పాపపూనుషు పటా పంచచేసి
తే. యతఁడు మూలాలవాలగ హ్యరకరండ, కుండలీస్థాన గోకర్ణ కులకలాప
తత్త్వదర్శనవర్ణాధి దైవతదళ, నిర్ణయంబెంతయతయ నిజముగాంచి. ౮
చ. మను హఠరాజయోగముల మర్మమెఱిగి తదర్థసిద్ధి నె
మృతముదలిర్చి హృజ్జలజ మానససౌరభషట్పదంబు న
ర్జునరథభూషణంబు వెలిఁ జూడని నిద్దపు నిట్టచూపునక
మునుకొని చొక్కు లొన నిజ మూర్ధగళత్సుధ సేద దేర్చుకన్. ౯
మ. శతపత్రాక్షము శిశ్యసఖ్యభృతి చం చన్మోళిసన్నాహము
న్నతనాసాముకుళంబు పూర్ణతరచం ద్రస్నిద్ధముద్ధాననం
బతసీనూనసవర్ణవర్ణ మతిసౌ మ్యం బజ్జనాభంబు శ్రీ
శ్రీతపక్షంబు మహామహం బోకడు ప ర్వెం దన్మనః పేటికన్. ౧౦

వాఙ్మయమంబు=మాటలనియమము. సాత్విక=క్రోధవృత్తుకలుగఁజేయని. లబ్ధిక్ = కలుగుటచేత.
అఁగి=అణచి. హవణపఱిచి=పొందుపఱిచి. తరిచి=చక్కగావిచారణచేసి. మస్తరించి=లోకువ
పఱుచుకొని. మేనిపనిగొని=దేహమునుశ్రమపెట్టి. పటాపంచ = అగోచరము—నాశము. మూ
లా...నిర్ణయంబు = మూలాధారచక్రమనెడి గుహారూపమయిన బరణియందలి కుండలీస్థానము
నందుండుసర్వసమాహమునకు ఆభరణమువంటి శేషునిదైన తత్త్వమును, అనఁగా విష్ణుతత్త్వ
మును కనఁబఱచునట్టి బీజాక్షరములు అధిదేవతలు దళములు వీనియొక్క నిర్ణయము ||౮|| మను=
మంత్రము. తదర్థసిద్ధిక్ = దానివలని ప్రయోజనముయొక్క సెఱవేలుటచేత. హృజ్జలజమానస
సౌరభ షట్పదంబుక్ = హృదయ కమలమునకు మనస్సునెడి సూరీవరమునందలి పరిమళముతోఁ
గూడిన తుమ్మెదను. వెలిక్=బయట. నిద్దపునిట్టచూపునక్=స్నేహముతోడి చలింపనిచూపుచేత.
మునుకొని=ముందుమించి. నిజమూర్ధగళత్సుధ = తనతలనుండి జాఱుచున్న యమృతము. సేద=
శ్రమను || ౯ || శతపత్రాక్షము = కమలములవంటి కన్నులుగలది. శిశ్య...సన్నాహము = ఉట్టి
యొక్క మైత్రినిభరించునట్టి మనోజ్ఞమైన శిష్యాకవచము (కిరీటుము) గలది. నాసాముకుళంబు=
మొగ్గవంటిముక్కు. పూర్ణతరచంద్రస్నిద్ధముద్ధాననంబు = నిండుచంద్రునివలెకళలుదేఱుచున్న అంద
మయిన మొగము. అతసీనూనసవర్ణవర్ణము=నల్లగి నెపువ్వుయొక్క వర్ణమువంటివర్ణముగలది. అతి
సౌమ్యము=మిక్కిలియెప్పిదమయినది. అజ్జనాభంబు=తామరబొడ్డుగలది. శ్రీశ్రీతపక్షంబు=లక్ష్మీ
దేవిచేత ఆశ్రయింపఁబడిన తోముగలదియైన. మహామహంబు=గొప్పదియగు లేజస్సు. తన్మ
నఃపేటికన్=అతని మనస్సునెడి పెట్టెయందు. పర్యెన్ = వ్యాపించెను || ౧౦ || అంతర్వాణి

- సీ. సనకసనందనా దినిఖలాంతర్వాణి, హృల్లీనభావంబు సల్లపెట్టి
విశ్వంభరాభోగ వివిధమూర్త్యంతర, స్ఫురితానుభావంబు బుజలువైచి
శింశుమారాకృతి స్వీకృతి వైకుంఠ, షట్కవిహారంబు జారవిడిచి
క్షీరోదమధ్యస్థ లీరత్ననగగుహ, గర్భనివాసంబు కిచ్చువదలి
- తే. పుండరీకేశ్వణుండు శిఖండిబర్హ, మండితశిఖండకుండు నతా ఖండలుండు
పుండరీకునిమానసాం భోజపీఠి, మిండతుమ్మెదయైయుండు నిండుకొలుపు. ౧౧
- ఉ. అన్వహముక్ బ్రహ్మర్థ మగు నుబుజనాభ పదారవిందభ
క్తి న్వహికెక్కుచున్ వసుమ తీసురవంశవతంస మెల్లవా
రు నివసతింపఁ బెంపెనఁగు ప్రోదియొనర్చుచుఁ దల్లి నండ్రి నెం
దు నివ్వవిధానురూపతను దోహద భోజన పూజనాదులన్. ౧౨
- క. హరిభక్తియు గురుభక్తియు, నురురక్తియుఁబుటముగాఁగ యోగిండ్రిశిఖా
భరణము ముక్తామయతా, స్ఫురణము భువనప్రళస్త ముగ జిగి మీఱెన్.
- సీ. మును మీనగుటఁబట్టిమునులువైచినబత్తి, వలఁబోలెఁ జిక్కచూడలఁదలిర్ప
వెలితిగాఁ జవిగొన్న వెన్నమున్దయుఁబోలె, శంఖంబువామహస్తమునదనర
జగదండవహకాల చక్రభ్రమణహేతు, దండమై నిజధేను దండమమర
సంచిఁబట్టిన పద్మ జాతాండములలీల, వలకేల గ్రచ్చకా యలు ఘట్టిల్ల

హృల్లీనభావంబు = తత్త్వశాస్త్రము నెఱిగినవారి మనస్సులంద లయించియుండుటను. సల్లపెట్టి = సల్లించి—వదలి. విశ్వంభరా...అనుభావంబు = సర్వమునుభరించునట్టి గొప్పవియ నానావిధములునైన రామకృష్ణాదిమూర్తులచేత ప్రకాశించునట్టి మహిమను. బుజలువైచి = సున్నలునెట్టి—మాని. శింశుమారాకృతిస్వీకృతి = మొసలిరూపమునుపొందుటచేత—మత్స్యగతా మెట్టుటచేసినతోఁచెడి. క్షీరోద = పాలసముద్రముయొక్క. గుహగర్భనివాసంబు = గుహలోపలియొనికయందలి. కిచ్చు = అశేతు. శిఖండిబర్హమండితశిఖండకుండు = నెరుకెరుకచేత అలంకరింపఁబడిన పిల్లజుట్టుగలవాఁడు. నతా ఖండలుండు = మొక్కినయింద్రుండుగలవాఁడు. మానసాంభోజపీఠ = మనఃకమలమనెడి సింహాసనమునందు. మిండ = మగదైన || ౧౧ || అన్వహముక్ = ప్రతినిగమును. ప్రవృద్ధము = పెరిగినది. వహికెక్కు = ప్రసిద్ధికి. వతంసము = శ్రేష్ఠుండు, నెంనెనఁగు = మిక్కిలియతిశయించునట్టి. ప్రోది = రక్షణము. అనురూపతనుదోహద = తగినవలఁగ నెట్టిస్తానముచేయించుట || ౧౨ || ఉరురక్తి = అధికమయినయనరాగము. పుటముగాఁగ = హెచ్చుగా. ముక్తామయతాస్ఫురణము = ముత్తైపువికారముగలప్రకాశము. భువనప్రళస్తముగన్ = లోకమునందుశ్లాఘ్యముగ. జిగి = నిగనిగనికాంతి || ౧౩ || బత్తి = భక్తి. చవిగొన్న = చుచిచూచిన—భుజించిన. జగదండ...దండమై = బ్రహ్మాండమును వహించిన కాలచక్రముతిరుగుటకుకారణమైనకట్టయై. ధేనుదండము = పసులనుదోలెడికట్ట. లీల = విధమున. వలకేల = కుడిచేతియందు. చాయన్ = విధమున. మంద...పండు = గొల్లయిల్లాండయొక్క స్నేహమనెడివృక్షమునందుపండినపండు—బాలకృష్ణుండు || ౧౪ || సత్యా

తే. గలయఁబూచిన కల్పవృక్షంబుచాయ, సరసవనపుష్పమాలికా భరసమగ్ర
విగ్రహముతోడవిలసిల్లువిప్రునెదుట, మందప్రోయాండ్రకూరిమిమానిపండు
క. నియమాంతంబున సత్యా, ప్రియరూపముతోడఁగూడ బెనఁచిన యంత
ర్నయనము సడలించి పితృపాదయుగార్చాధీనబుద్ధిఁ దహతహవెఱుగక.

ఉ. పావనదృగ్విలాసములు బాహ్యగతిం బచరించి చంద్రికా

శ్రీవిభవంబులం బలుచ నేయు ముఖప్రభ లుల్లసిల్లఁగా

మైనదలించి పూర్వ మగు మట్టును గాడ్పును సాగనిచ్చి పైఁ

గావలియడ్డశక్తుల స గౌరవదృష్టిఁ బరిగ్రహించుచుక.

౧౬

సీ. తనువుతోఁజరియించు ధర్మదేవతఁబోలె, మెలఁపున వనవాటిఁ గలయఁదిరిగి
గణనఁపిరినశాఙ్గిఁ గుఁములు హృదయసంపుటినించుక్రియవిరుల్ బుట్టిఁబెట్టి
తనకుఁ బవిత్రవర్ధనమెక్కిత్యంబను, కరణి నూతనకుశోత్కరము గూర్చి
యపవర్గఫలసిద్ధి హదనై నఁజేపట్టు, కైవశిబహుఫలొత్కరములొడిచి దెచ్చు

తే. యోగయాగంబునలుపువోనూర్చిపశువి, శసన మొనరించుటకుయాప సమితి
భాతి సమిథులుగొనిమహా ప్రాజ్ఞఁడతడు, వచ్చు లేబగటికినిజా వాసమునకు.

క. విహితమతిం బరిచారక, సహస్రమయి పితృయుగంబు సంభావించుక

గృహమేధివతంసము నిజ, మహిశామణి యప్రతీప మతిఁ దోడ్పడఁగక. ౧౭

సీ. ఆపాదమస్తంబు నంటు నూనియఁగాంచి, నయముగా నుద్వర్తనంబొనర్చు
జలకమార్చునఖంప చన్వచ్ఛజలములఁ, నడిమొత్తుఁగడుమెదుగుడులబొదవి

ప్రియ=కృష్ణునియొక్క. అంతర్నయనము=లోమాపు—యోగదృష్టి. తహతహ=తమకము॥ ౧౫॥
బాహ్యగతి=బయటిసంచారమునందు. పచరించి=ప్రసరింపఁజేసి. పలుచ = అలక్ష్యము. మైన
దలించి=దేహమును సడలించిడిచి. శక్తుల=ఇచ్చాదిశక్తులను॥ ౧౬॥ మెలఁపున=మెలఁకువతో. హృద
యసంపుటి=మనస్సు నెడివెట్టెయందుకుశోత్కరము=దర్శిలసమాహమును. అపవర్గ=మోక్షము
యొక్క. హదను=సమయము. ఊర్చిపశువిశేసము=శ్వాసమ నెడి పశువునుచంపుటను. యూప
సమితి=యోగపశువులకట్టెడికంబముసమాహమును. భాతి=విదమున. లేబగటికి=తెల్లవా
టిపదిగడియలప్రాదైక్యనప్పటికి. నిజావాసమునకు= తనయింటికి ॥ ౧౭ ॥ పరిచారక సహస్ర
మయి=పరిచారకులయొక్క సహస్రముకలవాడై—అనేక పరిచారకులమాటు తానేఅయి. పితృ
యుగంబు=తల్లిదండ్రులను ఇద్దఱును. గృహమేధివతంసము = గృహస్థులలో శ్రేష్ఠుఁడు. మహి
శామణి=స్త్రీరత్నము. అప్రతీపమతి=అనుకూలుబుద్ధితో ॥ ౧౮ ॥ ఆపాదమస్తంబు=తలమొద
లుకాళ్లదాక. ఉద్వర్తనంబు=నలఁగు. జలకమార్చు=స్నానముచేయించును. నఖంపచ=గోరు
వెచ్చునైన. మెదుగుడుల=మెత్తనిగడ్డలతో. లఘుధౌతవసనపల్లవములు = తేలికయైనపరిశుద్ధము

లఘుధౌతవననపల్లవములుగట్టించు, శిరసార్చ్యమృదులీల సురటివిసరి
 చేయూతయొసంగి వేం చేయించులోనికి, ద్వారావతిగలంతిఁ దానెయొసంగు
 తే. తెలుపు సుధ్యాసమాధివి ధీప్రయుక్తి, నగ్నివేల్పించు విష్ణుసహస్రనామ
 పాఠ మొనరించుతఱిదోడుపడుగురునకు, కవలువోకుండబుత్తుడోకలువకంటి
 తే. చూపుచాలమివివిధరూపోపకరణ, వితతిఁ దడవాడుజనకు నానతిశిరమునఁ
 దాల్చి నిద్దంపుబుద్ధిఁ దద్దారకుండు, చక్రహస్తార్చనమునకు పక్రమించు.
 నీ. అభిషేక మొనరించు నాకాశవాహినీ, జననకారణ పాద జలరుహునకు
 వైచుఁ దోమాలియ వైజయంతీకాంతి, వలయితవక్షసిక వాటునకును
 గౌశేయమర్పించుఁ గాంచనమయ పట, పల్లవారుణకటి బంధురువకుఁ
 జందనం బలఁడు నీ శేందిరాకుచకుంభ, సంగికుంకుమపంకి లాంగువకును
 తే. రత్నహారంబు సాతు నిర్యత్నసిద్ధ, కాస్తుభోదర్శి రభిరామ కంధరునకు
 ధూపకల్పనమున్నగా దీపమిచ్చుఁ, దెరవ యాతఁడు త్రైలోక్య దీపకునకు
 క. నిడువచిగురనఁటియాకున, నిడి వివిధాన్నములు భూసు రేశ్వరుఁ డొసంగు
 బడి ఘంట మొరయఁజేయుచు, జడనిధితల్పు నకుఁ బూర్ణ సంకల్ప నకుఁ.
 క. భూమిసురసూతి సాల, గ్రామశిలావారి కంబు గర్భస్థము ది
 వ్యామోదశ్రీతులనీ, కోమలదళసురభితంబు గురునకు నొసంగు. ౨౩
 మ. తిరువారాధన మిట్లానర్చి ధరణీ దేవస్వయశ్రేష్ఠుఁ డా
 హరికర్పించుటఁ బావనంబు లగు శౌల్యన్నంబులుక నేతులుక

తై న చిగుళవంటివస్త్రములను. సురటి=విసనకట్ట. ద్వారావతిక = ద్వారముతోడిముక్కుగల.
 గళంతిక = గిండిచెంబును. కవలువోకుండక = ముందుపఠించినది మరల పాఠమునందుగలయకుండ॥
 ౧౯॥ తడవాడు = తడవుకొను. ఆనతి=ఆజ్ఞ. నిద్దంపు=ప్రేమతోడి. తద్దారకుండు = ఆచిన్న
 వాఁడు. చక్రహస్తార్చనమునకుక = విష్ణుదేవునిఆరాధనమునకు ॥ ౨౦॥ ఆకాశవాహినీ=మిన్నేటి
 యొక్క. తోమాలియ = వనమాల. వైజయంతి = వైజయంతి యనెడి పూలమాలికచేత. కాశే
 యము=పట్టుపచ్చదము. కటి=నడుముచేత. బంధురునకుక = బిప్పదమయినవానికి. సంగి=అంటిన.
 పంకిల=అడుపైన. చాతుక = ధరింపఁజేయును. నిర్యత్న...ధరునకుక = యత్నములేకయే సిద్ధించిన
 కాస్తుభమణియొక్క మిక్కుటపుప్రకాశముచేత మనోజ్ఞమయిన మెడగలవానికి ॥ ౨౧॥ అనఁటి=
 అరఁటి. బడిక = వెంబడిని. మొరయఁజేయుచుక = వాయించుచు. జడనిధి=సముద్రము ॥ ౨౨॥
 కంబుగర్భస్థముక = శంఖములోనిదానిని. దివ్యామోదశ్రీ=మంచివాసనయొక్క కలిమిగల. సురభి
 తము=పరిమళముకలగఁ జేయఁబడినది ॥ ౨౩॥ తిరువారాధనము=దేవతార్చనము, పూపములు=

పరుగుల్ చేరులు పప్పు లప్పడములున్ దాలింపులుం బూపముల్
పరమాన్నంబులుఁ జెట్టు నెట్టన భుజిం పన్ దల్లికిం దండ్రుకిన్. ౨౦

వ. ఇట్లతివృద్ధులు శిథిలబుద్ధులు నగు జనయిప్రీజనయితలం గనిమని నడచుచు
నడుగులకుమడుగు లొడ్డుచు నడుగునెడఁ బులిజున్నేనియుం దెచ్చియుచ్చు
చు నిచ్చు గొత్తయగుమచ్చికింగచ్చువదలక గోముమెఱసి యోమనగా
యలంగా నోముచుఁ గాలోచితంబు లగు నోములు నోమించుచు నద్ద
రామరనందనుండు జగదభినందితుండై యుండి వెండియు. ౨౧

క. పరలోకావాససుఖా, దరపరతం జనిన తల్లి దండ్రుల కొసఁగెన్
గురుభక్తినిగుడు కొడు కతి, కరుణామతి గంగనన్ది గయఁబిండంబున్. ౨౨

క. ప్రేయసీవలనఁ బ్రబోధవి, ధేయమతుల సుతులఁ గాంచి తీర్చె బిత్మాణం
బాయయ్య తదీయం బగు, ప్రాయప్రబోద్ధంతఁగొంతపడమరదిరిగెన్. ౨౩

క. భాషావిభునిభుఁ డమ్మని, యీషణదూషణ మొనర్చి యిలుమరచి మదిన్
శేషఫణిశయనుఁగనునభి, లాషాన్నతిఁ జేయుఁ దప మి లాధరతనయా !

సీ. మిసిమింతుఁడునుగాక వసియించు గుత్తుక, బంటిసీరను బుండు వంటిచలిని
మోముదమ్మికిఁ దేటి మొత్తమై పొగపర్వఁజేలుఁగ్రిందలగాఁగవృక్షశాఖ
వేరువెల్లఁగి కాయ గూర పండనికోర, కుదరాగ్ని గాడ్పు చేనుజ్జగించు
నేచియీచెవిగాడు పాచెవిబోవంగ, నుబ్బిలింగముబోలె నుండునెండ

తే. నంతరాయార్థకారంబులలమికొనిన, నడచునిజదై ర్యసూర్యోదయంబుచేత
దానవారినిగుఱిచేసి తనకుఁబోదు, నాకుఁబోదని నమ్మి ను శ్లోకుఁ డతఁడు.

ఉ. ఓగజరాజగామిని! మ హోగ్రప్ర నోములు నోచుచున్న య
యోగివరేణ్యనేమమున నుల్లము వెన్నవలెం గరంగె హృ

పిండివంటలు. నెట్టనక = సత్పుష్టిగా ॥ ౨౦ ॥ శిథిల = పటుత్వములేని. జనయిప్రీజనయితలక = తల్లి
దండ్రులను. మచ్చికిన్ = మరులుచేత. కచ్చు = ప్రీతి. గోము = శ్రమ మెఱుంగమి. ఓమనగాయ
లంగాన్ — చేతులమీఁదనే ప్రీతిపుటగా. ఓముచున్ = పోషించుచు. జగదభినందితుండు = లోకుల
చేతఁబొగడఁబడినవాఁడు ॥ ౨౧ ॥ ౨౨ ॥ ప్రేయసి = ప్రియురాలు — పెండ్లాము. ప్రబోధవిధేయ
మతులక = విశేషజ్ఞానమువినయమువీనితోడిబుద్ధిగలవారిని. పితృణము = పితృదేవతలబుణమును ॥
౨౩ ॥ భాషావిభు = బ్రహ్మతోడ. ఈషణ = పెండ్లాము బిడ్డలు ధనము వీనియందలియాశను ॥ ౨౪ ॥
మిసిమింతుఁడు = అలసినవాఁడు. క్రిందల = తలక్రిందు. ఉజ్జగించున్ = పోగొట్టును — అణఁచును.
గాడ్పు = గాలి. అంతరాయాంధకారంబులు = విఘ్నముల నెడిచీకట్లు ॥ ౨౫ ॥ నేమమునక = నియ

ద్రాగసమగ్రగోపవని తాజనతాపరిరంభ సంభ్రామో

ద్యోగకళాప్రవర్తికి జ తుద్యుఖవంచిత ధూర్తకీర్తికి. 30

సీ. యతిమనోగృహదీపి కాంకూరమగులీల, గోవర్ధనాచల గుహ మెలగుచు
గిరికూటతటరట తేకిరాజమురీతి, రాధచన్ద్రవమీద వ్రాలి నగుచు
జతాభ్రామిములనేలు సుతాభ్రామిమై వడి, బలువన్నెయాలమందలమెలపుచు
గమలకాననమగ్ధ కలహంసవిభుభాతి, గూర్మి నెచ్చెలిపిండుగొనిచెలగుచు
తే. జన్మబింబంబునకుమృదుస్వనముగఱపు, రచనసంజ్ఞార శబ్దమూడుచునొనర్చు
నాటలన్నియుఁజాలించియరిగె దపసి, పర్ణశాలకు దేవకీ తర్ణకంబు. 31
చ. లలితశిరీషపుష్పమృదు లంబులు నీచరణంబు లక్కటా

యిల యిది రూక్ష మిట్లు లల యించుట గాదని ప్రార్థనామృదూ

క్తులు నెలగంగ వెకపొదివి తొల్చుదువుల్ తగువిన్నపంబులం

బలుమఱుజేయు చందమున బంగరుటందియ లుగ్గడింపగన్. 32

క. మెత్తగనూజినచుట్టు, గత్తి మధుకై టభోరు కంఠము లలనా

హొత్తిన హొత్తిన చెన్నుం, దిత్తులక్రియ దొడల యడ్డ తిత్తులువేలన్ 33

క. మాయావృతుడగునాత్మని, సోయగమునఁ దెగడు తీగ సోగలు ముచ్చు
టైయునికి సంగరహితం, బయ్యెక గాకున్న జఘన మభిరామమగున్. 34

క. ఇట నభ మిట భూనలయం, బిట బలిసద్దంబునుండు నిరపు లనియనన్

బటువు లగువతుల చెలువునఁ, బుటపుటనై యున్న చిన్ని బొజ్జ గదలగన్.

చ. తులసికి బచ్చరాకుదురు తోయడవాహనరత్న వేది య

క్కలిమిమెఱుంగుబోడికిని గొస్తుభఘర్మగభ స్తికి నభ

మమచేత. ధూర్త=మోసపు || 30 || దీపికాంకూరము=చిగురు మొగ్గవలెదోచెడిదీపము. రటన్ =

కేకలపేయుచున్న. వ్రాలి=ఓఱగి. చిత్రాభ్రములన్=నానావర్ణములుగల మేఘములను. సుత్రా

ముకైవడిన్=ఇంద్రునివలె. మెలపుచున్=త్రిష్టచు—కాచుచు. పిండు = సమూహము. చెలఁ

గుచున్=సంతోషించుచు. రచనన్=విధమున. దేవకీర్ణకంబు=దేవకీదేవిబిడ్డ—కృష్ణుడు || 31 ||

శిరీష=దిరిసెనపు. మృదులంబులు=మిక్కిలిమెత్తనివి. రూక్షము=కఠినము కాదు=తగదు. వెక

పొదివి=వెంబడించి. తొల్చుదువులు=వేదములు. ఉగ్గడింపగన్=మోగగగా || 32 || నూజిన=

పదునుపెట్టిన. హొత్తిన=అంటిన. చెన్నుందిత్తులక్రియన్ = అందమైన సంచులవిధమున || 33 ||

మాయావృతుడు=మాయచేత ఆవరింపబడినవాడు. సోయగమునన్=అందముచేత. తెగడు=తిర

స్కరించు || 34 || బలిసద్దంబు=పాతాళము. ఇరవులు=వోట్లు. బటువులు=గుండ్రనివి. వతుల

చెలువునన్=ముడుతలయందముచేత. పుటపుటనై=క్రమముగా పెరుగుచున్నదై || 35 || తోయడ

స్తలముననంగ బొల్చి నిర తంబు కృపావిభవంబు నింటి బో
ర్తలుపుడలంపునేయుచు ను రంబు గరంబు పరిస్ఫురింపఁగన్. 3౬

క. కలుషఖగవధవిధానా, కలితఘటిక లనఁగ గ్రచ్చ కామలు నలచే
నెలకొను నల జిలిబిలివ, న్నెలవన్నెలసంచినిండి యింపలరారన్. 3౭

క. లలితనిజవామకరతల, కలితకనత్కంబుకాంతి గలకలనవ్వన్
గలువలచెలి గిలిగింతల, నలువగుఱాలన్ బిసాళి నలువగుఱాలన్. 3౮

క. నిజదైర్యదార్యములను, గజములకుం బొడము నిడుద కిరములుఁబోలెన్
భుజములు పోషితభక్త, వ్రజములు కిరవిజితపుష్కరజములుపొడలన్. 3౯

క. వదనైక స్తంభ కనక, సదనము సిరికొఱకొనదచ్చ స్రవ్వనిలుపు న
మొద్దలంటి శంఖశంకునొ, యిది యనఁగాఁ గంబుకంత మింపువహింపన్.

క. బింకపువ్రాచల వాతెఱ, మంకెనపూఁడేనెఱేట మావక పైపై
నింకఁగ నింకఁగఁ బల్కఱుఁ, బంకించుటఁబోలె మోవి బచ్చెనహెచ్చన్. ౪౦

క. తళుకు మొగము నెలపదకము, నెలపుననిడుదీరుగాఁగ నిలిపిన యాఖం.

డలనీలకళికాయ ని, ట్టలమై స్ఫుటనాసికాపు టము దీపింపన్. ౪౧

తే. తళుకుఁ జెక్కులు మకరకుం డలకలాప, మరకతద్యుతిరింఛోళి హరిణలక్ష్మి
మండలంబులలాంఛన మంజిమములు, గానిపించువిధంబునఁగలయఁబ్రాచన్.

చ. తరళమసారసారనిభ తారకమున్ నితపద్మపత్రబం

ధురములు రాధికాహృదయ తోయజకోరకబోధనక్రియా

వాహనరత్న సేవి=ఇంద్రనీలమణులయరుగు, ఘర్మగభక్తికిన్ = సూర్యునికి. సభ స్థలము=ఆకాశ ప్రదేశము. బోర్తలుపున్ = పెద్దతలుపును. పరిస్ఫురింపఁగన్ = చక్కగాప్రకాశింపఁగా ॥ 3౬ ॥ ఆకలితఘటికలు=గ్రహింపఁబడినగుండ్లు. జిలిబిలి=చిన్న. వన్నెలసంచి=అందమైనచిత్తి ॥ 3౭ ॥ లలిత=మనోజ్ఞ మైన. కలిత=కూడిన. కనత్కంబు=ప్రకాశించునట్టి శంఖముయొక్క. కలువలచెలి గిలిగింతలన్ = చంద్రునిచక్కిలిగింతలచేత సోఁకుటలచేత. నలుపు=ఒప్పిదము. తాలన్ = చంద్ర కాంతమణులను. పిసాళినలువగుఱాలన్ = ప్రకాశించునట్టి హంసలను ॥ 3౮ ॥ కరవిజితపుష్కర జములు=అరచేతులచేత జయింపఁబడిన తామరలుగలవి. పొదలన్ = అతిశయింపఁగా ॥ 3౯ ॥ సద నము=ఇల్లు. స్రవ్వ = బ్రహ్మ. శంకునొ = మేఘం ॥ ౪౦ ॥ బింకపు = నిక్కుగల. పంకించుట = పూయుట. బచ్చెన=వర్ణము ॥ ౪౧ ॥ ఆఖండలనీలకళికాయన్ = ఇంద్రనీలపు మొగ్గవలె. ఇట్టలము = హెచ్చినది ॥ ౪౨ ॥ రింఛోళి = సమాహము. మంజిమములు = మనోజ్ఞతలు. కలయఁ బ్రాచన్ = అంతటనువ్యాపింపఁగా ॥ ౪౩ ॥ మసార=ఇంద్రనీలమణులయొక్క. తారకములు=కంటి నల్లగుడ్లు. బంధురములు = ఒప్పిదములైనవి. బోధనక్రియా = తెలియఁజేయు వ్యాపారముచేత. అర్కరున్ = సూర్యకాంతిచేత. సక్త=పొందిన. శోణభాస్వరములు = శోనలచేత ప్రకాశించునవి,

తరుణతరార్కదుగ్విలసి తస్ఫుటరక్తిమనక్తకోణభా

స్వరములు సూక్ష్మపక్షములు వాలికకన్నులు చెన్నమీఱగన్. ౪౪

తే. అలకతిమిరంబుతనుగప్పుననుభయమున, ముఖసుధాసూతినును వెల్లుములికిగూ

ర్ఘ్విసవదరించినసింగిణిచాయకొసలి, వంక మాపునఁ దగఁ గఱి నంకబొమలు.

క. బలభిదుపలాద్రుమాళిక, బలపలగాఁ బొదువు ముదిర పటలముపగిదిన్

లలితోత్తమాంగతలమున, జలుగుండభుకొత్తు చలిది చిక్కముననరన్. ౪౫

శా. దిగ్వాసుండురుపిఁచలాఁచితశిఖోద్దీప్తుండు వహ్నిపయో

ముగ్ధుండు నవాంబుజాహితలతా ముక్తాంగదుండున్ సుధా

సుగ్విస్త్రైరముఖుండు నంగశతజి ద్రూపాధికుండు గ్రభా

వాగ్ధోవృద్ధవభూమి శ్రీవిభుండు శ్రీ వత్సాంకవత్సుండునై. ౪౬

క. నొడువులపడఁతుకమగనికె, బొడమావని తనదురూపు పొడగనిపించెన్

జడనిధిశయనుండు కొంగున, ముడిచినమణిగాదె భక్తముఖ్యులకెల్లన్. ౪౭

క. నిగనిగని విదళకదళీ, యుగళి వ్నగి జిగిదొలంకు నూరులఁగని చొ

క్కుగదురఁజేయు జగత్పతి, దగిలి కనుంగొనుచు మునిమ దావళమెలమిన్

తే. విప్రులవీక్షణశక్తిచే వెండికుండ, లీంద్రతలిమాంగఁజుచినుధ యెత్తిగ్రోలి

సంతతవ్రతకల్పనా జాయమాన, దుస్తరక్షేపమంతయుఁ దొలఁగదోచి.

పక్షములు = అపలుగలవి. వాలిక = దీప్తములైన || ౪౪ || అలకతిమిరంబు = ముంగురులనెడి చీకటి. సుధాసూతి = చంద్రుండు. నను వెల్లుములికిన్ = కొంచెపుప్రకాశమనెడి బాణమున. సవదరించిన = పట్టిన. సింగిణిచాయన్ = వింటి విధమున. కఱి = నల్లనైన || ౪౫ || బలభిదుపలాద్రుమాళిక = ఇంద్రనీలమణులకొండకొమ్మనందు. పలపలగాన్ = విఁశముగా. ముదిరపటలము = మేఘసమాహము. లలితోత్తమాంగతలమున్ = మనోజ్ఞమయినతలమీఁద. జలుగుండభుకొత్తు = కొంచెపు వెలుగుదోచునట్టి || ౪౬ || దిగ్వాసుండు = దిగంబరుండు. ఉరు... దీప్తుండు = గొప్పనెమిలికుంచితగణుతిడఁబడినసిగచేత అధికుండు. వహ్నిపయోముగ్ధుండు = వానకాలపునల్లమబ్బినన్నెగలవాడు. నవాంబుజాహితలతాముక్తాంగదుండున్ = త్రోత్త (లేత్త) చంద్రశేఖనంటి ముత్యాలభుజ కీర్తులుగలవాడు. సుధాసుగ్విస్త్రైరముఖుండు = చంద్రునివలె వికాసమునొందినముఖముగలవాడు. అనంగ... ధికుండు = మన్మథులను అనేకులను జయించెడి చక్రదండముచేత అధికుండు. అగ్రభూవాగ్ధోవృద్ధవభూమి = బ్రాహ్మణులమాటగర్వమునకు పుట్టినచోట || ౪౭ || నొడువులపడఁతుక = సరస్వతి. పొడగనిపించెన్ = చూపెను || ౪౮ || విదళ = అకులులేని. జిగిదొలంకు = కాంతి అతిశయించెడి. చొక్కుగదురన్ = పరవశత్వము కలుగఁగా. మదావళము = ఏనుఁగు శ్రేష్ఠుండు || ౪౯ || కుండలీంద్ర... సుధ = శేషతయ్యయొక్క ప్రకాశమనెడి యవ్యుతము || ౫౦ || అగ్రావనిన్ =

క. ఆపు నదల్పుపచ్చవెదు రంఘ్రియుగాంతరవిధి మాది య
గ్రావని దేజరిల్లు గటి హస్తమన్వితుఁ గొస్తుభాంకుని
దీవిభు నింద్రసీలనిభ దేహుఁ గనుంగొని హర్షవర్షధా
రావిలమానసుండగుచు నమ్ముని కృత్యవిమూఢబుద్ధియై. ౧౧

చ. విలిఖితమో శిలాకృతియొ విస్మృతిరూపుసహించెనో యన్
జలనవిదూరుడయ్యుఁ దొలు సావిపయోధరధారఁ దోఁగు న
య్యిలదళుకొత్తుక్రొత్తపులు నేపున వేపులకల్ తనూలతక
మొలవఁగనున్న నవ్వి యదు ముఖ్యుడు తాపసముఖ్యు నిట్లనున్. ౧౨

ఉ. నిచ్చలు నిచ్చలోఁ బొదలు నీపితృభక్తికి జ్ఞానశక్తికి
మెచ్చితి నిచ్చితిం గరము నీయెడ నీయెడయేల? వేడుకొ
మ్మిచ్చెదఁ జెచ్చెరక వలయు నీప్సితముల్ శతమేని దీన నే
పొచ్చెఱు నొచ్చెముం జొరదు భూసురకేసరి! నమ్ము నావుడున్. ౧౩

శా. భస్మాద్ధూళన పాండురాంగము రమా ప్రాణేశు పాదద్వయన్
విస్మేరాంబుజగామి హంస మిది నా వే వ్రాల్పుచున్ లేచి 'జే
వాస్మాకం శరణం త్వమేవ గతి రన్యో నాస్తి దుర్వాసనా
పస్కారం హర' యంచుబల్కి మఱియున్ భక్తుండు భక్తిస్పృహన్. ౧౪

సీ. పొదలునీపొక్కింటి పువ్వుకాన్పనగదా, పెనుమాయ పిల్లలఁబెట్టుపెల్లఁ
బొడమునీ మొదలియూర్పులనేర్పులనకదా, చదువుసంధ్యలుగల్గిజగముమనుట
కెరలునీయడుగుఁదా మరల తేనియఁగదా, పాపంపుఁబెనురొంపి పలుచనగుట
పొసఁగునీ తెలిచూపు పనగదా యిదిరాత్రి, యిదిపగలనుమేర లెఱుఁగబడుట

ఎదుట. ఇందీవిభుక్ = లక్ష్మీభర్తను. ఆవిల = కలకబాతిన. కృత్య = తానుచేయఁదగినకార్యముల
యందు || ౧౧ || విలిఖితమ = వ్రాయఁబడినదో — చిత్తభ్రష్ఠో. విస్మృతి = స్మృతిలేమి. తొలుసా
విపయోధరధారక = తొలుకరిమబ్బువలనినీటిధారలచేత. తోఁగు = తడియు. తళుకొత్తు = ప్రకా
శించు. పులునేపునక = గడ్డియొక్క యాధిక్యముచేత. పులకులు = గగుర్పాటులు || ౧౨ ||
ఇచ్చలోక = మనసునందు. ఇచ్చితింగరము = అభయహస్తమునిచ్చితిని. ఎడ = అవకాశము. ఈప్సి
తములు = కోరికలను. పొచ్చెము = తక్కువ. ఒచ్చెము = అనుమానము || ౧౩ || ఉద్ధూళన = దుమ్ముగ
యఁబూయుటచేత. విస్మేరాంబుజగామి = వికసించినతామరమపొందునది. అస్మాకంశరణంభ్యమేవ =
హమరక్షతదపునీవేగతి = దిక్కు. అన్యః = ఇతరము. నాస్తి = లేదు. దుర్వాసనాపస్కారంహర =
చెడ్డవిషయాపేక్షయనెడి పిచ్చినిపోగొట్టుము. స్పృహన్ = ఇచ్చచేత || ౧౪ || పొదలు = వర్ధిల్లు.
కాన్పనక = ప్రసవముచేత. ఊర్పులు = శ్వాసముల. కెరలు = అతిశయించు. తెలి = తేటయైన. భవస

తే. భవనఘటనకు మొదలికంటమునుబోలె, భవనములకెల్ల నీవాదిభూతుడగుట
నిట్టనిలుచున్నిచ్చేగాదె నెట్టుకొనియె, గంటుఁగుంటునులేక లక్ష్మీకళత్ర!

చ. ముదమున సామకాసురుఁడు మ్రుచ్చిలి యచ్చలమారఁ గొన్నప్రాఁ
జదువులుతెచ్చి తజ్జతర సాంద్రతరాంత్రములంటనంటు బల్
గదురుదొలంగఁ గీర్తియను గంగఁదొలంచి విభాత్యవిస్ఫుర
ద్వదనసరోజగంధలలి తంబులు చేసితిగా జగన్నిధి!.

౧౬

ఉ. కోపనశాపనవ్యశిఖి గోర్మనఁగం గనుగంది మ్రంది త
త్తాపమునాఁపలేక తిమి ధానుజలభ్రమిఁ గూలి తూలు జం
భాపహరాజ్యలక్ష్మి వెర వారఁగఁ దేల్పవె యీతకాయరూ
పై పృథుకర్పరం బమర నాశితరక్షణ దక్షిణేక్షణా !

౧౭

ఉ. ఆ పెనువెల్లిఁ ద్రెళ్లి మక రాకరమేఖల నీవు దేర్చి య
ష్టాపదటంకవిభ్రమవి డంబిని యశానిజదంష్ట్రగూర్చు త
ద్రూపము దీపితంబగు సరోరుహలోచన! సప్తజిహ్వజి
హ్వోపరిభాగధూమచల యోపమమై విలయోపలబ్ధులక.

౧౮

చ. అలఘు జగద్విష ద్విష ఘటాకుశ శాత నఖాకురాగ్ర లాం
గలముల మున్ను నీ వసుర ఘస్మర ! వైరిభుజాంతరాళజాం
గలమహిఁ జాలువట్టిపయిఁ గ్రమ్మెడు నెత్తురు నీరువెట్టి యా
దలుకవె కీర్తి పూర్తికల మూకుర మిద్రవమాఫలాన్ధిన్.

౧౯

ఘటనకు = ఇల్లుకట్టుటకు. నిట్టనిలుచున్నిచ్చే = నిలువుననిలిచియుండుట. నెట్టుకొనియె = అతిశయించెను — తేటపడియెను. గంటు = కదలిక. గంటు = తగ్గ. || ౧౬ || అచ్చలము = ఉత్సాహము. ప్రాఁజదువులు = చేదములను. అంత్రములు = ప్రేరణలు. బల్లదురు = అధికమైనసీచుగబ్బు. తొలించి = కడిగి. విస్ఫురత్ = పికసించుచున్న || ౧౭ || కోపనశాపనవ్యశిఖి = కోపస్వభావముగల దుర్వాసుని శాపమనెడి క్రొత్తనిప్పు. గోర్మనఁగం = మిక్కిలిరేగఁగా. కనుగంది = మిక్కిలితేజించి. మ్రంది = సోలి. తిమిధానుజలభ్రమి = సమద్రజలముయొక్క తిరుగుడునందు. తూలు = చలించు. జంభాపహ = ఇంద్రునిదైన. ఈతకాయ = ఈందుటకుఅనువుగానుంచుకొనెడు ఎండుసారకాయ. కర్పరము = వీరపుచిప్ప. దక్షిణేక్షణా = దక్షిణముతోడి చూపుగలవాఁడా || ౧౮ || మకరాకరమేఖల = భూమిని. అష్టాపదటంకవిభ్రమవిడంబిని = బంగారునునఱుపనట్టియులియొక్క విలాసమును పోలినది. సప్తజిహ్వ = అగ్నియొక్క. జిహ్వోపరి = నాలుకలైనమంటలకొనలందు. విలయోపలబ్ధులక = ప్రళయములకలుగునప్పడు || ౧౯ || అలఘు...లాంగములక = అధిపతులలోకళత్రువులనెడి యేనుగుల గుంపునకు అంకుశములై వాఁడులైనగోళ్లకొనలనెడి నాఁగేళ్లచేర. అసురఘస్మర = అసురులను నశింపఁజేయువాఁడా. వైరి...మహి = పగవానితోముఱుగనెడి అడవి నేలను

- క. దండితబల్లివై జగములు, నిండబెరుగుచున్నవేళ సీయడుగున భూ
మండల మతిసూక్ష్మాకృతిఁ, గొండికమచ్చయునుబోలె గొమరొందు హరీ !
- ఉ. మాతృకతోరకంతబిల మార్గగళద్రుధిరారుణాననం
బై తళుకొత్తు దోఁపరశు హంసికి మేఁత యొసంగవే డివు
క్షౌతలనాభమేచకక చాకుచహార మృణాళనాళసం
ఘాతము నూతనై ణమద కర్దమవర్ధనసంప్రభూతముఁ. ౬౦
- ఉ. దారుణబాణపాతమద ధారలుగాఱగఁ గ్రాలు దోర్ఘన
ర్వారణరాజుఁ గొల్పి దశ వక్త్రముఖాంబుజవాటిఁ గూల్చి బృం
దారకహృత్సరోజములు దాననచేసి వికాసమాసరా
కారతనొందఁజేసిన ప్ర గల్భత నీక తగుఁదగుఁ హరీ ! ౬౧
- మ. వికటోత్తంభిత సీరభోగపటలీ విస్ఫూర్తిమన్మూర్తికం
చుకనిర్మోకభయానకంబు వికృతా శుశ్లేష మగ్నిచ్చటా
వికిరక్రూరనిరీక్షణంబు నగు నీ వేషంబు శేషానుకా
రికళఁగ్రాలదె క్రోలదే సమదవై రిప్రాణవాతూలముల్. ౬౨

చాలవట్టి=చాశ్చేర్పడదున్ని. కలహంకురము = వరిమొలక || ౫౯ || కొండిక=చిన్న || ౬౦ ||
కతోర=కఠినమైన. గళద్రుధిరారుణాననంబు=కాటుచున్న నెత్తుటిచేత ఎఱ్ఱనైన మొగముగలది.
దోఁపరశుహంసికే = చేతులయందలి గండ్రగొడ్డలియనెడు ఆడుహంసకు. మేచకకచా=స్త్రీఁ
యొక్క. ఏణమద=కస్తూరియనెడి. కర్దమవర్ధనసంప్రభూతముఁ=బురదయందువర్ధిలనదియయి
పుట్టినదియను || ౬౦ || దారుణబాణపాతమదధారలుగాఱగఁ=క్రూరములైనబాణములుపడుట
యనెడి మదజలధారలుకాటుచుండఁగా. క్రాలు = ప్రకాశించునట్టి. దోర్ఘనర్వారణరాజుఁ=
భుజములయందలివిల్లనెడియేనుగలరాజును. కొల్పి=పురికొలిపి, దశవక్త్రముఖాంబుజవాటికే=
రావణునివైనముఖములనెడి కమలములవరుసను. బృందారకహృత్సరోజములు = దేవతలమనస్సుల
నెడికమలములు. వికాసమాసరాకారతకే=వికాసముచేత అతిశయించిన యాకృతికలిగినతనమును,
ప్రగల్భత = నేర్పరితనము || ౬౧ || వికట=వంకరైన. ఉత్తంభిత = మీఁదికెత్తఁబడిన. సీరభోగ
పటలీ=నాగేలనెడిపడగలయొక్కసమూహముచేత. విస్ఫూర్తిమత్ = ప్రకాశించుచున్న. మూర్తి=
ఆకృతి. కంచుకనిర్మోకభయానకంబు = కుబుసముఁడుచుటచేత భయంకరమైనది. వికృతాశు
శ్లేషము— వికృత=వికారమైన. ఆశు=వడితోడి. శ్లేషము = విషముగలది ; సింహనాదము
గలది అని అర్థాంతరము. అగ్నిచ్చటావికిరక్రూరనిరీక్షణంబు = విషవలసమూహమును వెదచల్లు
నట్టి క్రూరమైన చూపుగలది. శేషానుకారి = శేషునిబోలుచున్న. కళఁ = ప్రకాశముచేత.
క్రాలదె=ప్రకాశింపదా. క్రోలదే=త్రాగదా. సమదవైరిప్రాణవాతూలములు=మదముతోఁగూడిన
శక్తువుల ప్రాణవాయువులను || ౬౨ || లంఛనపురాయిడికే = ఊడిపోవునట్టి యుపద్రవముచేత.

చ. ప్రతిదినకేశలుంఛనపు రాయిడి నెట్టిన బట్టగట్టి పైఁ
బుతపుతమంచునున్న కుటుబోడతలకొ ధరియింపనోడియున్
సతముగ సొమ్ముగాననిడఁ జాలవుగా శిఖిపింఛవల్లి సౌ
గతమతధుర్య ! దానిఁ గటి గట్టుము పుట్టము మిన్నకేటికిఁ. ౬౪

చ. కలిహిమవేళ శోభనపుఁ గమ్మవిరుల్ సకలంబు డుల్చి భూ
వలయవనంబుఁ గప్పికొని వర్తిలుజాడ్యపుటేడ పర్వఁగా
నలరులకారులీల భవ దాగమనం బటఁగల్గ రోషపా
టల మగునీకనుంగడల డాలునగున్ జిగురాకునాకృతిన్ ౬౫

సీ. నీటిలోఁ జివుకక నిలిచి క్రమ్మఱుపూన్నిఁ, గతినకర్నరపుఁజుక్కానుబిగువు
దంష్ట్రినైత్తినమహీతలపుగాడుపుఁజేర, యురుదారుకలనయం దుదయమగుట
పరులకుఁ దనకట్లబలిమిచూపువిధంబు, పులిమిననైత్రు గుగ్గిలపునూనె
ద్వీపాంతరమునకుఁ దెగువమైఁ జనువెంపు, చేముట్టునాఁగంటి జీనుతగులు
తే. సౌగతాగమమాలిమి శాస్త్రసరణి, వల్లవల్లన చిత్రధావనముగల్గు
నిన్నుఁదరిచేసిభవవార్ధిని స్థరించి, దరిఁదఱియకున్నగల దెమోదముమురారి
చ. లలిత కళావళి మృదు ప లాశపరితసుధామరందపి
చ్చిలసుషమాప్రబోధగుణ జృంభితపూర్ణ సుధాంశుబింబపు

సెట్టనకొ=మిక్కిలి. పుతపుతమంచున్ = అదురుచు. కుటుబోడతలకొ = కుటుచయైన శోడితల
యందు. సతముగన్ = శాశ్వతముగ. శిఖిపింఛవల్లిన్ = తీగవంటి నెమిలిపురిని. సౌగతమతధుర్య =
బుద్ధుఁడా. పుట్టము=వస్త్రము || ౬౪ || కలిహిమవేళన్ = కలియుగమునెడి మంచుకాలమునందు.
శోభనపుఁగమ్మవిరులు = మేలులనెడివాసనతోడిపువ్వులను. డుల్చి=రాల్చి. భూవలయవనంబున్ =
భూమండలముఅనెడి అడవిని. వర్తిలు=ఉండునట్టి. జాడ్యపుటేడ = మూఢత్వమునెడిచలిగాలి.
అలరులకారులీలకొ = వసంతయుతువువిధమున. అటన్ = అంతట. రోషపాటలము = కోపముచేత ఎట్టి
నైనది. కనుంగడలడాలు = కడకన్నులకాంతి || ౬౫ || కర్నరపు=వీరపుఁజిప్పుచునెడి. గాడుపుఁ
జేర = గాలికి ఎత్తెడుచాపగుడ్డ. దారుకలనయందున్ = మ్రూనిపొందునందు. చేముట్టు = ఆయుధమైన.
జీనుతగులు = లంగరతగిలించుట. సౌగతాగమమాలిమి శాస్త్రసరణి = వార్ధిని వార్ధిని తాగమ మనెడి ఓడ
నడపు శాస్త్రరీతి. వల్లవల్లనచిత్రధావనము = చక్కనైనవల్లితమనెడి విచిత్రమయిన గట్టుముదపుడు
పాటుట. తరెన్ = ఓడనుగా. ని స్థరించి = దాటి. దరిఁదఱియకున్నకొ = గట్టుచేరకుండిన. మోద
ము = సంతోషము—ఈపద్యమునందు విష్ణుని దశావతారములను ఓడపరికరములుఁగావర్ణింపఁబడి
యున్నది. అందులకు అనుగుణముగా అగ్రాంతర మూహించుకొనవలెను || ౬౬ || లలిత... ఆయ
తన = ఒప్పదములైన కళలసమూహమునెడి మెల్లనియాకులచేత చుట్టుబడినయమృతమనెడి పూఁదే
నెమిఁగడయొక్క మేలైనకాంతిని శేషమునుతోఁపించెడిగుణముచేత రేగిననిండుచంద్రునిబింబము
యొక్క కొఱతలేని తెల్లనైనజలప్రదేశమును (పాలసముద్రము) ఇల్లుగాఁగలవాఁడా. పట్టర

మృల సీతపుష్కరాయతన ! పట్టరణేంద్ర నవేంద్రనీలక

జ్వల జలజాస్తజాజల ని జద్యుతివంచక ! కాంతికంచుకా !

౬౨

క. ఉత్పత్తిస్థివిలయా, ధోత్వాదక విటభాహ్వ యోన్నత ! సత్రా

జిత్సుత్రికాసత్యష్టదృగుత్పిబ సుఖదాపఘనప యోధరశాలీ !

౬౩

సగ్విణి. అండజాధీశ వాహా ! జగద్దేహ ! దో, ర్దండచండారిని ద్దారితారి ! నతా

ఖండలా ! గండరింఖన్మణీకుండలా ! పుండరికేక్షణ ! ప్రోవు నా సుక్షణ !

చ. అలికులభాగకుంతలము లందపుముద్దుమొగంబుఁ జేరలం

గోలువఁగవచ్చుకన్నులుఁ జి గుర్నగుమోవి మెఱుంగుఁ జెక్కులుఁ

వలమురియట్టు లేమొసలి వాగడపోగులు లోతుపొక్కిటఁ

మొలచినతెల్లదమ్మి బలు మూపులు నీలవినిలదేహముఁ.

౭౦

చ. కలిగినవాని ప్రాబలుకుఁ గమ్మనియూర్పులవాని యెందు నే

వెలుగునుగాని పెన్వెలుగు వెంబడినిం జనువాని నంతటఁ

వెలసినవాని నిఁ గనని వెంబరపుట్టువు తాతిపుట్టువుం

బలె గతిగానలేడు యతి మానసహంసక ! కంసహింసకా !

౭౧

చ. ఛత్రితశేష ! నాయెడఁ బ్రసన్నుడ వయ్యెదవే గృతోగ్రశ

త్రుత్రప మైన యీ లలిత రూపముతో నిచటఁ వసింపు మే

క్షేత్రము నెట్టితీర్థమును జెందనియున్నతిఁ బొందుగాక యీ

క్షేత్రము తీర్థముఁ గడుఁబ్ర నిద్రి మదాహ్వయభిఁ బొందుచుఁ.

౭౨

శేంద్ర...కంచుకా = శ్రేష్ఠమైన తుమ్మెద నూతనమయినయింద్రనీలమణి కాటుక యమునానది యందలిజలము వీనినితనకాంతిచేత తక్కువపఱుచునట్టి దేహకాంతియనెడు కవచముగలవాఁడా॥

౬౨ ॥ ఉత్పాదక = కలిగించునదియైన. ఉన్నత = అధికుఁడా. సత్రాజి...శాలీ = సత్యభామయొక్క.

ఆశతోడిచూపులకు నిక్కిపానముచేయుటవలని సుఖమునిచ్చునట్టి దేహమనెడి మేఘముచేతఁబ్బిన

వాఁడా ॥ ౬౩ ॥ జగద్దేహ = లోక మేయిల్లుగాఁగలవాఁడా. దోర్దండ...తారి = కఙ్కలవంటిచేతుల

యందలివాడియైన చక్రముచేత తేగనఱకఁబడిన శత్రువులుగలవాఁడా. నతాఖండలా = మ్రొక్కి

నయింద్రుఁడగులవాఁడా. గండరింఖన్మణీకుండలా = చెక్కిళ్లయందు నటించుచున్న రత్నములచెవి

పోగులుగలవాఁడా. సుక్షణ = మంచియుత్సవము గలవాఁడా ॥ ౬౪ ॥ అలికుల భాగకుంతల

ములు = తుమ్మెదలనుబోలిన ముంగురులు. చిగుర్నగుమోవి = చిగురును పరిహసించునట్టిపెదవి. వల

మరియట్టు = శంఖమువంటిపెద. లేమొసలివాగడపోగులు = కొత్తవైనసుకరకుండలములు. తన్ని =

తామర ॥ ౭౦ ॥ వెంబర = దుష్టునియొక్క. యతిమానసహంసక = యతులయొక్క మనస్సునకు

హంసయైనవాఁడా ॥ ౭౧ ॥ ఛత్రితశేష = గొడుగుగాఁజేయఁబడిన శేషఁడుగలవాఁడా. అయ్యె

దనే = అయ్యెడుపక్షమున. కృతోగ్రశత్రుత్రపము = చేయఁబడిన క్రూరశత్రువులభయముకలది.

తే. శ్మేత్రకులరాజమైనయీశ్మేత్రమునకుదీర్ఘకులరాజమైనయీతీర్థమునకును
నిఖిలసురనాథకర్తృత్వనియతిఁ బొదలి, యీవిటవనించుటయవరంబిచ్చుట
నీ. అనుకంప పెను మోపుగనుసాంపునకువిత చెలువంబు మొలపింపజగురు మోవి
పవడంపుఁగొన దంత పక్షిప్రభలుపుష్పితముగాఁగహరిపల్కుధరణిదివిజ
నివహవరేణ్యు నోనిఖిలధర్మధురీణ ! యగునట్లుభవదాహ్వయమువహించు
ని తీర్థమున వని యిచ్చెద నడుచక్కి, నీకుఁ జేతఃపీఠి నెలకొనంగ

తే. భీమభుక్తాంబుసంభూత భైమి నీదు, శ్మేత్రమునుతీర్థమును నిజోత్కృష్టసలిల
వేణి సంప్లావితమ్ము గా వింపఁగలదు, నాకు నెంతయు నిష్టమొ నర్పఁగడఁగి
వ. ప్రకటనుప్రాకారంబునం బశ్చిమాభిముఖుండనై సోర్వోత్తమత్వంబు నిర్వ
హింప నే నిచ్చట ముచ్చటం దవిలి వర్తించెద. సకలశ్మేత్రతీర్థోత్తమంబు
లగు నీ శ్మేత్రతీర్థంబులు పొండరికంబులై పాండురంగాహ్వయుండ నగు
నాకు నెక్కాలంబును శ్వేతద్వీప సుధాసాగరంబులకంటె బ్రియంబులై
నిత్యనివాసంబులై యత్యంతవిభవంబుల నభిరామంబులయ్యెడు. నీకోరిన
యట్ల యిచ్చితి నని యచ్చతుర్భుజండు పుండరికునిఁ జేకొనియె. ౭౧

శా. శీతాహార్యకుమారి ! విన్మిటులు లక్ష్మీజాని వాచంయమి
వ్రాతశ్రేష్ఠునకుఁ వరంబొసఁగి సాం ద్రప్రీతి నహ్నిన మ
ద్యేతీర్థంబున నున్నవాఁ డిపుడు భుక్తి ముక్తి నీఁజాలు వి
ఖ్యాతిం దాల్చి విచిత్రతనచయర మ్య స్వర్ణహర్మ్యంబునఁ. ౭౨

చ. నలువ మొగంబు లెట్లు సృజ నప్రథమాహమునం దలిర్చు న
న్నలువున సిద్ధసాధ్యనర నాగమరుద్వరయోగిమండలీ
కలకలగుంభీతంబులయి కాంచనచారువు లైన నాల్గువా
కిఘటవెలుంగు నున్నతని కేతనరాజమునం బ్రసన్నుడై. ౭౩

క్రూరులైనశత్రువులకుభయమునుకలుగఁజేయునది. మదాహ్వయలభిక్ = నాపేరుకలుగుటను || ౭౨ ||
౭౩ || అనుకంప=దయ. వింతచెలువంబు=క్రొత్తయందము. చక్కి = చోటను. చేతఃప్రీతి =
మనస్సంతోషము. భీమభుక్తాంబుసంభూత = శివునిచెమటనీటివలనఁబుట్టినది. నిజో... సంప్లావి
తమ్ము=తనదైనమంచినీటిపాయచేతచక్కఁగాఁదడుపఁబడినదానిఁగా || ౭౪ || సుప్త=నిద్రపోయిన
వాని. తవిలి=ఆసక్తుడనై || ౭౫ || వాచంయమివ్రాత=మునులసమూహమునందు. భుక్తి = ఇహలోక
సుఖము || ౭౬ || అన్నలువునఁ=ఆవిధమున. మరుత్ = దేవతలు. మండలి=సమూహముయొక్క.
గుంభితంబులు=కూడినవి. కాంచనచారువులు=బంగారుచేతమనోహరములు. నికేతనరాజమునఁ=
శ్రేష్ఠమైనయింటియందు || ౭౭ || ౭౮ || కంబులలితకరుణ = శంఖముచేత ఒప్పుచున్న చేయిగల

తే. పుండరీకుండు శ్చేత్రపాలుండుగొలిచి, యుండనవ్యక్తముఖ్యసంయుక్తుడగుచుఁ
బొందురంగండు భక్తకల్పద్రులీల, నిష్ఠఫలసిద్ధి దోరహత్తిండు నింతి!.

క. ఆ కంబులలితకరు బుధ, కోకంబులపాలిహేళి గొలుతు రబల ! ము

ల్లోకంబులవారలుఁ బరి, పాకంబుల నాత్మసుకృత పరికర మొప్పన్. ౭౯

ప. అర్థయోజనవిస్తారంబును దదర్శాయామసంయుతంబును నై కంబుకంధరు
నకు నాకుం బ్రియజనకంబై సనక సనందనాదిసంజ్ఞన చింతితార్థప్రదంబై
సర్వోత్తమంబైన యమృహాశ్చేత్రరాజంబు పుష్కరంబునకంటెఁ ద్రిగు
ణంబును కేదారంబునకంటె షడ్గుణంబును వారణాసికంటె దశగుణం
బును శ్రీశైలంబునకంటె ననంతంబునునై పుండరీకునిపేరం బొండరీకం
బన మహీమండలమణికుండలం బగుచు నుండు నప్పరమధామంబు నే
నధిష్ఠించి.

౮౦

ఉ. ఆ యదుభర్త నా హలధ రానుజు నా నవనీతచోరు నే

బాయనిభక్తితోఁ గొలుతుఁ బ్రత్యహమున్ గృహ్మదైవతంబుగా

నోయకవిందకోరకస హోదరచారుపయోధరాధ్య ! ని

శ్రేయసకాంక్షుడకొండులు చేరి భజింతు రనంగ నేటికిన్.

౮౧

క. ఇతరశ్చేత్రస్థితదై, వతపూజలఁ గలుగుఫలమ వశ్యము గలుగున్

శతదశకగుణితమై యా, ర్జితమతిఁ దత్త్వత్రైపూజ సేయునరునకున్. ౮౨

క. నరుఁ డరువదివేలేడు లి, తరదైవతదర్శనమునఁ దాఁ గనుఫలమున్

బొరయు నలనోకవలె శాంకరి ! యాశ్చేతోత్తిమంబుఁ గనుఁగొన్నంతన్.

క. సకలశ్చేత్రావాసము, నకంటె నం దునికి యొప్పు నరునకు మృగడిం

భకనయన ! యేకదినవా, సక్తికి వే దొరకుఁ గాన సాయుజ్యంబున్. ౮౩

వానిని. బుధకోకంబుల = విద్వాంసులనెడి చక్రవాకపక్షుల. పరికరము = ఉపకరణము || ౭౯ ||

ఆయామ = వెడలుపుతోడ. చింతితార్థప్రదంబు = కోరినదాని నిచ్చునది. త్రిగుణంబు = మూడంతలు.

షడ్గుణంబు = ఆఱుంతలు. అనంతంబు = తుదలేనిది. ధామంబు = ఆలయము. అధిష్ఠించి = ఉనికిచేసి

కొని || ౮౦ || అరవింద...రాధ్య = తామర మొగ్గలనుబోలిన యెప్పిదములగు స్తనములుగలదానా.

నిశ్రేయసకాంక్షున్ = శుభమునందలి యపేక్షచేత. తక్కిండులు = తక్కినయుతగలు. భజింతురు =

సేవింతురు || ౮౧ || శతదశకగుణితము = వేయంతలుగా నెరుగునది. ఊర్జితమతిన్ = సిరబుద్ధితో || ౮౨ ||

పొరయున్ = పొందును. అలనోకవలెన్ = అనాయాసముగ. శాంకరి = పార్వతీ || ౮౩ || మృగడిం

భకనయన = జింకపిల్లకన్నులవంటి కన్నులుగలదానా. సాయుజ్యంబు = మోక్షము || ౮౪ ||

నీ. దొరకుజన్మమునకుఁ బరమభైషజ్యచూ, మాతృశుశూమాస మాధి యొకటి
 చిలువాయనపువేల్పుఁగొలముఁగొల్వక వాను, దేవునారాధించుతెలివియొకటి
 దుర్వాసనలబెట్టు దొంగులు విడదన్ని, యధ్యాత్మివాసన నలరుటొకటి
 యుద్విజీవులకెల్లనుదయించియుదయించి, తుదిమన్త్యుడై పుట్టుపదవియొకటి
 తే. కాలమునవచ్చునస్థలకాంత్యయెఱిగి, తృప్తాందింపగలుగంగదిగుటొకటి
 దుర్లభంబెట్టులట్లతి దుర్లభంబు, మగువ! తక్షత్రవాసంబు మానవులకు. ౧౫
 చ. వినవె యజ్రముఁ గుతప వేళ తుధాత్తులకోటిఁగూర్చి నే
 త నెనువెట్టి వండు కల ధౌతపుఁగూడు పసిండిపప్పు భో
 జనమిడి యొండుచోఁ బడయఁ జాలెడు పుణ్య మగణ్యమై ఘటి
 ల్లు నెలఁత ! పౌండరీకమహి లో మెదుకొక్కటి పెట్టువానికిఁ. ౧౬
 మ. నియతిం బాతికయెత్తు కాంచనముగా నీ వెండిగానీ జగ
 త్త్రయపూజ్యం బగుపాండురంగవసతిఁ దానంబుగావించు పు
 ణ్యయుతుం డుండు నఖండలీలఁ గలధౌ తాహార్యవర్యాత్మక
 ప్రియగేహంబులలో భవాంతరమునఁ బృథ్విధరేంద్రాత్మజా !. ౧౭
 శా. ప్రావారాజినరాజిఁ గంబళతతిఁ బట్టుంబరాళిఁ దయా
 స్థావస్నిగ్ధమతిఁ జలిఁ గృపణవి ప్రశేణివై గప్పంబో
 యేవాఁడేనియుఁ పౌండరీకమహి వాఁ డిందుప్రభాకందళ
 శ్రీవిభ్రాజియశంబులం బొదువు ధా త్రీదిజ్జుభస్మీమలక. ౧౮

దొరకు=కలుగు. బైషజ్యము=మందు. చిలువాయనపువేల్పుఁగొలము=చిల్లర దేవతలసమూహమును. దుర్వాసనలబెట్టుదొంగులు = దుష్టులయిన విషయాపేక్షలనెడి గొప్పయాపదలను. అధ్యాత్మ వాసన = తత్త్వవిచారాపేక్షచేత. అలరుట=ఆనందింపట. పదవి = భాగ్యము || ౧౫ || అజ్రము=ఎల్లప్పుడును. కుతపవేళ=అపరాహ్లాసమయమునందు. నేత=నేతితో. కలధౌతపుఁ గూడు=వెండియన్నము. పసిండి=బంగారు. ఒండుచో=ఇతరస్థలమునందు. అగణ్యమై=ఎంచ రానిదై. ఘటిల్లు=కలుగును. పౌండరీకమహిలో=పుండరీక తీత్రమునందు || ౧౬ || చసతి= ఉనికిపట్టునందు. కలధౌతాహార్యవర్యాత్మకప్రియగేహంబులలో=ప్రియమయిన వెండికొండగల (అనఁగా) వెండికొండనుబోలిన యిష్టములైన యిండ్లయందు. భవాంతరమున=ఇంకొకజన్మము నందు. పృథ్విధరేంద్రాత్మజా=పార్వతీ || ౧౭ || ప్రావారాజినరా జి=తోలుఉత్తరీయపుసమూ హమును. పట్టుంబరాళి=పట్టునస్త్రములసమూహమును. దయాస్థావస్నిగ్ధమతి=మిక్కిలిదయ గలన్నేవాబుద్ధితో. చలి=చలికాలమునందు. కృపణ=దరిద్రులైన. ఇందుప్రభాకందళశ్రీవిభ్రా జియశంబుల=వెన్నెలమొలకలకలిమిచేత వెలుంగునట్టికీర్తులచేత. ధాత్రీదిజ్జుభస్మీమలక=భూమి యొక్కయు దిక్కుయొక్కయు ఆకాశముయొక్కయు మేరలయందు || ౧౮ || వృత్రవిరోధి=

ఉ. వృత్రవిరోధముఖ్యులగు వేల్పులుఁ బుట్టఁ దలంతు రోలతా

గాత్రి ! త్రివిష్టపస్థితీను ఖంబులుగావని కర్మభూమిపైఁ

బత్తరథాధినాథరథు బాంధవవత్సలుఁ పొండరికిను

క్షేత్రపతిఁ భజించి తమ చెన్నఁటిపుట్టువు నీఁగుకోరికన్.

౨౯

సీ. పితరులుబుద్బుదురు హృద్గతులనాత్మకులోద్భవం డెవ్వఁడేనియుఁ పొండరిక

మునకునేగకయున్నెయనియందునొసఁగుహవ్యముగవ్యమునమేయమైఫలించు

సవదరించఁగ లేరు సాత్త్వికంబగుభావమేనొక్కఁడునుదక్క నివలనవల

భక్తులెవ్వరు రజః ప్రకృతిఁదాల్తురెకాని, పొండరికేశు శాంబరికతమునఁ

తే.దలఁపమానసమునగల్గుకలుషమడగు, పొగడమాటలనగుదోషములుదొలంగు

కనుగొనఁగ జేతబుట్టున ఘంబులుడుగు, నమ్మహాక్షేత్రమునకునెయ్యదినమంబు

సీ. కుటుచలై గుమురులై గొనబులై లేఁబాఁప, కొమ్మఁజుట్టినజడల్ గుమురుకొనఁ

మెఱపులై మిట్టలై మిక్కిలి బటువులై, క్రాలుకన్నులచెన్ను గబ్బుదేరఁగ

జిక్కినై చెలువమై చిన్నదియైయొప్పు, మోము దంష్ట్రాటంక ములఁదలిర్ప

నీలమై నిబిడమై నిద్దమై నింగిక్రిం, దుగనున్న బలుమేని పొగరు మెఱయఁ

తే. బ్రతిపతికేతనుని పురఃక్షేత్రమూఁది, యున్న శ్రీక్షేత్రపాలకు యోగిలోక

రమణముప్ప దిరెండక్షరములమంత్ర, రాజముజపించికొల్వదొరకుకుభములు

ఉ. చేరి చతుశ్రృతుల్ చిలుక చేఁ జదివించుచు నక్షమాలికా

ధారిణియై తనుప్రభలు దట్టపువెన్నెలపండు పండఁగాఁ

ఇంద్రుఁడు— త్రివిష్టపస్థితీ=స్వర్గమునందలి యునికిచేత. కావు = కలుగవు. పత్తరథాధినాథ

రథుఁ=గరుడవాహనుని. చెన్నఁటి=వ్యర్థమయిన. నీఁగు=తొలఁగు || ౨౯ || ఉబ్బుదురు=సంతో

షింతురు. హృద్గతులఁ=మనసులందు. ఆత్మకులోద్భవుఁడు=తమకులమునందుఁబుట్టినవాఁడు. ఉన్నె=

ఉండునా. హవ్యముఁ=దేవతలకియ్యఁదగినయన్నమును. కవ్యముఁ= పితృదేవతలకియ్యఁదగిన

యన్నమును. అమేయము=ఇంతమాత్రమనియూహించిచెప్పరానిది. సవదరించఁగలేరు = వహింపఁ

జాలరు. సాత్త్వికంబు=సత్త్వగుణమువల్లనైనది. రజః ప్రకృతిఁ=రజోగుణభావమును. శాంబరి=

మాయ. కలుషము=కలవరము. అఘంబులు=పాపములు. || ౩౦ || గుమురులు = గుబురులు. గొన

బులు=అందములు. బటువులు=గుండ్రనైనవి. క్రాలు=ప్రకాశించు. చెన్ను = అందము. గబ్బు

దేరఁ=గర్వమునుతోఁపింపఁగా. చిక్కన=సళ్లులేమి. చెలువమై=అందమై. దంష్ట్రాటంకములఁ=

కాసయులులవంటికోఁటలచేత. తలిర్పఁ=ప్రకాశింపఁగా. నిబిడము=దట్టము. నిద్దము = నిగనిగ

లాడునది. బలుమేనిపొగరు=గొప్పదేవముయొక్క నిక్కు. ప్రిపతికేతనుని = గరుడధ్వజముగల

పాండురంగవిట్టలని, పురఃక్షేత్రము=ఎదుటిప్రదేశమును. ఊఁది=అవలంబించి || ౩౧ || ధారిణి=

దూచువువాకిట వెలయు తోయజగర్భునిరాణి వాణి నీ

హారమయూఖజిన్ముఖ ద శాక్షరమంత్రమయిం గనందగున్. ౯౨

ఉ. శ్రీరమణీమనోరమణు చేతఁ బ్రతిష్ఠితుఁడౌట దక్షిణ

ద్వారమునందు లింగతను వైభవమొప్పు షడక్షరీవిధుల్

గోరి భజించువారలకుఁ గొంగుఁగనుబయి వేణుముద్రతో

నారదుఁ డున్నవాఁడు రద నచ్చదభ ర్త్తితవిద్రుమద్రుమా!. ౯౩

ఉ. శౌరి భజించుచున్ భుజగ సదృశమునన్ విహరించు వాఙ్మనో

హారిణు లైదుగోటులు మ హామహిమాన్వితు లర్థి దక్షిణ

ద్వారమహిన్ విహారరతి వర్తిలి యవ్వభుఁజేరి యెన్నఁడో

యారతులిచ్చినారట త దాయతథూమము నేడుఁ బర్యేడున్. ౯౪

క. చేడియ ! యాద్వారమె యదు, చూడఁమణి క్రీడలాడు చో టమ్మహితా

క్రీడనభూస్థలి హరిఁ గూ, డాడుఁజూమీ యమరవల్ల భావళి నేడున్. ౯౫

ఉ. సేచనముఖ్యకర్మముల సేతఁకు నూతనమైనయచ్చటన్

శ్రీచరణంబులున్నయవి సంగమువెన్నననంటి వానికిన్

వేచని మొక్కి పూజనము నేమముతో రచియించెనేని శీ

తాచలపుత్రి ! పూరుషుఁ డి హంబుఁ బరంబుఁ గరంబునం గొనున్. ౯౬

చ. మరలఁగఁబట్టఁ గట్టఁగ సమస్తమరుత్కరిఁ దన్నుఁ గూర్చి యె

చ్చరిక ధరింపఁబోలునన శాతముఖాంకుశ పాశముల్ విక

స్వరరుచిఁ దాల్చి పశ్చిమపు వాకిట హీంకృతిమంత్రరూపభా

స్వర భువనాధినాయిక ల సదృసనాయిక యొప్పు నెప్పుడున్. ౯౭

ధరించినది. తోయజగర్భునిరాణి = బ్రహ్మయొక్కపట్టపుదేవి. నీహారమయూఖజిన్ముఖ = చంద్రుని జయించునట్టి ముఖముగలది || ౯౨ || లింగతనువైభవము = లింగదేహముయొక్కకలిమి. రదన చ్చద భ ర్త్తితవిద్రుమద్రుమా = పెదవిచేత తిరస్కరింపఁబడిన పగడపుద్రుమాగలదానా || ౯౩ || భుజగసదృశమునన్ = నాగలోకమునందు. వాఙ్మనోహారిణులు = మాటలచేత మనోజ్ఞులగువారు. రతిన్ = ఆసక్తిచేత. వర్తిలి = ఉండి. తదాయతథూమము = దానిదైన విశేషపుపొగ || ౯౪ || యదుచూడఁమణి = కృష్ణుఁడు. అమృహితాక్రీడనభూస్థలిన్ = లెస్సగాక్రీడించుటకుఁదగిన ఆపూజ్యమయినప్రదేశమునందు || ౯౫ || సేచన = స్నానము. చేతకున్ = చేయుటకు || ౯౬ || మరలఁగఁబట్టన్ = తిరుగఁబట్టుటకును. కట్టఁగన్ = కట్టివేయుటకును. సమస్తమరుత్కరిన్ = ఎల్లదేవతలలోను ఎనుఁగైన ప్రధానదేవతయైన. తన్నున్ = పాండురంగునిని. శాతముఖాంకుశపాశములు = వాఁడిమైన గలఅంకుశమునుత్రాటిని. వికస్వరరుచిన్ = వికాసముతోడి ప్రకాశముతో. భువనాధినాయిక = లోకములయేకీకరించినది. లసద్రసనాయిక = ఒప్పిదములైన సమములకు నాయకురాలు సరస్వతి ||

ఉ. హరిపథాధిరూఢ మహి షాసురకీకసవర్గ దుర్గ నా

గారిమహోపవాహ్య సద శాక్షరమంత్రవిశేష యు త్తర
ద్వారమునందు నుండు నిర తంబును దా ఫలపూపపాయసా
హారములం దనుం డెలచు నయ్యలదొడ్డికి వేల్పుగిడ్డియై.

౯౮

క. ఇవి నాలుగుద్వారంబులు, ధవళేక్షణ! ద్వారచేవ తలు నల్వురు వీ

రవధానబుద్ధి నేత, త్వవిశేషార్చన మొనర్ప సంపద లొదవుక.

౯౯

తే. సమరసన్నద్ధరక్షిని శాతపేతి, పాతజాతక్షతవాత భూతిఁ దనరు

పరమపదనాథు నెమ్మేనఁ బరఁగు వర్ణ, రాజయఖిలంబుశ్రీమంత్ర రాజమబల!

మ. అహారారంభమునందు రక్తఁడయి మ ధ్యాహ్నంబునక శుభ్రుడై

గ్రహరాడ స్తమయంబునం దసితుడై గాయ త్రియుంబోలి య

య్యహిపర్యంకుఁడు మూడుమూర్తులకు ని మ్మైయొక్కఁ బూజింతు ర

స్వహముం గోమలి! మూడుమంత్రముల ని త్యానందకాంక్ష మునుల్.

క. మూర్తిత్రితయమయత్వ, స్ఫూర్తిక వ ర్తించు చిహ్న ములు మంత్రముశ్రీ

భర్తకృప నే నెఱుంగుదుఁ, గార్తికరాకాసుధాంశు కమనీయముఖి! ౧౦౨

మ. గదసారించి త్రిదంష్ట్రినాముఁ డగు ర త్కరిపాలుఁ డొక్కండు బి

ట్టదరుల్ వాఱ మురారియెడ్డబరి వ్రేయక దాన నద్దిక్కునొ

చ్చే దళింపంబడియుక దదుగ్రహతిగా సిక త్సుల్లకాధిక్యముక

మృదుసంరంభముతోడ నవ్వచును దు స్మృక వాని నద్దేవుఁడుక. ౧౦౩

౯౭ || హరి=మనోహరమయిన. కీకసవర్గ=ఎముకలరాశిగలది. నాగారిమహోపవాహ్య = సింహ

మనెడి రాజవాహనముగలది. పూప=పిండివంట. తెలచు = ఆరాధించు అయ్యలదొడ్డికిక =

ఉత్తమజనులసమూహమునకు. వేల్పుగిడ్డి=కామధేనువు || ౯౮ || అవధాన=ఎచ్చరికతోడి || ౯౯ ||

సమర...ధూర్తిక=యుద్ధమునకు సిద్ధపడినరాక్షసులవాడియైన అయుధముల పాటువలననైనగాయ

ముల సమూహముయొక్క కలిమిచేత. వర్ణరాజి=అక్షరములపక్షి || ౧౦౦ || అహారారంభము

నందుక=ప్రాతఃకాలమునందు. రక్తఁడు=ఎఱ్ఱనివాఁడు. శుభ్రఁడు=తెల్లనివాఁడు. అసితుఁడు=

నల్లనివాఁడు. అహిపర్యంకుఁడు=విష్ణుదేవుఁడు. ఇమ్ము=ఉనికిపట్టు. అన్వహముక=ప్రతిదినమును ||

౧౦౧ || స్ఫూర్తిక=తోడికచేత. కార్తికరాకాసుధాంశు = శరత్కాలమునందలిపున్నవనాటి

చంద్రునివలె. కమనీయ=సుందరమైన || ౧౦౨ || సారించి=చాచి. బిట్టు=మిక్కిలి. అదరులు=

నిష్ఠురవలు. సౌజి=ప్రవహింపఁగా—రాలఁగా. బరిక = ప్రక్కను. వ్రేయక = కొట్టఁగా.

దళింపంబడియుక=కొట్టఁబడియును. తదుగ్రహతిగాసిక=అక్రూరమయిన దెబ్బవలని బాధచేత.

త్సుల్లకాధిక్యముక=అయల్పనిదైనదొచ్చును. మృదుసంరంభముతోక = కొంచెపు త్వరతో.

నవ్వచుక=ఎగతాళిచేయును, తున్నెక=చంపెను || ౧౦౩ || ధాత్రిధరాత్మజ = ఓ పార్థవీ.

సీ. ధాత్రీసరాత్మజ! ష్టేత్రాత్మయనంగఁదీ ధాత్రయనంగమూర్త్యా త్రయనంగఁ
 ద్వివిధమూర్తులుదాల్చిదీపించునతడుమూన్నెలవులయెడఁ బూజనీయుండగు
 గంబళ కాశేయ కటక కన్యా గంధ, కాశ్మీర కస్తూరి కా గవాజ్య
 ధాన్యవాసాదిబహుపదార్థంబు లచటఁ బేదలకువేదవిదులకుఁ బ్రీతినొసంగ
 ష్టేత్రమయమూర్తియగు దేవకీసుతునకు, బాణ్ణురజ్జాధిపతికిఁ తిప్రమద మొదవు
 డ. చేడియ ! తీర్థమూర్తికడఁ జేయఁదగున్ మనుజుండు సేచనా

క్రీడనముల్ మహిదివిజ కేసరులన్ బరమాన్నశర్కరా

పాడబ గోఘృతేక్షురస శాకములన్ ఫలపానకాదులన్

వీడెములన్ బ్రమోదపద వీమదలిప్పఁ జెలంగఁజేయుచున్.

౧౦౧

క. ప్రణవతమతి నర్హ పూజా, ర్పణమునఁ ద తీర్థమూర్తి భజించు సుధీ
 మణులకు నభిముఖమతి బ, ర్హిణబర్హాకల్పఁ డొసంగు నిహముం బరమున్.

వ. అని మూర్త్యర్చనవిధానకథనోన్ముఖుండై పంచముఖుండు శిఖరినందనతో
 నిట్లనియె.

౧౦౨

సీ. మంత్రపూతముగాఁగ మజ్జనంబొనరించి, ప్రన్నని శుభ్రాంబ రములుగట్టి
 ఘనసారమిశ్రిత గంధసారమలంది, పరిమళంబుడివోని విరులు ముడిచి
 సిగరలతోడ గో క్షీరపూరముతోడ, బహువిధం బగుఫల ప్రతతితోడ
 పిండినంటలతోడ ఖండశర్కరతోడ, నేతులతోడ దే నియలతోడ

తే. దధులతోఁగూడఁదగుని వేద్యములజూపి, వనధివనధాముఁబీతాంబరునిరమాకు
 చరజవినిలిచు శిఖిబర్హ ధరుమఖాంశభోక్త బూజింపదగుఁడై తృమునశుభాజీ!

మూన్నెలవులయెడన్ = మూడుస్థానములయందు. కాశేయ = పట్టు. కలధౌత = వెండి. గంధసిం
 ధుర = మదపుటేనుగు. శతాంగ = రథము. కర్ణిక = చెవికమ్మ. క్రైవేయ = మెడలోధరించెడియాభ
 రణము. కటక = కడియము. గవాజ్య = ఆవునెయ్యి. ప్రమదము = సంతోషము. ॥ ౧౦౪ ॥ సేచ
 నాక్రీడనములు = జలకమాడుటలు. కేసరులన్ = శ్రేష్ఠులను. పాడబ = ఆటరసములతోఁగూడిన
 పదార్థములు. ఇక్షు = చెఱుకు. ప్రమోదపదవీమదలిప్ప = సంతోషమార్గముచేతమత్తుకొనునట్టియిచ్చ.
 చెలంగన్ = అలితయింప ॥ ౧౦౧ ॥ బర్హిణబర్హాకల్పఁడు = నెమలికుంచెయలంకారముగాఁగల
 వాఁడు = కృష్ణఁడు ॥ ౧౦౬ ॥ ౧౦౨ ॥ ప్రన్నని = మనోజ్ఞమయిన. గంధసారము = మంచిగంధము.
 ఉడివోని = తగ్గని. సిగర = తాలింపుచేసిన మజ్జిక. పూరము = ప్రవాహము. వనధివనధామున్ = సము
 ద్రజలము ఉనికిపట్టగువానిని. రమాకుచరజవినిలిచునిన్ = లక్ష్మీదేవితోఁమ్మలమీఁది గందపురేణు
 వులచేతపూయఁబడినవానిని. శిఖిబర్హధరున్ = నెమలికుంచెను ధరించినవానిని. మఖాంశభోక్తన్ =
 యజ్ఞభోగమును భుజించువానిని ॥ ౧౦౮ ॥ ఓలలార్చి = అభిషేకముచేసి. ధార్తరాష్ట్రమున్ =

సీ. గంగఁగాటుకకొండ గప్పునొప్పిదము ద, శ్లోత్త నాపులపాల నోలలార్చి
 బలితంపు నునుపుజొం పము ధార్తరాష్ట్రంబుఁజుట్టిసక్రియ తెల్ల పట్టుగట్టి
 ముదురువెన్నెలయొప్పు మున్నీటిగమించిప ట్టినలీలగ్రాలఁ జం దనముఁబూసి
 వడగండ్లుపొదువుశా ద్వలమహిఁబొల్పుపొల్పుగ మల్లెపువ్వులఁ బూజచేసి
 తే. మండువేసవి వాసవి మనుపుకాపు, విబుభతతిపాలి వీడర వెల్లమ్రాఁకు
 భక్తసులభునిఁదెలిచిపూర్వోక్త భూరి, భక్త్యభోజ్యాదులర్పింపభద్ర మొదవు
 సీ. వృష్టిగా శుద్ధాంబు వేణిమజ్జనమార్చి, శిఖరిమేఘముగ మం జిడి ఘటించి
 కరకపాతంబుగా విరిగొజ్జెఁగలఁబూన్చి, త్నమపంకిలతగఁగుం కుమముఁబూసి
 మఘవగోపములుగా మణిహారమర్పించి, పలుమెఱుంగులుగ దీ పమ్ములెత్తి
 గరితంబులుగ శం ఖక్వాణములుచూపి, పచ్చికగా ధూప పటలిఁ బెనిచి
 తే. యుత్పిబంబుల భక్తిగా నుష్ణతైల, పక్వగుడమిశ్రపిష్టసూ పపరమాన్న
 రాసులొసంగదగుఁగారురాకహరికి, నట్టిఋతుధర్మములుచూపునంద మొంద
 సీ. మహినాలపాఁడి ముమ్మరముగాఁబ్రభవింప, నవనవోజ్జ్వలదధిస్నానవిధియు
 శుభాభ్రపటలంబు లభ్రంబుపైఁబర్వ, లఘుధౌతవిమలచే లములకప్పు
 సితకుశేశయ కాశ సితకరద్యుతిహెచ్చ, దొరకినయచితంపు విరులపూజ
 శాలిపాకస్ఫూర్తి గ్రాల గోరోచనా, సమ్మిశ్రచర్చిక్య సంఘటనము
 తే. ప్రజభజాభోజనములక్రొంబంటవంట, కములుగావింపగోధూమఖండఖండ
 శర్కరాఢ్య సుపక్వ భో జ్యములునెఱిపి, విష్ణుఁబూజింపఁదగుశర ద్వేషయందు
 సీ. పాథోధివిహ్నితినం భవ తనూజాఢ్యంబు, సంతప్త గోఘృత స్నపనరచనఁ
 దులసిదండయకాని కలుగనితక్కువ, మరువక కుంద కుట్టల సమృద్ధిఁ

నల్లనిముక్కుకాశుగలహంసను. మున్నీటికొండ=సముద్రమును. కమిచి=కమ్మి. శాద్వలమహి=పచ్చి
 కనేల. వీడరవెల్లమ్రాఁకు=ముంగిటనుండెడి కల్పవృక్షము. తెలచి=మొక్కి. భూరి=అధికమైన.
 భద్రము=మేలు || ౧౦౯ || శుద్ధాంబువేణికొండ=తేటనీటిధారచేత. మజ్జనమార్చి=న్నానముచేయించి.
 మంజిడి=పీతాంబరము. కరకపాతంబుగా=వడగండ్లుపడుటగా. విరిగొజ్జెఁగల=విరిసినగొజ్జెంగి
 పూవులను. త్నమపంకిలతగ=నేలబురదగా. మఘవగోపములు=పట్టుపురుగులు. క్వాణములు=
 ధ్వనులు. ఉష్ణతైలపక్వగుడమిశ్రసూప=కాఁగిననూనెలోపండఁబడిన బెల్లముకలిసిన పిండివంటలు
 పప్పు. కారు=వర్షాకాలము || ౧౧౦ || ముమ్మరముగా=అధికముగా. నవనవోజ్జ్వల=మిక్కిలి
 క్రొత్తదైవ్రకాశించునట్టి. శుభ్రాభ్రపటలంబులు = తెల్లనిమేఘములనూహములు. ధౌత =
 మడుఁగైన. సితకుశేశయ...ద్యుతి=తెల్లదామరలయు తెల్లుపువ్వులయుచందమామయు కాంతిశాలి
 పాకస్ఫూర్తి=వరిపంటయొక్కప్రకాశము. చర్చిక్య =పచ్చిగందపుపూత. గోధూమఖండ=గోధుమ

గణన కచ్చర పీత కాశేయనిర్బంధ, మభిరామచిత్రాంబ రార్పణమున
ముదురు వెన్నెల జేయు సుదరపోషణవృత్తి, నవ్యదివ్యాన్నపా నప్రశస్తి
తే. సుజ్జగింపించి డెందానకుబ్బానర్చి, నిశలగుంకుమ మగలు మైనిండనలది, గే
హమునధూపధూమ మెక్కించుకుధర, ధరుని హేమ స్తమునగొల్వదొరకుము క్తి
క. శిశిరాగమవాసరముల, యశోద గారాబుపట్టి నర్పింపఁదగున్

శశిముఖ! తత్కాలోచిత, కుశకుసుమపటాంగరాగ కూర్పాసాదిక్. ౧౧౩
క. ఋతువుల నాటిట సీక్రియఁ, బ్రతిదినము భజింపఁ బరమ పదనాథుఁడు. వాం
ఛితశతము లొసఁగి భక్త, ప్రతతుల మన్నించు భక్త పరతంత్రుండై.

తే. మురవిభజ్జ సుశ్రీక్షేత్రమూర్తి తీర్థమూర్తి మూర్తి మూర్తులకడనేమముననొనర్చు
నర్చభాగవిశేషంబు లానుపూర్వ్యవినుమువినిపింతుఁ బరమాణువిభవమధ్య!

తే. పరమపదనాథుఁ దిరిగిరా నిరువదేను, చేతుల ప్రమాణమునఁగల్గభూతలంబు
ముక్తికరియైన శ్రీక్షేత్రమూర్తి యందు, నర్చభాగంబునుమ్ముచంద్రాధనిటల!
క. సకలోత్ప్రాప్తాన్నతిఁ బా, యక యెయ్యది కీర్తివడయు నస్తీర్థము పా

ల్లుక! యర్చాభాగంబై, యకుటిలగతిఁ దీర్థమూర్తి యందు వెలుంగున్.

క. ఏనేల మూర్తియంద, ర్చానియమవిభాగమునఁబ్ర శస్తం బగు నా

స్థానము నర్పింపక యె, వ్యాసికిఁ దాఁ జేయుపూజ వమ్మగుఁజూమ్మి. ౧౧౪

వ. కావున శ్రీక్షేత్రమూర్తి తీర్థమూర్తి మూర్తి మూర్తులయందలి యర్చాభా

గంబు లెఱింగియర్పించుచు ననుచితాచరణవిముఖుండగు పుణ్యనిధికి సుము

ఖుండై పాండురంగం డఖండానందం బాపాదించునని యా పరమేశ్వ

రుండు పార్వతితో వేంఁడియు నిట్లనియె. ౧౧౫

నూక. ఆధ్య=కలిగిన. పక్వభోజ్యములు=పండఁబడినభుజించువస్తువులు. ॥౧౧౧॥ పాథోధివృత్తి=

సముద్రమునందలి విహారము. జాడ్యంబు=జడత్వము. సంతప్త=కాగిన. స్నపనరచన=స్నాన

ముచేయించుటచేతను. కుండకుట్టలు=మొల్లమొగ్గలయొక్క. కచ్చర = ముఱికియైన. పీతకాశేయ

నిర్బంధము=పచ్చపట్టుకట్టు. చిత్ర=నానావర్ణమయిన. ముదురు వెన్నెల=పూర్ణచంద్రుని కిరణ

ములచేత—అమృతముచేత. దివ్య=మనోజ్ఞమయిన. జుగింపించి=విడిపించి. డెందానకు=మన

స్సనకు. ఉబ్బు=సంతోషము. నిశల=రాత్రులందు. అగలు=అగరుగంధము. ఎక్కించు=అతి

శయింపఁజేసి. కుధరధరుని=విష్ణుమూర్తిని ॥ ౧౧౨ ॥ పటాంగరాగకూర్పాసాదిక్=వస్త్రములు

గందపుపూతలకుబుసములు (అరచొక్కాలు) మొదలగువానిచేత ॥ ౧౧౩ ॥ ౧౧౪ ॥ ఆసా

పూర్విక్=మొదటనుండేక్రమముగా ॥ ౧౧౫ ॥ కరి=సాక్షి. అర్చభాగంబు=పూజించుభాగము.

నిటల=నొసలుగలదానా ॥ ౧౧౬ ॥ నేల=చోటు. వమ్మ=వ్యర్థము ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ ఆపా

దిచుక్=కలిగించును ॥ ౧౧౯ ॥ శుభోత్కర్షద్యంబు=శుభసమాహమలనెడి పద్యములుగలది.

మ. హరిపశ్చాద్విశ నూఱువిండులప్రమాణాసక్తికల్పిత శుభో
త్కరపద్మం బగు పద్మతీర్థ మనుతీర్థంబొప్పు నచ్చోన ము
స్థిరతఁ శంఖము పద్మమౌనిధులు వర్తించుం దపోదీపితుల్
నరనారాయణులున్నవారచట బాలా! పిప్పలాకారులై . ౧౨౦

సీ. సమధిఃజ్ఞానవిభ్రమముతోఁగూడంగ, హరిమేన నవతార మైనవారు
మదమునోవఁగ నిండు మనసుతోఁగూడంగ, బ్రహ్మచర్యముచిక్కబట్టువారు
పరపురుషార్థం పదతోడఁగూడంగ, ధనురాదిశత్రువులు ల్లాల్పువారు
దుష్టనిగ్రహవిధా ధురతోడఁగూడంగ, బుధరక్షణోన్నతి బూనువారు

తే. మహిత గాంధీర్యధైర్యసామగ్రితోడఁ, గూడసౌజన్యరమ్యగూడియాడువారు
ఘస్రపతిబింబనిభులు సహస్రకివచ, కవచనిర్భేదనులువారు ధవళనయన!

క. ఏపట్టునఁ జూపట్టుదు, రాపట్టున మూడుకోటు లమరాంగనల
ష్టాపదపాత్రనిహితమణి, దీపకళికలగుచు శ్రీపతిభజించుటకై . ౧౨౧

ఉ. దోశ్యమితారి శౌరి తన తొడ్వినకుండలముల్ నిజక్షమా
స్తశ్శీలలోన దాఁపఁ బ్రమదా! యొకతీర్థము కుండలాఖ్యమై
దుశ్యకునాదినంజనిత దోషశతంబు హతంబు సేయు న
మృశ్యుచితఁ బ్రసిద్ధమగుఁ బన్నగశాయికి నీశుదిక్కునఁ . ౧౨౩

క. వరసింహమధ్య! యవోచ్చ, నరసింహుఁడు కుంజరాశ నతఁదాల్చుట న
చ్చేరువ దేవుఁడు నిజమం, త్రరాజపూజైకి తాన తాయుతుఁ బ్రోచుకొ.

క. ఓరాజవదన! యచటన, నీరాజన లబ్ధనాభు నికి నీ నున్నా
రేరాళము హరివల్లభ, లారామలఁ గొల్వవలయు నయకాములకుకొ.

శా. అంశేందూద్వహదేవి! హ్రీంకృత్రిద్రువం బైయున్నయచ్చోటికి
ద్రంశచ్చాపమితోర్వి సుత్తరమునం దీపించుతీర్థంబు ముకొ

పిప్పలాకారులు = గావిచెట్టురూపము నొందినవారు || ౧౨౦ || పిఠమముతోకొ = విలాసముతో.
చిక్కబట్టు = పరిగ్రహించు. దుష్టనిగ్రహవిధాధురతోడకొ = దుష్టులను శిక్షించుటయనుభారముతో.
సౌజన్యరమకొ = మంచితనపు కలిమిని. ఘస్రపతిబింబనిభులు = సూర్యబింబమునబోలినవారు.
నిర్భేదనులు = చక్కగా భేదించువారు || ౧౨౧ || పట్టు = స్థానము. చూపట్టుదురు = కనబడుదురు.
అష్టాపదపాత్రనిహిత = బంగారుపల్లెరములందుంచబడిన || ౧౨౨ || దోశ్యమితారి = భుజములచేత
అణఁపఁబడినశత్రువులుగలవాఁడు. నిజక్షమాంతశ్శీలలోకొ = తనభూమిలోనిరాతియందు. అంభ
శ్యుచితకొ = నీటిపరిశుద్ధతచేత. || ౧౨౩ || కుంజరాశనతకొ = అశ్వత్థత్వముచేత. ఏకతానతా = ఇతర
విషయములందుబుద్ధిని చొరనియ్యకుండుట = ఏకాగ్రత || ౧౨౪ || నీరాజనంబు = ఆరతులు. ఏరా
ళము = లెక్కలేనివారు. అయకాములకుకొ = మేలుకలిమినికోరువారికి || ౧౨౫ || అంశేందూద్వహ =

భ్రంశంబొందక వెన్నె దత్సలీలధారం గూడఁ బుష్పావళి
సంశుద్ధాంబువు లాయెడం దగు జప స్నానార్హదానక్రియల్. ౧౨౬.
సీ. భరమానుతఱిదోడు పడవచ్చుగతిఁగేలి, తోఁ గరమూలజ ద్యుతులుసాఁగ
నెలకులంబులచల్వ నేర్చునవార్కాంశు, లనఁ గపోలముల దీపాంశులంటఁ
గొడిఁబుట్టుకాళిమాంకురపుమేఘములకుమెఱుంగులై చూపుగ్రొమ్మించులలర
న్నేహంబు పాత్రని ష్టిప్తమాటకునుబ్బు, పగిది పాలిండ్లు ని బ్బరమునిక్క
తే. హరికిఁ బలువంకలను దగ నగ్రవీధి, నిలిచి శతకోటిసంఖ్యల నియమపరత
నారతులొసంగు దివ్యకన్యకలు ధన్య, మతులుగ్రీడింతురయ్యుత్తమస్థలమున.
ఉ. గోపిక యోర్తు తొల్లి హరిఁ గూర్చి తపంబొనరింప దాని ని
ష్ఠాపరతక మదిం గరఁగి శాశ్వత్యు దోచినఁ జూచి వేడ్కతో
నా పసిగాపు పూపవయ సాకె త్రిలోకవిమోహనక్రియా
రోపనిరూపణం బగు స రోరుహలోచను రూపుఁ జూచుచుక. ౧౨౭
తే. వైషమేషవవిషమేషు శోషణమున, వేషమొకరితిగానిర్ని మేషనయనత్ర
యగుచునెరగొంటఁగదలనిపొగరుమీను, దోయిఁజూపట్టు సుప్తసిద్ధవునుబో
తే. క్లేశపాశంబుతోఁగూడఁ గేశపాశ, మురుల బర్హవతంసుండు కిరుణానిచ్చు
నీవియెఱుంగక యొక్కింత నీవిజాఱఁ, దచ్చరణములుమదినంటమచ్చెకింటి.

కళామాత్రమయిన చంద్రునివహించిన. హ్రీంకృతిక=హ్రీంకారముచేత. ద్రువంబై=శాశ్వతమై.
త్రింశన్నాపమిలోర్విక=మప్పదివిండవట్టుకొలఁది నేలను. పుష్పావళీసంశుద్ధాంబువులు = పువ్వుల
సముదాయముచేత పరిశుద్ధమయిన జలములు || ౧౨౬ || భరము=బరవు. కేలితోక=విలాసముతో
కరమూలజద్యుతులు=చంకలనిగనిగనివెలుగులు. సాఁగక=నడచిరాఁగా. నెలకులంబుల=చంద్ర
సమాహములయొక్క. చల్వ=చల్లఁదనమును. నవార్కాంశులు=క్రోత్త (ఉదయకాలమునందలి)
సూర్యకిరణములు. కపోలములక=చెక్కిళ్లయందు. కొడిక=దీపపుశిఖియందు. కాళిమాంకురపు=
నల్లఁదనపుమొలకలనెడి. మెఱుంగులై=మెఱపులై. క్రొమ్మించులు=క్రోత్తమెఱపులు. అలరక=
ప్రకాశింపఁగా. స్నేహంబు = మైత్రి; నూనె. పాత్రము = యోగ్యము; గిన్నె మొదలగునది.
నిషిప్తము=ఉంచఁబడినది. ఉబ్బు=సంతోషించు—ఉబ్బును. పాలిండ్లు = స్తనములు. నిబ్బరము=
మిక్కిలి. అగ్రవీధిక=ఎదుటను || ౧౨౭ || ఓర్తు=ఒకత. తోచినక=ప్రత్యక్షముకాఁగా. ఆపసి
గాపుపూపవయసాకె = ఆనిల్లపడుచు || ౧౨౮ || వైష...మునక=వైషమేషవ = మన్మథుని
యొక్క. విషమేషు బేసిబాణములవలని. శోషణమునక = చిక్కుటచేత. నిర్నిమేషనయన =
అపృష్టాల్లులేనికన్నులగలది. ఎరగొంటక=ఆహారమును తీసికొనుటచేత. పొగరుమీనుదోయిక=
మత్తుగొన్నచేపలజంటతో. ౧౨౯ || క్లేశపాశంబుతోక=తపస్సువలని శ్రమమనెడి త్రాటితో. కేశపా
శము=వెండ్రుకలముడిఉరులక=జాఱఁగా. బర్హవతంసుండు=కృష్ణుడు. ఈవి=దానమును—కోరి

సీ. ఊరకుండినజూచి యొక్కింత నగి కృష్ణుఁ, డిదియేమిసీవన్న నిందువదన
కుంచితావయవభం గురవృత్తిఁ దత్సాద,బిసరుహంబులుకేల బిగియఁబట్టి
మచ్చిత హరములో మధువైరి ! సీపాద, వనరుహంబులు వీని వదలఁజాల
వీనిలావణ్య మీ వేషభూషణముగా, నస్మత్కర్ణాత్థతం బగుట నడుగుఁ
తే. గవయిదిసలారంఛనం బగుఁ గాతయనుడు,నట్లయగుఁగాకసర్వంబు నతివ!నీవ
నంబరపుముక్త కేశివినఖలభూష,ణాంచితాంగివి నై యుండు మనియె శౌరి.
ఆ. అదియునట్లయగుచు నభిరామమూర్తియై, తనపసిండిజడలు దలఁగద్రోచి
యానతార్థమూర్తి యైక్షేత్రమునకు నీ,శాన్యమున వసించు చంద్రవదన!
క. ఆ మహనీయక్షేత్రశి, ఖామణిపైఁ బిదపఁ బర్వె గామిని ! నానా
భూములనునిగిడి మదగజ, భైమి బహుళలహరిగహన భయదాకృతియై.
సీ. జడధిచల్లిన గండ వాడి నేత్రములఁబడ్డ,గతిఁదామరలపరా గంబు గ్రమ్మ
తదితరక్షేత్రముల్ తమయందునిలుమన్న నొడ్డించుటలువోలెనూర్పులెసఁగఁ
బంకదంభమునఁ బా పములమ్రుంగిననీటి, పెద్దనవ్వులలీల కేనమలరఁ
బెరవాహినులమీఁదఁ బెరిగి నమత్సరా, వేశంబులన గ్రాహ వికృతులడర
తే. భానుభూమైకజనిభూమి భైమినడచి, యమృహక్షేత్రమటడాసి యధికభీతిఁ
జొరకగిరిరుద్ధగతియైన కరణిఘూర్ణ,నంబునొందుడు శ్రేణగ న్నాథుఁడెఱిగి
ఉ. ఏటిగుఱించి పల్కు విను మేటికి నీభయ మోశుభాంగి ! యె
ప్పాట భవత్సమాన మగు పాటి సరిన్నికరంబు లేదు వాః
పాటవ మొప్పు మత్పదము పైఁబ్రవహింపు మదాజ్ఞ నన్న న
చోట సపాటమై కడలి జోటియుఁ గొల్పె నిజప్రవాహముఁ. ౧౩౫

కను. నీవి=పోతముడి. తచ్చరణములు=అకృష్ణుని పాదములు || ౧౩౦ || కుంచితావయవ భంగుర
వృత్తిఁ=వంపఁబడిన అవయవములయొక్క వంకరతోడి వ్యాపారముతో. బిసరుహంబులు=కమల
ములను. సలారంఛనంబు=గుఱుతుతోఁగూడినది. అనంబరపు=వస్త్రము లేనిదానపు. ముక్త కేశివి=ముడి
వీడినవెండ్రుకలుకలదానపు. అంచిత = ఒప్పిదమయిన || ౧౩౧ || ౧౩౨ || జడధి = సముద్రము.
పరాగంబు=పుప్పొడి. ఒడ్డించుటలు=చాఁగించుటలు. ఊర్ములు=అలలు. దంభమునఁ=సెవము
చేత. లీలఁ=విధమున. పెరవాహినులమీఁదఁ=ఇతరనదులమీఁద. మత్సర = ఈర్ష్యయొక్క.
గ్రాహవికృతులు = ప్రాణిహింసచేయు మత్స్యములవికారములు. అడరఁ = అతిశయింపఁగా.
భానుభూమైకజనిభూమి=సూర్యుని యొక్క (లేక) ప్రకాశములయొక్క అధిక్యమునకు ముఖ్య
మయిన జన్మస్థానము. భైమి=భైమినది. డాసి=సమీపించి. గిరిరుద్ధగతి = కొండచేత అడ్డగింపఁ
బడిన గమనముగలది. ఘూర్ణనంబుఁ=తిరుగుడుఁబాటును. ఒందుడుఁ = పొందఁగా || ౧౩౪ ||
ఎప్పాటఁ=ఏవిధముచేతను. సరిన్నికరంబు=నదీసమాహము. వాఃపాటవము=జలసమృద్ధి. సహ

తే. త్తేత్రమునభై మినిల్చిపొ ల్చినప్ర దేశ, మునజనాకీష్టదమనాద్యమునుజతుర్ము
ఖాది సేవ్యంబునగున్పుసింహాఖ్యతీర్థ, మమరుత్రింశద్ధనుఁప్రమాణమునమెఱసి.

సీ. ఉక్కుఁగంబమువ్రచ్చి యుదయించెనేదేవుఁ, డరణినుద్యవ మొందునగ్నికిరణి
వాలారుగోరుమేల్ గాలాముచేసె నే, జేజే హిరణ్యాసు శిశుకమునకు
భక్తివృద్ధుఁడుగాఁగఁ బాటించె నేవేల్పు, ప్రహాదుఁ గడుఁబాల పండ్లనాడ
నిజసింహతకుఁ దగ సుజనహృద్ధుహలందుఁ, గ్రీడించె నేత్రిలో కీనియంత

తే. యాన్యహర్యక్షవర్యండు యక్షపక్షి, ఖచరగంధర్వకిన్నర గ్రామణీశి
రోమణీఘృష్టిచరణస రోజుఁడందు, నుండుముప్పది రెండుబా హులనుగలిగి.

తా. ఆ కుంభప్రభవుం యోకానాకతపం బత్యుగ్రతం జేసి ము
న్నో కుంభ స్తని ! యాజలాంతరమునం దున్నంగ నేదివ్యం
గాకారంబుననిల్చు నట్టిదె యగ స్త్యాఖ్యాతితీర్థంబు త
ద్వ్యాకోచాకృతి సప్తసప్తతి కరా యామావృత్తి జెన్నగున్. ౧౩౮

మ. నవనీతప్రియుఁ గొల్చి విఘ్నపతి త న్మంత్రాంగతం దాల్చి యే
యవధిం బోని గణాధిపత్యపదవిం బ్రాపించి యద్దానిచెం
త వసింపంగఁ దదాహ్వాయంబునన గా నాపత్య నూనట్టి తీ
ర్థవతంసంబు నగ స్త్యతీర్థమునకా ద్యం బండు విద్యాధికుల్. ౧౩౯

సీ. నగపుత్రి ! యట్టిగా నాపత్యతీర్థంబు, నకుఁ బూర్వమై మజ్జ నంబానర్పు
వారికి మరివారి వారికి నవవర్గ, వర్గంబు నీజాలు వారిగలిగి
యచట సంకిరణా హ్వాయతీర్థరాజంబు, వెలయునచ్చోమున్ను హలధరుండు
తీర్థయాత్రయొనర్పు త్రిమ్మటమైవచ్చి, యవగాహవేళఁ బ్ర త్యక్షమైన

టము=మట్టము. కడలిజోటి=పీఱు. కొల్పెన్=వ్యాపింపజేసెను || ౧౩౧ || పొల్చిన = ఉన్న.
త్రింశద్ధనుఁప్రమాణమునన్=ముప్పదివిండ్లపట్టుకొలదిని || ౧౩౨ || వ్రచ్చి=పగుల్చుకొని. అరణిన్=
నిప్పుత్రచ్చెడుసాధనమునందు. వాలారుగోరు = వాఁడొమొనచే అతిశయించినగోటిని. హిరణ్యాసు
శిశుకమునకు=హిరణ్యకశపుని ప్రాణము నెడియులుచుమానకను. త్రిలోకీనియంత=మూడులోకముల
సముదాయమును నియమించువాఁడు. స్పహర్యక్షవర్యండు = స్పసింహాత్తముడు. గ్రామణీ=
శ్రేష్ఠులయొక్క. ఘృష్టి=వెలుంగులుగల || ౧౩౩ || తద్వ్యాకోచాకృతి = దానివికాసముతోడి
యాకారము. సప్తసప్తతికరాయామావృత్తి = డెబ్బదియేడుచేతుల విరివిగల యావరణముచేత.
చెన్నగున్=అందగించును || ౧౩౪ || నవనీతప్రియున్=కృష్ణమూర్తిని. అవధిన్=మేరను. || ౧౩౫ ||
పూర్వము=తూర్పు. అపవర్గంబు=మోక్షము. త్రిమ్మటమై=త్రిపుటతో. అవగాహ=స్నానము

తే. పాండురంగాధిపతిక్ష్మప వడసి దద్దు, రాష్ట్ర నిజనామమత్తీర్థ మధిగమింపఁ
జేసికారార్థమునఁబొందెశ్రీసఖుండు, నందయంతర్హితుండయ్యెనద్భుతముగ
శా. అసంక్షయతీర్థరాజమునకా ద్యంబై నమద్వేదని

శ్వాసంబై తనదైర్ఘ్యమంతయును బం చాశద్ధనుశ్చేయమై

భాసిల్ల నిజవారిమజ్జ దఖిల ప్రాణిప్సితత్యాగదీ

హృసన్నద్ధ మనం బ్రసిద్ధిపడయుఁ జాబాలిత్తీర్థం బిలఁ.

౧౮౧

క. అత్తీర్థమునంతరమున, వృత్తస్తని ! బ్రహ్మ తీర్థవిభు వభినుతినం

పత్తివిలసిల్లు శతదో, ర్వృత్తాకృతి కాంత ! దాని వృత్తంబెల్లఁ.

క. అందు వసియించు యదుకుల, నందనసేవావిధాన నందన్మతియై

కుందవిశదరదన ! శతా, నందుండు వాణీవధూస నాథుం డగుచుఁ.

తే. బ్రహ్మతీర్థంబునకు దండ పాణియాశ, కులశిఖరిపుత్రి ! దీపించు గలశతీర్థ
మేనుబారలనిడువున దీనుమిగిలి, యదియయమృతామహాదేవి కాస్పదంబు.

తే. బ్రహ్మతీర్థంబుఁ గలశతీర్థంబుఁబొగడ, నేరరెవ్వారుచంద్రికాగౌరవయ్యు
దత్పయోధరముక్తిని ధానమునకు, నంజనచ్చాయయైతోఁచుటద్భుతంబు.

ఉ. తామరసాక్షి ! యందునకు దక్షిణదిక్కున సప్తదోర్మితా

యామ మయాతయామగుణ మై యెసఁగుఁ బితృతీర్థ మచ్చటఁ

దామొనరించు దానములుఁ దాన ములుఁ గయఁజేయు సత్త్రియా

స్తామములై పితృప్రియముఁ జొన్ప సుఖంపుదు రెల్లవారలుఁ.

౧౮౨

ఉ. దానికి దక్షిణాశ వసు ధాధరనందన ! యొప్పు బ్రహ్మవి

ద్యానిధి సేవితంబు నవ హస్తమితం బగు చక్రతీర్థ మ

చేసిడి. తద్వరాష్ట్రీక=ఆయవలన వరమునుపొందుటచేత. అధిగమింపఁ = పొంద. కార్యార్థ
మునఁబొందె=కృతార్థత్వమునుపొందెను. అంతర్హితుండు=అంతర్గతమునొందినవాడు || ౧౮౦ ||
దైర్ఘ్యము=నిడివి. పంచాశద్ధనుశ్చేయము = ఏబదివిండ్లపట్టుకొలదిగలది. మజ్జత్ = స్నానము
చేయుచున్న. ఈషిత=కోరికలను. దీక్షాసన్నద్ధము=నియమముచేత సిద్ధపడినది || ౧౮౧ || అంత
రమునఁ = నడుమ. శతదోర్వృత్తాకృతి = నూలుచేతులమేరగుండ్రని యాకారము. వృత్తము =
ఉనికి || ౧౮౨ || నందన్మతి=సంతోషించుచున్న బుద్ధిగలవాడు. కుందవిశదరదన=మొల్ల మొగ్గల
వలె స్వచ్ఛమైనవలు (వసు) గలదానా. శతానందుండు=బ్రహ్మ. || ౧౮౩ || దండపాణియాశ=
దక్షిణదిక్కు. కులశిఖరిపుత్రి=కులపర్యవముకూతురా. దీను = మనోజ్ఞత || ౧౮౪ || చంద్రికా
గౌరము=వెన్నెలవంటి తెలుపుగలది. || ౧౮౫ || సప్తదోర్మితాయామము=ఏడుచేతులకొలదినిడివి
గలది. ఆయాతయామ = విడువబడని. తానములు=స్నానములు || ౧౮౬ || ఆశ్చ=దిక్కునందు.

చో నలనోకయుంబలె వి శుద్ధజలంబులఁ గ్రుంకి మాధవ

ధ్యానముసేయు న్మానులకు నబ్రములే యపవర్గదుర్గముల్.

౧౮౭

క. చక్రస్తని ! తజ్జలములఁ, జక్రాలంకృతశిలాని చయ ముదయించు

శక్రముఖాఖిలమఘభు, కృక్రముగొనియాడుఁ దత్ప్ర శస్త్రగుణంబుల్.

శా. ఆతీర్థంబునకుం గృతాంతదిశ నా ద్యం బార్తివైద్యంబు ల

శ్రీతీర్థంబున నొక్క తీర్థము ప్రకా శించు రమాదేవి వీ

తాతంకస్థితి నచ్చటం దపము సే య నేర్చికా తొల్లి యా

దై తేయారిభుజాంతరాశమణిసా ధం బెక్కెఁ బెన్మక్కువఁ.

౧౮౮

సీ. ధూతాఘమైనల శ్రీ తీర్థమునకు ద, క్షిణమునఁ గామోద కియును బద్మ

మునుశఙ్ఖమునుజక్రమునునిజసామచిహ్నములుగావెలయుతీర్థములునొలుచు

మెలఁత! యీనాల్గు ల శ్రీతీర్థమునఁగూడి, శక్తిపంచకసామ సంప్రయుక్తి

దభుకొత్తు వీని వి స్తారంబు షష్టిహ, స్తప్రమాణంబునఁ జాలియుండు

తే. బరమపావనంబు పాతకనిర్మూల, నైకకర్మతంబు లోకనుతము

తత్ప్రభావమనుర దమనున కీయేను, ప్రాణధనములగుచుఁ బ్రణతివడయు.

ఉ. ఆమధువైరిదివ్యతను వై సకలోన్నతమూర్తియై దశ

వ్యామవిశాలమై పరమ మై భువనత్రితయాభిగమ్యమై

యీ మును విన్న తీర్థముల కెక్కువచూపుచుఁ బొండరిక మ

క్షామగుణాభిరామ మనఁ గా వినఁగాఁ గనఁగాఁ దగుం దగున్.

౧౮౯

సీ. నిడువాలగుచూపు నిగిడినచోనెల్ల, బీటెండ రేయెండఁ బెండ్లియాడ

నిశ్వాసపవనంబు నెలకొన్నచోనెల్ల, బ్రామిన్కునెత్తావు లాముకవియఁ

బొక్కిటితమ్మిపు ప్పొడియొల్కుచోనెల్ల, బ్రహ్మాంకురంబులు పాదుకొనఁగ

నడుగులేజగురాకు లంటినచోనెల్ల, వివిధతీర్థశ్రేణి వెల్లినొడువ

అలనోకయుంబలె=స్వేచ్ఛగా. అబ్రము=వింత. దుర్గములు=పాండరానికోటలు || ౧౮౭ || మఘ

భుక్రక్రము=దేవతాసమూహము || ౧౮౮ || కృతాంతదిశక్ = దక్షిణపుదిక్కునందు. వీతాతంక

స్థితిక్=పోయినభయముగలయెనికితో. భుజాంతరాశమణిసాధంబు=ఊర్మ్యునెడి రత్నాలమేడ ||

౧౮౯ || ధూతాఘము=తోలఁగింపఁబడినపాపములుగలది. పాలుచుక్=కలవు. సంప్రయుక్తిక్=

కూడికతో. షష్టి=అఱువది. కర్మతంబు=కార్యమును నెఱవేర్చునది. వీను = ఆయిదు. ప్రణతి=

పొగడ్డ || ౧౯౦ || దశవ్యామవిశాలము = పదిబారలవిరివిగలది. అభిగమ్యము = పొందఁదగినది.

ఆక్షామ=తగ్గని || ౧౯౧ || వాలు = వాడియైన. బీటెండ = తీక్ష్ణమైనయెండ. రేయెండ=

వెన్నెల. నెలకొన్న=నిలిచిన—ఉన్న. బ్రామిన్కునెత్తావులు=వేదవాసనలు. అముకవియక్=

ఆవరించుకొనఁగా. పొక్కిటితమ్మి=బొడ్డుతామర, ఒల్కు=చిందు. బ్రహ్మాంకురంబులు=బ్రహ్మ

తే. బర్హమణిబంధ మావేల్పు పచ్చవెదురు, గ్రచ్చకాయలతిత్తియుఁ గంబుశక్తి
గలిగి విహరించుఁ జాండరికంబునందు, నందు లేబట్టి ప్రాలేయనగముపట్టి!

వ. అఖిలతీర్థరాజం బగునమృహాతీర్థంబునకు జముదిక్కున ధిక్కుతావిముక్తం
బగు ముక్తకేశతీర్థం బఖిలార్థప్రదంబై యుండు. మున్నట్లు వెన్నునివలనం
దీర్థాపత్యంబును ముక్తిదాయిత్యంబును గాంచిన యమ్ముక్తకేశియునచ్చో
ట నచ్చవెన్నెలఁ దొచ్చెంబుచేసి యెసఁగు నిసుకదిన్నెలపై నున్నయది
యట్లగుటంజేసి. ౧౫3

క. పులిసోపరితలగత నా, తలోదరిని శిథిలవనన ధమ్మిల్ల మహా
జ్వలభూషణభూషిత ని, శ్చలపదవిప్రద భజంపఁ జను గుహజననీ !

శా. భక్తుం డెవ్వఁడు ముక్తకైశిక పయః పానంబు గావించి ని
ర్ముక్తకేశకు ముక్తకేశికి గరం బుల్ మోడ్చి సత్యామన
స్సక్తుం గన్గొనువాఁడు గన్నయదిసో జన్మంబు మే దాల్చియున్
ముక్తుం డాతఁడు భావికాలజననం బుల్ వానికిం బూజ్యముల్. ౧౫4

చ. హరి మును సంగమాహ్వయమ హాసురు నాసురవృత్తిఁద్రోచి పే
రురవడి వానిపై నడుగు లూఁదఁ దదంకము లెట్టిచోట గో
చరమగుచూడ్కి కాస్థలము సన్నిధి పెన్నిధి వానిపేరిటం
బరఁగెడు దీర్ఘ మొప్పుఁ గల భాషిణి యీషణిశోషణస్థితిఁ. ౧౫5

క. ప్లావితభూతల యగు పుష్పావతి యను నేఱు గలయఁ బావనమై యో
దేవీ! సంగమతీర్థం, బావిమ్భాతాఖిలాద్భుతార్థత వెలయున్. ౧౫6

సి. ఆతీర్థమునకు నా ద్యము సోమతీర్థంబు, సోమలోకావాస సుఖకరంబు
దానికి దేవతీర్థము పూర్వమై యుండు, దేవతాభోగోప దేష్ట యగుచు
నందున కటమున్న యవతరించిన సూర్య, తీర్థంబు సారసి ద్ధిప్రదంబు
తతీర్థమునకుఁ బ్రాక్తనము సరస్వతీ, తీర్థంబు వాఙ్మయోద్ధీపకంబు

యొక్క మొలకలు. వెల్లివొడువక = ప్రవహింపఁగా ॥ ౧౫౭ ॥ జముదిక్కునక = దక్షిణదిక్కు
నందు. ధిక్కుతావిముక్తంబు = తిరస్కరింపఁబడినకాశికలది. తొచ్చెంబు = తుచ్చముగా ॥ ౧౫౩ ॥
పులిసోపరితలగత = ఇసుకదిన్నెమీఁదనున్నదానిని. శిథిలవననధమ్మిల్ల = వీడినవస్త్రమును
కొప్పునుగలదానిని ॥ ౧౫౪ ॥ ముక్తకైశికపయఃపానంబు = ముక్తకేశ తీర్థమునందలి జలమును
ద్రాగుటను. మే = దేహమును. పూజ్యములు = సున్నలు ॥ ౧౫౫ ॥ ఊఁదఁ = మోఁపఁగా. తదంక
ములు = ఆగుఱుతులు. సన్నిధి పెన్నిధి = దగ్గఱనుం డెడిగొప్పనిధి. ఈషణిశోషణస్థితిఁ = ధనాదుల
యందలి యిచ్చనుతో లఁగించునట్టియునికితో ॥ ౧౫౬ ॥ ప్లావిత = తడువఁబడిన ॥ ౧౫౭ ॥ సార
సిద్ధిప్రదంబు = సూర్యలోక సిద్ధినిచ్చునది. ప్రాక్తనము = పురాతనము. వాఙ్మయోద్ధీపకంబు = వాగ్మ

తే. వీననాల్గింట నాడిన వీనిమహిమ, బ్రస్తుతించిన వీనివై భవముగన్నఁబ్ర
 బ్రాజ్యసాయజ్యసామ్రాజ్యపూజ్యభూరి, భోగములుపశ్చజనులకుఁబొదలుఁగొ
 న్నగర. పూర్వద్వార్థక్ సీతాంగి భవనవినుత నం భోరుహభ్రాణురాణి
 బర్వేందుస్సర్ధివక్త్రీ భగవతి నఖిల ప్రాణిధీమూర్తి వాణి
 దూర్వాశ్రీపత్రమల్లి తులసిదళశమీ ధూపదీపాక్షతౌఘ
 గుర్వాజ్యక్షీరధారల్ గొని కొలిచినచోఁ గోరుకోర్కుల్ ఫలించున్. ౧౫౯

పృథ్వి. తరణ్యయతజిత్సృభా ధగధగాయితాశాంతరం
 డరణ్యమృగభూమికా వృథితదానవస్వాంతం డా
 హిరణ్యకశిపుద్రుహం డెఫుడునుండు నచ్చో నమ
 చ్చరణ్యపదపద్మంజై చలదశాకృతిస్వీకృతిన్. ౧౬౦

క. నీవడిగిన జెప్పితి నో, దేవి ! చతుర్వృఖముఖులకుఁ దెలియఁగరా దీ
 దైవత తీర్థ తేత్రమ, హవిర్భావములు చింతి తార్థప్రదముల్ ౧౬౧

ఉ. ఈచరితంబు విన్నఁ బతి యించిన వ్రాసినఁ బుత్రపత్రల
 క్షీచతురాంగనాదికవి శేషము లిమ్మెయిఁ గాంచి మీఁదటన్
 జూచునరుండు ప్రామునులు చూడని చక్కని యిక్క నిక్క మో
 మేచక మేఘసంసదృప మేయశిరోజ ! సరోజద్భుక్తృపఁ. ౧౬౨

క. అని శివుఁడు కుభరకన్యకు, వినిపించినయట్టి సరణి వినిపించె మహా
 మునులకు ననుపమితతపో, ధనులకుఁ గథకుండు తత్త్రి తయమేళనమున్.

పమైప్రకాశించునది. ఆడినన్ = స్నానముచేసినను. ప్రాజ్య...భోగములు. ప్రాజ్య = అధికమైన. సాయజ్య = భగవంతునితోఁడికూడికయ నెడి. సామ్రాజ్య = మండలేశ్వరత్వమువలని. పూజ్య = కార వింపఁదగిన. భోగములు = సుఖానుభవములు. పంచజనులకున్ = మనుష్యులకు. కొల్ల = కొల్లఁగా. పొదలున్ = కలుగును || ౧౫౯ || అంభోరుహభ్రాణురాణిన్ = సరస్వతిని. పర్వేందుస్సర్ధివక్త్రీన్ = పున్నమనాటిచంద్రునెదిరించెడి ముఖముగలదానిని. ధీమూర్తిన్ = బుద్ధియే రూపమయినదానిని || ౧౫౯ || తరణ్యయతజిత్సృభా = పదివేలసూర్యులను వెలునునట్టి తేజస్సుచేత. ఆశాంతరండు = దిక్కులనుధ్యవదేశముగలవాఁడు. భూమికా = వేషముచేత. ద్రుహండు = శత్రువు. నమచ్ఛరణ్య పదపద్మండు = నేవించువారికి పొందఁదగిన పాదపద్మములుగలవాఁడు. చలదశ = అశ్వేత్థము యొక్క || ౧౬౦ || ముఖులకున్ = మొదలగువారికి. చింతితార్థప్రదములు = కోరినకోరికలన్నిచ్చునవి || ౧౬౧ || ఇమ్మెయిన్ = ఈదేహమునందు ఈజన్మమునందు. చక్కనియిక్కన్ = మంచిచోటును. మేచక మేఘసంసదృప మేయశిరోజ = నల్లమబ్బులకూటువ ఉపమేయము గాఁగలతలవెండ్రుకలు గలదానా. సరోజద్భుక్ = విష్ణుదేవునియొక్క || ౧౬౨ || సరణిన్ = విధమును || ౧౬౩ ||

క. వినిపించిన విని శౌనక, మునిప్రముఖనిఖలమును ల మోక్షానందం

ఋను మనములఁ దాల్చిరి నెల, కొను నిజతనుఫలకపులక కులకలనమునఁ.

క. ఆశౌనకుండు మఱియు బి, లేశయతలిమోపధాన లీలాలోల

స్వాశయుఁడు పరమపదబ, ధాశుఁడునై రోమహర్ష శాత్రుజాఁ బలుకుఁ.

చ. దమనిధి ! విట్టలేశ్వరుఁడు దైవతరత్నము బైమి తీర్థర

త్నము నల పొండరికవసు ధాతల మన్నది శ్మేతరత్న మీ

త్రిమఃజలు సూక్తిసూత్రవిత తిం గుదిగ్రుచ్చితి మచ్చ్రోవోవిధే

య మగుచునున్కి నక్షవల యాశ్చితి నీకృతి యొప్పు నెప్పుడుఁ. ౧౬౬

క. చతురభవదుక్తిముకుర, ప్రతిఫలదళి లేశగుణప రంపర కలుషో

జ్ఞిత మగు సంతర్దృష్టి, సతతము నీక్షింపఁ దనివి సనదు మహాత్మా!

మ. హరి యాద్యుం డళిలాండనాయకుఁడు నం దాపత్య మేలయ్యె? ద

చ్చరితంబెయ్యది? రాధ యెవ్వతె? తది చ్చావృత్తి యేరితి? శం

కరుదేహంబున బైమి యెట్లాదవె? శ్రీ కాంతాంగజాతాక్షరో

త్కర మేమంత్రరహస్య? మింతయును న క్కాణింపు మాకింపుగఁ.

ఉ. నావుడు సూతుఁ డిట్లనియె నారదశానికి మున్ను మేచక

గ్రీవుఁడు పుండరీకునిచ రిత్రము చెల్పెఁ దదర్థవై భవం

బే వినిపింతు మీగు వినుఁ డిందలు సందియమెల్ల డింద ల

క్షీవిభుదివ్యలీల లఱ చేతఁ గనందగు దీన దీనుగఁ. ౧౬౭

క. అని సూతుఁడు వెండియు న, స్థనసూతువిహారములు ని రూఢోక్తుల వి

న్ననునొప్పుఁ జెప్పఁదొణఁగెఁ,మును వేదవ్యాసువచన మున వినియునికిఁ

తనుఫలకపులక కులకలనమునఁ = తమదేహములనెడి పలకలయందు గగర్వాటుకూటమిఁతోడి కూడికతో || ౧౬౮ || బిలేశయ...స్వాశయుఁడు=పాముపానుపును దిండునుగాగల విష్ణుదేవుని లీలలయందు తన క్రమయిన తనమనసుగలవాఁడు || ౧౬౯ || దమనిధి = ఇంద్రియనిగ్రహమునకు ఉనికిపట్టయినవాఁడా. సూక్తిసూత్రవితతిఁ=మంచిమాటనెడి దాతములచేత. గుదిగ్రుచ్చితి=కుత్తి గాకూర్చితిని. మచ్చ్రోవోవిధేయము = మాచెవులయందుపొందినది || ౧౭౦ || భవదుక్తి...పరం పర=నీమాటలనెడియద్వయనందు తోచుచున్న సర్వేశ్వరునిగుణములపజ్ఞులూ. కలుషోజ్ఞితము= పాపముచేతతొలగింపఁబడినది. అంతర్దృష్టిఁ=లోచూపుచేత. తనివిసనదు=తృప్తికాదు || ౧౭౧ || సందాపత్యము=సందునిబిడ్డ. || ౧౭౨ || మేచకగ్రీవుఁడు = శీవుఁడు. డిందఁ=తీఱఁగా. దీనఁ= ఈచరిత్రమునువినుటచేత || ౧౭౩ || విన్ననువు = నేర్చు || ౧౭౪ || ప్రమదాప్రమదార్థముగాఁ= భార్యయొక్క సంతోషముకొఱకు, ఉపన్యసించిన=చెప్పిన. శ్రుతిసీనులగాఁ = చెవిమార్గముల

- చ. ధనపతిమిత్రుఁ డట్లు ప్రమ దాప్రమదార్థముగా నుపన్యసించిన వచనామృతంబు శ్రుతి సీమలఁగా దిగి బోధభూజసే చనమొనరించుటకొ సఫల సంభ్రములై సమయూరరాజవాహనముగ మాను లబ్ధిజల మానుభునంబులలీల నేగఁగఁక. ౧౭౧
- సీ. జాలపాదము చంఘ్రి గీలితంబగునీతా జ్జముభాతిఁగుంచెహస్తమునఁగ్రాల బిరుదంబుఁ బొగడు శ్రీ శ్వరుశంఖమనఁజాలి, తన్నామముఖరకం ధరదనర్ప రజతాద్రికూటగ ర్జితాత్కళికా కృతి, బృహదంసముననిడ్డ మహతి పలుక నిగిడి సుషుమ్న యీనిన పిల్లవెలుఁగుల, వడువున నెఱసంజ జడలునిక్కఁ తే. దెగినచుక్కధరణికి నే తెంచుకరణి, దరణిజిత్ప్రభతో మేఘ సరణి డిగ్గి నందనీట శతానంద నందనుండు, మృణంబాడి బాలేందుమాళిబాడి. ౧౭౨
- చ. తటపుట బిల్వభూరుహావి తానలతానవపుష్పనిష్పత జ్జటిలమధూళిధూళిభవ సారభ చూర భ్రమింపఁ జొచ్చె ని చ్చట వనదేవతోద్ధతకు చద్వితయశ్రితయత్సకర్దమ చ్చటలఁ దటాలునకొ వెడలు సారపుఁదావులు ద్రోవ లాఁగుచుకొ. ౧౭౩
- తే. ఉచితసేవభ్యయుతలయ్యు నురగసతులు, నిఘ్ననిజమాళిమణిఘ్నణివిఘ్నలబ్ధి నభిశంకేతములకు రే లరిగియరిగి, తిరుగుమొగమైనచిక్కులతెరువు లివిర.
- ఉ. వ్యాళికరాళకుంభములు వ్రచ్చుట గ్రుచ్చుటఁబోలె బచ్చిము త్యాలు నఖాగ్రధారలకు నాభరణాచరణం బొనర్చు నీ తైలగుహాగృహస్థులఁ జత్నైడు నిదుర తార గట్టురా చూలవయాళివాపురము సూడుకుఁ బట్టు మహాగ్రసింహముల్. ౧౭౪
- గుండ. బోధభూజసేచనము = జ్ఞానవృక్షముయొక్క తడుపుటను. సమయూరరాజవాహనముగఁ = కుమారస్వామితోఁగూడ. ఆసు = త్రాగునట్టి || ౧౭౧ || జాలపాదము = హంస. కీలితము = కూర్చుబడినది. ముఖర = మొరయంచున్న. కంధర = మెడ. కూట = ఖరమునందు. గర్జితాత్కళికాకృతికొ = ఉలుముచున్న నల్లమబ్బులసమాహుమువిధమున. బృహదంసము = పెద్దమాఁపు. ఎఱ్ఱసంజజెడలు = ఎఱ్ఱనిసంధ్యారాగకాంతిగలజడలు. తరణిజిత్ప్రభతోకొ = నూర్చునిజయించునట్టి వెలుఁగుతో || ౧౭౨ || నిష్పతకొ = పడుచున్న. జటిల = ధారారూపమైన. మధూళి = పూఁదేనెయొక్క. ధూళి = తుంపరలవలన. భవ = పుట్టిన. ఉద్ధత = నిక్కిన. యత్సకర్దమచ్చటలకొ = కర్నూరాదులతో చేయబడిన కలపముల తెగలచేత. ఆఁగుచుకొ = అడ్డగించు || ౧౭౩ || సేవభ్యయుతలు = వస్త్రములు మొదలగు నలంకారములతోఁగూడినవారు. నిఘ్న = స్వార్థసములైయుండెడి. నిజమాళి = తమతలయందలి. మణిఘ్నణివిఘ్నలబ్ధికొ = రత్న కాంతులవలని విఘ్నముకలుగుటచేత. అఙ్గిక = కాముకులయొక్క. తెరువులు = మార్గములు || ౧౭౪ || వ్యాళికరాళకుంభములు = దుష్టజములయొక్కవిశాలములయిన కుంభస్థలములను. వ్రచ్చుట = భేదించుట. నఖాగ్రధారలకుకొ = గోటి

సీ. కాఁబోలు నివి గణ గ్రామణికిల్లితా, నల్పవిహారగే హంగణములు
కాఁబోలు నివి చర త్థచరచారుస్తనీ, సమృద్ధగళితభూ పాస్రజములు
కాఁబోలు నివి దక్ష కన్యాంఘ్రివిన్యాస, ధన్యాసకృత్కేళి మాన్యగుహలు
కాఁబోలు నివి మోద కప్రియప్రబలదం, తప్రాసనిర్భిన్న ధాతుఖనులు
తే. తెలియఁగాబోలు నివివహ్ని తిలకచలక, పద్మనిర్దోషసురసరి ద్భహుశలహరి
గహనకుసుమాయమానశీ కరనిపాత, శీతలక్ష్యాతలోత్థద్రు పోతకములు.

తే. రాజతాహార్యగోరాజ రాజమునకుఁ, జంద్రశేఖరవరకకు చ్చాచుపునకు
సీమహాసింధు పుపకంఠ సీమనిగిడి, డాలు దీపించె నిదె గంగ డోలుఁబోలె.

ఉ. ఈ పృథివీధరంబున ని భేంద్రకటోదితదానధారలై
ద్వీపవతీతరంగతట విస్ఫుటలైవలకందశంబులై
తాపసబాలికాశ్రవణ దత్తయవాంకురభూషణంబులై
రేపు దమంబుసేయు శబ రీకబరీ నిబిరీస నీలిమల్.

౧౭౮

క. ఇట్లులను చుఁద్రోచిచనిముం, దటమునిగనుఁగొనియెవేల్పు దళములుగొలు
వక, ఘటవటుకప్రముఖమహా, జటిలులతోవచ్చు నా భు జగభుగ్వాహుక.
మ. కని యేకారణమేగుదెంచిరొకొ యీ కామా ధరుం డీ మునుల్
కనఁ జిత్రంబగుఁ గంటి కంటి స్వకృత స్కాందోక్తియం దావహి

కొనలమొనలకు. గట్టురా...మహాగ్ర సింహములు = పార్వతీదేవియొక్క విహారముకొఱకైన
వాహనమగు సింహముతో విరోధింపఁదగిన భయంకరములయిన సింహములు || ౧౭౫ || గణగ్రా
మణి=గణాధిపతి. అంగణములు=ముంగిళ్లు. చర...స్రజములు = సంచరించుచున్న గంధర్వస్త్రీల
రాయిడివలన రాలినఅలంకారములైనసహారములు. దక్షకన్యా...గుహలు=పార్వతీదేవి అడుగులు
పెట్టుటచేతకృతార్థములగుఁకానొకప్పుడు క్రిడించెడిక్లాభ్యములయినగుహలు. మోదక...ఖనులు=
వినాయకునియొక్క మిక్కిలి బలముగలదంతములనెడి యీఁటెలచేత భేదింపఁబడిన మణినిల మొద
లగుపానీ గనులు. వహ్ని తిలక...కములు=శివునియొక్క కదలచున్న జడముడియందలి దోషము
లేనిదైన గంగయొక్క మిక్కిటమైన ప్రవాహమునందలి అడవిలోని పువ్వులవలె దోచుచున్న
తుంపరలు పడుటచేత చల్లనైన నేలయందుఁబుట్టిన చిలుచెట్లు || ౧౭౬ || కకుత్ = ఎద్దుమూఁపు
రము. సింధువు=ఏలు. ఉపకంఠ సీమ=సమీపప్రదేశమునందు. గంగడోలు=ఎద్దుమెడక్రింద
వ్రేలాడెడుతోలు || ౧౭౭ || ఇభేంద్రకటోదిత దానధారలు = శ్రేష్ఠములైన యేనుగులయొక్క
చెక్కిశ్లయందుఁబుట్టిన మదపునీటిధారలు. ద్వీపవతీ=ఏలు. విస్ఫుట = ప్రకాశించునట్టి. శైవల
కందశంబులు=పాచీ మొలకలు. శ్రవణదత్త=చెవులయందుఁబెట్టబడిన. రేపు=రేపటివేళ. శబరీక
బరీనిబిరీసనీలిమలు=బోయపడుచులొప్పులవలని మిక్కిటమైన నల్లఁదనములు || ౧౭౮ || త్రోచి=
ముందుమించి. ఘటవటుక=అగస్త్యుఁడు. జటిలులతోక = జడలుదాల్చినమునులతో || ౧౭౯ ||
కామాధరుడు=కుమారస్వామి. హాళిక=ఆసక్తిచేత || ౧౮౦ || క్రోతలు = వినువారు. వక్త=చెప్పు

- ల్లిన సందేహముఁ దండ్రిచేఁ దెలియు హా శి స్వీరిఁ దోకొంచుఁ శ్రాం
చనగోడ్చెదియు వచ్చె నిట్లగుటకుఁ శంకింప నింకేటికిఁ. ౧౮౦
- క. శరవణభవయుతు లగు నీ, పరమమునులు శ్రోతలఁట య పారప్రజ్ఞా
కరుఁడు నిశాకరశిశుశే,ఖరుఁడు హరుఁడు వక్తయఁట య గమ్యముగలదే.
తే. అతిరహస్యంబుశుద్ధంబునాజవంజ, వార్తి హరణంబునగు నెద్దియడిగెనొక్కొ-
కొడుకు సర్వజ్ఞ విజ్ఞానకుశలు ధర్మ, మర్మనిర్ణయవాఙ్మయమహితుఁడంద్రి.
మ. మును పుట్టెఁ బ్రకృతిం దమంబును రజం బుక సత్వముక నాఁగ నం
దు నిలింపాదులు దామసాత్మకులు మ ర్మ్యుల్ రాజసుల్ సాత్వికుల్
దనుజద్వేషణ లందుఁ బూజ్యాలు నితా స్తఖ్యాతి నాజానుజాల్
ఘనుఁ డు దింద్రుఁ డుపేంద్రుఁ డీశుఁ డమరుల్ గారెవ్వరుం దత్సముల్.
- ఉ. డక్కిన విష్ణుభక్తియు దృ ఢంపు విరక్తియుఁ గల్గు నమృత
దృక్కటకుఁ భజించుమతి పుట్టక కంపలఁబడ్డ కాకినై
యక్కట మోసపోయితిఁగ దా పెనుత్రిమ్మట నెంతవారికిఁ
జిక్కునె ముఖ్యసౌఖ్యము వి శిష్టజనంబులసఖ్య మందమి. ౧౮౧
- స్థగర. ఐనంగానిమ్ము న స్నీ యతిగురుఁడు విశం షాస్తభక్తియందుగా స
న్మానాధీనుండుగా వై స్థవసుఖదుఁడుగా మత్సరాసాత్రభూతుం
షానంచుఁ బ్రోచి గోవ్యం బగునది తెలుపుఁ బ్రార్థితుండై మురారి
ధ్యానానూనాశయుల్ తు ల్యద్యశులుదమశి ష్యాల్లి భావింతు రెందుక.
- క. కావున శరణము వేడెద, నావైష్ణవసార్వభౌము నడిగెద నాకుక
గావలసిన యర్థము లా, దేవుండును దెలుపు తేట తెల్లముగాఁగక. ౧౮౨
- క. అని నిశ్చలతరనిశ్చయ, మున నారదుఁ డరిగె సురస మూహావాసం
బునకుం గై లాసమునకు, ననుబింబితశాంభవాట్ట హాసంబునకుక. ౧౮౩

వాఁడు. అగమ్యము = తెలియరానిది || ౧౮౦ || ఆజవంజవార్తిహరణంబు = సంసారదుఃఖమును
మాన్వనది. వాఙ్మయమహితుక = మాటలయొక్కమహిమగలవానిని || ౧౮౧ || ౧౮౩ || మరు
దృక్కటకుక = సర్వాభరణములుగల శివుని. త్రిమ్మటక = త్రిపుటచేత || ౧౮౪ || యతిగురుఁడు =
యతులకు ఆచార్యుఁడు. సన్మానాధీనుండు = సన్మానించుటకుఁదగినవాఁడు. పాత్రభూతుఁడు =
పాత్రమైనవాఁడు. మురారిధ్యానానూనాశయులు = విష్ణుధ్యానమునందు తక్కువపడని మనసుగల
వారు. తుల్యద్యశులు = సమదృష్టిగలవారు || ౧౮౫ || తేటతెల్లము = మిక్కిలిస్పష్టము || ౧౮౬ ||
నిశ్చలతర = మిక్కిలిచలనములేని. అనుబింబిత = మాటు మొరయుచున్న. శాంభవ = శివునిదే న || ౧౮౭ ||

సీ. నగధన్వివాహనంబగుగోవృషముఁకె, లనఁబొల్పుఁగుంటామ హాక్ష్వణములు
 హరశిరశ్శశిరేఖ యపరావతారంబు, లనఁబొల్పు సేవాగ తాబ్జముఖులు
 కాద్రవేయాకల్ప కంఠమూలచ్ఛాయ, లనఁబొల్పు నగరుధూపాయతంబు
 లీశానభూషణ హిస్ఫటామణికాంతు, లనఁబొల్పు రత్నదీ పాంకురములు
 తే. ఖండపరశుతనుప్రభాఖండదుగ్ధజలధిజలశీకరము లనఁ బొలుచు వేల్పు, టేలి
 కలుచల్లుపూవుదో యిల్లుగలుగు, నగముమునిముఖ్యునకుఁదృగానంద మొసగె
 సీ. ఆకొండనెత్తాన హైమసాలావళి, వేల్లితం బగుబలు వీడు గాంచె
 నావీటినడుచక్కి నభిరామశుభవిభా, ధగధగాయిత మొక్క నగరు గాంచె
 నామహాప్రాసాద మల్లన్లన డాసి, వాకిట నొక కీశ వదనుఁ గాంచె
 నాకపిలపనుచే ననుమతుండై చొచ్చి, చని యొక్క ముత్యాల చవిక గాంచె
 తే. నందు విధుకాంతవేదికా భ్యంతరమున, ద్వీపచర్మోపరిష్ఠల దీపితార్క
 కోటినిభ మైనయొకనిరాఘాటనిరఘు, నిరుపమప్రభ గాంచె ని ర్నిమిషదృష్టి.

ఉ. కాంచి విరించి నందనుఁడు కన్నులు బిమ్మిటి నొంద డింది యొ
 క్కించుక కొంకుడేటి కని యెం దదుదగ్రమహోగ్రదీప్తిలోఁ
 బంచముఖుఁ శిఖిక్షణవి భాసిలలాటు మరుజ రీధరుఁ
 సంచితసత్కృపారసవ శంవదు నాదికపిఁ వృషాకపిఁ. ౧౯౦

చ. విడువనివైరన్యత్తిఁ దటి వేచి రతీశుఁడు చేతికత్తి నె
 క్కుడురభసంబునక శిరసు గ్రుద్దిన నయ్యలుఁగెల్లఁబోయి లో

నగధన్వి=కొండధనుస్సుగాఁగలవాఁడైనశివునియొక్క. మహాక్ష్వణములు=గోపుధ్వనులు. కాద్రవే
 యాకల్ప=పర్వభూషణములుగల శివునియొక్క. స్ఫటామణి = పడగలయందలి మణులయొక్క.
 దుగ్ధజలధి=పాలసముద్రమునందలి. వేల్పు టేలికలు=దేవతాప్రభువులు. దృక్=చూపుట ॥౧౮౮॥
 నెత్తానక=విశాలమైన సమప్రదేశమునందు. హైమసాలావళి వేల్లితంబు = బంగారుప్రాకారముల
 పట్టులచేత ప్రకాశించునది. బలువీడు=పెద్దపట్టణము. చక్కి=స్థానమునందు. ఆమహాప్రాసా
 దము=ఆగొప్పనగరు. కీశవదనుఁ=కోటిమొగముగలవానిని. కపిలపనుచేక = కోటిమొగము
 వానిచేత. అనుమతుఁడు=అంగీకరింపఁబడినవాడు. విధుకాంతవేదికాభ్యంతరమునక = చంద్రకాం
 తపురాళ్ల అరుఁగునడుమ. ద్వీపి=పెద్దపులి. నిరాఘాటనిరఘునిరుపమప్రభుక = మేరలేనిదియుఁగడు
 లేనిదియునైన ప్రకాశమును. నిర్నిమిషదృష్టి=అప్పుపాటులేనిచూపుతో ॥ ౧౮౯ ॥ బిమ్మిటి=
 సంతోచము. డింది = పరవశత్వమునొందినవాఁడై. కొంతు = సంతోచము. శిఖిక్షణవిభాసిలలా
 టుక=నిప్పుకంటిచేత ప్రకాశించెడి నొసలుగలవానిని. మరుజ్జ రీధరుక = దేవనదినిధరించినవానిని.
 ఆదికపిఁ=ప్రధానచైతన్యమైనవానిని. వృషాకపిఁ=శివుని ॥ ౧౯౦ ॥ తటివేచి = సమయముకని
 పెట్టి. రభసంబునక=వేగిరపాటుతో. బహిష్కరతనరపథార్థివనూకరదంట్రి = బయటనుండెడి

నడఁగ బహిష్ఠతత్సరుకు థార్పితనూకరదంష్ట్రై వడిఁ
జడముడిఁ జంద్రరేఖ వెద చల్లఁగఁ జల్లని చిన్ని వెన్నెలల్.

౧౯౧

ఉ. కుంకుమపంకశోణ యగు కొండలమండలనాభుపట్టి వా
మాంకము దాకొనక ఘణఘణారవభూరికపాలమాళికా
లంకృతు లొంకృతుల్ నొడువు లాగడరక దటవిద్రుమద్రుమ
క్రేంకృతికారిసారసవ రీతసుధానిధిరీతిఁ గ్రాలుచున్.

౧౯౨

చ. ఉమ పసుపాడి మోముతడి యొత్తిన హత్తిన తన్నిశాంకదృ
క్కమలదళాంజనాంకకుల కంబుగ నిమ్మగుచేలఁ గేలివి
భ్రమరతిఁగప్పినాఁ డనఁగఁ బచ్చని నల్లనిచాటలక మనో
రమ మగుద్వీపరాడజిన రత్నము యత్నముమీఱఁ దాల్చుచున్.

౧౯౩

ఊ. దండనమస్త్రియాభిరతిఁ దండములై బలభిన్ముఖామరుల్
తండు సువర్ణదండ ముఖ తాడనభిన్నకీటులయ్యుల బెక
జండితనంబునక మిగుల సందడిసేయుచుఁ జొచ్చిరాఁ గృపం
బండిన నిండుఁ జూపు పయిఁ బర్వఁగ వారల గారవించుచున్.

౧౯౪

తే. చరణవీరోపకంఠని షణ్ణవృషభ, రాజకకుదర్పితాంఘ్రిస రోజుఁ డగుచు
నిండుకొలుపున్న దేవతా మండలేశు,నీశు డగ్గటి మొక్కియో గీశ్వరండు.

క. కనదధరకాంతిపల్లవ, మును దశనద్యుతిలతాంత మునుగా వాక్కు
జనమొనరించె బురారికిఁ, దనివిననక చానికులవ తంసుండు వేడ్కన్.

దానిపిడి తొలియందుంచబడిన పండితోఁ. వెదచల్లఁగక=వ్యాపింపఁజేయఁగా. (దీనికి కర్మపద ము వెన్నెలలను) || ౧౯౧ || కుంకుమపంకశోణ = కుంకుమపువ్వుకలపముచే ఎఱ్ఱనైనది. కొండల నాభుపట్టి=పార్శ్వతి. దాకొనక=చేరఁగా. ఓంకృతులు=ఓంకారములు. నొడువులాగు = చెప్పు నట్టి విధము. అడరక=అతిశయింపఁగా. క్రేంకృతికారి = క్రేంకారముచేయునది—క్రేం అనిధ్వ రించునది. సారసపరీత=తామరలచేతచుట్టబడిన. సుధానిధిరీతిక=చంద్రునివిధమున || ౧౯౨ || ఉమ=పార్శ్వతి. పసుపాడి=పసుపుపూసికొని స్నానముచేసి. హత్తిన = అంటిన. తన్నిశాంకదృ క్కమలదళాంజనాంకకులకంబుగక=అపసుపుగుఱుతుతోడి తామరలవంటికన్నులయందలికాటు కగుఱుతులకు మేలిమిగా. చేలక=వస్త్రమును. విభ్రమరతిక = విలాసేచ్ఛచేత. ద్వీపరాడజిన రత్నము=శ్రేష్ఠమైన వెద్దపులితోలు || ౧౯౩ || దండనమస్త్రియాభిరతిక = కఱ్ఱవలెసాగిలబడి మొక్కుటయందలి యాస క్తిచేత. తండములై = గుంపులై. బలభిన్ముఖామరులు = ఇంద్రుండు మొదలగు దేవతలు. పండిన=ఫలించిన. || ౧౯౪ || చరణ...సరోజుండు=పాదసిత్రమునకుసమీప మందుండెడి నందియొక్క మూఁపురమునందు ఉంచబడిన పాదకమలములుగలవాడు || ౧౯౫ || కనక=ప్రకాశించుచున్న. దశనద్యుతిలతాంతము=పండ్లకాంతియనెడి పువ్వులుగలది. వాక్కుజ నము=మాటలచేతఁబూజించుట || ౧౯౬ || కడిఁది=అసాధ్యమయిన. తమము=చీరకట్టి; తమో

తే. కాళరాత్రీశుండగునీకుగడిదితమము, పుండరీకాభుడగునీకుభూరిరజము, సత్కృ
పాంభోధియగునీకుసత్త్వభృతియు, ననుగుణంబులుమూర్తిత్రయైకనిలయ!

ఉ. వేదవివాదగోష్ఠిబడి వృద్ధులబుద్ధులఁ గొల్పవచ్చు శ్రీ
గాదిలియై మెలంగఁ గల కాలము గ్రాలఁగవచ్చు నిచ్చలుం
బ్రోదిడు నవ్యభవ్యసుఖ ముల్ మఖమూల్యము లొందవచ్చుఁ గా
కేదోర కేటికిందొరకు నీవు విషాగుల నానఁబెట్టుటల్. ౧౯౮

క. అని పలుకు సిద్ధసంయమిఁ, గనుఁగొని కృపమీఱ నిల కంఠుఁడు రాఁ
మ్మని కూర్చుండుటకుం దగ, ననుజ్ఞ గావించె హాస సాంద్రాధరుఁడై. ౧౯౯

క. కలహాశనముని చెన్నగు, నలికేక్షణు సవిధవసుధ నాసీనుఁడై
వలిమలపురోధరిత్రీక, మొలచిన ప్రత్యంతకుఢర మునకుఁ దరంబై. ౨౦౦

చ. హరుకృప నిట్లు కన్గొని త దాననద త్తనిరీక్షణాబ్జుఁడై
సురముని పల్కు నో పురని షూదన! నీయనుజీవి నేను మీఁ
దరయక మోసపోయితి గు హాన్వితులై మును లగ్ని వేడ ను
స్థిరమతి మీరు తత్త్వమును దెల్పెడువో నిట నుండఁ గల్గిమి. ౨౦౧

ఆ. సాధుజనులతోడి సంసర్గ మురివిన, హాని భయము క్లేశ మావహిల్లు
నెంతవారికైన నిది నిక్క మనుమాట, నన్ను మోచి వచ్చె నాగహార!.

తే. దుడితానంగ! నీదండనుండియుండి, యిప్పుడునేజన్మనింతలో ఋషులువచ్చి
యెద్ది ప్రార్థించిరోమీర లేవిధమున, నుత్తరం బిచ్చితిరొవారియుక్తులకును.

క. కాలీఁచవడఁ జరింపుదు, నీలోకమునందు నెల్ల నీహితబోధ
శ్రీలాభబుద్ధి నెవ్వరు, బోలరు తత్త్వంబుఁ దెలుపు పాలుపున నిన్ను.

గుణము. రజము=పుష్పాడి; రజోగుణము. సత్త్వభృతి = బలమునుదాల్చుట.; సత్త్వగుణమును
దాల్చుట. అనుగుణంబులు=యంత్రములు || ౧౯౭ || గాదిలి=ప్రియము. ప్రోదిడు=వృద్ధిపొందించు
నట్టి. మఖమూల్యములు=యజ్ఞమువెలఁగాఁగలవి || ౧౯౮ || సిద్ధసంయమి=నారదుని || ౧౯౯ ||
అలికేక్షణు=శివునియొక్క. సవిధ = సమీపమునందలి. వలిమలపురోధరిత్రీక = మంచుకొండ
యొక్క ముందరివైచేశమునందు. ప్రత్యంతకుఢరమునకు = దగ్గఱనుండు చిన్నకొండలోడ.
తరంబై=పోల్చుదగినదై || ౨౦౦ || తదాననద త్తనిరీక్షణాబ్జుఁడు = అతనిముఖమునందుంచబడిన
చూపుల నెడి కమలములుగలవాఁడు. అనుజీవి = అనుసరించిబ్రదుకువాఁడను || ౨౦౧ || సంస
ర్గము=కూడిక. ఉరివినక=విడిచినను. మోచి=వహించుకొని || ౨౦౨ || దండక = సమీపము
నందు || ౨౦౩ || ఈఁచవడక=నిస్సత్త్వమునుపొందఁగా, పాలుపునక = విధముచేత || ౨౦౪ ||

- ఉ. కావునఁ గ్రౌంచభేదియు న గన్తుడు దక్కుమునుల్ త్రిలోకర
క్షావశబుద్ధి ని న్నడిగి కాంచిన యర్థము లానతిచ్చి నఁ
బ్రోవఁగఁ బాడి యట్లగుటఁ బోవులు శిష్యులునై నవారలఁ
దేవరవంటివా రలఁత దీర్చి కృపారసదృష్టిఁ దెల్పరే. ౨౦౧
- క. అని పలికి యూరకుండిన, మునిముఖుని వినయవాక్య ముల కలరి మనం
బునఁ గృష్ణ నిలిపి పురమ, ర్గనుఁ డిట్లనుఁ దత్కథాక థనలాలనుఁడై .
- చ. విను మునినాథ ! నఁ ఋషులు వేడినయర్థము బోధితార్థ మ
త్యనఘ మనంతపుణ్యఫల దాననిదాన మనశ్వరంబు వి
శ్వసతము దీని పెంపు గనఁ జాలరు తక్కినవార లెవ్వరం
దనుజరిపుప్రసాదజని త ప్రతిభానిధి నేనుదక్కఁగఁ. ౨౦౨
- సీ. తరిద్రాడునీద్రంపు బొరలంటిగాలిచే, జడియంచందమున నం చలుభ్రమింప
సురలుబంతులుసాగిసుగమిగన్ స్పృహఁద్రాగుతీండ్రఁ దేటులుపురాపుదేనెలాస
నా మహావిష మాను నామూర్తులన జంబు, ఫలములం దెల్లచిల్లులుభుజింప
నాశ్రితాభ్రములభ్రమతనిగూఁకలువెట్టు, క్రియ మయూరంబులు కెరలిపలుక
తే. నద్ధిమణియింప నొక్కట నవతరిల్లు, నాటిసిరినొల్పు చాడు ననవనవర్తు
లక్ష్మీఁదిలకింపమదికిను సనమొసఁగు, మర్దరంబునమున్నేనుమయునుగూడి.
- ఉ. లాలితలీల వైందవశి లాస్థలి నాస్థ లిగుర్నఁ గ్రాలుచో
నాలలితాంగిఁ జూచి విను మద్రజ ! నా మదిఁ గూలముద్రుజం
బై లలినిలె నీదగువి హారము తోరముగాఁగ వేడు మి
వ్వేళ వరంబులిత్తు నిదె వేళమ నా విని దేవి యిట్లనుక. ౨౦౩
- ఉ. సేవకల్పభూరుహము శిష్టసుధాంబుధి భక్త రోహిణి
గ్రావము దేవముఖ్యుఁ డనఁ గాఁదగు వేలు పనల్వర క్తి నీ
సేవకురాలి కిట్లు దయ చేసిన యావర మిప్పడొల్ల సేఁ
గావలెనన్ననా వొనఁగఁ గాఁదగు నాదగువిన్నపంబునక. ౨౦౪

అలఁత=శ్రమము || ౨౦౧ || లాలసుఁడు=మిక్కిలి యుపక్తిగలవాఁడు || ౨౦౬ || అనశ్వరంబు=చెడనిది || ౨౦౭ || తరిద్రాడు=తరుచునట్టిద్రాడైన. నీద్రంపుఁబోలు = పాముయొక్క కుబుసములు. జడియు=చలింపు. మిథస్పృహక = అన్యోన్యము ఆసక్తిచేత. తీండ్రక = చూరవతో. కూఁకలు=కూఁతలు. కెరలి=విజృంభించి. మణియింపక=తరువఁగా. ఒక్కటక=ఒక్కసారిగా. తిలకింపక=ప్రకాశింపఁగా. ఉల్లసనము=ఉల్లాసము || ౨౦౮ || విందవశిలాస్థలిక=చంద్రకాంత పురాశ్శేలయందు. ఆస్థలు=కోరికలు. కూలముద్రుజంబు=గట్టునొరయునది—మిక్కుటమయినది. లలిక=ఒప్పిదముగా. తోరము=అధికము, || ౨౦౯ || రోహిణిగ్రావము = రత్నపర్వతము.

క. అని పలికి కొంతకాలము, చన నే డుపవనవిహార సమయమునందుఁ
మును నాకడనున్నవరమ, కొని వేడె గుమారజనని గురుత త్వనిధి! అని
నీ. కాశి గుహాటవి గయ కురుక్షేత్రంబు, సైంధవంబును నైమి శంబు పుష్క-
రంబును దండకా రణ్యంబు చంపకా, రణ్యంబు గాంచనా రణ్యకంబు
కేదారమనుమహా క్షేత్రంబుగంగ య మనసరస్వతిగూడి మొనసిమెలఁగుఁ
నెలవును మొదలుగాఁ గలక్షేత్రములువేన వేలుర్విబాగఁబొందువీనిలోనఁ
తే. గాపురము సేయగొన్నింటఁగలుగుమేలు, మహిమగొన్నిటఁజేకులుమైదొఱం
గ, నిట్టిక్షేత్రంబులకు నెక్కు డెద్దియెద్ది, గనఁ బరంబిచ్చునేక్షేత్ర మునికిసికు?
నీ. నీరజగర్భండు నీవునిద్రుండు భా, స్కచండు చంద్రుఁడుబ్రహ్మస్పతియుదత్తు
ముఖ్యప్రజేశస మూహంబు మన్వాది, చక్రవర్తులు మనుల్ సాధ్యసిద్ధ
మనుజమహారగ దనుజసరీస్రప, పశుకీటమృగపక్షి పరికరంబు
స్థావరజంగమా తృక మగుభౌతికం, బెవ్వనిచే బుట్టు నెవ్వనికృప
తే. నిలుచు నెవ్వనికినుకచే విలయమొందు, నమృహాశక్తి సంపన్నుఁ డమృహాత్ముఁ
డమృహానందుఁ డెచ్చోటనధివసించు, నెట్టివాఁడమృహావిష్ణు? డిందుమకుట!.

క. గంగాదితీర్థమహిమ మ, హిం గాదనుతీర్థమెద్ది? యిమ్మాడు సదా
సంగతి నెచ్చోనుండు? న, నంగాహిత! దీని నెఱిగి యానతియీవే.

మ. అని దాక్షాయణి వేడ నుత్తరము నె య్యంబొప్ప నీనున్నయం
త నగస్త్రాదులు గొల్వ వచ్చె శిఖిమీఁ దం బొల్చి సేనాని యే
ననుపక స్కందపురాణ మమ్మునులకుఁ వ్యాఖ్యానముఁ జేయ ముఁ
చని వారల్ శ్రుతతీర్థలై యదియ కాంక్ష వేడఁ దాఁ గానమిఁ.

తే. వచ్చి శ్రీ క్షేత్ర తీర్థ దై వత చరిత్ర, మన్ముఖంబున మానిన మన్వితముగ
నెఱిగి వారలు దా నిప్పు డిట్ల యరిగె, నంత నీ వేగుదెంచితి వజతనూజ!.

ఉ. నా విని శంకరుం బలుకు నారదుఁ డోమదనారి! భూరికా
ర్యావహబుద్ధిబోలె భువ నాళిని హాళిఁ జరింతు భ్రాంతియఁ

అనల్పరక్తి = హెచ్చైన యనురాగముతో || ౨౧౦ || చనక = కడవఁగా || ౨౧౧ || వేన
వేలు = అనేకములు. మై = దేహము. తొఱంగక = విడువఁగా. పరంబు = మోక్షమును || ౨౧౨ ||
భౌతికంబు = భూతసమూహము. కినుకచే = కోపముచేత. అధివసించుక = ఉండును || ౨౧౩ ||
సంగతి = చేరికతో. అనంగాహిత = మన్మథునికిశత్రువైన శివుఁడా || ౨౧౪ || నెయ్యంబు = స్నేహ
ము. శిఖి = నెమిలి || ౨౧౫ || ౨౧౬ || భువనాళి = లోకపక్షియందు అన్ని లోకములందును.

కావిరి హవిరిం దగిలి కాళుల ధావతియయ్యె ష్టేత్రమున్
 దేవుడు దీర్ఘ మొక్కకడఁ దీవ్రతరప్రభ నిల్చు టే గవన్. ౨౧౭
 తే. ష్టేత్రదైవతతీర్థచారిత్రమెపుడు, గరళకంధర! యొకచోటఁగలసియునికి, యా
 నతియొసంగినన్నఁగృతార్థుఁజేయు, మనుఁడుఁగలహాశిఁబలుకునమ్మనసిజారి
 చ. తనమదివల్పుభామినికి దక్కిన నిక్కపుమోహిఁబోలె నే
 మనుజుఁడు బుద్ధినిల్పు ముర మర్దనదివృత్తానుభూతిపై
 ననిశము మత్స్రీయుం డతఁడ యట్లుగుటన్ వినిపింతు నీకు నే
 గని విని యున్న గోప్యము న గమ్యము నైన యధఃప్రపంచమున్. ౨౧౮
 ఉ. ఈ సముదగ్రతత్త్వపద మేనొకరుండ నెఱుంగుదున్ సరో
 జాసనుఁ డొక్కరుం డెఱుంగు నభితమాజ యొక రైఱుంగు న
 వ్వాసపుఁ డొక్కరుం డెఱుంగు వా జ్ఞను భోగిప తామ్రస్య లాత్మఁ బ్రా
 గ్వాసనమై నెఱుంగుదురు గాని తదన్య లెఱుంగ రెవ్వరున్. ౨౧౯
 తే. డాఁపఁదగువానిమిక్కిలి డాఁపఁగలిగి, ష్టేత్రములకెల్లఁబరమమైకీర్తివడయు
 నిమృహాష్టేత్రరాజంబునెఱుంగఁజాలు, ప్రాజ్ఞుఁడగువాఁడుమునుగఁడుపాపజ
 క. పుడమికి వితస్తిమాత్రపుఁబొడువున నాష్టేత్రరాజ ము విరాజిల్లున్ [లభి.
 నశుమన జ్యోతిర్యానము, వడుపునఁ దేజోమయాభివర్ణితమూర్తిన్. ౨౨౦
 క. ఆష్టేత్రమునకు సురస, దృష్టి పాతాళముల సమైక్య బుధలో
 కక్షేమంకర మగునది, యేష్టేత్రముగాకయుండు నిర్భవిభూతిన్. ౨౨౧
 క. ఏనంవిభవహుమహిమై, కావాసం బైనయన్మృ హాష్టేత్రమునం
 దే వనియింపుదు విను వను, దేవనుతాచ్చవిధేయ ధీయోగమునన్. ౨౨౨

హాళిక్=అసక్తిలో. కావిరి=నలుపు—చీకటి. వావిలిక్=క్రమముతో. ధావతి=త్రిప్పట॥ ౨౧౭॥
 కలహాళిక్=నారదని. మనసిజారి=ఁపుడు ॥ ౨౧౮॥ నల్పు=కోరు. మోహి=మచ్చికలవాడు.
 అనుభూతి = అనుభవము. అనిశము = ఎల్లప్పుడు. అగమ్యము = దుర్లభము. అధఃప్రపం
 చమున్=కడచినసమాచారమును॥ ౨౧౯॥ అభితమాజ=లక్ష్మీదేవి. వా జ్ఞను భోగిప తామ్రస్యలు=
 సరస్వతి మనువు ఆదిశేషుండు గరుత్మంతుఁడు. ప్రాగ్వాసనమైక్=పూర్వవాసనచేత ॥ ౨౨౦॥
 పరమమై=శ్రేష్ఠమై ॥ ౨౨౧॥ వితస్తిమాత్రపుఁబొడువునన్ = జేనెడుకొలది పొడుగున. విరా
 జిల్లున్=ప్రకాశించును. జ్యోతిర్యానము=వెలుగయినవాహనము. వడుపునన్=విభమున ॥ ౨౨౨॥
 సురసద్భు=స్వర్ణము. బుధలోక క్షేమంకరము=పండిత సమాహమునకు మేలుచేయునది. ఇద్ధ=ప్రసి
 ద్ధమైన ॥ ౨౨౩॥ ఏకావాసము=ముఖ్యమైన ఉనికిపట్టు. ధీయోగమునన్=బుద్ధిలోడి కూడికతో
 ॥ ౨౨౪॥ సహ్య...దన్వయమునకున్=సహ్యపర్వతము వెండి చిన్న కొండలయందుఁబుట్టిన నదుల

సీ. సహ్యాపాదోద్భూత సరిదన్వయమునకు, నేను ధాతయును ల క్షీశ్వరుండు
 నభిమానులము గాన నందుఁగృష్ణుండు కృష్ణ, బ్రహ్మగౌతమి నేను భైమిగాఁచి
 యధివసించుము దండ కాటవిమొదలుపం పతుడగాఁగలక్షేత్ర పటలమెల్ల
 నజునకు హరికి నా కాయతమై హస్త, భైమి విష్ణుక్షేత్ర భూమిఁ బఱచి
 తే. వైష్ణవియనంగఁదగునందువలననాదు, క్షేత్రముననిల్చినై వినిఘాత్రినైః యు
 దామరససంభవక్షేత్రతలమునంటి, బ్రాహ్మయోయోప్పనిప్పటబ్రహ్మపుత్ర!
 తే. పుణ్యగుణగణ్య పాతకారణ్యహేతి, బహుళపుణ్యవిజయజ విహితకూల
 దీప్తితాకృతి బుధబోధదీపకళిక, యఖిలలోకవిపచ్చాంతి యా స్రవంతి.
 తే. నడచిభగవంతుక్షేత్రంబునడుమఁజొచ్చి, విరజయనుసింఘవేచోటవిడిసియుం
 డు, నృహరిప్రత్యక్షమైయుండునెట్టిచోట, నట్టిచోటను నైష్ణవియనగఁబరఁగు.
 శే. కృష్ణ వేణిప్రకాశించు నెంతమేర, నంతమేరమదీయయో యతిశయిల్లు, భైమి
 యటమున్నజలజసంభవునియదియ, కానమూర్తిత్రయమయాకారయయ్యె
 సీ. చలిదిచిక్క పుణ్యసాలుముల్ కానుపై, నొయ్యారముగపించ మొయ్యఁజెరివి
 భాస్కరాంశులు దూఱి పాఱుప్రేల్వీనుల, వెలలేని మకరకుం డలములునిచి
 మోచేతివంపుగా ముడిచిపట్టిన కేల, వరదాభయంబు లా వటముచేసి
 పొరలేనియరఁటుల నిరసించుమృదులోరు, యమశమధ్యమున గోయష్టినిలిపి
 తే. నిగమనూపురములు మ్రోయనిరుకుళముగ, సిగ్గువానినకటిప్రకాశించువరము
 కెంపు లేయెండగ్రక్కఁజె క్కిళ్లనగపు, మొలవ న తీర్థముననిల్చిపొల్చుఁజక్రి.
 తే. తీర్థహారంబునకు వాసు దేవమూర్తి, నీలతరళాకృతిస్ఫూర్తి నెలవుకొనఁగ
 నత్తోడవునకు సంగమా ఖ్యాతతీర్థతలము దళుకొత్తు హత్తినికొలికిఁబోలే.

సముదాయమునకు. ఆయత్తమై=అధీనమై. హత్తుకొ=చేరును. పఱచి=ప్రవహించి || ౨౨గ|| పుణ్య
 గుణగుణ్య=మంచిగుణములచేత ఎన్నఁదగినది. పాతకారణ్యహేతి=పాపములనెడి అడవికికిఁజివి.
 విహితకూల=కప్పఁబడిన తీరములచేత. బుధబోధదీపకళిక=పండితుల తెలివికిదివజ్జ్యాల. లోక =
 జనులయొక్క. స్రవంతి=పీఱు || ౨౨ఁ || విడిసి=ప్రవహించి || ౨౨౨ || కృష్ణవేణి=నల్లని నీటిపాయ
 || ౨౨౩ || ముల్కాను=అల్లిక. ఒయ్యకొ=తిన్నఁగా. చెరివి=చెక్కి. అంశులు=కిరణములు. ప్రేలు=
 ప్రేలాడు. వరదాభయంబులు=వరమిచ్చుటవలని భయములేములు. ఆవటముచేసి = పొందుపఱచి.
 నిరసించు=తిరస్కరించు. మృదుల=మిక్కిలి మెత్తవైన. ఊరుయమళ = తొడలజంబయొక్క.
 గోయష్టి=ఆవులను తోలెడికట్ట. నిరుకుళముగకొ=అడ్డములేక. లేయెండ = ప్రాతఃకాలమునందలి
 యెండ. పొల్చుకొ=ఊండును || ౨౨౪ || తరళ=నాయకమణియొక్క. స్ఫూర్తి=ప్రకాశము. అత్తో
 డవునకుకొ=ఆయాభరణమునకు. తళుకొత్తుకొ = ప్రకాశించును || ౨౩౦ || ఖరతఖరాగ్ర నిర్గళిత

- చ. ఖరనఖరాగ్రనిర్దళిత కర్బురరాజభజాంతరుండు శ్రీ
 నరహరి యుండు సంగమము నం జలమాడి నృసింహు నంఘ్రిపం
 కిరుహాయుగంబు గాంచి తన కల్గినమాత్రము దానమిచ్చు నే
 నరుఁ డొకపూట వాడును గ నంగలఁ డాదిమవిష్ణుధిష్ఠ్యమున్. ౨౩౦
- క. కలుషవనప్లోషదవా, నలకీలావలయ మైన నరహరిక్షేత్ర
 స్థలపుణ్యమహిమలెన్నినఁ, గలుగున్ సుక్షేత్రముఖ్య గమనఫలంబుల్.
 తే. అపునరావృత్తిశాశ్వతవిప్రులసౌఖ్య, సిద్ధి ప్రహ్లాదునికి దయచేసినట్టి గాంచు
 యానృహర్యక్షవిభుక్షేత్రమధిగమించు, జనుఁడుపాపంబువలన మో చనము
 శా. ఆక్షేత్రస్థలి క్రోశపంచకమితం బైయుండుఁ దత్రత్యులక్
 వీక్షించుం దివినుండి వేల్పుగమి ది గ్గేదండతుండాకృతా
 రక్షుదేతరదోశ్చతుష్టయలఁగా రాజీవరాజీవన
 చ్చక్షూరమ్యులఁగా హిరణ్మయపటీ సక్తోరులంఁగా మహిన్. ౨౩౪
- ఉ. పంచన యింత లేక బహు వారము లెంతయుఁ గ్రూరచిత్తుఁడై
 పంచజనుండు పంచవిధ పాతకముల్ మును చెనె నేనియన్
 బంచత శ్రీనృసింహు కుడి భాగమునం గనుఁ బుణ్య మొక్కఁడున్
 గాంచినఁ జాలు విష్ణుపద గామి యగున్ గులకోటితోడుతన్. ౨౩౫
- ఉ. దేవుని వామభాగమున దేహము నూడ్చిన సార్వభౌముఁడౌ
 దేవుని వెన్క మేల్కనిన త్రేనుపుగై కొని నాకవాసి యా
 దేవుని మోల దక్షిణపు దిక్కున నీల్గినయేని ముక్తుఁడౌ
 గావున మానవుం డెపుడు గాపుర మాయెడఁ జేయఁగాఁ దగున్. ౨౩౬

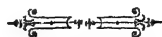
కర్బురరాజభజాంతరుండు=తీక్షణములైన గోళ్లయొక్క కొనలచేత భేదింపఁబడిన రాక్షసరాజైన
 హిరణ్యకశిపునిదైన అొమ్ముగలవాఁడు. జలమాడి=స్నానముచేసి. ధిష్ఠ్యమున్=స్థానమును॥౨౩౦॥
 కలుషవనప్లోషదవానలకీలావలయము=పాపములనెడి అడవిని కాల్చునట్టి కాల్చిచ్చుచుంటుల ఆవర
 ణముగలది ॥ ౨౩౧ ॥ అధిగమించు=పొందునట్టి. మోచనము=విడుపు ॥ ౨౩౨ ॥ క్రోశపంచక =
 అయిదుకోసుల. తత్రత్యులక్=అచ్చటివారిని. దిగ్గేదండతుండా కృతారక్షుదేతర దోశ్చతుష్టయ
 లఁగాన్=దిగ్గజముల తొండములకుఁ గలుగఁజేయఁబడిన వడిగల విశాలములయిన నాలుగుచేతులు
 గలవారినిగాను. రాజీవరాజీవన చ్చక్షూరమ్యులఁగాన్=తామరలపత్తికి ఉనికిపట్టులగు కన్నుల
 చేత అందగించువారిని. హిరణ్మయపటీసక్తోరులన్ = బంగారు పట్టు వస్త్రముతోఁగూడికొనిన
 తొడలుగల వారినిగాను ॥ ౨౩౩ ॥ బహువారములు=పలుతడవలు. పంచజనుండు=మనుష్యుండు.
 పంచతక్=చావును. ఒకఁడున్=ఒక్కఁడే ॥ ౨౩౪ ॥ ఊడ్చినన్=విడిచినను. సార్వభౌముఁడు =
 చక్రవర్తి. మేల్కనినత్రేనుపు = మేలుపొందుటవలనిత్రేణు=చావు. నీల్గినయేనిన్ = చచ్చినపక్షి

- క. యతిపతి! యేతత్క్షేత్రో, రితిచరితం బ్రకటనంబు చేయఁగఁ దగున
య్యతిహాసమొకటిగల దది, శ్రుతిపేయముచేయుమనుచు రుద్రుఁడుపల్కున్.
- శా. అంభోరాశిగభీర భీరహితచి త్తాఽంభోగభోగావలీ
సంభారామరరాజ రాజకృతపూ జాయోగ్య యోగ్యర్థిమి
త్రాంభోజాహిమధామ ధామహితని త్యావాసలక్ష్మీసము
జ్జంభాలంకృతవక్త్ర వక్త్రభిముఖ శ్రీమద్గుణప్రాభవా ! ౨౩౮
- క. శతమతనవంశవర్చన, కఠినకుతారాగ్రదళిత గర్వితవిద్వి
జ్జతరమునితుల్యవితరణ, పఠనకళాభ్యాసవిభవ పారీణమతీ ! ౨౩౯
మాలిని. కవిశుకసహకారా కల్పవృక్షావతారా
సవినయనిజమూర్తి సర్వదిగ్భ్రాహిణీర్తి
భువనహితచరిత్రా పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా
నవరసికవతంసా నవ్యసూక్తిప్రశంసా ! ౨౪౦
- గద్యము. ఇది శ్రీ పరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితా
సనాథ రామకృష్ణ కవినాథప్రణీతంబైన పాండురంగమాహాత్మ్యం బను
పరమభాగవత చరిత్రంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

మున. ముక్తుఁడు=మోక్షమును పొందినవాఁడు || ౨౩౬ || ఏతత్క్షేత్రోర్జితచరిత్ర = ఈక్షేత్రము
యొక్క శ్లాఘ్యమైనచరిత్రమును. బ్రకటనంబు=ప్రసిద్ధము. ఇతిహాసము=పూర్వకథ. శ్రుతిపేయ
ముచేయుము=వినుము || ౨౩౭ || భీరహితచిత్తా=భయములేని మనసుగలవాఁడా. ఆభోగ...రాజ=
విశేషములైన భోగములను అనుభవించుటయందు ఇంద్రుఁడా. యోగ్యర్థిమిత్రాం భోజాహిమ
ధామ=యోగులు యాచకులు స్నేహితులు ననెడితామరలకు సూర్యుఁడా. ధామహితనిత్యావాస
లక్ష్మీసముజ్జంభాలంకృతవక్త్ర=ఇంటికిమేలై యెల్లప్పుడు వసించునట్టిలక్ష్మీయొక్క విజృంభ
ణముచేత అలంకరింపఁబడిన ముఖముగలవాఁడా. శ్రీమద్గుణప్రాభవా=సంపద్గుణములతోడి ప్రభు
త్వముగలవాఁడా || ౨౩౮ || కఠినకుతారాగ్రదళిత గర్వితవిద్విజ్జ తరమునితుల్యవితరణ = కఠోర
మయిన గండ్రగొడ్డలిమొనచేత భేదింపఁబడిన గర్వించినశత్రువుల కడుపులుగల మునియైనపరశురా
మునితోఁబోల్పఁదగిన దాతృత్వముగలవాఁడా. పఠనకళాభ్యాస విభవపారీణమతీ=చదువుటవలని
శాస్త్రాభ్యాససంపత్తిచేత పారమునుపొందిన బుద్ధిగలవాఁడా || ౨౩౯ || కవిశుకసహకారా =
కవులనెడి చిలుకలకు తియ్యమిమిడియైనవాఁడా. సర్వదిగ్భ్రాహిణీర్తి = ఎల్లదిక్కులనుగ్రహించు
నట్టి కీర్తిగలవాఁడా. పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా = ధర్మము మోహితులనునెడి మిత్రులుగలవాఁడా.
నవరసికవతంసా=తొమ్మిదిరసములు తెలిసినవారిలో శ్రేష్ఠుఁడా - లేకనవీనులైన రసికులలో
మృఁడా. నవ్యసూక్తిప్రశంసా=శ్లాఘ్యములైన మంచిమాటల పొగడ్డగలవాఁడా || ౨౪౦ ||

శ్రీపాండురంగవిట్టలస్వామి శేనమః.

పాండురంగ మాహాత్మ్యము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరమ్యచరణతల లా, క్షారసరాగాభిరమ్య శంకావహద్య
గ్ధార సమారాధితరఘు, వీరా రామానుజయ్య వేదాద్రీశా ! ౧

వ. ఆకర్ణింపు చూ యర్ణ వతూణీరుండు వీణామునిం గనుంగొని యిట్లనియె. ౨

ఉ. ప్రాసంగవిత్తువంటి నెఱ పాటు కొలంబువఁ బుట్టి వేదముల్
హాసినగాదె శాస్త్రములు పుట్టినయిల్లు కళాకలాపముల్
డాసిన రచ్చ యంచు నఖి లంబు దనుం గొనియాడ నొప్పు ను
ద్యాసితభాసితద్యుతి స భావతి నా నొకఁ డాహితాగ్నియె. 3

వ. అతండు కళింగదేశాభరణం బగు పీఠికాపురం బధిష్ఠించి సకలమహీసుపర్వ
శ్రేష్ఠుండై వెలయు నంత. ౪

తే. ఆమహీసురు లేమకు నతులనిష్ఠ
నింగివేల్పుల నేలకు నేలవేల్పు
కొలము నింగికిఁ దెచ్చుచుఁ గొలువఁ బుత్రుఁ
డొక్కఁ డుదయించె దత్కృపా భ్యుదయమహిమ. ౫

ఛ్వి నిగమశక్తి పాఖ్యానము. ఛ్వి

మ. వనితామానససూనసాయకుండు జీ వత్తాతపాదుండు భూ
జనసన్మాన్యవిశుద్ధవ ర్తనుఁ డుదం చత్త్యాగశీలుండు చం

లాక్షారస=లక్ష్మకవలని. రాగ=ఎఱ్ఱదనముచేత. దృగ్ధార = కంటిగీఱలుగలవాఁడా || ౧ ||
అర్ణవతూణీరుండు=సముద్రములు అమ్మల పాదులుగాఁగలవాఁడు. వీణాముని=నారదుని || ౨ ||
ప్రాసంగవిత్తు=రాజనపువరి విత్తనము. నెఱపాటుకులంబునక = ఉత్తమబ్రాహ్మణ వంశమునందు.
కలాపములు=సమాహములు. డాసిన=సమీపించిన. రచ్చ=సభ. ఉద్భాసిత=మీఁదికి వెలిగింపఁ
బడిన. భా=వెలుగుచేత. సితద్యుతి = చంద్రుండు. ఆహితాగ్ని = ఎల్లప్పుడు అగ్నిహోత్రములు
చేయువాఁడు || ౩ || పీఠికాపురంబుక=పీఠాపురమును. అధిష్ఠించి=ఉనికిచేసికొని. మహీసుపర్వ =
బ్రాహ్మణులలో || ౪ || లేమకు=భార్యకు. నింగివేల్పులక = ఆకాశమునందలి దేవతలను. నేల
వేల్పు కొలముక=బ్రాహ్మణ సమాహమును || ౫ || సూనసాయకుండు=మన్మథుండు. జీవత్తాత
పాదుండు=బ్రతికియున్న తండ్రిగలవాఁడు. లేగొనబుల్లాయపుఁదేజుకూన=లేతదియుమనోజ్ఞము

ద్రునిపెన్నుద్ది సమగ్రకాంతిమహిమన్ నూనూఁగుమీసాలలే
 గొనబుంబ్రాయపుఁదేజుకూన యతఁ డు తోక్మచుండు వాచాలతఁ. ౬
 వ. అజ్ఞగతీనుపర్వసంభవునకుఁ బితృదత్తం బగు నిగమశర్మాధీధానంబు ప్రసి
 ధ్ధంబై యుండు వెండియు. ౭
 తే. అతఁడనూచానసంతతి నవతరిలియు, సకలనిగమశిఖారహ స్వములుగనియు
 మనసుఁ దార్తీయపునుషార్థమునకెతా ర్చె, దై వఘటనావశంబుననోవశీంధ్ర!.
 చ. తలగడు గంగమర్దనము ధౌతపటావరణంబు సంస్కృతో
 జ్జ్వలకలమాన్నభోజనము చందనచర్చ ప్రసూనదామకం
 బును కపురంపువీడ్యమును భూషణపద్మములుకల్గి నిచ్చలుక
 బులుకడుగంగఁబడ్డ నును ముత్యముఁ బోలుచు వాలుచుం బురిక. ౯
 సీ. కలదు లేదనువాద ములకోర్చిమీనుమీ సమువంటి యెంటిజం దెముమెఱవఁగ
 బహుసంకుమదపంక పాణింధమంబైన, తాళిగోణపుఁజుంగు నేలజీరఁ
 గడలేని వీడ్యంపుఁ గప్పచందురకావి, మోవిపల్లాత్తుల ముసుఁగుదన్న
 సానతాఁకులుగల్గు సూనాస్త్రుశంఖంబు, గతి నఖరేఖాంక గళము దనర
 తే. సఖులుపరిహాసకులువెంటఁజనగయువతి, భు క్తనిర్ము క్తపరిధానయుక్తుడగుచు
 నగర ఘంటాపథంబున నగుచుఁదిరుగు, నొఱపుగలకీవి జాతిమా త్రోపజీవి.
 గీ. భార్యపాలిండ్లురి క్తకుంభములురోయి, వెలదిచనుదోయినిండుకుండలుకులంబు
 తరుణిఫాలంబుచవితిచందురుఁడు వేశ్య, నుదురువానికీఁబ్రతిపదిందుండునయ్యె.

నైన యావనపు తేజస్సుగలబిడ్డ. ఉత్తోక్మచుండు=అధికుండు. ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ అనూచాన=అంగముల
 తోడ వేదాధ్యయనముచేసిన బ్రాహ్మణునియొక్క. అవతరిలి=పుట్టి. నిగమశిఖారహస్వములు=
 వేదాంతరహస్వములను. తార్తీయపురుషార్థమునకె = మూడవ పురుషార్థమయిన కామమునకె.
 తార్చె=చేర్చెను ॥౮॥ తలగడుగు=తలకునూ నెయంటి స్నానముచేయుట. ధౌతపటావరణంబు =
 మడుఁగున పుగ్గిను కట్టుకొనుట. సంస్కృతోజ్జ్వలకలమాన్న=పక్వముచేయుటచే ప్రకాశించునట్టి
 వరియన్నము. ప్రసూనదామకంబులు=పూవుదండలు. నిచ్చలుక=ఎల్ల పప్పుడును. పులు=(ముత్యముల)
 ముఱికి. వాలుచుక = మీఱుచు_అతిశయించుచు ॥ ౯ ॥ సంకుమద = జవ్వాజీచేనైన. పాణింధ
 మంబు=కొలిమితిత్తియైనది_వ్యాపింపఁజేయునది. తాళిగోణము=మూలగోఁచి. చందురకావిమోవి=
 సిందూరవర్ణముగలమెడవి. పల్లాత్తులక=దంతక్షతములచే. ముసుఁగుదన్నక = మఱుఁగుపడఁగా.
 నఖరేఖాంకగళము=గోటిసొమ్మల గుఱుతులుగలమెడ. యువతిభు క్తనిర్ము క్తపరిధానయుక్తుడు=
 యావనస్త్రీలు అనుభవించివిడిచిన కట్టునస్త్రముతోఁగూడినవాఁడు. ఒఱపు=చక్కఁదనము_అం
 దము. తీవిక=వై భవముతో ॥ ౧౦ ॥ రోయివేలది=బోగమది. పులంబుతరుణి=పెండ్లాము ॥౧౧॥

సీ. ఉహ్వానహోమాగ్ని యూదనొల్లడుగాని, విరహజ్వరాత్తుడై వెచ్చనూర్చు
సంధ్యకుఁ బ్రార్థనాం జలి ఘటంపడుగాని, యెరఁగు నీర్వాణకమాయితల కర్ణి
నాగమవాదంబు తొఁగాదనఁడుగాని, విటవాదములు తీర్చు వేగి లేచి
కంబుభృత్పాదోద కంబు గ్రోలఁడుగాని, యావతాధరసీఘ వాని చొక్కు
తే. బుభృచిహ్నంబులపఘనం బునఘటంప, సిగ్గుపడుఁగాని కరనఖ శిఖరలిఖిత
జాతనూత్నక్షతాంకముల్ సమ్మతించు, నారజముమీరి యాదుర్వి హరహారి.
తే. నిగమశర్మాభిధానంబు నేటిబీట, కాయయునుబోలె నయథార్థ గాఢదాల్చు
వైదికాచారదూరప్రవర్తనముల, వీట విహరించుచుండు నవ్వీటిప్రోగు. ౧౩
క. వెడ వెడ దుర్వ్యవహరపు, నడవడి గడిదేత గురుజ నముశిక్షింపఁ
గడుసువడి విప్రతనయుఁడు, సడికోరిచి వంకపరక చాటుక మానెన్. ౧౪
తే. తాత ముత్తాతతండులుతరతరంబు, చీమన లెఁగూడఁబెట్టి యూర్జితము సేయు
విత్తముడివోయెదత్కరాయ త్రమగుచు, నురగదమ్మనిమేనినెత్తునుబోలె.
సీ. దినవెచ్చమునకునై తనమేనఁగలసామ్మ, కొడుకక బచ్చింటఁ గుడువవైచు
నిందుగీసినతీతి నించుకించుకచేరి, గిలుబాడుఁ దల్లిన్ గల పసిండి
తండ్రికి నిడ్డ ప త్రములు దొంగిలిపోయి, పోయినంతకునిచ్చి పారయు * విత్త
మిడ్డవడ్డికి నోర్చి మృత్యురూపములైన, సాహులచే బుణ గ్రాహియగుచు

ఘటంపడు=చేర్పడు. ఎరఁగు=నమస్కరించును. ఈర్వాణకమాయితలకు=ఇతరసాంగత్యమును
ఓర్వలేకకన్న రెట్టచేసికొన్నత్రీతియ. అర్థి=ప్రీతితో. ఆగమవాదంబులు=వేదవాదములు. వేగి=
తెల్లవాటి. కంబుభృత్=శంఖమునుబూనిన విష్ణుదేవుని. యావతాధరసీఘపు=యావన త్రీ సమా
హమయొక్క మోవిలేనను. అని=త్రాగి. అపఘనంబున=దేహమునందు. కర...క్షతాంక
ములు=చేతిగోటివాడిమొనలు గ్రుచ్చుటవలనఁగలిగిన క్రొత్తగాయపు గఱుతులను. ఆరజము =
ఇంపు. దుర్విహరహారి=చెడ్డనడతలు గలవారిలో అందగించువాఁడు || ౧౨ || అయథార్థగాధక=
అబద్ధపుకథను. వీటిప్రోగు=కొల్లలరాకిదుర్వ్యయము మిక్కిలిచేయువాఁడు || ౧౩ || వెడవెడ =
కొంచెము కొంచెము. గురుజనము=తండ్రిమొదలగు పెద్దవారు. గడుసువడి = అసాధ్యుడై. సడి
కి=నిందకు. వంకపరక=వంకరపుల్ల || ౧౪ || ఊర్జితము=ధృఢము—నానాట స్థిరపడినది. ఉడి
వోయె=ఉడిగిపోయెనుననించెను. తత్కరాయ త్రమ=వానిచేతచిక్కినది. దమ్మని=కఠనబడిన
వాని || ౧౫ || కొడుకక=సంకోచపడక. ఇందుగీసినతీతి = చిల్లగింజ రాచినవిధమున. గిలుబా
డుక=అపహరించును, పోయినంతకు=ఎంతధనమునకు పుచ్చుకొందురో అంతధనమునకు. పార
యు=పొందును. ఇడ్డవడ్డికి = ఎంతయెచ్చవడ్డి యేర్పఱచినను అంతవడ్డికిని. సాహులచేత =
సాహుకారులచేత. బుణగ్రాహి = అప్పుతీసికొన్నవాడు. గుడ్డవృత్తులు = చేనిసేద్యపుఁబనులు.

* గొంత, మిండవడ్డికి నని పాఠాంతరము. మిండ=అధికము.

తే. గుడ్డవృత్తులు వృత్తులు గొలుచు గుత్తచేలుగ్రామాంశములు నాధినేల లెల్ల
జనవరుల కమ్మజూపు నిచ్చావిహార, వర్తివాడేమిగానున్న వాడొమీద.
క. అతడు కళింగోద్భవుడగు, కతమునతో వ్రేలజూపఁ గనుగందక యో
గ్యతమస్వీకారమునకు, నితరుండై యుండె మునికు లేశ్వర ! వింటే. ౧౭
తే. పొందుబట్టుల నప్పలు పొడిచిపొడిచి, దొరతనంబునఁ జూట్టాలఁ దిరిసితిరిసి
నలఁగిశిన్నోదరపరాయణత్వమునకు, బార మెఱుగకతిరుగునా బ్రాహ్మణుండు.
చ. తనచెలులిండ్లయం దదవ ద్రావుడు త్రావుచు నింటి కెన్నడున్
జనక దురోదరార్జితము చౌర్యహృతం బన్యతోపపన్నమున్
జెనఁటి పిసాళి వెచ్చములఁ జేర్చుచుఁ దొల్లిటివై భవంబులె
ల్ల నడఁగ నవ్వెడంగు కడు లాఘవవృత్తికిఁ జొచ్చె నిచ్చలున్. ౧౯
క. మితిగడచిన ఋణదాతలు, వెతవెట్టఁగ నూరుచొరక వెలివెలిఁ దిరుగున్
డతిగూడు లేక యాకటఁ, గుతిలపడు నతండు గువ్వ గుత్తుకతోడన్. ౨౦
క. వలువకుఁ గూటికినై నీ, చులవేడం బోడచొరవఁ జొచ్చు నతఁడు పూ
వులు ముడిచిన యంగళ్లనె, కలకల వీ డెల్ల నవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్. ౨౧
తే. పదనుదివిసిన కస్తూరి ప్రాచియలరు, సాయఁబాటినకూడు నీర్వట్టుమడుగు
గళితమణియగు సామునై కానఁబడియె, దుర్విదగ్ధుండు శౌరవదూరుడగుచు.
క. ఆలో నొకనా డాదు, శీలరతుని యక్క యోర్తు శిక్షించెద నీ
బాలికు నని తనమగనిన్, బాలురఁగొని వచ్చె మాతృ భవనంబునకున్.

వృత్తులు=మాన్యపుఁ జేలు. గొలుచు=ధాన్యము. గుత్తచేలు=ఒకరివద్ద, ధాన్యపు గుత్తకు తీసికొన్న
చేలు. చనవరులకున్=అధికారులకు ॥ ౧౬ ॥ కళింగోద్భవుడు=కళింగ దేశమునందుఁ బుట్టినవాడు.
వ్రేలజూపన్=చూచినవారెల్లను వీడిట్టివాడని వ్రేలితో నితరులకుఁ జూపుచుండఁగా. కనుగం
దక=కొంచెమయిననుజంకక. యోగ్యతమ స్వీకారమునకున్=మిక్కుటమయిన యోగ్యులయొక్క
అంగీకారమునకు. ఇతరుండు = అన్యుఁడు_సరిపడనివాడు ॥ ౧౭ ॥ పొందుబట్టులన్ = సరిపడిన
తావులందు. పొడిచి=తీసి. తిరిసి=యాచించి_అడిగి. పారము=దరి ॥ ౧౮ ॥ చెలులిండ్లయందున్=
స్నేహితుల యిండ్లయందు. అదవద్రావుడు=స్థిరము లేనిద్రాగుట. దురోదరార్జితము = జూదమున
సంపాదించఁబడినది. అన్యతోపపన్నము=బొంకుచేతలభించినది. చెనఁటి=వ్యర్థము. పిసాళి = దొంగ
యెత్తుఁగలది. జెడంగు=అవివేకి. లాఘవవృత్తికిన్ = తక్కువ వ్యాపారమునకు ॥ ౧౯ ॥ మితి =
గడువు. వెత=వ్యర్థ = శ్రేయము. తతిన్ = సమయమునందు. కుతిలపడున్ = బాధపడును.
గువ్వగుత్తుకతోడన్=మీనస్వరముతో ॥ ౨౦ ॥ బోడచొరవన్=సన్యాసి చొచ్చునట్టిచొరవతో ॥
౨౧ ॥ పదను=తడి. తివిసిన=తీసిన_పోయిన. ప్రాచి = ప్రాతృదైన. నీర్వట్టు = నీరు ఇంకినట్టి.
గళిత=బాటిన. దుర్విదగ్ధుండు=ఊర్వాప్యపారములందు చొరవగలవాఁడు ॥ ౨౨ ॥ బాలికున్ =

వ. ఇట్లు పంచయోజనమాత్రదూరం బగు తనయూరనుండి వచ్చి పితృభవనం
 బు చొచ్చి యచ్చటం గొన్నిప్రాద్దులు గడవి కొడుకుచెడునడవడికి నడలు
 కిడలొ బడి నుడివడియెడు తల్లిదండ్రులంద్రంగలనచనరచనాచమత్కారం
 బుల నుదార ముదారోపణకరణో పచారంబులఁ గొంతకొంత వంతకుం
 దొలంగించుచు మందిరముకుందారాధ నాతిథిసంతర్కణంబులు నేర్పనం
 బచరింపించుచు జనయిత్రీదర్శితం బగుమూలవిత్తంబు నష్టావశిష్టం బగునది
 గుప్తంబుసేయుచు బతు శిశు దాన దానీజనంబులఁ దనవారింగా మెలం
 గించి నలంకువలకుందొలంగించుచుఁ బుస్తకభాండాగారంబు నిజభర్తృ
 హస్తాంతరంబున నాశుశుక్షణి శిథిలబంధన యాచక్రప్రముఖోపద్రవంబుల
 వలనంబాఁచిప్రోచుచు విగళితసన్నాహం బగుగేహంబు యథాపూర్వనిర్వ
 హణమోహరంబుగా ననుసంధింపించి చదువునంత సాగించి నడపించుచు
 నిజానుజా దుర్వ్యసనంబువలన గాసింబొందని రాజానుగ్రహలబ్ధంబు లగు
 నేకభోగగ్రామంబు లాత్మాధీనంబులుగా నొనరింపించుఁ దిష్ఠి దారిన మడి
 మట్ర చేను చెట్లున్నపట్లరసి తనపట్టులం గాపువెట్టుచు గుట్టికి నలంగియు
 నత్తమామలచి త్తంబువచ్చునట్లు భక్తిశక్తులుమెఱసి పాటులంబడు మఱం
 దలిసాందర్యంబు ననివార్యజ్ఞభణం బగుమావనారంభంబును వనచంద్రి
 కావై భవంబును వనకేళిపలాశదోహదంబు నగుటకు వగచినగచి తెగచి
 కడుపుచుమ్ములుచుట్టి కన్నీరుట్టిపడం బొట్టుపొరలగుచుండు సంతం జుక్క

మూర్ఖుని. ॥౨౩॥ ప్రాద్దులు = దినములు. అడలు కిడలికొ = దుఃఖముననుసరించును. నుడివడియెడు =
 కలతపడునట్టి. తీండ్ర = చొరక. ఉదారముదారోపణ కరణోపచారములకొ = మిక్కిలి సంతోష
 మును హెచ్చించునట్లు చేసెడి యుపచారములచేతను. వంతకుకొ = దుఃఖమునకు. ముకుందారాధన =
 విష్ణుపూజ. పచరింపించుచుకొ = చేయించుచు. జనయిత్రీదర్శితంబు = చిట్టచేత మామరచినది.
 నలంకువలకుకొ = కష్టములకు. భాండాగారంబు = బొక్కనము. ఆశుశుక్షణి = నిష్ఠ. హాచి = తొల
 గించి. విగళిత సన్నాహంబు = తొలగిన ప్రయత్నముగలది. చక్కఁబఱచుచుండినది. అనుసంధిం
 పించి = జరపఱచునట్లుచేసి. దుర్వ్యసనంబు వలనకొ = దుష్టవిషయమునందలి యశేక్షణన. అత్మా
 ధీనంబులు = తనకు అధీనమైనవి. తప్పిదారిన = పొరపాటుచే తప్పిపోయిన. పట్ర = మట్లలో చీలి
 కగా నేర్పడిన పొది. పట్టులకొ = బిడ్డలను. కాపు = కావలి. గుట్టిక = రహస్యము బయలుపఱుపక.
 నలంగియుకొ = శ్రమనొందియు. అనివార్య జ్ఞభణంబు = అడ్డగింపరాని విజ్ఞాభణముకలది. యా
 వనారంభంబు = క్రొత్తప్రాయము. వనచంద్రికా వై భవంబు = అడవిగానిన వెన్నలకలిమి. అడవికి
 చేసిన. దోహదంబు = అకాలమునందు చిగిచ్చిపూచుటకై చెట్టు చేయుక్రియ. తెగచి = తెగించి.
 చుమ్ములుచుట్టి = వేడవడి. ఉట్టిపడకొ = కాఱగా. పొట్టుపొరలగు చుండునంతకొ = సుకటపడు

తెగిపడినవడువున నెక్కడనుండియో యాకస్మికంబుగ నింటికిం జలిదివంట కంబుఁగుడువం జను దెంచి తన్నుంగొంచి డెందంబునం గొంచియుం బోరాక చేరి నమస్కరించి తలవంచికొనియున్న తమ్మునింగని కదిసి కొదమ నెల వంకల వంకలొత్తుచు నెత్తురులుచిలుకుచుం గుకవిపదబంధంబునుంబోలె ననకః ప్రవృత్తంబులై మదోన్మత్తమ త్తకాశిసీద త్తంబు లగునఖాంకంబుల కతన గర్కశం బగునతనిశరీరంబు గొంగిలింపనగ్గలించి శంకించి యాసీమం తిని యొక్కింత ఋజుస్వాంతయై యా దుర్విదగ్ధు విదగ్ధాలాపంబులాలయ సీమంతపుంబెక్కికొడుకవుగమ్మని హేతుగర్భితంబుగానాశీర్వదించి యతండు తమకంబుగమకంబునం బోవనుకించిన వానిసోకోర్వమియెఱింగి తరంగిత వినియ సౌహార్ద మార్దవ మధురంబు లగుమాటలతేటలం బందిరివెట్టి యిం దుబింబులునుంబోని నిజనందనుం జిలుతవాని మేనల్లుని నిందమని చంక కిచ్చి యెచ్చటి కేగెదవు మీబావబంతి నారగింతువుగాక శాకపా కంబులు నిమిషంబులోనం గావించు నని నిలిపి వెనుకదెస నెడగలసియున్న తత్కళ త్రంబునకు నేత్రసంజ్ఞయొసంగుటయును.

౨౪

క. ఆ పైదలి ప్రాణేశ్వరు, శ్రీపాదద్వయము గడిగ శీతలవారిక

వ్యాపృతనిజనిశ్వాసజ, తాపంబునఁ గొంతకొంత తప్తముగాఁగన్. ౨౫

క. విను వేల్పు నకును మెచ్చొల, యని బలువిందునకుఁబోలె నఖిలాన్నంబుల్

కనుగీటిన్నంతలోననె, యనుజునకుఁ దదగ్రజాత యమరించి తగన్. ౨౬

చ. తలగడిగించి ధౌతపరి ధానము గట్టగనిచ్చి తస్యగా

నలకలయందుఁగల్గు తడి యాఱిచి క్రొవ్విరు లావటించి మై

చుండఁగా. వడువునకే = విధమున. ఆకస్మికంబుగన్ = తటాలున. కుడువకే = భుజింపను. కొంచి = జంకి. కొదమ నెలవంకలకే = బాలచంద్రరేఖలను. పదబంధంబు = పదములయొక్క కూర్పు. మత్త కాశి = క్రొవ్విసత్త్రీలచేత. నఖాంకంబుల = గోటిసోక్కుల. కర్కశంబు = బిణువైనది. అగ్గ లించి = పూని. సీమంతిని = ముత్తైదువ. ఋజుస్వాంత = సరియైన మనసుగలది. విదగ్ధాలాపం బులు = సేర్పమాటలు. హేతుగర్భితంబు = లోపలనణగిన హేతువుగలది. తమకంబు గమకం బునకే = మోహముయొక్క ప్రయత్నముచేత - మోహసంబంధమైన ప్రేరేపణచేత. శంకించి = యత్నించి. సోకోర్వమి = తానుచెప్పిన మాటనువిన సహింపమి. తరంగిత = వచ్చింపఁబడిన. సౌ హార్ద = స్నేహముతోడి. మార్దవ = సులభోచ్ఛారణముగల. ఎడగలసి = ఎడమై. తత్కళత్రంబు నకుకే = వానిభార్యకు. || ౨౪ || పైదలి = ఇల్లాలు. వ్యాపృత...బునకే = వ్యాపింపఁ జేయఁబడిన తన నిట్టార్పులవలని తాపముచేత. తప్తము = వెచ్చచేయఁబడినది || ౨౫ || మెచ్చొలయని = మెప్పులేని బలవింధునకుకే = గొప్ప చుట్టమునకు. అగ్రజాత = అక్క. || ౨౬ || ధౌతపరిధానము = మడుఁగు

మలయజచర్చ నేసి గృహ మాధవద త్తమనోజ్ఞభోజనం

బు లొసగె దల్లి తండ్రి నిజ పుత్రులు భ ర్తయు దో భుజింపగఁ. ౨౭

ఉ. ఇష్టములై ననంటకము లిట్లు భుజించి యతండు వార్చి సు

తుష్టమనస్కుడై తనదు తొయ్యలి వీడ్యముచుట్టి యీ మహా

శిష్టుడుబోలె దిన్నెపయి చిర్నగవొప్పగఁ గూరుచున్నచో

బుష్టిసమ స్తముంగడపి పుచ్చి తదగ్రజ పూర్ణచిత్త యై.

౨౮

క. ఇంతలు నంతలు నగు తన, సంతానము చంట వెంట సందడిసేయఁ

బ్రాంతమున నిలిచి తమ్ముని, కుంతలబంధంబు విడిచి కుశలాశయయై. ౨౯

తే. ఎలయుసీత్యారములతోడనీళ్లుగ్రుక్కి, యంటుసంటులుపరికించియట్లుబోడిచె

గోరుముక్కుల దిగదువ్వి తూరుపెత్తి, నెఱులగలిగిన పేలన న్నింటిదిగిచె.

క. మెడమన్నునలచి యలకలు, ముడిగొని నిజపాణిపద్మ ములు గరగరగాఁ

గడుగుకొని తనకు మఱదలు, విడెమొసగుచు బసిమిపసిడి వీవనవీవఁ.

తే. చేటికానీతపీకా సీనయగుచు, బద్ధకణ్ణికగొలుపున్న పద్మవోలె

గుడివలనంతయోరగాఁ గొమరుమెఱసి, బిడ్డచనుద్రావన్లును బిసరుహాక్షి.

శా. ప్రారంభించిన వేదపాఠమునకుఁ బ్రత్యూహ మానంచునో

యేరా తమ్ముడ! నన్ను జూడఁ జనుదే వెన్నాళ్లనోయుండి చ

క్షూరాజీవయుగంబు వాచె నినుగ న్గోకున్మి మీ బావయుఁ

నీరాకల్ మది గోరు చంద్రుపాడుపుఁ నీరాకరంబుంబలె.

33.

శా. శ్రీలాలిత్ర్యము నిత్యశుద్ధయుఁ గుణో త్సేకంబునుంగల్గి యు

ద్వేలస్ఫూర్తిఁ దలర్చు తండ్రియను న భిం జంద్రుడై తోచినఁ

నోవతి. అలకలయందుకొ = తలవెండ్రుకలయందు. క్రొవ్విరులు = అప్పడు పూచినపువ్వులు.

ఆవటించి = పెట్టి. గృహమాధవద త్త=ఇలువేలువైన విష్ణుదేవునికి నివేదనచేయబడిన || ౨౭ ||

వార్చి=ఆచమనముచేసి. తొయ్యలి = ఆడుది. పెండ్లాము. పుష్టికొ = నిండుకొన్న తనముచేత ||

౨౮ || ప్రాంతమునకొ = వెంటడిని. కుంతలబంధంబు = తలవెండ్రుకలముడి. కుశలాశయ = మంచి మనసుగలది || ౨౯ || అంటకొ = అంటుపేలను. నెఱులకొ = చుట్ట వెండ్రుకలందు || 3౦ || గర

గరగాకొ = నిర్మలముగా || 3౧ || అనీత = తేబడిన. సీతకా = పీటయందు. పద్మకణ్ణికకొ = తామర దుద్దునందు. పద్మ = లక్ష్మీదేవి || 3౨ || ప్రత్యూహము = విఘ్నము. చక్షూరాజీవయుగంబు =

కనుదామరలజంట - రెండుకన్నలును. నీరాకరంబుకొ = సమద్రమును || 33 || ఉత్సేకంబు = ఎత్తు-అధికత్యము. ఉద్వేలస్ఫూర్తికొ = అధిక ప్రకాశముచేత. తలర్చు = అతిశయించు నట్టి. పోలుకొ =

తగును. భవాదృశుండు = నీవంటివాడు. ఇతరుడు = అన్యుడు - అక్రమప్రవర్తకుడు. ఖనికొ =

బోలుంగాక భవాదృశం డితరుడై పుణ్యంబులం బాసినక

సాలగ్రామఖనిం జనించునెకదా జాత్యల్పపాపాణముల్.

౩౪

౧. ఏ నమ్ముడు గడవగఁ ద, త్సానులు కనుగొందు లగ్ర జుండవు నీ వి

ల్లెనతటి నెంతదుఃఖిమొ, యీ నీ ప్రో పాసపడెడు నిరుగురువులకున్.

౩౫

౨. పరమేష్ఠినుండి నీ తరముదాఁక విశుద్ధ, తరమైనవంశంబు దలఁచవైతి

దఱిఁద్రొక్కియున్న యీ తల్లితండ్రులఁజాల, పఱచవై సంతోష పఱచవైతి

వగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లి యాడిన యిల్లాలి, నిల్లాలితాకార నొల్లవైతి

ధర్మశాస్త్రార్థవి త్తముల వి త్తములచే, వలరించి విఖ్యాతి నందవైతి

తే. శీలమఖిలంబునిది పిల్లి శీలమనుచు, జడువులివియ్యెఁజిల్లలచడువులనుచు

దోడివారలు నవ్వ నాతోడ ! యేల, బేలవైతివి యీగుణం బేల ? నీకు.

౩. అని తదీయదురాచరణస్మరణసంతప్తస్వాంతయై యక్కంఠీరవమధ్య యను

ష్టోత్కంఠ కలకంఠకులకంఠ కాకలీపాకలీలాపహం బగునెలుంగుచెలంగం

గలంగి కుంతితప్రబోధుం డగు నా శుంకునిం కెరలి పలికియువలుక మగిడించి

యుదంచితప్రయోజనఘటనా పారవశ్యంబునసామరస్యంబుమీఱనిట్లనియె.

౪. పడఁబడఁబాటుచున్ వడఁకు పట్టిన తల్లిని దండ్రీ నేలలో

వెడలని తమ్ముఁ గుఱ్ఱుల న వీనకులాంగన నోరులేని యీ

తొడుకుల బంటుఁ బైద విడఁ ద్రోవక ప్రోవగ నెందు నీక పా

ల్పడినది కర్ణునొదలనె భారతసంహిత నిల్పుచాడ్పునన్.

౩౬

గనియందు || ౩౪ || ఏనమ్ముడు = ఏనమ్మకమును. తత్సానులు = వారికొడుకులు-తక్కిన కొడు

కులు. కనుగొందులు = మిక్కిలి పసిబిడ్డలు. ప్రోవు = పోషణమును. ఇరుగురువులకున్ = తల్లిదండ్రులిద్ద

ఱకును || ౩౫ || తఱిఁద్రొక్కి-(చావు) సమయమును సమాపించి. పఱచవు-అల్పుడవు. ఇల్లాలితా

కారణ = ఈ మనోజ్ఞమయిన యాకృతిగల దానిని. విత్తములచేత - ధనములచేత. నాతోడ = నా

సహోదరుఁడా. బేలవు = మూఁఢుడవు || ౩౬ || దురాచరణస్మరణ సంతప్తస్వాంత = చెడపనులు

చేయుటను తలఁచుటచేత సంతాపమునొందిన మనసుగలది. కంఠీరవమధ్య = సింహము నడుమువంటి

నడుముగలది. అమర్ష = కోపమువలని. ఉత్కంఠ = గొంతెత్తి పలుకుటచేత. కలకంఠకుల = కోవెల

సమాహముయొక్క. కంఠ = గొంతునుబోలి. కాకలీ = నూత్నమైన యవ్యక్తమధుర ధ్వనియొక్క.

పాక = పరిపాకము యొక్క. లీలా = విలాసమును. అపహము = తీలించునది. చెలంగన్ = మో

గఁగా. కుంతిత ప్రబోధుండు = మొక్కుపోయిన తెలివిగలవాఁడు. శుంకునిన్ = మూఁఢుని. కెరలి =

కోపించి. అలుక = కోపము. ఉదంచిత ప్రయోజనఘటనా పారవశ్యంబునన్ = మేలైన ప్రయోజ

నముయొక్క సమకూర్పులయందలి ఘనతత్వముచేత. సామరస్యంబు = సమరసత్వము || ౩౬ ||

ఉ. నాదుసహోదరుండు నుజ నస్తవనీయనమప్రసక్తి బ్ర
హ్మాదుల మెచ్చు డే నతని యజ్ఞమునం గడుఁ బూజ్యురాలనై
వేదియలంకిరింతునని వేపురిలోపల నాడుకొందు నీ
వేదియులేక సర్వగుణ హీనుడవౌట యెఱుంగఁ దమ్ముడా! ౩౯

శా. వీరావేశముదాల్చి సర్వధనము నెచ్చింతుగాకేమి ము
క్కారంబుండు నఖండసేతువృతముల్ కాశ్మీరఖండంపుఁ గే
దారంబుల్ తెగనమ్మఁగాజనునె ని ర్ధారండవే వెన్క నె
వ్వారు? లేరె సహోదరాదులు కుల ధ్వంసంబు నీ కర్హమే. ౪౦

ఉ. కామవికార మాత్మ నవ గాఢతఁ దాల్చినయేని నిర్భర
శ్రీమెఱయంగ హూషగుణ శీలకులోన్నతిగలు విప్రక
న్యామణులక సహస్రమయి నక వరియించి రమించరాదె యే
మీ మునులై గృహస్థులు ర మించుట యెగ్గె కులాంగనాతతిక. ౪౧

శా. లోలత్వంబున మత్తకాశినుల కిల్లుం బొల్లునుం జెల్లఁగా
నేలా వెచ్చమునేయ నెవ్వలన మన్నీ లాఘ్యులుం జాలరే
కోలంబో జనియించువేడినను వీ డొల్లాభమౌ తండ్రి! దు
శ్శీలాగారము వారయావతము నిన్నీ! మేటి వాటించునే. ౪౨

సీ. సర్మగర్భోక్తులు న్కటక్తులు వింత, నయగారములు బహు నాటకములు
పిలుపిచ్చవిద్యలు పీఠవన్నియలును, బెలుచఁదనంబులు ప్రేలడములు
వక్రభావంబులు వలకారిబాగులు, వలసియొల్లములును వట్టిపనులు
కేరడంబులు సాళ గింపులు కిల్బిషా క్రీడనంబులు నడ కించువగలు

తే. బాసపోసనములు విడంబములు భ్రములు, లేనిమచ్చికలివియాదియైన వివిధ
దుర్గుణంబులప్రోవులు ద్రోహమతులు, వారకాంతలఁ దడవిన వచ్చుగీడు.

తోడుకులక=అపులను. ఒంటుఁబైదక=కొలుపుడు కాండ్రను బిడ్డలను || ౩౮ || నయప్రసక్తి =
సీతీయొక్కకూడిక || ౩౯ || కేదారంబులు=వరిమళ్లు. నిర్ధారండవే = వెండ్లాములేనివాడవా ||
౪౦ || అవగాఢతక=అతిశయమును. నిర్భరశ్రీ = సీరిడినసంపద || ౪౧ || మన్నీలు = రాజులు.
కోలంబు=అట. దుశ్శీలాగారము=చెడ్డనడతకు ఉనికిపట్టు. వార యావతము=బోగము పడుచుల
గుంపు. ఇన్నీ=చీ || ౪౨ || నయగారములు=మోసపు మెత్తదనములు. పిలుపిచ్చ=మిక్కిలిసీచము.
పీఠవన్నియలు=పైపై మెఱుంగులు. వెలుచఁదనము=కఠినత్వము. ప్రేలడము = పలవరించుట. వల
కారి బాగులు=వలపించునట్టి యలంకారములు. కేరడంబులు=పరిహాసములు. సాళిగింపులు=కలగ
లుపుఁదనములు. కిల్బిషాక్రీడనములు=తప్పుడు ఆటలు, అడకీంపు=వంచింపు. బాసపోసనములు =

చ. విడు మిఁక నైన యిట్టి యవి వేకము మామకబుద్ధిపద్ధతిఁ
నడువుము నీకుఁ గావలసె నా హరికాస్తుభమైనఁ దెచ్చెదఁ
గడుసరి యచ్చకూళపలు గాకుల వీడుము చేయిమీఁదుగా
నడచిన పూర్ణకాముఁడవు నాయనుజన్ముఁడ విట్లు నేయుడే. ౪౪

తే. అక్క యారీతి నయము ప్రి యంబుగలుగ, నానతిచ్చినసద్బుద్ధియాదరించె
జాలదినములనుండియు మై వడిన, బడుగుగావున వాఁ డన్న పానకాంక్ష.

సీ. రాజాలయమునకు రాకపోకలునేయు, మాసినచదువులు మరలఁజదువు
నిన్నాళ్ల నెచ్చెలు తెదురైన తలవంచు, కులవధూరత్నంబుఁ గు స్తరించు
నాచార్యజనము ప్ర త్యహము సంభావించు, నర్చావళికి నుప హారమిచ్చు
నర్పించు కుతపవే శాగతాతిథికోటిఁ, బసి నేదు దర్శించుఁ బైరుపచ్చు

తే. దండియుద్గమనీయంబు తానెయుదుకు, నత్తికాభ ర్తతో నవ్వ నల్పసరణి
గ్రామకార్యంబుదీర్చు నం గడికి వచ్చి, తేనెపూసినకత్తి ధా త్రీనుదుండు. ౪౬
వ. అతం డొక్కనాడు. ౪౭

సీ. గొమేధికోపలాం కురమానితంబులు, పుష్కరాగచ్ఛటా పుంఖతములు
వై డూర్యసంధాన వర్ణనీయంబులు, హరినీలకీలనా భ్యంచితములు
కురువిందసందర్భ గురుతరంబులు చతు ర్విధవజ్రదళ సమా వేల్లితములు
మహనీయతరహరి నృణిపరీతంబులు, నకలుషస్థూలనా క్తికయతములు
తే. పద్మరాగపరీరంభ భాస్వరములు, దస్తవిద్రుమకృతసముద్గకభృతములు, రించి
మాతృభూషలునత్తి కామణ్ణనములు, నిజయవతిదాల్చు సామ్యులన్నియుహా

పాసంగింపుమాటలు. తడవినక=తలచినను || ౪౩ || గడుసరి=కఠినమైన. అచ్చకూళపలుగాకులక= అచ్చపుగ్రూరత్వముగల దుష్టులను || ౪౪ || బడుగు = చిక్కినవాడు || ౪౫ || మాసిన = మఱచిన. కు స్తరించుక=ఊహించు. సంభావించుక=గౌరవించును. ఉపహారము = కానుక. కుతపవేళ = పగలు రెండున్నరజామునకు పిమ్మటికాలము. పసిక=పనులమందను. ఏడుక = కాపాడును. ఉద్గమనీయము=దోవతి. అత్తికా భ ర్తతోక = తోడఁబుట్టినదాని పెనిమిటితో. అంగడికిక=రచ్చకు || ౪౬ || ౪౭ || ఉపల=తాయి. అంకురము=మొలకపొడి. మానితంబు=గౌరవింపఁబడినది. ఛటా=సమాహము. పుంఖతము = పొదుఁగఁబడినది. సంధాన=కూర్పుచేత. కీలన = చెక్కడము. అభ్యంచితములు=మిక్కిలి యొప్పిదములు. కురువిందము=ఒకవిధమైన కెంపు. సందర్భము=కూర్పు. సమావేల్లితములు=చక్కగా మెఱయునవి. హరిన్మణి పరీతంబులు=పచ్చలచేతఁ బొదుగబడినవి. అకలుష=దోషములేని. పరీరంభ=పొదుఁగుడుచేత. భాస్వరములు=ప్రకాశించునవి. సముద్గక భృతములు = బరణులందుంచఁబడినవి. అత్తికామండనములు = అక్కసామ్యులు || ౪౮ ||

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

క. ఒకనాటిరాత్రి పడుపడు, కకుఁ జెప్ప క యిలువెడలి గాఢతరతమో
 నికరమ తనదగుతోడుగ, నొకరుఁడు బేరడవిత్రోవ నూడనిఁబాడె. ౪౯
 సీ. శోకించు వృద్ధభూ నురుఁ డాత్మపీతృదత్త, దర్శముఁదికిఁకుఁజి త్రంబుగలఁగ
 నత్తగారిచ్చిన హరిసుదర్శనపుఁ బే రునకు ముత్తైదువ వనటఁబొందుఁ
 గ్రొత్తగాఁజేయించుకొన్నముక్కరకునై, యడలుదు ర్వారయై యాఁడుబిడ్డ
 జామాత వెతఁబొందు వ్యామోహియై నవ, గ్రహకర్ణ వేష్టనభ్రంశమునకు
 తే. నెంతదుప్పద్ది యెంతదు ర్భాగినియహహ, సర్వధనములునద్దురాచారశీలుఁ
 డూచముట్టుగ నిలువోఁచియుటికిచనుట, యెఱుఁగరోగాక యెవ్వేళయెఱుక గ
 డి. మోవఁదరంబుగాని ధన ముఁ బెనుమోపుగ వాఁ డమర్చి యే [లదె
 త్రోవయుఁగాని పేరడవిఁ దూటి హుటాహుటి నొక్క నుండు లోఁ
 జాపున కంగవించి పెలు చం జనుచుండఁగ నొక్కనాటిసం
 ధ్యావసరంబునం దొకపు రాంతిక ఘోరవనాంతరస్థలఁ. ౫౦
 మ. కరుణాదూరులు చోరు లంధతమసా కారుల్ పరాధాహృతి
 త్వరితాంతరికరణుల్ దురాసదులు వి శ్వద్రోహు లుద్బాహులై
 తెరువొక్కుమ్మడి గ్రమ్మి తొమ్మగల సం దీప్తాశుగ్రశ్రేణి నే
 సిరి ధాత్రీసురసూనుఁ గార్ముకరవాల్లి ప్తాశులై యీనునఁ. ౫౧
 క. కాయంబునఁ బెదపెదపలు, గాయంబులుచేసెఁగాని కిడువాఁడిమినై
 నాయమ్ము లమ్మహీసురు, నాయమ్ములు దాఁకివయ్యె నాయుర్మహిమన్.
 క. ఒకనెత్తురుబొట్టున కూ, రక యసురులు వేపుకొడియు క్రమమునదొంగల్
 బకనిభు లాపతితుని దోఁ, చికొని రయంబడరఁజనిరి చెట్టుకొకరుండై. ౫౨

గాఢతరతమోనికరమ = మిక్కిలి దట్టమయిన చీకటియొక్క సమాహమే. ఊడనిఁబాడె = పాటిపోయెను || ౪౯ || పేరునకుఁ = హాసమునకు. వనట = దుఃఖము. జామాత = అల్లుఁడు. వెత = వృద్ధ — దుఃఖము. కర్ణ వేష్టనము = చెవిపోఁగ. ఊచముట్టుగఁ = కొంచెయైన మిగులులేకుండ || ౫౦ || హుటాహుటిక = మిక్కిలి వేగమున. అంగవించి = సాహించి || ౫౧ || అంధతమసాకారులు = కటికిచీకటివంటి యాకారముగలవారు. పరాధాహృతి త్వరితాంతరః కరణులు = ఒకరి సోత్తును ఆపహరించుటయందు వడిగల మనస్సుగలవారు. దురాసదులు = అసాధ్యులు. అగలఁ = పగులఁగా. సందీప్తాశుగ్రశ్రేణి = మిక్కిలి వెలిగెడి బాణములపల్తులను. కార్ముకరవాల్లిప్తాశులు = ధనుస్సుయొక్క ధ్వనితోఁగూడిన దిక్కులుగలవారు. దిక్కులందు ప్రతిధ్వనిపుట్టునట్లుగా వింటిని ధ్వనింపఁజేసినవారు. ఈసునఁ = కోపముతో || ౫౨ || కాయము = కేసము. ఆయమ్ములు = ఆబాణములు. మర్మస్థానములు || ౫౩ || ఒడియుక్రమమునఁ = పొంచి కమ్ముకొనెడి విధమున ||

క. కాపుకొడు కొక్కరుం డా, కాపురువుందెచ్చె నింటి కడ కనుకంపా

టోపోద్దీపితబుద్ధిఁ ద, దాపద్వినివారణక్రి యాభిముఖుండై. ౧౪౧

నీ. పితృపరిత్యాగవ ర్థితకిల్బిషమువోవ, నెత్తుకై వడి వ్రేల్ల నెత్తురొత్తి
కూర్కుపాణిములమేల్కొలుపుచాడ్పునగంటల్ల, శాకినీకాండంబుసఱిపిచూచి
సమయంబుగాదని శమనుదూతలఁద్రోయు, జాడమైనాటుశ శ్రుములుపెఱికి
పతయాళువగుబొందిపడకుండుటకుఁగండ్రపురులిచ్చుగతిఁజాలఁబొత్తులునిచి
తే. వట్టికూడును వేనీళ్లు పెట్టియొట్టు, గలుగువీడ్వంబు లిప్పించి వలఁతియైన
వెజ్జ నెచరించియరయించె విప్రసుతుని, కంటవత్తిడుకొని సైరి కప్రభుండు.

క. నిరనిలసంచారస్థల, మరయిక సున్నేహపూర మాయుస్థిస్థి యా
యరుదెఱుఁగుబలిమి దుర్దశఁ, బొరయక దీపమ్ముపగిది భూసురుఁ డెసఁగెన్.

ఉ. తానప్రసంగముల్ దిగిచి తత్సరణిన్ దనపెంపు పెద్దగాఁ

బూని వచించు నక్కపట పూరుషు నిక్కమ నమ్మె నెమ్మదిన్

జానపదాగ్రగామి తన జాతియు నాతియుఁగూడి దేవునిం

గా నిజదేశికోత్తమునిఁ గాఁ బరమాపునిఁగాఁ దలంచుచున్.

౧౪౨

క. తలలోపలనాలుక పూ, సలలోదారంబు పాలఁ జల్లిన నీరుం

బలె వెలియెఱుఁగక మనసులు, గలసి యభేదమునఁగాఁపు కడనతఁడుండెన్

క. కల దాశూద్రవసతి శశి, కల దాననఁజాలు నొకవి కారపుఁగోడల్

చలదాలోలకటాక్షాం, చలదామనిబద్ధతరుణ జనఖంజనయై.

౬౦

౧౪౪ || కాపురువున్ = నీరుని. అనుకంపాటో పోద్దీపితబుద్ధిన్, = దయాళితయము చేత వెలుగు నట్టి బుద్ధితో. ఆపద్వినివారణక్రియ = ఆపదను తొలగించునట్టి వ్యాపారము || ౧౪౫ || వర్ధిత కిల్బిషము = వృద్ధి నొందింపఁబడిన పాపము. కూర్కు = నిద్రించు. గంటల్లన్ = గాయములందు. శాకినీకాండంబున్ = వత్తుల సమూహమును. సఱిపి = చొప్పించి. పతయాళువు = పడునట్టి స్వభావము గలది. బొంది = దేహము. గండ్రపురులు = ఊతకోలలు. పొత్తులు = పొత్తిగుడ్డలు. ఒట్టు = కారము. వెజ్జన్ = వైద్యుని. ఎచరించి = ఎచ్చరించి — ఎచ్చరిక చేసి. కంటవత్తిడుకొని — ఏమటక. సైరికప్రభుండు = కాపుదొర || ౧౪౬ || నిరనిల = గాలిలేని. అరయిక = విచారణ. సున్నేహపూరము = (మెదటియందలి) మంచిచమురుయొక్క సమృద్ధి. దుర్దశన్ = చావును. ఎసఁగెన్ = అతిశయించెను || ౧౪౭ || పెంపు = పెంచుట = జానపదాగ్రగామి = పల్లెపట్టణయందుండు వారిలో ముఖ్యుఁడు — కాపువాడు. జాతి = కులమువారు = చుట్టములు. నాలి = పెండ్లాము. దేశికోత్తమునిఁగాన్ = గురుశ్రేష్ఠునిఁగాన్ || ౧౪౮ || ౧౪౯ || వసతిన్ = ఇంటియందు. శశికల = చంద్రకళ. చలదా... ఖంజన = చలించుచున్నవియు అంతట తిరుగుడుపడునవియు నైన కడకంటి చూపులనెడి యరులచేతకట్టబడిన యావన పురుషులనెడి కాటుకపట్టులుగలది || ౬౦ || ఆఁక = నిర్బంధము. కందు = వర్ణ హీనమగు, తళుకులు = తళతళ

ఉ. ఇంటికి నడ్డమూక యొక యింతయు లేక చరించువాని చే
నంటిన గండు గెందఱుకు లంగమునంగలవాని మిక్కిలిం
గంటికినించువానిఁ దెలి కన్నులవానిఁ బిసాళిబాఁపనిం
బంటది గోరు చారుకుచ పంజరకీరము గారవింపగన్. ౬౦

సీ. పలువికారంబులఁ గలగల్బుఁజూపుల, రాకపోకల బయల్ పాఠికజేయు
దమకంబుగమకంబుద త్తఱంబునుహత్తి, మనసుసాఁగినపజ్జఁజొనుపుఁగోర్కి
కుదురుపాలిండ్లపైఁ గొంగుజాఱగఁ గొప్పు వీడ నూరక నవ్వు వెట్టినవ్వు
నేరాలిపట్టి బిట్టెత్తి చెక్కిలిసోవ్వ, గఱచి వాడేడ్చిన గాఁగలించు
తే. దండసకిమెడఁబుంజాల దండబెట్టు, దిట్టుమెట్టలుబిగువంచుఁ దెగి కళాదు
వనితచిన్నారిపాన్నారి వయసువాని, విప్రనందనుఁ గన్నంత వెకలియగుచు.

క. దుర్గలితాతనువిలసన, నిర్లజ్జాస్వాంత కాంత నేరుపుమెఱయన్
జెర్లాటమాడుమోహము, లేర్లయి వర్తిల్ల నమ్మ హీనురుతోడన్. ౬౩

తే. దృష్టిపాతంబు నొడివి మై దెరలఁబట్టు, ఫాలపట్టికగనుపట్ట బాల చేల
నితీయఁ దలఁగట్టి యొకమూలనొఱగునేల, గ్రుడ్లనీరుట్టబఱచినకొంగుమీఁద.

ఉ. తేలెడుకన్నుదోయి వడ దేతెడు ముద్దు మొగంబు సారె గై
వ్రాలెడు గొప్పకొప్పు వసి వాడెడు నన్నువకొను కాఁకలం
దూలెడు లేతమేనునయి తొట్రిలు నమ్మగనాలి నాలి బా
గాలఘువర్తనుం డరసి యంగజబాధితగాఁ దలంచుచున్. ౬౫

క. ఎవ్వనికీ వలచెనొకొ యీ, జన్మని యని రవ్వమీఱు సరసోక్తులు లే
నవ్వులు ముడిచినపువ్వుల, రువ్వులుఁదనయం దెనమధి రూఢముఁ గుటన్. ౬౬

కాంతులు. ఇంచు=ఇంపగు. పిసాళి=నంచకుఁడైన. కీరమున్=చిలుకను || ౬౦ || కలగల్బు = విక
మత్త్యము. తమకంబు గమకంబు=మోహముయొక్క ఆధిక్యము. హత్తి=పొంది. పజ్జ=ప్రక్క
ను. ఏరాలిపట్టి = తోడికోడలిబిడ్డను. బిట్టు=మిక్కిలి. దండసకిమెడన్ = దగ్గఱనుండెడి చెలి
కత్తెయొక్కమెడను. పుంజాలదండ=మెడను ధరించెడి యొకవిధమయిన యాభరణము. తెగి =
తెగఁబడి. కళాదున్=అగసాలెవాని. చిన్నారిపాన్నారి = మనోజ్ఞము. వెకలి=ఆసక్తురాలు ||
౬౨ || దుర్గలితాతను విలసననిర్లజ్జాస్వాంత =దుష్టమయిన యెయ్యారముతోడి మనస్థిథి ప్రేక్షము
చేత లజ్జలేని మనసుగలది. చెర్లాటము=పరిహాసము || ౬౩ || గ్రుడ్లన్=కనుగ్రుడ్లయందు. ఉట్టిన్=
కాఱగా || ౬౪ || వడ=తాపము (లేక)బడలిక. వసివాడు=మిక్కిలివాడు. అన్నువకొను=నూ
క్కుమయిన నడుము. కాఁక=తాపము. నాలి=ఁబుట్టినతము. లఘువర్తనుడు = నీచప్రవర్తనము గల
వాడు || ౬౫ || రవ్వ=అల్లరి. రువ్వు=విసరివాటు. సమధిరూఢములు=చక్కగా ఎక్కినది||౬౬||

మ. బలిరా తేరకుఁ దేరదక్కె నిటులీ బంగారుకుండంచుఁ జం

కలు దాటించుచుఁ గెంపుమోవి దొడుకం గా గుబ్బపాలిండ్లు బి

ట్టలమంగా ముఖగంధపారణమునే యంగాఁ గటిసీమ ను

త్పలపత్రాళి ఘటంపంగాఁ దివురు మి త్రద్రోహి మోహంధతఁ. ౬౨

సీ. తలపుండ్లుగడిగించి తను బ్రతికించెఁగా, యడవిఁ జోరాహతుం డైనఁదెచ్చి

కన్నబిడ్డలకన్న గారవంబునఁజన, విచ్చెఁగా నిచ్చలు నింటిలోన

గ్రాసవాసక్లేశ కశ్మలత్వ మడంచి, యనురక్తిఁ బెనిచెగా యనుదినంబు

గురువుగా వేల్పుగాఁ గూర్చుచుట్టంబుగా, భావించికొలిచెఁగాభక్తియుక్తి

తే. నెవ్వఁ డారెడ్డియింటికి నెగ్గుచాలఁ, జేయు గుడినుండిగుడితాళ్లు దీయుకరణిఁ

గపటనటనానటుఁడు త్రాటఁ గట్టుబోయ, కాయజామేయసాయకాఘాతభీతి.

చ. కరఁగినడెందముల్ విడుపు గాననికోర్కులు పారవశ్యమున్

బొరసినసిట్టచూపులు గు ముర్కొను ముత్పులకాంకురావళుల్

చిరిగినసిగ్గులుంగలిగి చీకటివేకటిరేలఁ జాల వా

విరిఁ దలిరాకుఁబోడియు న శీకవిశిష్టఁడు దుష్టచేష్టలఁ ౬౩

క. మతి బాపమనక పాణి, చ్యుతికర మగుతెగువ కతఁడు చొరఁబడె “నరకే

సతి కో దోషో మరణే, సతి కిం భయ” మన్నచదువు చదువంబోలున్.

ఉ. అద్దమరేయిదాక పొల మారసి మారశిలీముఖాహతిఁ

నిద్దురఁగాచియున్న మగ నిఁ జగనీలిపిసాళిజంత య

మ్ముద్దియ సేవసేయ దొక ముచ్చటయాడదు మూఁగబోలె నే

సుద్దియు లేక కన్నొగిచి చూచు మనోగతిఁదోచుచెల్కునిఁ. ౬౪

తొడుకంగాన్ = గ్రహింప. అలమంగాన్ = ఆక్రమింపను—పట్టను. తివురున్ = యత్నించును || ౬౨ ||

చనపు = స్వాతంత్ర్యము. గ్రాసవాసక్లేశకశ్మలత్వము = అన్నవస్త్రములకై కష్టపడుటయ నెడిమై

లను. కూర్పు = ప్రియమైన. కాయజామేయసాయకా ఘాతభీతిఁ = మన్మథునిపైన మేరణిని

బాణముల దెబ్బలవలని భయముచేత || ౬౩ || పారవశ్యము = చొక్క. నిట్టచూపులు = చలింపని

చూపులు. ముత్పులకాంకురావళులు = సంతోషమువలనిగద్గరు మొలకలపజ్జులు. చిరిగిన = చినిగిన =

పోయిన. చీకటి వేకటిరేలన్ = చీకటిగల రాత్రులందు. వారిరిఁ = వాలాయముగ. అశీక విశి

ష్టఁడు = కపటమైన యోగ్యతకలవాఁడు || ౬౪ || నరకేసతి = నరకమగు చుండఁగా. కోదోషః =

ఏమిదోషము. మరణేసతి = చావు అగుచుండఁగా. కింభయమ్ = ఏమిభయము || ౬౫ || అద్దమరేయి =

అర్ధరాత్రము. జగనీలిపిసాళిజంత = మిక్కిలి మాయచేష్టలను వ్యాపింపఁజేసెడి ధూర్జురాలు.

చెల్కునిఁ = విటుని. || ౬౪ || పండ్రిక మోవి = ఎఱ్ఱదనము గల యధరము. ఆమని = వసంతముతువు.

సీ. పొన్నాకుపై తేనె సన్నచంద్రికమోవి, మాధుర్యమనక వే మాటుబొగడి
యామని బుగబుగ లంగచంపకదామ, గంధంబనక వెక్కు గతులనెన్ని
పడనున్న పండ్లసంపదపెంపుపాలిండ్ల, బీరంబనక సారె సారెదలఁచి
తెలియనభ్రచ్చాయ వలమానకచభర, ప్రకటనం బనక మా టికిని మెచ్చి
తే. దినదినంబును గసికాటు చెనకువలన, దప్పిదీఱనితమకంబు దెప్ప రంబుఁ
బాపసమకట్టి జారుఁ డప్పాటుఁ డసతి, నెత్తుకొనిపోవనిదందు నెడరువేచె.
క. ఆతఱఁ డన్నగరీపతి, జాతరసాటించె బకువి సర మనితరసా

ధ్యాతతనాతామయని, ధ్వాతాహతిఁ దూల గాలి గంగలకెల్లక. 23

సీ. గోర్వెచ్చచమురంటు కొనిరి మస్తకముల, జలకమాడిరి నిశా మిళితవారి
కట్టిరి చిటుతచౌ కముల క్రొంబుట్టముల్, కాటుకదీర్చిరి కన్నుగవల
దిద్దిరి సిందూర తిలకంబు బటువుగా, నిక్కుఁగొప్పుల విరుల్ గ్రుక్కి రర్థి
నింబప్రవాళమా ల్యంబులు వైచిరి చిట్టిపాట్టి ధరించి రిట్టునట్టు
తే. తరుణధావనధగధగ ద్దశనమణుల, హత్తుకొలిపిరి లేతపీ డ్యములడాలు
పర్వదినములఁ బామర ప్రమదలుదిత, నియమసంభావనారంభనిభృతబుద్ధి.
క. ఎడైతనపుఁగయి సేతల, రడ్డులు నడచిరి పురస్స ర ద్భార్యముగా
గుడ్డంబుచక్కి గట్టం, బడ్డ మహాశక్తిదివ్య భవనంబునకుఁ. 24
వ. అమృహోత్సవం బజప్రధానంబగుట విబుధసభయుంబోలియు మహాసురో
దారంబును, తమోవికృతివిధేయంబగుట విధుబింబంబునుంబోలియుఁ దారా

బీరంబు=బిగువు. అభ్రచ్చాయ=మబ్బునీడ. వలమానకచభర ప్రకటనంబు=వట్టువగాఁ జుట్టఁబడు
చున్న కొప్పుయొక్క ప్రసిద్ధి. కసికాటు=తగిలీతగలక కఱచుట_కొంచెపు అనుభవము. చెనకు=
తాకుట. తమకంబు దెప్పరంబు=మోహాతిశయమును. అసతిక—అంకులాడి యగు నా కాఁపుదా
నిని. ఎడరు=సందు. వేచెక=కనుపెట్టెను || 2౨ || అనితర...హతిక=అనితరసాధ్య = ఇతరము
చేత సాధింపరాని. ఆతత=విశేషమయిన. వాతామయ=గాలికుంటు తెవులనెడి. నిర్ధాతాహతిక=
పిడుగు దెబ్బచేత. గాలిగంగలకుక=పిశాచరూపిణులైన త్సద్ర శ్రీ. దేశతలకు || 23 || నిశామి
ళిత=పసుపుకలసిన. బటువుగాక = వట్టువగా. నింబప్రవాళ మాల్వంబులు=వేచవిగురుదండలను.
చిట్టిపాట్టి=చిన్నచిన్న సామ్యులను. తరుణధావనధగధగద్దశనమణులక=సమయమునందుఁ దోము
కొఁబడిన దగదగ ప్రకాశించెడి రత్నములవంటి పండ్లయందు. హత్తుకొలిపిరి = కూర్చిరి. డాలు=
కాంతి. పామరప్రమదలు = గ్రామ్యశ్రీలు. నిభృత = దిద్దఁబడిన || 2౪ || ఎడైతనపుఁగయిసేత
లక=మోటుతనపు అలంకారములతో. పురస్సర ద్భార్యముగాక = ముందునడుచుచున్న భార్య
లు కలుగు నట్లుగా. గుడ్డంబు చక్కిక=చేసివెంబడి || 2౫ || అజప్రధానంబు = మేఁకపోతులు
ముఖ్యముగాఁగలిగి, బ్రహ్మముఖ్యముగాఁగలది. విబుధసభ = దేశసభ. మహాసురోదారంబు=అధికమైన

వియోగముదితంబును, బహుళధ్వనిపరీతంబగుట సత్కవిత్వంబునుబోలియు
నసాధువర్ణసంబాధబంధురం బయ్యె నయ్యెడ. 2౬

సీ. అంభోధరముక్రింద నసియాడు నై రావతియుఁబోలెసిడివ్రేలఁ దెఱవయోర్తు
చెందమ్మికోలన రం జల్లునంచయుఁబోలె, నిప్పుఁటేటఁజరించెనెలఁతయోర్తు
తోలునంచయండవర్తిలునంచయునుబోలె, నీఁగెబందిరిగుండ మింతియోర్తు
జలనీలిపై నెక్కు కలువ మొగ్గయుఁబోలె, ననటాకునర్తించె నతివ యోర్తు
తే. కాంతయొక్కర్తుమూఁపునఁగండలిచ్చె, మారుగాలిచ్చెనొక సుధామధురవాణి
లలనయొక్కర్తునోరితాళంబులిచ్చె, శక్తిజాతర సద్భక్తి శక్తులనఁగ. 2౭

క. బత్తులు నునువాకత్తుల, మొత్తిరి పశుసమజముండ ములు చండములౌ
నెత్తురుధారలు ఘోరవి, పత్తిమిరనవారుణ ప్రభలు ప్రబలంగఁ. 2౮

తే. పెలుచఁ గలుచొక్కు చెలువల తలకు నెక్కఁ

దోన దిక్కుల తల కెక్కఁదొడఁగెఁ దమము

దేవిగుడిలోన నొక్కొక్క దివియదోఁపఁ

దోన నొక్కొక్కచుక్కయుఁ దోఁచె మింట. 2౯

క. ఎడరగుట దెలిసి పాటుం, బొడువఁడు గొనిచనియె మాటు భూమికి నట సం
దడి బొమ్మఁడు పెండ్లాడెడు, వడుపునఁ గనుగాఁపుఁబూప వయసుమిటారిక.

కల్లుచేత హెచ్చినది ; గొప్పయసురులచేత దొడ్డది. తమోవికృతివిధేయంబు = తమోగణవికారము
నకు ఉనికిపట్టయినది ; చీఁకటివికారముచేత లోఁతునైనది. విధబింబము = చంద్రబింబము.
తారావియోగముదితంబు = కంటిగ్రుడ్లయెడఁబాటుచేత సంతోషించినది - అనఁగాకన్నులు తేలవే
యుటచేత సంతోషించినది ; తారయెడఁబాటుచేత సంతోషించినది. బహుళధ్వని పరీతంబు = అధిక
ధ్వనిచేత ఆవరింపఁబడినది. సత్కవిత్వము = మంచికవిత్వము. అసాధువర్ణ సంబాధ బంధురంబు =
నీచజాతులగు జనుల యొరపిడిచేత ఒప్పిదమైనది ; తప్పు అక్షరముల నింపుచేత ఒప్పిదమయినది ||
2౬ || అంభోధరము = మబ్బు. విరావతి = మెఱపు. సిడికొ = సిడిప్రూనియందు. చెందమ్మి = ఎఱ్ఱదా
మర. నిప్పుటేటకొ = నిప్పులయేటియందు. తోలుసంజ = ప్రాతఃకాలము. ఈఁకొ = చొచ్చెను.
పందిరిగుండము = పందిటిలోని నిప్పులుగుండమును. జలనీలి = పాఁచి. అనటాకునర్తించెకొ = అరఁటి
యాకువేసి దానిపై నాట్యముచేసెను || 2౭ || బత్తులు = భక్తులు. నునువాకత్తులకొ = నునునైనవా
దరగలకత్తులచేత. పశుసమజ ముండములు = పసులగుంపుల తలలు. చండములు = భయంకరములు.
ఘోరవిష్ట్ర మిమరనవారుణ ప్రభలు = భయంకరమయిన యాపత్కాలమునందలి క్రొత్తవియగు
ఎఱ్ఱనికాంతులు || 2౮ || పెలుచకొ = అధికముగా. తమము = చీఁకటి | 2౯ || పాటుంబొడువఁడు =
దుష్టబ్రాహ్మణుఁడు. కొని = తీసికొని. బొమ్మఁడు = బ్రాహ్మణుఁడు. కనుగాఁపుఁ బూపవయసు
మిటారికొ = పడిదియు పూవువలె మనోజ్ఞమయిన వయసుగలియునైన కాఁపుపడుచును || ౩౦ ||

తే. కాఁపుఁగోడలుకంచంతకాఁపురంబుఁ, బాలవంటికులంబుఁ గాడ్పఱచి యుట్టికె
మగనినటువెట్టి రెండవ మగనివెంట, నువిదలకుబుద్ధిపెడతల నుండుఁగాదె.

ఉ. ఆకుమఱుంగుపిందెయయి యంతిపురంబునుబోలె నున్న రా
కాకుముదప్రియాస్య భయ గాఢతరత్వర నేగుఁ గాని లో
నాఁకిలి దక్షి యుక్ రవిక రా ర్తియు నెన్నదు మన్మథాస్త్రకీ
లాకులతప్త చిత్తలకు లక్ష్యమె తక్కిన నొప్పు లెవ్వయుఁ.

సీ. కఠినకంఠీరవా ఊతనఖుతతజర, తక్కిరిశిరశ్శుక్తిశా ర్కరిలతలము
లాశాంతజంతుకిం తాస్యగుగ్రవ్యాఘ్ర, ముఖగుహాభాంకార ముఖరితంబు
లశ్వద్విషద్విషాణాగ్రనిగ్రహవహ, త్ప్రస్తరప్రసవసౌరభమయంబు
లజ్జాతరవికర వ్యాపారభూరుహ, చాఘానపాయాతి శైత్యఖనులు

తే. గహనఘట్టపథంబులుగడచినడచి, యొక్కపక్కణమీక్షించియాఱడిల్లి క్కి
యవరవర్ణన్నషయబ్రాహ్మణాధముండు, బోయకులమునంగలసిరిహలుపుద

తే. ఎన్నిజన్మంబులేనియుఁ జన్నపిదపఁ, గాని ప్రాపింపరాని ధ రానిలింప
జాతి గడలోన నప్పాప జాతి తొఱగి, కల్లుపెల్లానివేటాడుగరుసురనె.

కాడ్పఱచి=చెఱచి. ఉట్టికె= పాటిపోయెను. పెడతల= వెనుకటి తలయందు || ౧౦ ||
రాకా కుముదప్రియాస్య = నిండుపున్నమనాటిచంద్రునివంటి ముఖముగలది. భయగాఢతరత్వ
ర=భయముచేత మిక్కిలి హెచ్చయిన త్వరచేత. రవికరా= ఎండవలనిబాధ. మన్మథాస్త్ర
కీలాకుల తప్తచిత్తలకు= మన్మథుని బాణములవలని మంటలచేత కలతపడి తపించునట్టి మనసు
గలవారికి || ౧౨ || కంఠీరవ = సింహములయొక్క. అక్షత = మొక్కపోని. నఖ=గోళ్లచేసిన.
తేత=గాయములుగల. జరత్కరి = ముసలియేగులయొక్క. శిరః=తలలయందలి. శుక్తి=ముత్య
పుంజిప్పలచేత. శార్కరిల=గలకగలవియైన. తలములు=ప్రదేశములును. ఆశాంత...ముఖరితంబులు
—ఆశాంత=దిక్కుల కొనలయందలి. కంఠ=మెడలవలని. అస్పృక్=నెత్తుటిచేత. ముఖగుహా=నోళ్ళ
వలనవెడలెడి. భాంకార=భాంతానెడిధ్వనులచేత. ముఖరితంబులు=త్రోగనకప్రతిధ్వనులిచ్చునవి.
అశ్వద్విషత్=కారెనుబోతులయొక్క. విషాణ=కొమ్మలయొక్క. అగ్ర=మొనలచేత. నిగ్రహ =
ఛేదించుటచేత. నహత్=వహించుచున్న. ప్రస్తరప్రసవ=తాటిపువ్వులయొక్క. సౌరభమయం
బులు=సరిమళ వికారములుగలవి. అజ్ఞాత...ఖనులు—అజ్ఞాత=తెలియఁబడని. రవికర=సూర్యకిర
ణములయొక్క. వ్యాపార=వ్యాపారముగల. భూరుహ=వృక్షములయొక్క. అనపాయ = అపా
యములేని. అతిశైత్య=మిక్కిలి చల్లదనమునకు. ఖనులు=గనులు—స్థానములు. గహన=అడవుల
యొక్క. కడచి=దాటి. పక్కణము=బోయపల్లె. అనరవర్ణన్నుష=శూద్రునికోడలు. హలుపు =
ఒప్పిదము || ౧౩ || ధరానిలింపజాతి = బ్రాహ్మణకులమును. పాపజాతి=దుష్టునడు. తొఱగి=
రిడిచి. గరుసు=మేర || ౧౪ || మదాకులాఘేటరలిక = మత్తుచేత కలతనొందినవారిదైన వేటా

- క. స్వఘ్రాణానిలసారభ, మాఘ్రాణింపఁగ మదాకు లాభేటరతిఁ
వ్యాఘ్రాదికభయదాటవి, శీఘ్రగతిఁ మెలఁగునసతి చెలువుఁడుఁ దాను.
- మ. గతి మన్య స్తన కుంతలస్తబక వీ ట్నా గర్వదుర్వార యీ
సతిచే మానమె యూనమయ్యె నిక ని స్సారంబు ప్రాణంబు దా
ల్చుతగుల్ గాదని రోసి యావృషలి వా లుందూపుఁగొమ్మంట కా
హుతియకా బర్హి మృగేంద్ర కుంభి చమరీ యూథంబు నేణంబులు. ౮౬
- నీ. జళుకులువార తె స్సగదంచెదురుబి య్యమును బువ్వలవలె నలఁతిలోవి
వార్చిడించినక్రోత్త వంటకంబతిమాత్ర ధౌతశరావపా త్రమునఁ జాల
వడ్కించి పలువన్నె వన్యామిషంబులు చుట్టువాఱఁగనుంచి చొక్కటముగఁ
గాఁచినగురునెయ్యి చేఱఁచఁజాలినం, తయఁ గుమ్మరించి త త్తక్రపూర
తే. మొకయలాబుశలాటుఖండోదరమున, బూన్చియటుడించితానునుబొత్తుగలసి
సామిదష్టాన్నకబళముల్ సామికోసఁగు, నగుచుఁజపుతెచ్చరించుచునిగురుబో
శా. కాఁపుం గెంజిగురాకుఁబోఁడి పరలో కంబంత ప్రాపింపుడు. [డి.
- వ్యాపాదంబున నాతఁ డొండుగడ రూ పాజీవరాజాననం
దాపింఛచ్చదగుచ్చ సచ్చవి మదాం ధక్ బంధురశ్రోణి వీ
ణాపాణింధమపాణి నొక్కప్లవక న్యం గూడి క్రిడింపఁగఁ. ౮౭.
- వ. అపవిత్రం బగుపుత్రలాభంబు దత్తశత్రంబునందు సంభవించె నిట్లాస్తవ్వ
పూర్వద్విజన్ముండు కష్టమార్గంబున నెలసి నెలఁతయుం దానును బ్రాలు

డుటయందలియాస క్తిచేత || ౮౧ || గతి = నడక. మన్య = నడుము. కుంతలస్తబక = కొప్పు. గర్వ = (వీనివలని) గర్వముచేత. దుర్వార = నిలుపరానిది. తాల్చుతగులు = ధరించుటయందలి యాసక్తి. కాదు = తగదు. వృషలి = శూద్రస్త్రీ. వాలుందూపుఁ గ్రొమ్మంటకుఁ = అతితయించిన బాణములవలని క్రొత్తమంటకు. బర్హి = నెమలి. కుంభి = వీనుఁగ. వీణంబులు = జింకలు || ౮౬ || జళుకులు = పొట్టు. అలఁతిలోవికొ = చిన్న వంటకుండయందు. అతిమాత్రధౌతశరావ పాత్రమునఁ = మిక్కిలి చక్కగాఁ గడుగఁబడిన మాకుటియందు. వన్యామిషంబులు = అడవిమృగముల మాంసములు. చొక్కటముగఁ = స్వచ్ఛముగ. గురు నెయ్యి = గవయమృగముయొక్క నెయ్యి. అలాబుశలాటు ఖండోదరమునఁ = పెత్తి సారకాయచిప్పలో. సామిదష్టాన్నకబళములు = సగముకఱచిన అన్నపుముద్దలు. సామికికొ = ప్రియునికి || ౮౭ || వ్యాపాదంబునఁ = ద్రోహచింతచేత - వంచనచేత. రూపాజీవరాజాననఁ = గోగమదానిని. తాపింఛచ్చదగుచ్చ సచ్చవికొ = చీకటిప్రానియాకు గుత్తులయొక్క మంచి కాంతివంటి దేహకాంతిగలదానిని. కటికినలుపైన దేహకాంతిగల దానిని. బంధురశ్రోణికొ = బిప్పిదమయినపిటుదులుగలదానిని. వీణాపాణింధమపాణికొ = వీణావాద్యము చేతఁగలదానిని. ప్లవక న్యకొ = ఘోలపడుచును || ౮౮ || ఎలసి = కూడి. పేళంబు = బిప్పిదమైనది. పశాధర... తలంబునకొ =

మాలి మృణాళనాళశేషలం బగుఫణాధరపరివృథ ఫణాఫలకతలిమతలంబున
 నంటసిలంబడ నెడనెడం బెక్కుపాతకంబులుపార్జించుచు వర్తించినర్తించి
 యొక్కనా డొక్కరుండునుం గుక్కురకుమారయుగళంబుఁ గుపితశరభ
 నిభంబగుదాని గళగళాయమాన గళనిగళనియమితంబుగఁ గేలఁగీలించి
 యొంటిపాలున వేటపై గలతివుట నూటాడుచుసమీపాటవీమధ్యంబుఁజొచ్చి
 యాస్ఫాటించి పిక్కచెదరక దిక్కులుపరిభ్రమించి యదభ్రమదవిభ్రమ
 భూయిష్ఠంబు లగుమృగంబులం దెగఁజూచి యేచి కన్నీ చ్చకువచ్చు పెక్కునం
 జాడులు చేవడించక కావడించి ప్రొద్దస్తమించునంతకు నిజనిశాంతంబునకుఁ
 బఱతెంచునపుడు.

౮౯

మాలిని. కుపిత శమన చక్షుః కూర దుర్వార కీలా

స్థపుటిత మగు వహ్నిఁ దద్దివాక్ ర్తియిల్ మ్ర

గ్గిపడియె మధుపాన క్షీబ జాయా తనూజా

త పరిజనయుతంబై దై వదుర్భావదృష్టి.

౯౦

చ. తనగృహ మిట్లపత్య పశు దారధనాదులతోడ మ్రగ్గఁగాఁ

గని వెఱఁగంది కంది కనుఁ గ్రంతల ముంతలఁ బోసినట్లు బో

రనఁ గడు బాష్పపూరములు గ్రమ్మఁగ నేడ్పుచు మూర్ఛవోయి య

ల్లనఁ దెలిసెఁ వినిందితకు లవ్యవహర్త మనోబలంబునఁ.

౯౧

క. ఇలఁ జదికిలఁబడి పలుమఱు, దలదోర్పుచు వికృత మగువ దనమున లాలా

జలములు తీఁగెలుసాఁగఁగఁ, బలుకు నతం డాలిగుఱిచి పరిచితర క్తిఁ.

౯౨

పణాధరపరివృథ=శ్రేష్ఠమైనగొప్పపాముయొక్క. ఫణాఫలక=ఫలకవంటిపడగయనెడి. తలిమత
 లంబునఁ=పానుపుమీఁదిపదేశమునందు. అంటసిలంబడఁ=అంటునట్లుపడుటకు. కుపిత=కోపించిన.
 గళనిగళ=మెడగొలుసుచేత. తివుటఁ=పూనికచేత. ఆస్ఫాటించి=చప్పట్లుచఱచి. పిక్కచెదరక=
 ఏబాధయునులేక. అదభ్ర విభ్రమభూయిష్ఠంబులు=మిక్కుటమయిన త్రిష్ఠుటచేనిండుకొన్నవి=
 మిక్కిలిత్రిష్ఠుటచేత అలసినవి. తెగఁజూచి=చంపి. ఏచి=అతిశయించి. చేవ=బలము. కావడించి=
 కావడిగట్టి. నిశాంతంబునకుఁ=ఇంటికి || ౮౯ || శమన=యమునిదై న. చక్షుః=కన్నులవలని. దుర్వార=
 నివారిం పఁగూడని. కీలా=మంటలచేత. స్థపుటితము=అక్రమింపఁబడినది. తద్దివాక్ ర్తియిల్లు=అచండా
 లునియిల్లు. | మ్రగ్గి=కాలి. మధుపాన...పరిజనయుతంబు=కల్లుత్రాగుటచేత మత్తుగొన్న పెండ్లాము
 బిడ్డలుపనివాండ్రు వీరితోడఁగూడినది. దైవదుర్భావదృష్టిఁ=దైవముయొక్క చెడ్డతనపు చూపు
 చేతను || ౯౦ || కంది = తపించి. వినిందితకుల వ్యవహర్త =మిక్కిలి నిందింపబడిన కులవ్యవహారము
 గలవాడు || ౯౧ || తలదోర్పుచుక = తలవేలవేయుచు. లాలాజలములు = జొల్లునిట్లు || ౯౨ ||

- ఉ. ఎల్లరు నెల్లచో ధనము లిచ్చి మృగాక్షులఁ గొండుగాని యో
పల్లవపాణి ! యేఁ బరమ పావనవంశము నిచ్చి కొంటి నీ
నల్లనిరూపు నిక్కమని నమ్మి భువం బదిగాక నేడు వి
ద్యుల్లతికాధికాభినయ భూర్వహచూట యెఱుంగ నింతయున్. ౯౩
- ఉ. సన్నపుసీబైముల్ గలుగు చన్నులఁ బయ్యెదకొంగు వాలఁగాఁ
గిన్నెరవీణ మోపి శ్రుతి గీల్కొన సారెలు చక్క నొత్తి యు
ద్యన్నఖరప్రభూణములఁ దంతులు మీటుచు నాలపించు నీ
తిన్ననియెల్లు నా చెవులఁ దేనియలొల్కు చవుల్ దలంచెదన్. ౯౪
- ఉ. ఈ కడజాతినాతి కిహి హీ మహిదేవుడు చిక్కెనంచు నన్
రాకకుఁ బోకకున్ జనప రంపర కెంపగుచూడ్కిఁ జూచి యం
బూక్యత మాచరించుటకు బుద్ధేదలంక కలంకముక్త చం
ద్రాకృతిఁబొల్పు నీముఖము నం దమృతస్థితిగాంచి మించుటన్. ౯౫
- ఉ. పుత్తులు లేరె యెవ్వరికి భూమి మదన్వయవర్ధనుల్ భవ
త్పత్తులవంటివారు మును పుట్టరుగా? తదాస్యకాంతి త
ద్దాత్రవివృద్ధి తద్భుజయు గన్ఫురణంబు తదుక్తిలక్ష్మిత
న్నేత్రసరోజపత్రరమ ణీయత చూపఱు జూక్కఁజేయవే. ౯౬.
- కి. అని తన యాలిని దనయా,లిని గనిమఱికాని కుడువ లేఁ గూడు జలం
బునుద్రావలే ననుచు నన, శనమున నతఁ డేగఁ జూచె జనరహితమహిం
క. కాఁగఁపుణ్యుడు దురిఖపు, వ్రేఁగువహించుటనెపోతె విషమాటవిలోఁ
దూఁగుచుఁదూలుచు నీరము, లీఁగుచుఁదలవాంచియురకయేగు చునుండెన్.
తే. నీచమగుమేనుపాఱంగ వై చుకరణి,బడిసరోరుహనేత్రునపారకిరుణ్రనతఁడు
నగమలొకింబువిడిచియయ్యమరపథముఁ, జూచుటకుఁబోతెదనుతానె లేచు

భువంబు = శాశ్వతము. విద్యుల్లతికాధికాభినయభూర్వహము = మెఱపుతీగకంటె హెచ్చయిన
అభినయభారమును వహించినది—మెఱపు తఱుక్కనునంతలోపల నేనశించినది. ఇంతయున్ =
కొంచెమైనను || ౯౩ || సీబైములు = పొడలు. కీల్కొనన్ = కూడఁగా. సారెలు = వీణమెట్లు.
ఉద్యన్నఖరప్రభూణములన్ = ఎత్తెఱచడినగోటికొనలచేత. ఆలపించు = ఆలాపనచేయు || ౯౪ ||
అంబూక్యతము = ఉమియుట. అమృతస్థితిన్ = అమృతముయొక్కయునికిని || ౯౫ || సరోజపత్ర
రమణీయత = తామరతీతులమనోజ్ఞత. చూపఱు = చూచువారిని || ౯౬ || అనశనమునన్ =
అన్నములేమిచేత || ౯౭ || వ్రేఁగు = భారము. ఈరములీఁగుచున్ = పొదలుదూలుచు. ఉరక
ఊరక || ౯౮ || ౯౯ || అనుద్విష్టప్రయోజనండు = ఉద్దేశింపని ప్రయోజనముకలవాడు. నిరంబు

వ. ఇట్లునుద్దిష్టప్రయోజనముడై బహుయోజనంబులు నిర్వోజనండు నిరంబుభజనండునై యాకుజనండు పెక్కుదినంబులూక్రాంతమహాగహనవిహారణుండై యచ్చోట నిశాటపతి వక్షకికవాటపుటవిఘటనపటు చటుల ఘటనఖరముఖ రత్నాభరణాయమాన త్రిభువనభరణుం డగున్యసింహుం డుపసంహృత వై కుణ్ఠనగరనివాసుండై విజయంచేసియుండునపుణ్యప్రదేశంబుంబ్రవేశించి.

ఉ. చేరువచేరువై కడుఁ బ చేళిమమై తనుఁడాయు పూర్వసం
స్కారతపఃఫలంబున భ జద్వృజినావలినాశకృన్నకం
శీరవదేవనిత్యసద నీకృతసంగమతీర్థరాజవా
ర్ధారల నాడి తత్పరమ ధామపతిఁ బలుమాటుఁ జూచుచున్. ౧౦౧

సీ. ఒకయింతతెప్పవే యకచూచుఁబెఱవారి, తలగొట్టుకొనిదుఃఖజలధిమునుఁగు
బిలముతెఱపుమంచుబృధిలిలోజూరఁబాటు, సమధికస్తంభోద్భవముగమించు
తిరియువాడునుబోలెదెనలకుఁజెయిచాఁచుఁదొరఁగునస్త్రిబుధిదోషదోఁ
హాపోయితేయనియఁచుభార్యగుఱించి, బహువిధానక్తివిభ్రాంతిబొందుఁగు
తే. జేరఁగారాని దర్శనస్థితివహించు, బాడబన్సూర్తిలోఁగొన్న పగిదినుండు
దానవారాతికాఁబూనితదవతార, దశకమునుమున్నెతొల్పెనాధరణిసురుండు
క. ఉడుగని పస్తులఁ జెవులను, గడియలువడ మేనువడఁకఁ గాలముగడవం
బడమిఁ బుడమివేలుపు వడి, చెడి పుడమింబడియె విగత జీవుఁడు నయ్యెన్.

ఉ. ఈవిధమయిన యయ్యధము హీనపుమే నపు డెక్కెఁ గాకఘూ
కావలిదావకీల లగు వాల్కలు ముంగల మొల్కలెత్త దం
తావళజాలనీల మగు దండధరా నుచరాగ్రణీబలం
బావలఁద్రోవ లాఁచి వెస యాతనపుందను వాఁగిరేగఁగన్. ౧౦౪

భజనుండు = నీకుతాగనివాడు. నిశాటపతి = రాక్షసరాజు. విఘటన = భేదించుటయందు. పటు = సమర్థమైన. భరణుండు = భరించువాడు. సంహృత = నిలుపబడిన. విజయంచేసి = వేంచేసి || ౧౦౦ || పచేళిమము = పక్షము. భజద్వృజినావళి = చేసినపాపపక్షి. స్వకంఠీరవదేవ = స్వసింహదేవునికి. నిత్యసదనీకృత = శాశ్వతమయినయిలుగాఁజేయబడిన. వార్ధారలన్ = నీటి దారలయందు. ఆడి = స్నానముచేసి. తత్పరమధామపతిఁ = ఆపరమపదనాయకుని || ౧౦౧ || గమించున్ = గమనించును. తలఁచును. తిరియు = తిరిపమెత్తు. తొరఁగు = కాటు. అద్రము = కన్నీరు; నెత్తురు. తొప్పదోఁగన్ = మిక్కిలిమునుఁగును. విభ్రాంతి = భ్రమమత్తు. దర్శనస్థితి = చూపు యొక్కయునికి; సుతమయొక్కయునికి. బాడబన్సూర్తిన్ = బడబాగ్నియొక్కతోపికను; గుట్టముయొక్కతోపికను || ౧౦౨ || గడియలువడన్ = అడుచుకొనఁగా || ౧౦౩ || దావకీలలు = కార్పిచ్చుమంటలు. ముంగలన్ = ముందుగా, ఆఁచి = ఆఁగించి, యాతనపుందనువు = యాతనా

సీ. లలనాధరోష్ణలా లాజలాన్వితముగఁ, గ్రోలె మద్యముపేరి కులమునెల్ల
వావివర్తనల తా వావంతదలఁపక, కన్నుచ్చవడ రేచెఁ గామవికృతి
జనులుపువ్వగఁదిట్ట సడికోర్చియాజ్ఞించెబశ్యతోహరవృత్తిఁ బసిఁడిపోగు
కన్న పెట్టియుఁద్రోవ గాచికొట్టియుఁ జంపె, లెక్కకుమిగులు భూ లేఖవరుల
తే. మఱియు నీరీతి కూరుల మైత్రివడసె, నితరపాతకములుచేసె నెన్నియేని
వీనిబొదువుఁడుకట్టుడుప్రేయుఁడనుచు, జమునిదూతలు బాధింపజడిసియతఁడు

క. ఆక్రోశంబానరించె ది, శాక్రామన్నాదముగ వి శంకటగతి నూ
త్సక్రమ మగు నామొఱివిని, సక్రోధాక్రమణనిపుణ సంభ్రమమడరణ.

మ. అమరద్రోహివిరోధి మున్నచట ర త్కార్థంబుగా నిడ్డ చ
క్రము విక్రాంతివహించి భాస్కరసహ స్రకూరిరమై వచ్చి య
య్యమదూతావళిహావళిం దెరల వి ప్రాధీనబంధప్రతా
నము ఖండించె నఖండితారశిఖన న్నాహంబు దిగ్గ్రాహిగణ. ౧౦౭

క. శీకులును గాందిశీకులు, నై కాలానుగులు గునుక నపు డరుదెంచెఁ
శ్రీకాముకపారిషదా, నీకములు సుదర్శనాది నీరజములతో. ౧౦౮

క. అరుదెంచి జముపురికిఁజను, తెరువున మరలించి తెల్ల దీవి తెరువునఁ
హరిభృత్యులు నడపించిరి, గరుడాంచితయానమున ని గమశర్తాఘ్ని.

సీ. ఉత్తాలఫణిభుగ్గ రుత్తాలవృంతాని లాశాంతఘర్మాంబు వయ్యె మేను
ప్రత్యగ్రముక్తాత ప త్రీభవచ్ఛేష వారితాతపమయ్యెఁ జారుమాళి

దేహము || ౧౦౪ || కన్నుచ్చ = కంటియిచ్చ. పువ్వగణ = పుచ్చునట్లు. సడికి = నిదకు.
పశ్యతోహర = చూచుచుండఁగాదొంగిలించువానివైన. కన్న పెట్టి = కన్నమువేసి, భూలేఖనరులఁ =
బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులను. జడిసి = భయపడి || ౧౦౫ || ఆక్రోశము = మొఱి. శాక్రామన్నాదముగణ =
దిక్కులనాక్రమించుచున్న భృషికులుగనట్లుగా. విశంకట = మిక్కుటమయిన. అడరణ = ఆతిశ
యింపఁగా || ౧౦౬ || ఇడ్డ = ఉంచిన. విక్రాంతి = విక్రమము. క్రూరము = భయంకరము.
తెరలఁ = తొలగనట్లు. ప్రతానము = సమాహమును. అఖండితారశిఖణ = ఖండముగాని
అంచుమొనచేత. దిగ్గ్రాహి = దిక్కులనుబట్టినది || ౧౦౭ || శీకులు = హింసకలవారును. కాంది
శీకులు = భయపడి దిక్కులనుగూర్చి పరుగెత్తినవారును. కాలానుగులు = యముననుసరించిన
వారు. యమునికింకరులు. గునుక = మెల్లమెల్లనపాటిపోఁగా. శ్రీకాముకపారిషదానీకములు =
శ్రీవిష్ణుదేవునిపార్శ్వవర్తులయినదూతలసమాహములు. సుదర్శనాది నీరజములతో = సుదర్శన =
చక్రములలోనగువానితోనుశంఖములతోను || ౧౦౮ || ఉత్తాల...బువు ఉత్తాల = ఉన్నతమయిన. ఫణి
భుక = గరుత్మంతునివైన. గరుత్ = అక్కలనెడి. తాలవృంత = వినకజ్జలవలని. అనిల = గాలిచేత,

సూత్రవతీశదో ర్వేత్ప్రదత్తావకా శామరంబయ్యైగ టాక్షవిహృతి
భృగుభరద్వాజప్రభృతికృతస్వస్తి వాగ్భరముఖరములయ్యై బార్హస్పతలము
తే. లగుణకిరణసహస్రాభిమభ్రాగంబు, నగువిమానంబుపై నెక్కినిగమశర్మ [దు
తీండ్లబుడ్లైత్తుకోదండుతండ్రిబోలి, పరమధామంబునకుఁబోవు పథమునం
నీ. ఆజానుదీర్ఘంబు లై హరిన్మణిమయ స్తంభంబులకుఁ గుల స్వాములగుచు
దివ్యగంధముల ను ద్రేకించి విద్యుదం కురరేఖలకు జోడు కోడలగుచు
దలచుట్టుదిగిరాఁ గలిగి పాండురపద్మ పత్రంబులకుఁ బ్రాణ బంధులగుచు
సకలంబు వెలిగింపఁ జాలి బాలార్కబిం బములకు ననుబింబ పక్ష్మ్యులగుచు
తే. నాల్గుచేతులుగాంచననలినమాలి, కలువెడఁదకన్నులన్మృగప్రభలుచెలంగద్ర
గుముదుఁడనుపేరబరమేశుఁగొలిచినిలిచి, యున్నవాఁడాతఁడెప్పుడునోమునీం
తే. పుండరీకుండుశంఖకన్ఠండువామ, నుండుకుముదాక్షుడునువిజయుండుజయుడు
సర్పనేత్రుండుననుపార్శ్వచరులలోన, హరికిగుముదుండుమాననీయతపహించు
క. అమృతమయమూర్తి బుధహిత, విమలవిభోద్భాసిమస్యణ విలసనశుభల
క్షృమహితవత్సఁడువిధుఁడట, కుముదానందప్రదాన కుశలుఁడుగాఁడే. ౧౧౩
శా. ఏవంభూతమహాప్రభావనిధి లో కేశుం జితక్షేశు మం
దావిర్భావహస్తైకమాత్రదశితో ద్యద్దైత్యగర్వాంశకా

ఆకాంత = అంతటనుశేమించిన. పుర్మాంబువు = చెనుటనీరుగలది. ప్రత్యగ్ర... ఆతపము = ప్రత్యగ్ర =
క్రోత్తదైవ. ముక్తాతప త్రీభవత్ = ముక్తాల్లగొడుగుగానగుచున్న. కేశుఁ = అది కేశునినలన. వాణఁ =
నివారింపఁబడిన. ఆతపము = ఎండగలది. సూత్ర... అనురంబు = సూత్రవతీశ = విష్వక్సేనునియొక్క
దోఁ... చేతులయందలి. నేత్ర = క్రేముచేత. దత్త = ఇయ్యఁబడిన. అకాశ = ఎడముతోడి.
అనురంబు = దేవతలుగలది. కటాక్షవిహృతి = కడకంజిహ్వాపుయొక్కవిహారము. స్వస్తివాగ్భర
ముఖరములు = మేలుఅనుమాటలయతిశయముచేత మ్రోగఁగవి. అభ్రాగము = ఆకాశమునందుఁ
బోవునది. తీండ్లక = తేజస్సుచేత. పుండ్రేక్షుకోదండు లండ్రి = విష్ణువు || ౧౧౦ || హరిన్మణి =
పచ్చ. ఉద్రేకించి = అతిశయించి. జోడుకోడలు = గమానములు. పాండుర = శైలని. అనుబింబ
పంక్తులు = అనుసరించినబింబములవరుసలు || ౧౧౧ || ౧౧౨ || బుధహిత... వత్సఁడు = బుధ = పెద్ద
లకు ; దేవతలకు. హిత = మేలైన. విమల. = నిర్మలమయిన. విభా = విశేషకాంతిచేత. ఉద్భాసి =
ప్రకాశించునట్టి. మస్యణ = మెఱుంగులు దేరునట్టి. విలసన = ప్రకాశముగల. లక్ష్య = చిహ్నముచేత.
భూహిత = పూజ్యమయిన. వత్సఁడు = తోమ్మగలవాడు. విధుఁడు = చంద్రుడు; విష్ణువు. కుముదానంద
ప్రదానకుశలుఁడు = కలువలకు; కుముదునికి, సంతోషమునిచ్చుటయందు శేర్పరి || ౧౧౩ ||
ఏవంభూత = ఇటువంటిదైన. జితక్షేశుక = జయింపఁబడిన దుఃఖములుగలవానిని. మందా...
వేశుక మంద = కొరిచెముగా. ఆవిర్భావ = పుట్టుచున్న. హస = నవ్వు. ఏకమాత్ర = ఒకటి

రావేశుఁ నరకేశరిఁ గొలిచి ని తృప్తి నున్నాఁడు వా
 గ్దేవీవల్లభముఖ్యనిర్జులు త త్తైత్తిరాజంబునఁ ౧౦౮
 క. ఆనెలవున నర్ధనిశల, వీనులకుం దోచు నేచి వినినందన ! వై
 మానికనాయకకృతఘం, టానాదము నృహరిభిగువు నగవుంబోలెఁ. ౧౦౯
 క. ఆక్షేత్రంబున నృహరికి, దక్షిణదిశ నే వసింతు తత్తరమతి నీ
 యత్నులతో నీప్రమథా, ధృత్తులతో నీనగేశ్వ రాత్మజతోడఁ. ౧౧౦
 క. మాతృవధముపితృవధమును, భాతృవధము గురువధంబు ప్రకటించియుయో
 ధాత్మసుత! యీల్లి సురపుర, నేతృతఁ దెలివొందునెట్టి నీచుడు నచటఁ ౧౧౧
 క. కావున నరులకుఁ దక్షే, త్రావాసమొనర్ప నైహి కాముష్మికముల్
 చేవలఁతులగుచుఁ దలకొను, నావుడు నామృదుగుఱించి నారదుఁ డనియెఁ. ౧౧౨
 క. దేవ! భవత్కృప నరమృగ, దేవమహాక్షేత్రమహిమ దెలిసితీ నస్సు
 ద్భావముప్రమోదమేదుర, భావముగైకొనియెఁజనియెభ్రమముఁ తమముఁ ౧౧౩
 క. దైవము తీర్థము త్తేత్రము, నావాచయములు గుహులఁడు నడిగిన మీరల్
 భావించి తెలుపు త త్త్వము, నావీనులఁజొనుపు మనువుననుఁబురవైరీ! ౧౧౪
 తే. అనుడు నుడురాజమకుటుఁ డిట్లను నృసింహ, తీర్థమునకుభిదేశమదిక్కునందు
 సిద్ధమానవవినుతప్ర సిద్ధివెలయు, నాద్యమై ఘర్మవీరానుహాస్రవంతి. ౧౧౫
 తే. తీర్థసార్థావతంసమ తీర్థమభిమ, తార్థదశ్రీలఁ జంద్రభా గాఖ్య నందుము.
 నందుఁదపమాచరించిమున్నింద్రుఁడొందె, నమరతతిలోననుంద్రభోగతిశయ
 డ. తైర్థికు లర్థిఁ గొల్వఁదగు దానికియోజనమాత్రభూస్థలిఁ
 దీర్ఘదాస్పదం బఖిల దివ్యమతివ్యవహారయోగ్య మి

చేతనే. దశిత = భేదింపఁబడిన. ఉద్యోత్ = నిక్కుచున్న. దైత్య = రాక్షసులయొక్క. గర్వ =
 అహంకారమనెడి. ఆవేశుఁ = ఒల్లెఱుంగమిగల వానిని. నరకేశరిఁ = నరసింహుని ॥
 ౧౦౮ ॥ అర్ధనిశలఁ = సగమురాత్రులందు. వీచి = అతిశయించి. విధనందన = నారదుఁడా. వైమా
 నికనాయక = ఇంద్రునిదైన ॥ ౧౦౯ ॥ తత్తరమతిఁ = ఆసక్తమయన బుద్ధితో ॥ ౧౧౦ ॥ సేత్పు
 తఁ = ప్రభుత్వముచేత ॥ ౧౧౧ ॥ చేవలఁతులు = హస్తగతములు. తలకొనుఁ = కలుగును = లభించును.
 మృదుఁ = శివుని ॥ ౧౧౨ ॥ నరమృగదేవ = నృసింహదేవుని. మేదుర = అతిశయించిన ॥ ౧౧౩ ॥
 వాచయములు = మునులు. మనువు = రక్షింపుము ॥ ౧౧౪ ॥ భిదేశమి = ఇతరమయన — ఎదుటి
 దైన. స్రవంతి = ఏఱు ॥ ౧౧౫ ॥ తీర్థసార్థావతంసము = తీర్థసమాహములలో శ్రేష్ఠము. అభిమతా
 ర్థదశ్రీలఁ = కోరికలనిచ్చుటయందలి కలుములచేత. అందుఁ = పొందును. రుంద్ర = విశేషమ
 యైన ॥ ౧౧౬ ॥ తైర్థికులు = తీర్థయాత్ర చేయువారు. సమర్థ సత్తమము = తగవీరిని నెఱవేర్చు

పార్థసమర్థనక్షమము నై తమమున్ విరియించుఁ బాతకా

నర్థము పొండరికమను నర్థము దూషితరోషభూషణా ! ౧౨౩

శా.నక్షత్రంబులకున్ తుపాధిపతికిన్ నాకున్ ద్రియామాచరా

ధ్యక్ష ద్వేషికి భానుపుత్రికి మరు త్కల్లోలిని వేణికిన్

బక్షిశ్రేణికి బక్షివల్లభునకున్ భాసిల్లు దాన్ సమ

స్త్రక్షత్రంబులలో ననూన మగు నే తక్షత్ర మీక్షింపఁగన్. ౧౨౪

క. ఇదమిత్థ మ్మని యేనును, మది మితిసేయంగ నేర చూసిశ్వర ! త

ద్విదితప్రభావ మోవిన,విధమున వినిపింతు నీకు విను దృఢబుద్ధి. ౧౨౫

తే. జమునిచెలియలు నిర్జరకై వలినయి, బెరసిమెఱసిననడుచక్కిర బేరుగ్రుచ్చి

ముములుతెల్పిన తీర్థములెల్ల జౌండ,రికపోడశకళబోల లేకజడియ. ౧౨౬

సీ. పాతకవ్రాతభూ జాతజాతానలం బాశ్రితాభీష్టపా కావసరము

విషధిరాట్పర్వంక విహరణస్థానంబు, నిఖిలపుణ్యక్షేత్ర ముఖముకురము

నమదస్మదాదినా నామరున్నాథంబు, వర్ణితాఖిలపుణ్య వైజననము

దైత్యభిన్నగరయా త్రావరస్థానంబు, వాఙ్మానసామేయ వైభవంబు

తే. వంకు వామదేవ వాల్మీకి వరతంతు, గర్గ గాధిపుత్ర గౌతమాత్రి

జహ్ను జామదగ్ని జాబాలి జైమిని,ప్రియకరంబు పొండ రికమనఘ! ౧౨౭

మహాస్రగ్ధర. కననీ గొడ్డ్రాలు బిడ్డగగనకునుమమున్ గల్గినీ రాయి మాటల్

వినసి ముక్తుండు వెండిక విఫల, బొడవనీ వింటివా పాండురంగా

వనిఁ జౌనఃపున్యజన్య వ్యవహృతిఁ గన వేవంక దుష్పంకశంకల్

వనరాశింజొచ్చునేర్లై వడివడి యడఁగున్ వారిజభ్రాణనూతీ ! ౧౨౮

జాలినది. దూషితరోషభూషణా = దూషింపబడిన కోపముగలవారికి అలంకారమైన వాఁడా.

కోపమునఁబడినవారి నేలువాఁడా || ౧౨౩ || తుప = రాత్రి. ద్రియామాచరాధ్యక్ష ద్వేషికిన్ =

విష్టువునకు. భానుపుత్రికిన్ = యమునానదికి. మరుత్కల్లోలిని వేణికిన్ = గంగాప్రవాహ మున

కును. అనూనము=తక్కువకానిది—ఎచ్చు || ౧౨౪ || ఇదమిత్థ మ్=ఇదియిట్లు || ౧౨౫ || వై వలిన=

ఏలు. బెరసి = కూడి. పేరుగ్రుచ్చి = పేరుచెప్పి. జడియన్=తోలఁగను || ౧౨౬ || భూజాతజా

తానలంబు=కారుచిచ్చు. పాకావసరము = పంటకాలము. విషధిరాట్పర్వంక=సముద్రరాజు పడు

కగాఁగల విష్ణునికి. ముకురము=అర్దము. ఆస్మదాది=నేను మొదలుగాఁగల. మరున్నాథంబు =

దేవతాప్రభువులుగలది. వైజననము = ప్రసవించుకాలము. దైత్యభిత్=విష్టునిదైన. వాఙ్మానసా

మేయవై భవంబు = వాక్కుచేతను మనసుచేతను మిఠియొప్పులపర నిభవముగలది || ౧౨౭ ||

వెండిక = మరల. విఫలన్=భూమియందు. బొడవనీ = పట్టనిమ్మ. పానః పున్యజన్య వ్యవహృ

తే. క్షితిఃగురుక్షేత్రముఖమహాక్షేత్రతలము, లందు జేయననశ్వరంబగుచునిగుడు
దురితతతి గిట్టిని జశక్తి దునుముగాన, మేటి యాక్షేత్ర మొకపరిపాటిగాదు.

శ. దాన ప్నాన నిధన వాఁ, పానాదులఁ జేయ నెట్టిఫలములు వెఱచో
నౌ నవి సకలముఁ జేకులు, మానవులకు నందు నిమిష మాత్రమునందుక.

శా. భర్తస్తేయము బ్రహ్మహత్యయు సురా పానం బగమ్యారహః
కర్మంబుఁ గృహదాహ ధేనువధ వా క్షౌరుష్యముల్ మున్నుగా
దుర్మాద్గుల్పచరించు దుష్కృతతతుల్ దూలుక మృగేంద్రధన్వి
మాన్యోముల్ వడు లేటిమూఁకలనఁ ద న్నామంబువాక్రుచ్చిన్.

సీ. ఉరసిజాదృతపీణ సరసిజాసనురాణి, పూర్వకోటిగ మహా దృతచరిత్ర
గజవైరివాహ దుర్గాదేవి పశ్చిమ కోటిగ లస్తక క్రోడనీమ
భువననాయకిగాఁగఁబొగడొందియోజనార్థమువిస్తృతియుఁదదర్శంబునిడుపు
గల్గిన తక్షేత్ర కాస్త్రంబుగరించి, జగదేశధన్వి శ్రీశార్ఙ్గపాణి

తే. తీగ్ధశరములునొడివి యు దీర్ఘకలుష, విషమలక్ష్యపరంపరల్ విఱుగ నేయుఁ
గాన నదియ శరణ్యమైదీనుమిగులు, నైహికాముష్మికాకాంక్షులగునరులకు.

తే. ఆత్మనామవసచ్చతురక్షరముఁ, యందుఁబురుహార్థములునాల్గుననఁగి పెనఁగి
తలలుముదిరిన దురితదంతావళములఁ, బొండరికంబు హరిలీలఁ జెండివైచు.

శా. ఆక్షేత్రంబుననుండు నట్టనడుమక యక్షాక్షకేళీరతుం
డక్షోభ్యం డజరుం డనాదినిధనుం డక్షామరక్షామయుం

లిక=మరల మరలపుట్టుటయను వ్యవహారముచేత. కనవు=పొందవు. ఏవంకక=ఏతట్లును. దుష్టుం
కశంకలు = చెడ్డపాపములనెడి సందేహములు. వడివడి=వేగముచెడి. వారిజభూమిసూతీ=బ్రహ్మ
కుమారుడా || ౧౨౮ || అనశ్వరంబు = నశింపని స్వభావముగలది. నిగుడు = అతిశయించు. పరి
పాటి=పర్యాయము || ౧౨౯ || నిధన వాఁపానాదులక = చచ్చుట నీళ్లుత్రాగుట మొదలగువాని
చేత. బౌక=కలుగునో || ౧౩౦ || భర్త స్తేయము=బంగారు దొంగిలించుట. అగమ్యారహః కర్మం
బు=పొందరానిదానితోఁ గలయుపని. గృహదాహ = ఇల్లుకాల్పుట. పచరించు=జరపు = చేయు.
తూలుక=నశించును. లేటిమూఁకలు = జింకలగుంపులు || ౧౩౧ || ఉరసిజాదృతపీణ = స్తనముల
చేత ఆదరింపఁబడిన పీణగలది. కోటిగ=కొనయందు పొందినది. లస్తకక్రోడనీమక = వింటినడు
మైనలోపలిప్రదేశమునందు. కార్యకంబు=విల్లు. ధన్వి=విలుకాడు. శరములు=జలములనెడి బాణ
ములు. తొడివి=తొడిగి-సంధించి. ఉదీర్ణ =గొప్పవైన. విషమ=సమముకాని. లక్ష్యపరంపరలు =
గొలులబారులను. దీను=బాగు. మనోజ్ఞత. ఆకాంక్షులు=కోరువారు || ౧౩౨ || వసత్ = ఉన్న.
అనఁగి పెనఁగి=కలసి మెలసి యుండి. దురిత=పాపములనెడి. హరి=సింహము. చెండి=నఱకి || ౧౩౩ ||
అక్షకేళీరతుండు=జూదము నందాసక్తుఁడు. అక్షోభ్యండు = కలఁరానిఛాఁడు. అజర్గుండు=ముది

డీక్షామాత్రకృతాఖిలుండు నవశ క్తీశుండు కృష్ణుండు ప్ర
 త్యక్షంబై యనుడు మరున్ముని యుమా పాఠేశుతో నిట్లున్. ౧౩౪
 క. అద్భుతమయ్యెడు నిఖిలజ, గద్భరితుండు యోగిహృదయ గమ్యుం డచ్చో
 నుద్భవమొందుట కీకథ, సద్భద్రా! నొడువు నుప్ర సన్నత ననుడు ౧౩౫
 డ. ఆపురవైరిపట్ను గలశహాశిఁ గుశేశయపాత్ర! విన్ము ము
 ద్వాపర ముజ్జగిల్లుతటి దాంతుండు శాంతుండు హృద్విపక్షి
 ట్టాపట్టుకై విష్ణుపద సంభృతభక్తియునై జనించె ని
 ప్సాపుండు పుండరీకుండను బ్రాహ్మణుం డొక్కఁడక్కజంబుగ ౧౩౬
 నీ. పాతకంబులపంచబంగళముగఁ జేయుఁగనుగొన్నమాత్రమోక్షంబునొసఁగు
 మువ్వణుప్రస్కరం బునకునల్గుణపం పకు నిదియనఁదగుఁ బ్రకటమహిమ
 బిందుసరఃప్రతి బింబమై పర్వి స్వర్గద్వారమునకంటఁ గరముమేటి
 యగుఁజంద్రభాగమ హాపుష్కరితటం బులఁ జాతఖిష్టార పనసంబు
 తే. కాంచనయుతంబు నృత్యచ్చి ఖండికూజ, దిప్తపరపుష్ప గాయద శీంద్రజుష్ట
 మలసకల్హారపవనన మ్రాగదళము, నై నయాశ్రమమమరించి యందునతఁడు
 నీ. నిండుమనంబున నుండునారాయణుం, డెఱిగించెనో నీట వఱలునునికి
 నొసలిలోపలిచక్కి నెసఁగుచంద్రుండు దిద్దె నో మింటవేలెడు దీమసంబు
 మూలాలవాలస్థ లీలేలిహానంబు గొలిపెనో పవనంబు గ్రోలునెప్పు
 కమలంబులిరుమూడు గఱపెనో సూర్యవ లోకనంబునకాత్మ లోఁగనిధృతి

మిలేనివాడు. అనాదినిధనుడు = పుట్టుచావులు లేనివాడు. అక్షామ=కఱపులేని. ఈక్షామాత్రకృ
 తాఖిలుండు=చూపుమాత్రము చేతనే చేయఁబడిన సమస్తమునుగలవాడు. ఎల్లలోకములను చూపు
 చేతనే కలుగఁజేయువాడు. నవశక్తి-ఈశుండు - తొమ్మండ్రు శక్తులకును భక్త. మరున్ముని-
 దేవముని=నారదుండు ॥ ౧౩౪ ॥ హృదయగమ్యుండు=మనస్సులందుఁ బొందఁదగినవాడు. సద్భ
 ద్రా=మంచి మేలుగలవాఁడా ॥ ౧౩౫ ॥ కలహాశి=నారదునిగూర్చి. కుశేశయపాత్ర=తామర
 కుమనుమఁడా. డ్జగిల్లుతటి= తొలఁగునట్టి సమయమునందు—ముగియునప్పుడు. హృద్విపక్ష
 ిక్షాపట్టుకై=తనలోని శత్రువులగు కామక్రోధాదులనుశీక్షించుట (ఆఱఁచుట) యందు దృఢ
 మయిన శక్తిగలవాడు. సంభృతభక్తి=పూర్ణమయిన భక్తిగలవాడు. అక్కజంబుగ=ఆశ్చర్య
 ముగా ॥ ౧౩౬ ॥ పంచబంగళముగ= శూన్యముగా. మువ్వణు=మూడంతలు. నృత్యచ్చి
 ఖండి=ఆడుచున్న నెమళ్లుగలది. కూజదిప్త పరపుష్ట గాయ దశీంద్రజుష్టము=కూయుచున్న యిష్ట
 ములైన కోవెలలచేతను, పాడుచున్న గండుతుమ్మెదలచేతను నేపించఁబడినది. ఆలసకల్హారపవన
 నప్రమాగదళము = మెల్లని సౌగంధికములమీఁది గాలిచేత పంగిన మీఁది ఆకులుగలది ॥ ౧౩౭ ॥
 వఱలు=ఉండు, చక్కి=ప్రదేశమునందు, దిద్దెనో=నేర్చెనో, దీమసంబు=ఉపాయము. మూలాల

తే. యనగద తత్త్రియలయందునలత లేక, భూరికై వల్యసామ్రాజ్యభోగకాజ్ఞ
 బాధనిష్ఠానురక్తి ద పం బొనర్చు, కుదిసి ముల్లోకములును గ గ్గోలుపడంగ.
 తే. భక్తి సంయుక్తియనుపోత పాలనాయ్యు, జెట్టుకట్టుచు మునిశాఖినిట్టచూప
 నిజమనోమార్గసంపన న్నిలవర్ణ, కై తవంబునలోజేగ గలయ నూరె. ౧౮౩౯
 తే. పుండరీకాఖ్యుడగుటనో పుండరీక, నేత్రభృంగంబు తనలోన నెలవుకొనగ
 ష్టితిను రేంద్రుండుతపమిట్లు చేయుచున్న, కాలముననే గెధరవిష్ణుగనుగొనంగ
 తే. జెందమునబుట్టునలతముకుందువలన, దీర్ఘనూహించిచనుమహీ దేవికొ సగ
 కలశపాథోనిధానంబుగన్నుగవల, తెలివిబలితంపునమృతవ ర్తియునుబోలె.
 నీ. నీరజోదరయోగ నిద్రావరణసీమ, చతురంబునితసామ జప్రభునకు
 పానలుభ్యాబ్రు పాకల్పనము సూతి కానికేతనము పుష్కరసదనకు
 గామధుక్సందాన సీమధ్యదేశంబు, రసవతి దేవతా విసరమునకు
 గోత్రభిల్లోకచ కోరదృగ్గోత్రంబు, మందురాస్థాన మ మర్త్యహారికి
 తే. కాయమానంబుబలిగృహంగణవసుధకు, సకలవాహినులకుజ్ఞానాంతికపదంబు
 సారలోహారము భూధ్రీ వైరిబద్ధ, బుద్ధి జౌరఃబొందియున్న దం భోళికబ్ధి.
 చ. అమితపిశాచభర్త త్రిపు రాంతకుఁ డొందిన రాజ కేఖర
 త్వముఁ బెనుగొల్లఁ డచ్చుతుఁడు దాలుచు శ్రీపతిభావము మరు
 త్కమనులు కూటిపేద లటు గాక సదా యమృతాన్నభోజితా
 క్రమము సుధాబ్ధిపుణ్యమునఁ గల్గినవంచు నుతించు లోకముల్. ౧౮౪

పాల్వలీలేహనంబు = వేళ్ళతోడి పాదుసందుండెడిపాము. కొలిసెనో = సరిపటిచెనె-బోధిం
 చెనో. క్రోలు=త్రాగు. ఇరుమాడు=అటు. లోగని=తగ్గని. బాధ=దృఢమైన. కుదిసి = అణగి.
 గగ్గోలుపడంగ = కలత నొందఁగా ॥ ౧౮౩ ॥ ఒయ్యె = తిన్న గా. చెట్టుకట్టుచు = చెట్టుగా
 నేర్పడుచు. మునిశాఖి=మునియనెడి వృక్షము. నిట్ట=నిక్కును. సంపన = ఉన్న. నీలవర్ణ కైతవం
 బున = విష్ణుదేవుని విషచేత. చేగ = చేప ॥ ౧౮౩ ॥ నెలవుకొనగ = ఉనికిచేయఁగా. ధర =
 భూమి ॥ ౧౮౪ ॥ అలత = శ్రమము. పాథోనిధానంబు = సమద్రము. తెలివి = తేటదనమనెడి ॥
 ౧౮౫ ॥ చతురంబు = ఏనుగులందుశాల. సితసామజప్రభునకు = విరావతమునకు. పానలుభ్యాబ్రు
 ప్రపాకల్పనము = త్రాగనిచ్చుగల మేఘములకుఁ జలిపందిరిగాఁ జేయుట. సూతికానికేతనము =
 పురిటిల్లు. పుష్కరసదనకు = లక్ష్మీదేవికి. కామధుక్సందాననీ = కామధేనువుయొక్క దామన
 త్రాటిదైన. రసవతి = రసముగలది. గోత్రభిల్లోకచకోర దృగ్గోత్రంబు - గోత్రభిల్లోక = ఇంద్రలోక
 మునందలి. చకోరదృక్ = స్త్రీలయొక్క. గోత్రంబు = వంశము-జన్మస్థానము. మందురాస్థానము =
 లాయము. అమర్త్యహారిక = ఉచైత్త్యమునకు. కాయమానంబు = పందిరి. జ్ఞానాంతికపదంబు =
 రచ్చపట్టు. సారలోహారము = దృఢమయిన యినుపతలుపుభూద్రవైరి = ఇంద్రుడు. దంభోళిక

ఉ. ధేను గజా శ్వరత్న సుద తీవ్రముఖా ఖల వస్తుకోటి వై
మానికభర్త ముగ్ధానియు మచ్చరమారఁ బయోధిలోతుగై
కో నెనకొల్పెనో బలుమొగుల్ల విప్లుప్త కరీషపిండరే
ఖానిభవృత్తి నత్తై అఁగు గా కల సీ రవి దాివనేటికిఁ . ౧౪౪

శా. అంతర్మగ్నదిగంతదంతికటని ర్యద్దానధారార్పురా
క్రాంతంబుల్ నిజవేగభగ్నవపురు గ్రహామూల్ మేఘఘో
పాంతేవాసివిశంకటధ్వనులు నా గావాసగాహుల్ పయ
స్సంతానంబులుగాలు పాలకడలిక జాగ్రత్పొచారంబులై . ౧౪౫

శా. మాణిక్యంబులు మున్నుగా నిగుడు భ్రామ్యద్భంగసత్వంబు ల
క్షీణశ్రీ గెరలక జలద్విపకర చ్చిన్నప్రవాళద్రుమ
క్రేణీ గర్వము డిగ్గి యహర్వదవసం శీర్ణంబులై కానన
క్షోణుల్ వోలె దలిర్చు నిచ్చలు సుధా కూపారపారస్థుల్ . ౧౪౬

క. తరుణప్రవాళశోణో, దరతలమై శంఖ చక్ర ధరమై వరపు
స్కరపుష్కలమై హరికర, సరసీరుహమనఁగఁ గలశ జలనిధి చెలఁగుక.

తే. నూత్నవీచుల సముపాధరత్నపుష్ప, నికరనిబిరీస మగు నీరు నించితెచ్చి
యబ్ధి వేలాసమాభ్యాగతాతురాచ, లాఘ్నలకు నఙ్గి బాదార్హ్య మాచరించు.

=వజ్రాయుధమునకు || ౧౪౧ || ౧౪౩ || వైమానికభర్త = దేవేంద్రుడు. మచ్చరము=పగ. ఎస
కొల్పెనో=వేరేపించెనో. మొగుళ్ళకొ = మేఘములను. విప్లుప్త కరీషపిండరేఖానిభవృత్తికొ =
మిక్కిలి కాల్యుబడిన యెండు పేడముద్దవిధమును బోలిన వ్యాపారముతో . ౧౪౪ || అంత
ర్మగ్న = లోపలమునిగిన. కట=చెక్కిళ్ళనుండి. నిర్యత్ = కాలుచున్న. యుగ = సెలయేళ్ళచేత. ఆ
క్రాంతంబులు = ఆక్రమింపఁబడినవి. భగ్నవపురుగ్ర హాములు = చెడిన దేహములు గల భయం
కరములయిన ప్రాణిహింసక మత్స్యములుగలవి. నాగావాసగాహులు = పాతాళమునందు ముని
గినవి. పయస్సంతానంబులు = జలచరముల సమాహములు. జాగ్రత్పొచారంబులు = ఎచ్చరిక
తోడి సంచారములుగలవి || ౧౪౫ || భంగసత్వంబులు = అలలలోని ప్రాణులు. కెరలకొ =
రేగఁగా. జలద్విప=నీరేనుగలయొక్క. బౌర్వదవ=బడబాన్నియనెడి కాల్పిచ్చుచేత. సంశీర్ణం
బులు=మిక్కిలిచెడినవి. తలిర్చుకొ=చిగిరించును. పారస్థలులు=గట్టుప్రదేశములు || ౧౪౬ || శోణో
దరతలమై=ఎఱ్ఱనిలోపలి భాగముగలదై. వరపుష్కర పుష్కలమై = మంచిజలముచేతసమృద్ధమై.
కలశజలనిధి=పాలసముద్రము. చెలఁగుకొ=ప్రకాశించును || ౧౪౭ || నూత్నవీచులకొ=త్రొత్తలయిన
యలయందు. సముపాధరత్న = మంచిపండు పోకవంటి రత్నములనెడి. నిబిరీసము = నిండినది.
ఆ తుర=త్రేవనోందిన || ౧౪౮ || ఆచర్తగర్త = సుశృనెడి బొక్కలయందు. అఁగువులు=పెఱ్ఱు

లే. వాద్ధినావరగరప్రవర్తులగుచు, నుదరరత్నాంశువులుగ్రమ్ముత్రిదశులమర
తరులునఱకంగఁదన్నూలతలములమృత, సేకమునవెండిచిగిరించుచిగురులనగ.
వ. ఇట్లగణితగుణాభిరామం బగునమ్మినధామంబు సంగ్రామాభీరుం డగుశూ
రుండునుంబోలెఁ బెనువాలుగంటులంగనుపట్టి కుశలభటవిముక్తం బగు విశి
ఖంబునుంబోలె నెల్లకందువలనుమీటి పాటలస్ఫురితంబై జరతవీలొచనం
బునుంబోలె నీరు పాపలం బొదువుటగలిగి పేదవడినపుడమివేలుపుంబోలె
బలియింటివాకిటనడంగి వీరభద్రగదావిదారితం బగుపూషార్కువదనగహ్వ
రంబునుంబోలెఁ బలువరుసబిగి దెరలనొరలి మతంగకులకన్యకయుంబోలెఁ
బలుకందగునిలుకడదాల్చి విభావరీవిరామసమయంబునుంబోలె నెల్లదీవియ
లమించుటకుగుఱియై మఱియు నొక్కొక్కచోటఁ గుముదోదరవిశదంబులు
నొక్కొక్కయెడ నీలోత్పలమాలికామేచకంబులు నొక్కొక్కడ శుకచం
చూపుటపాటలంబులు నొక్కొక్కచక్క ముక్తాశుక్తిశబరోదరంబులు నరు
ణోపలపట్టంబులం బొట్టవెంచుచు నిట్టలంబుగ మిట్టించు వేలానిలసముద్భా
తనూతనశీకరనికరంబులవలన నలినభవాండంబునకుఁ గర్పూరకరండభావం
బు నుత్పాదించుచు నుత్తాలకాలస్కంధ పలాశకులూసితద్యుతికూలంక
షంబు లగు బాలశైవాలవల్లీమతల్లికల నల్లిబిల్లిగొను నుల్లోలప్రవాళశాఖా
శిఖిలవలన నుదవాసక్లేశంబున నుడ్డుకుడిచి వెలుపటికిం బుటమెగయుచు

గులు. అమృత సేకమునకే = అమృతముతో తడుపుటచేత || ౧౦౯ || విాసధామంబు = సముద్రము.
అభీరుండు = భయపడనివాడు. వాలుగంటులకే = కత్తిగాయములచేత ; చేపల సంబంధములచేత.
కుశల = సమర్థుడైన. విశిఖంబు = బాణము. కందువలను = జాడలచేతను ; సంకేతస్థలముల చేతను.
పాటలస్ఫురితంబు = పండఁబాటుటను తోఁపించునది. జరత = ముసలివాని. నీరుపాపలంబొదువుట =
నీటిమనుష్యులను పొదువుట ; జలము కంటిపాపలపైకమ్ముట. బలి = బలవంతుఁడు ; బలిచక్రవర్తి.
పలువరుస బిగి తెరలకే = పండ్లవరుస బిగవు వదలఁగా ; అనేకములైన వరుసలుగల బిగువుతోడి
యలలచేత. ఒరలి = ధ్వనించి. పలుకకే = నిందింప ; చెప్ప. విభావరీ = రాత్రి. నెల్లదీవియల మించు
టకుకే = తెల్లఁబాటిన దీపములచేత మించుటకు ; శ్వేతదీప్రమును ఆక్రమింపజేయుటకు. మేచకం
బులు = చామనిచాయలు. పాటలంబులు = ఇంచుక యెఱుపులు. శబరోదరంబులు = చేపకడుపులు ; నీటి
లోపలి భాగములు. ఇట్టలంబుగకే = అధికముగ. మిట్టించు = మీఁదికెగయు. కరండభావంబు = బరణి
విధమును. ఉత్తాల...పంబులు = పొడవైన చీకటి మ్రానియాకుల మంచినల్లని కాంతిచేత గట్టు
నొరయుచున్నవి. బాలశైవాల వల్లీమతల్లికలకే = ప్రశస్తములైన లేత పాచితీగలతో. అల్లిబిల్లి
గొను = పెనఁగొను. ఉల్లోలప్రవాళ శాఖాశిఖిలవలనకే = చెద్రయలలోని పగడపుఁదీగల కొనలవ
లన. ఉదవాసక్లేశంబునకే = నీశ్వయందుండుటవలని శ్రమచేత. ఉడ్డుకుడిచి = ఊపిరిత్రిప్పలేక శ్రమ

నుద్దామధూమధోరణీవ్యాజంబునం దలలువీడ నీడాడంబొడచూపు నిబిడ
బడబానలకీలాకలాపంబులశంక నంకురితంబునేయుచు సులికరటి చటులతర
రదనశిఖరవిఘటితగర్భగిరిగైరిక సంక్రమణాదుణంబు లగు మృదుసముదిత
తరంగకిశోరంబులచేతపిహితావకాశంబై లక్ష్మీనారాయణశరీరాహూఢవిస్మ
మర ఘుస్పృణ రజోరంజితంబును తదీయవిలుంతనావిరూఢతప్రదాపీడనంబు
నగు తలిమతలంబువిలసనంబు వశీకరించుచు సాత్వికుక్రియ విధువిజృంభణ
ముదితంబును పంటకారుపగిదిం బ్రసన్నశరీరంబును సత్యలోకంబునాకృ
తిం గమలభూయిష్ఠంబును విలాసినికరంబుకరణీ వివిధమణికిరఃపుంజరంజితో
ర్మికంబును పరబ్రహ్మంబువిధంబున నహార్యపదంబునై యొదవు నాటవ
కడలి పుడమిముద్గియకుఁ దద్దయుఁ బ్రియంబు పుట్టించె నితైఱంగున. ౧౧౦
ఉ. ఎన్నఁగ నింతరత్నచయ మింతగభీరిమ యింతదానసం
పన్నత యింతశుద్ధి యని బ్రహ్మయు నోరుమెదల్పలేని య
త్సున్నతిగన్న పెండలి నుత్థితమై వెలిదివి చెన్నగుఁ
వెన్నెలయేటిలోనఁ బ్రభ వించిన కప్రపుఁగొండకై వడిక. ౧౧౧
శా. ధూతాతంక మపేతపంకము బుధ స్తుత్యంబు నిత్యంబు వి
ఖ్యాతం బాతపశీతవాతసహ సాం ద్రానందయోగీంద్రసం

పడి. పుట మెగయుచుకొ=దాటుచు. ధోరణి=వరుస. ఈడాడకొ = ఇక్కడనక్కడ. అంకురి
తము=మొలచినది. సులికరటి=నీరేనుంగుల యొక్క. చటులతర=మిక్కిలి వాడులైన. రదన
శిఖర=దంతములఁగొనలచేత. విఘటిత=భేదంపఁబడిన. సంక్రమణ=చేరికచేత. మృదు = తిన్నని.
సముదిత=పుట్టిన. తరంగకిశోరంబులచేతకొ = చిన్నయలచేత. పిహిత=కప్పఁబడిన. ఆహూఢ =
ఎక్కిన-పూయఁబడిన. విస్మమర ఘుస్పృణరజోరంజితంబు=ప్రసరించునట్టి కుంకుమపువ్వు రేణువుల
చేత ఎఱ్ఱవారినది. విలుంతనావిరూఢత = పొరలికవలసఁబుట్టిన. తలిమతలంబు=పఱపుమోదివోటు.
వశీకరించు=వశముచేయు. విధు=చంద్రునియొక్క; విష్ణువుయొక్క. విజృంభణముదితంబు=విజృం
భణముచేత సంతోషించినది. పంటకారు=శరత్కాలము. ప్రసన్నశరీరము = తేటపాటినదేహ
ముగలది. కమలభూయిష్ఠంబు=బ్రహ్మకుఁబ్రియమయినది; కమలములచేత అతిశయించినది. కిరణ
=కాంతులచేత. ఉర్మికము=ఉంగరములుగలది; అలుగులది. అహార్య పదంబు=అచలస్థానముగలది;
కొండలకు స్థానమయినది || ౧౧౦ || గభీరిమ=గాంభీర్యము. పెండలికొ = పెద్దసముద్రమనందు.
ఉత్థితము=మోదికి లేచినది. కప్రము=కర్పూరము || ౧౧౧ || ధూతాతంకము = తొలగింపఁబడిన
భయముగలది. అపేతపంకము = పోయిన పాపములుగలది. సహ=సహించునట్టి. సాంద్ర=అధిక
మైన. సంకేతంబు=గుఱుతుగలది. ఆతతభూతి=విశేష సంపదగలది. భూతిలకలక్ష్మీకారి=భూమి
కిబాట్టుకలిమిని జేయునది. తోరంబు=గొప్పది. జగత్సేవైక్యక భవోన్నతికొ = లోకముచేత నేవిం

కేతం బాతతభూతి భూతిలక ల క్షీకారి తోరంబు నై

శ్వేతద్వీపము దీపితం బగు జగ త్స్వేవైకభవోన్నతిః. ౧౧౨

ఆ. వణకుగుబ్బలికిని వైడూర్యశృంగంబు, మొలచినట్లు మిన్ను మోచియున్న
తెల్లదీవియందు దీపించు వైకుంఠ, పురము కనకవప్ర పరివృతంబు. ౧౧౩

ఉ. సారసువర్ణ సీరమయ సాలవిశాలము నీలవర్ణ సుం

చారచమత్క్రియాచరణ శాలియునై పురి చెన్నగున్ మహా

మేరువు కౌగిటం బాలుపు మీటి మహోత్కటకూటసంచర

ద్వారణరాజమై సాబగు దాల్చిన రోహణైలమో యనన్. ౧౧౪

నీ. త్రైవిక్రమాంఘ్రి మున్ తవిలిపిడిన పద్మజాండఖండములీల నలరుఁ గోట

పలుమాటు గమతాధి పతిపూనిడించుమందరములభాతి సౌధములువెలయు

నిజవిహారార్థంబు నృహరియైహరిచేయు, వసతులోయనఁ గేళివనములెసఁగు

శాంబరీమత్స్యసం చారోచితాపర, శరధులక్రియ పద్మ సరసు లమరు

తే. నఖిలభవనాంతరాళ పు రాధిదేవ, తావితానంబు తత్సేవ కై చరించు

సరణిఁ జూపట్టుదురు శర త్సమయపూర్ణ, రాజవదనలు వైకుంఠ రాజధాని.

నీ. జలధివీచీవాత్యః జలిదాఁకైఁగాయని, యక్కున నందంద యలమియఁమి

ప్రామత్తియాకొత్తి రాయిడిబొందెఁగా, యనినన్నపాత్తుల నునిచియునిచి

వాపోయివాపోయి వసివాడి యాకట, బెగడెఁగాయని యుగ్గ పెట్టి పెట్టి

పెనుజీకటలుగ్రమ్ము పెఱబైటవసియించి, వెఱచెఁగాయఁపుల్ల విఱచివిఱచి

తే. మంచలక్షణముఁపుట్టుమచ్చవాఁడు, నేత్రములువిప్ప నట్టియీనైత్రుగందులు

వఱలనేతెంచెనెవ్వారివాఁడోయనుచు, విలయహరిఁ దెచ్చిపెనుతురవ్వీటినతు

.వందగిన ముఖ్యమును మేలై నదియునగు గౌరవముచేత ॥ ౧౧౨ ॥ వణకుగుబ్బలికిన్ = హిమవత్సర్వ

తమునకు. మోచి = అంటి. కనకవప్రపరివృతంబు = బంగారుకోటచేత జుట్టఁబడినది ॥ ౧౧౩ ॥

సాల = ప్రాకారముచేత. నీలవర్ణ = విష్ణుదేవుని. కూట = శిఖరములందు. సాబగు = అందము. రోహణ

నైలము = రత్న పర్వతము ॥ ౧౧౪ ॥ త్రైవిక్రమ = త్రివిక్రమ దేవునిదైన. లీలన్ = విభమున. వస

తులు = ఉనికితావులు. శాంబరీమత్స్య = మాయచేపకు—విష్ణువు అవతారమయిన చేపకు. శరధుల

క్రియన్ = సముద్రములవలె. పద్మసరసులు = తామరకొలఁతులు. శరత్సమయ పూర్ణ రాజవదనలు =

శరత్కాలపునిండుచంద్రునిజోలిన మొగములుగలవారు - శ్రీలు ॥ ౧౧౫ ॥ వీచీవాత్యన్ =

అలలమీది నుడిగాలిచేత. అక్కునన్ = తొమ్మనందు. అలమి = చేర్చి. రాయిడి = ఒరపిడి. పాత్తు

లన్ = పాత్తిగుడ్డలమీఁద. వాపోయి = ఏడ్చి. వసివాడి = మిక్కిలివాడి. పుల్లవిఱచి = పుల్లువిఱచి-

మంత్రించి. నైత్రుగందు = నెత్తురుముద్దవంటి లేతబిడ్డ ॥ ౧౧౬ ॥ తెర = తెరచీర ; మృగములను

వ. మఱియు నప్పురంబు పలు దెరలుతిరిగివచ్చుట నాభేటస్థలంబును నర్తనప్రదే
శంబునుంబోలె లెస్స వారింగలిగిగజగ్రహణసంవిధానంబును, నుజనునింబోలె
బెక్కుపట్టులంగనుపట్టి కురువింద మందిరంబును, కశ్యపమునిశ్వరుంబోలె
హరికి గిరిగుహయును, మాధవునకు నుపవనవిశేషంబును, చక్రికి శ్రీఖండ
తరుకోటరంబునునై యడరం బుడమినిడువాలుగంటితడవుమెచ్చుచుంజొచ్చి
వియచ్చరసంబాధబంధురంబు నిసర్గ శృంగారతరంగితంబు నగురాజమార్గం
బునం జనిచని ముందట నేత్రసన్నిహితజగత్త్రయంబునుంబోలె బహువి
ధజనాకీర్ణంబై యుదీర్ణవైభవంబునవర్ణింపందగి బృందారక ద్వీరదంబుచం
దంబున వలభిదారూఢో పరిభాగంబును జాంగలక్షేత్రంబునై చిత్రి యవని
కామహితంబును నాటకసంధానంబుకై వడి శుద్ధమిశ్రవిష్కంభసంభృతం
బును దధీచిశరీరంబుకరణి సురభిగోముఖావిధంబునై యొప్పు గూఢపదతల్పు
దివ్యభవనంబుదఱిసి విరసజనహృదయంబులం దగులువడని బ్రహ్మవిద్య
యుంబోలె నజహ్వప్రకారంబున సప్తకశ్యోతరంబులతిక్రమించిముందట.
సీ. నవమధాపరిఖాంబునివహముబైచుచోట, మెఱుంగులు త్తడికోటమించుచో
నిగిడియగులకెంపు నెలకట్టుగలచోట, గల్వకావిరికారు క్రమ్ముచోట ట్ర
నలరుము మొనలకట్టావులూరెడుచోట, గెలకులకొలకులు దొలకుచోట
గంధర్వగాంధర్వ గంధమింపగుచోట, గరుడకేతనములు గ్రాలుచోట

పట్టెడి సాధనవిశేషము. ఆభేటస్థలంబు = వేటాడుచోటు. నర్తన = ఆటాడునట్టి. లెస్సవారిక =
మంచిపల్లమును ; మంచిజలమును. సంవిధానంబు = కబళము ; మంచియాజ్ఞగలది. పట్టులక =
చోట్లయందు. హరి = సింహము ; విష్ణువు. మాధవుడు = వసంతుడు ; విష్ణువు. చక్రి = పాము ; విష్ణువు.
శ్రీఖండతరువు = గంధపుమాను. కోటరము = తొట్ట. నిడువాలుగంటి = నిడువును మనోజ్ఞమునైనకన్ను
లుగలది — శ్రీ. వియచ్చర సంబాధబంధురంబు = దేవతలచే ఇటుకటమై యొప్పినది. నిసర్గ = స్వ
భావముచేగలిగిన. ఉదీర్ణ = మిక్కుటమైన. ద్వీరదంబు = ఏనుగు. వలభిదారూఢో పరిభాగంబు =
ఇంద్రుడెక్కిన మీదిభాగముగలది ; ముంజూరుపట్టెమీద పొందిన మీదిభాగముగలది. జాం
గలక్షేత్రంబునై చిత్రిక = మెట్టపాలము విధమున. యవనికామహితంబు = ఓమముచేత పూజ్య
మయినది, తెరచీరచేత దొడ్డది. విష్కంభ సంభృతంబు = విష్కంభమనెడి యంగముచేత చక్క
గాభరింపబడినది ; గడ్డజూనిచే జక్కగా భరింపబడినది. సురభిగోముఖావిధంబు = మనోజ్ఞమ
యిన వజ్రాయుధపుమొనచే తొలువక బడినది, మంచివాసన ద్రవ్యములచేత అలంకరబడినది. గూఢ
పదతల్పు = శేషకాయయైన విష్ణునియొక్క. తఱిసి = సమీపించి. అజహ్వప్రకారంబునక = నాలుక
లేనిదానివలె ; కప్పవిధమున. సప్తకశ్యోతరంబులు = ఏడుతొట్టికట్లు || ౧౧౯ || నవమధా = క్రొత్త
యమ్మతేవు. పరిఖాంబునివహము = అగడ్త నీటినమూసము, పుట్టడికబంగారు. ఈగులకెంపు =

తే. బరమయోగివరేణ్యని ర్భరసమాధి, సౌఖ్యసంపదనిరపాయ సంప్రదాయ
సిద్ధిదులకించుచోట న శేషభవన, వివిధధర్మంబులావిర్భ వించుచోట. ౧౧౮
క. బహుయోజన విస్తీర్ణము, బహునారీజనయుతంబు బహువిధమహిమా
వహము నగునొక్క కేళీ, గృహమున నానందకోర కితమానసుడై. ౧౧౯
మ. కలదోకంకణ ఝంకృతంబుల మదు త్కన్యల్ సుధాబిందుపి

చ్చిలనీహారమయూఖబింబసదృశ స్విన్నాననశ్రేణి వ
ర్తిల నొయ్యెయ్యన నూప నూగు ఫణభృ త్వేంభోళిక లచ్చిని
ట్టలపుంజగ్గవబోలు మున్నోరగు ముం డాచేసి యుల్లాసియై. ౧౨౦

క. దీపించువానిఁ ద్రిభువన, దీపకుఁ డగువానిఁ జంద్ర దినకరమయవీ
క్షాపాతదళితనిజభ, క్రాపద్ధాంతప్రవాహుఁ డనఁదగువానిక. ౧౨౧

తే. నగపునురువులు మణిపూరనలినహంసి, కుస్తలగ్రాహములు నేత్రకుముదగుచియు
గలుగుతనుకా న్తికాల్పిగన్నతరుణ, తరణియునుబోనియురమురత్నంబువాని
తే. పుండరీకతపోజాతభువనపీఠ, విన్నపముసేయు నజునంస వీధి గేలు

సాచి హేమాద్రికంధరా సక్తమేఘ, మాలిక్ం బగుగగనంబుఁ బోలువాని.

తే. లలితలక్ష్మీనఖాంకుర లాలనమునఁ, గమ్రకల్తారదళగంధ శౌరవమున
నతులనై పథ్యరత్నచంద్రాతపమున, నొప్పు మీరిన నునుసేస కొప్పువాని.

తే. ఊరుయుగళంబుమీఁదఁ జెల్వారునడిమి, తానవంబునెపంబునదనుజసదన
నిర్మిత స్తంభసంభవ నిజపురాణ, పురుషహరిలీలఁ దెలిపెడు పాలుపువాని.

చింతామణి. నెలకట్టు=తొలికట్టడపునెల. కావరి = నలుపు. కట్టాపులు=మిక్కిలి శ్వాసములు.
తోలఁతు=తోనుకు. గాంధర్వగంధము=పాటవలనివాసన. క్రాలు=ప్రకాశించు. నిర్భర=పెచ్చైన.
తులకించు = ప్రకాశించు || ౧౧౮ || కోరకీత = మొలక లేత్తుచున్న || ౧౧౯ || కలదోకంకణ =
అవ్యక్త మధురములైన చేతికడియములయొక్క. మరుత్కన్యలు=దేవతాస్త్రీలు. పిచ్చిల=పేరిన.
స్విన్న=చెమటపట్టిన. ఒయ్యెయ్యనక = మెల్ల మెల్లగా. ఫణభృత్వేంభోళిక=పాముఉయ్య
లయందు - శేషశయ్యయందు. నిట్టలపుం జగ్గవక=ఎచ్చైన స్తనములజంటను. మున్నోరగు=ముం
దటి యొరగుదిండు. ముక్కాచేసి = ముందటి తట్టానించుకొని || ౧౨౦ || పీక్షాపాత = చూపు
యొక్క పాటుచేత. ఆపద్ధాంత ప్రవాహుఁడు = ఆపదలనెడి చీకట్ల వ్యాపనము గలవాఁడు ||
౧౨౧ || గ్రాహములు = మొసళ్లు. తరుణతరణి = తేలెనూర్చుడు || ౧౨౨ || అజునంసవీధిక =
బ్రహ్మయొక్క మూలపుప్రదేశమునందు. కంధరాసక్త మేఘమాలికము = మెడయందంటిన, వబ్బు
చాలుగలది || ౧౨౩ || నై పథ్య=అలంకారమువలని. చంద్రాతపమునక=వెన్నెలచేత. సేసకొప్పు=
కొండెనిగ || ౧౨౪ || తానవంబు=నూత్నత్వము. పురాణపురుష హరి = పురాతనమైన నృసిం
హుఁడు || ౧౨౫ || అభినవాయాతుక=క్రొత్తగావచ్చినవానిని. నాభివేశితబలజము=బొడ్డుపడియ

తే. అభినవాయాతుఁ దనపుత్తు నజునిఁగాంచి, సంతసంబున నాభివే శంతజలజ
ముప్పి వెలిగాయుపున్నడియొఱపునెఱపు, హాళఁదిపుట్టుంబుకటిసీమనమరువాని
తే. అడుగునడుగులఁబాడము చి హ్నంపుమీల, మేనిచిప్పలువోలె నా నానిలింప
కనకకోటిరహీరాగ్ర ఘర్షణమున, మెఱుఁగువచ్చిన నఖపక్షి మించువాని
తే. ఆద్యుఁ బ్రణవస్వరూపు వే దాంతవేద్యు, మోక్షవిద్యోపదేష్టనిర్ముక్తజనను
విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు నిత్యవర్ధిష్ణుఁ గాంచి, మ్రొక్కె నారీజనోచితంబుగధరిత్రి.
క. మ్రొక్కె వినుతించె దనమది, నెక్కిను నెగులెల్ల నేలనెలఁతుక కన్నీ
రొక్కొక్కబొట్టు మెఱుఁగుం, జెక్కుల దిగజాఱ గోరఁ జిమ్ముచు హరికి.
క. బలువ్రేగునొప్పి నిమ్రై, నిలపలికినపలుకుతన హృదయము గలఁగఁ
నలినోదరునకు విలయా, నిలయాతాయాతచలిత సీరధివోలె. ౧౭౦
న. ఇవ్విధంబున నమ్మధుచుథనుండు వసుంధరమీఁదంగల కనికరంబునం దరం
గితంబగునంతరంగంబు తదభిరక్షణంబునకభిముఖంబుగావించి యటమున్న
యకాండప్రళయం బగుపుండరీకుతపోదహనంబు దురవగాహంబును ద్రిభు
వనదాహదోహళంబునగునని విన్నపంబుచేసి డానియున్న విరించి గించి
త్సహసితాననుండై కనుంగొనుచు. ౧౭౧

సీ. శాంబరీకచ్చపే శ్వరకంఠసందీప్త, తాపింఛవల్లిమ తల్లి యనగఁ
బవనపారణపతి స్సాటికస్తంభజం భద్రీషన్మణిసాల భంజియనగ
సవనవరాహదం ధ్రావిఖనిత్రప్రోత, కనకాక్షుఘనకాల ఖండ మనగఁ
గకుబంతకరివరస్కంధసింధుద్వీప, సాంసారికాసిత హంసి యనగఁ

యందలితామర. వెలిగాయు = బయటనుమియు. ఒఱపు = అందము. హాళఁదిపుట్టుంబు = పసుపు
వన్నెవస్త్రము || ౧౬౬ || హీర = వజ్రమణులయొక్క. ఘర్షణమున = ఒరపిడిచేత || ౧౬౭ ||
|| ౧౬౮ || నెక్కిను = పాదుకొను. నెగులు = దుఃఖము || ౧౬౯ || బలువ్రేగునొప్పి = అధిక
భారమనెడివ్యాధిచేత. నలినోదరునకు = విష్ణుదేవునికి. యాతాయాతచలితము = పోకరాకలచేత
చలించినది || ౧౭౦ || మధుమథనుండు = విష్ణువు. అటమున్న = అంతకుముందే. అకాండప్రళ
యంబు = కాలముగానికాలమున నగుప్రళయము. తపోదహనంబు = తపస్సునలనియగ్ని. దురవ
గాహంబు = ఆకలింపుచేసికొనశక్యముగానిది. త్రిభువనదాహదోహలంబు = మూడలోకములను
గాల్చుటకుసమర్థమయినది. డాసి = సమీపించి || ౧౭౧ || శాంబరీకచ్చపేశ్వర = మాయతాఁచేటి
రాజుయొక్క. తాపింఛవల్లి = చీకటిప్రానిఁబట్టి. పవనపారణపతి = సర్పరాజు. జంభద్యిషన్మణి =
భండ్రసీలము. సాలభంజి = పుత్తడిబొమ్మ. సవనవరాహ = యజ్ఞవరాహమయొక్క. ఖనిత్ర =
గుద్దలిచేత. ప్రోత = గ్రుచ్చబడిన. కాలఖండము = కడుపులారనియవయవవిశేషము. కకుబంతకరి =
దిగ్గజము. సింధుద్వీప = ఏటినడిదిబ్బయందలి. అసితహంసి = నల్లఆడహంస. భూభూభృ

తే. భూరిభూభృచ్చిభోద్యన్త యూరియనఁగ, నృగుభగీరథభరతాదీన్పపభజాగ్ర
ఘటితకాలాగరుస్థాన కంబనంగఁ, దగు వసుంధరఁ గృపఁ బలుకడై త్యభేది.

శా. ఓయంభోరుహపత్రనేత్ర ! మది నీ యుద్వేగము మాను దై
తేయప్రాయన్యపాన్వవాయముల మద్దింతు భవద్భారము
బాయంద్రోయుదుఁ జేయుదుఁ సుఖులగా మద్భక్తియుక్తాత్ములఁ
మాయామానుషమూర్తి నై పాడమి నా నావిక్రమకీడలఁ. ౧౨౩

సీ. క్రూరాసిధారావి దారితద్విపకుంభ, కూటముక్తాశుక్తి గోస్తనములఁ
బటుగదాపాతని ర్భగ్నవైంఛవశిర, స్ప్రివదస్రీకుంకుమ స్థానకముల
శరలూనరథకేతు సౌవర్ణకింకిణీ, కుసుమగుచ్ఛచ్ఛటా గుంభనముల
ముసలమద్దితపదా తిసహస్ర భూషాన వీన రజఃపటీ వేల్లనముల

తే. విజయలక్ష్మికినై పథ్య విభవమొసఁగి, చటులరోషకషాయితా శయవిరోధి
యాభమథనక్రియాహేతు యుద్ధకేళిఁ, దేలి నీ కిత్తు నానంద మోలతాంగి!
వ. మత్స్రతంబులు మదీయరచితంబులు నగు నగణితాహవక్రీడనంబుల సక్రో
ధవిరోధివధంబొనరించి తదీయకంఠనాళకరాళ రుధిరధారాసారంబుల నీకుం
దాపోపశమంబాపాదించెదం బాపకారినిరసనంబునాకునవశ్యకృత్యంబగుట
యెఱుంగవే యుత్తరం బగుభవద్భారంబుతోలంగించుటయకాదు సము
త్పాదితత్రిభువనోపప్లవం బగు పుండరీకతపోదహనవిహారంబు వారించుతలం
పునున్నయది యిన్నలువ యిప్పుడిటమున్న తన్నిమిత్తంబని పనివిన్నవాఁడు

చ్చిభోద్యన్తయూరి=విస్తారమయినకొండలనెడి శిఖలుపుట్టుచున్న ఆఁడునెమలి. కాలాగరుస్థాన
కము=నల్లయగరుతోఁజేరినకుంకుమపువ్వుమొదలగువానిపూత||౧౨౨||ఉద్వేగముఁ=మనోవ్యధను.
దై తేయప్రాయ = రాక్షసులనుబోలిన. అన్యవాయములఁ = వంశములను || ౧౨౩ || అసి=కత్తి.
కూట = శిఖరమునందలి. ముక్తాశుక్తి = ముత్తెపుడెప్పలచేసిన. గోస్తనములఁ = నలువదిపూసల
హారములచేతను. పాత = పాటువలన. నిర్భగ్న = మిక్కిలిభంగమునొందిన. వైంఛవశిరస్సీవద
స్రీకుంకుమస్థానకములఁ=గుఱ్ఱములతలలందుండి కాటుచున్న నెత్తురనెడి కుంకుమపువ్వుతోడి
పరిమళచందనపు పూతలచేతను. శరలూన=బాణములచేతనఱకఁబడిన. సౌవర్ణ = బంగారు మయ
ములైన. గుంభనములఁ = కూర్పులచేతను. నవీనరజఃపటీవేల్లనములఁ=క్రోత్తధూళియనెడి జాల
రులచేతను. నై పథ్యవిభవము=అలంకారవైభవమును. చటుల=చలించెడి. రోషకషాయిత=కోపము
చేత ఎఱ్ఱవారిని. ఆశయ = మనసుగల(లేక)స్థానమయిన || ౧౨౪ || క్రీడనంబులు=ఆటలు. సక్రోధః
కోపముతోఁగూడిన. కంఠనాళ=గొంతుక్రోవులందలి. ఆసారంబులఁ = ఎడతెగనిధారలుగల
వానలచేత. ఆపాదించెదను = కలిగించెదను. పాపకారినిరసనంబు=పాపముచేయువారిని చంపుట.
ఉత్తరంబు = అధికము. సముత్పాదిత = కలుగఁజేయఁబడిన. ఉపప్లవంబు = ఉపద్రవముగలది.

ఎన్నికది నంబులనిన్నియు శుభోదర్శంబులయ్యెడునని పుడమిపడఁతి యడ
లుడిపి సగౌరవంబుగావీడుకొలిపి పరమపురుషుం డంతర్ధానంబునొందె. శతా
నందుఁడును సానందంబుగ యథాస్థానంబునకుం జనియె నిట్లు. ౧౭౫
ఆ. పుండరీకుతపము భూదేవిభారంబు, ఫలమునందఁజేయఁ దొలఁగఁద్రోయఁ
గోరి మర్త్యుడయ్యె శౌరి పరార్థమై, పురుషవరులు విక్రమి పారయుటాప్పు.

ఉన్మీ శ్రీకృష్ణావతార చరిత్రము స్తోత్ర

సీ. వసుమతీభార ని ర్వాపణోద్యుక్తుండు, వర్ధితయాదవా న్వయపయోధి
దేవకీవసుదేవ శేవధి నందమం దిరరసాలావాస పరభృతంబు
పూతనాప్రాణసం ఘాతవాతూలాహి, శకటాంగ విఘటన చటలబుద్ధి
సమనతృణావర్త సంవర్తసమవర్తి, పాతితాస్థనపాద ప ద్వయుండు
తే. వత్సహృత్సాయకం బభి వృధితబకుండు, మర్రి తాఘుండు కాళియ మానభేది
నిష్ఠురానలపారణ నైష్ఠికుండు, కృష్ణుఁ డాశ్రితలోకవ ధ్విష్టుఁ డలరు. ౧౭౭
సీ. కనుగట్టి గాంగేయ గర్భ డాఁగురుమూఁత, లాడించె వ త్సాప హరణవేళ
నాలమందలఁబోవ శైలమెత్తెడిపూన్నిఁ, గేలిమై కందుక క్రీడసలిపె
బాటించెఁగంబాల యాట రాసక్రీడ, నాభీరభీరుమ ధ్యాంకపాళి
వెలయించె యక్షాక్షవిహరణం బలకాధి రాజ కింకరశిరో రత్నరాజిఁ
తే. దన్నుబిల్లాడె నంగుష్ఠ దళితసర్ప, తనుసుదర్శననామవి ద్యాధరేంద్ర
కతిసజతరచ్చలముననగ్రజుండుదాను, నందసూనుండుబృందావనంబునందు.

నలువ = బ్రహ్మ. ఇటమున్న = ఇంతకుముందె. పనివిన్నవాడు = వచ్చినాడు. శుభోదర్శం
బులు = శుభమురాఁగలకాలములు. అడలు = దుఃఖము. ఉడిపి = మాన్ని. వీడుకొలిపి = పంపి. అంత
ర్ధానంబు = కనఁబడకపోవుటను. శతానందుడు = బ్రహ్మ ॥ ౧౭౫ ॥ విక్రమి = వికారమును.
౧౭౬ ॥ నిర్వాపణ = సశింపఁజేయుటయందు. శేవధి = నిధి. రసాల = తియ్యమామిడిచెట్టునందు.
పరభృతంబు = కోకిలము. వాతూల = గాలికి. అహి = పాము. సంవర్త = నాశమునకు. సమవర్తి =
యముఁడు. వత్సహృత్సాయకంబు = వత్ససురుని హృదయమునకు బాణము. అభివృద్ధిత = బాధ
నొందింపఁబడిన. మర్రితాఘుండు = మర్రిపంపఁబడిన అమాసురుఁడుగలవాఁడు. నిష్ఠురానలపారణనైష్ఠి
కుండు = క్రూరమయినదవానలమును భక్షించునట్టినిష్ఠుగలవాఁడు ॥ ౧౭౭ ॥ గాంగేయగర్భుఁ =
బ్రహ్మను. ఆభీరభీరు = గోపికాశ్రీలయొక్క. అంకపాళిక = కాఁగిలింతయందు. యక్షాక్షవిహ
రణంబు = కుబేరాక్షములను ఆట. అంగుష్ఠదళితసర్పతను = బొటనప్రేలితోఁబోగొట్టఁబడినపాము
దేవులుగల ॥ ౧౭౮ ॥ అమానుషంబులు = మనుష్యవిషయములుకానివి. వెన్నునకు = విష్ణునకు.
ప్రీణనంబు = తృప్తిని. మత్తకాశిని = ఉత్తమశ్రీ. తదాదేశంబునక్ = ఆయనదైనయాజ్ఞచేత.

శ్లో శ్రీరాధాదేవీ చరిత్రము. ౧౨౩

వ. ఇవిద్వంబున నమృత్యుకై టభవిరోధి మాయామానుషవిగ్రహంబునంగీకరించియు నమానుషంబు లగువిక్రమవిశేషంబులం బ్రవర్తించుచుండె నంత నటమున్న యవ్వెన్నునకు మనఃప్రీణనంబుగావింపందలంచి విరించి నిఖిల భువనమోహినియగునొక్క శక్తింబు తైం చుటయునమృత్యు కాశినితదాదేశంబున నందుమఱియిది యగు శతగోవుం డను గోపాలునకుం గూరిమిపుత్రియై పెరుగుచుండె నంత దంతావళ మరాళ శిఖావళగమనంబులగమకంబుదమ కుందొడవగుచు నిగుడునడవడులంబెడం గారి బంగారంపుమెట్టకెందమ్ములకు నెత్తురుంబొత్తుచుట్టంబులనం జూపట్టు చిగురుటడుగులును, దారలగౌరవంబునుమత్తియంబులక్రొందళుకునుచంద్రమండలంబునఖండలావణ్యంబును నేవగించు చరణనఖముకురంబులును, మకరధ్వజశరధి శాలిగర్భ గోపుచ్చ కాహళా సందర్శంబుల సౌభాగ్యంబు నావరించు చిఱుతొడలును, వలుద తనంబులు సలపందనంబులు నిద్దంపుడనంబులు తద్దయుంగలిగి కరికరాకారంబులై కరభనిభంబులై కింకదళీమృదులంబులు నైన పెందొడలును, కరటిశిరః కఠినుబును రథాంగరమాధురంధరంబును పులినఘనంబు నగు జఘనంబును, ఆవర్తవర్తులంబును నితాంతపున్నాగలతాంత కాంతంబును నతిగంభీరంబు నగు నాభిసరోవరంబును, అసితబిలేశయ బాలికంబునకు నేలికయై చలిచీమచాలునకుంబోలికయై శైవాలవల్లికిందల్లియై చెలువారు నూగారును, ఆగడపలంగడవనైచి వీచీరేఖలంబోద్రోచి కుసుమనారాచు కేశాకూళింగల జాళువాసోబనంబులఁ బ్రతిఘటించు ప్రతివీధిభాగంబులును,

శిఖావళ = నెమలి. గమకము = మనోజ్ఞత. తొడవు = ఆభరణము. బెడంగారి = అందగించి. కెందమ్ములకు = ఎఱ్ఱతామరలకు. చూపట్టు = తోచు. లావణ్యంబు = కాంతి. ఏవగించు = రోయు. ముకురంబులు = అద్దములు. మకరధ్వజశరధి = మన్మథునియమ్ములపొది. శాలిగర్భ = వరిపొట్టు. గోపుచ్చ = ఆవుతోక. కాహళ = తుతార. సందర్శంబుల = కూర్చులయొక్క. వలుదతనంబులు = లావుడనములు. సలపందనంబులు = రానురానులావుతగ్గియుండిటలు. నిద్దంపుడనములు = నునుపుడనములు. కరభనిభంబులు = చిటికెనవ్రేలి మొదటనుండిమనికట్టుదాక నుండు ఆరచేతిలోపలిపార్శ్వ భాగమును బోలినవి. మృదులంబులు = మెత్తనివి. రథాంగరమాధురంధరంబు = చక్రసంపదార్భరమునువహించినది. జఘనంబు = మడికట్టు. ఆవర్తవర్తులంబు = సుడివంటిగుండ్రడనముకలది. పున్నాగలతాంతకాంతంబు = పువ్వువంటిమనోజ్ఞతకలది. గంభీరంబు = లోతగులది. అసితబిలేశయ బాలికంబునకు = నల్లతొపుపిల్లకు. చెలువారు = అందగించు. ఆగడపల = దొంతిమబ్బులను. వీచీరేఖల = అలలచాళ్ళను. కేశాకూళి = క్రీడాసరస్సునందు. జాళువాసోబనంబుల = బంగారు మెట్లను. ప్రతిఘటించు = ఎదిరించు.

కమలకోరక కనకకలశ కరికుంభప్రముఖంబు లగు నుపమాద్రవ్యంబులకొ
న్వడంచి పచారించి పిక్కిటిల్లి పెరిగి నిక్కి కక్కసించి కవజక్కవలఁ బెక్కు
వలలం బెట్టుచుఁ జూపట్టు దోర్మూలకూలంకషంబు లగుచుచలికుచంబులును,
ప్లక్షపల్లవనల్లభంబును చపేటపుట పరిస్ఫుటంబును నగు వేదీమధ్యనిభ మ
ధ్యంబును, ఫణిఫణాఫలక భాసురంబులును తాంబూలీదళతరుణంబులునునై
నిగనిగనిపసిండితగడుం దెగడు కరమూలంబులును, కందర్పకళల చెన్నునం
బూవు టెత్తులయెత్తువ సోగతీగల బాగున బుజగలిగిన బుజంబులును, కలువ
తేకులచెలువున జోకమీరువాలారుకొనగోరులును పవడంపుఁజివురులపగిది
గల రక్తాంగుళిప్రవాళంబులునుంగలిగి నెత్తురుట్టిపడుకరతలంబులును, కంబు
బిబ్బోకావహంబునుక్రముకతరుకమనీయంబునుకోమలాంశుమత్ఫలాముకుళ
మోహనంబునగు కంధరాభోగంబును, సమ్మిశ్రవటఫలద్వయశోభాద్వైత
నిబిడం బగుచిబుకంబును, చక్కెరలధిక్కరించి తేనెలంబోనాడి చెఱకు
రసంబుల నిరసించుమధురిమనమరు నభరబంధుజీవప్రసూనంబును, మొల్లల
నుల్లసంబాడి యాణిముత్తియంబులను త్తరించి సుధాబిందువులఁ బలువరుసల
సరసంబాడుపలువరుసయు, సంధ్యారాగరంజితం బగు కళారాజరేఖ పొత్తు
వడయు నుత్తరోష్ఠపుటంబును, పరిస్ఫుటనాసికానుగంధనిశ్శ్వాసధారాధో

ప్రవళీ=కడుపువీడి మూడుముడుతలయొక్క. కమలకోరక=తామర మొగ్గ. ఉపమాద్రవ్యంబుల=
సరిపోల్చునస్తువుల. పచారించి=వ్యాపించి. పిక్కిటిల్లి=కదిసి. కక్కసించి=బాధించి. దోర్మూలకూ
లంకషంబులు = చంకలపార్శ్వముల నొరయునవి. లికుచంబులు=గజనిమ్మ (పండ్లు) ప్లక్షపల్లవ=
జువ్విచిగురులకు. వల్లభంబును = ప్రీయమయినదియు. చపేటపుట=చాచినప్రేళ్లుగల అఱచేటిలో
పలిభాగమువలె. పరిస్ఫుటంబు = ప్రకాశించునది. వేదీమధ్య=యజ్ఞ వేదిక నడిమిభాగముతోడ.
ఫణిఫలక=ఫలకవంటిపడగవలె. తాంబూలీదళ=తములపాకులయొక్క. పసిండి=బంగారు. తెగడు=
తిరస్కరించు. కరమూలంబులు=చంకలు. పూవు టెత్తుల=పువ్వులసరముల. ఎత్తునకొ = విధమున.
సోగ=నిడువైన. బుజ=వట్టువలెనము. జోక=అందము. వాలారు=వాడులైన. ప్రవాళంబులు =
చిగుళ్లు. కంబుబిబ్బోకావహంబు=శంఖమునకు అందమును కలిగించునదియు. క్రముకతరుకమనీ యం
బు=పోకప్రమాని మనోహరత్వముగలది. కోమలాంశుమత్ఫలా ముకుళ మోహనము=మృదువైన నయ
రఱి మొగ్గవలె మోహమును బుట్టించునది. కంధరాభోగంబు=మెడయొక్కవై శాల్యము. చిబుకము
=గడ్డము. పోనాడి=నిందించి. నిరసించు=తిరస్కరించు. మధురిమకొ=లింగ్యుఁ దనముచేత. బంధుజీవ
ప్రసూనంబు=మంకెనపువ్వు. ఉల్లసంబాడి=పరిహాసించి. అణి=గుండ్రదనముగల. ఉ త్తరించి=దాటి
=వారి. పలువరుసలకొ=బహువిధములయిన బావ మామ మొదలగువరుసల చేత. రంజితంబు=ఎఱ్ఱ
నైనది. కళారాజరేఖ. కళామాత్రమైనచంద్రరేఖ. పొత్తు=స్నేహము. ఉ త్తరోష్ఠపుటంబు=వైపెదవి.
సుగంధనిశ్శ్వాస ధారాధోరణినికతమర్గంబు=మంచివాసంతోడి యూర్జ్వల ప్రసరణముయొక్క

రణీ నిశితమార్గంబునుంబోని య యూర్ధ్వోష్ఠబింబఫలంబుమీడి నిమ్నభా
వంబును, సూనసాయకుదోనివిల్లును పల్లవకరవాలులాంగలాయుధంబును
సామివికసితచంపకకోరకంబును నువ్వుఁబువ్వును నవ్వుచునివ్వుటిల్లు నుల్లఱిత
నాసికాశిఖరంబును, సితమయూఖరేఖాసఖం బగు నొసలును, నింబకిసల
యంబుల కపనయంబొందించు ముక్కును, నరంటి మొక్కు మొదలియాకు
తెక్కులనెక్కునక్కెంబు సేయుచుఁ గాయజునింగిణులవంగడం బగునెలవంకి
కన్నుబొమలకొమలును, చకోరంబుల ప్రకారంబును జేరలతీరును సారసం
బులదారసంబును మీలమేలును మెఱపులయొఱపును మరుతూపుల కోపును
నుత్పలంబులయొప్పును కైరవంబులగౌరవంబును నేణనేత్రంబులవైచిత్రియు
విసూత్రితంబులుగావించి మించు శ్రవణపుటకూప పతయాళువు లగువిలోల
విలోచనంబులును, దర్పణంబుల దర్పంబును సరోజంబుల యోజయు
సుధాకలశంబుల విలసనంబును నంబురుహబింబంబులమదంబునుంబోషించి
యశేషకళాకలాపపాణింధమస్వరభాస్వరం బగు వదనవలయంబును, శ్రీకా
రంబులజోకయుఁ దొమ్మిదింటిలెక్కలయొమ్మికయు మోదుగువిరులసిరులు
ను బోసరించి వాసివడయు శ్రుతిశమ్మలికలును, నిష్కలంకంబులై నిబి
డంబులై నిద్దంబులై నీరంద్రంబులై నీలంపుగుంపులసాంపు లామతించు మం
చినెఱికురులునుం గలిగి వలరాజునై త్తపలకతళుకునం గనుపట్టువీచుననేపారి
యాపారిజాతామోదమేదుర విలాసంబుల భాసీలై వెండియు. ౧౭౯

౩. వివిధయువతికోటి వేమఱు సృజించి, యవ్వధూటిఁ జేయ నజుఁడు తలఁచి
కేలుదోయిగడగఁగ వ్రేళుల తుదనంటు, జలకణంబులే మొ సతినఖాళి. ౧౮౦

అడ్డములేని చుఱుకుగలదారి. పోని=వంటి. బింబఫలంబు=దొండపండు. నిమ్న భావంబు=పల్లము.
దోనివిల్లు=అల్పధనుస్సు. పల్లవకరవాలు=మన్మథునియొక్క. సామి=సగము. చంపకకోరకంబు =
సంవెఁగమొగ్గ. ఉల్లక్షిత=మీఁదికినిక్కిన. నాసికాశిఖరంబు = ముక్కుమొన. సఖము=మిత్రము.
ఎక్కునక్కెంబు=పరిహాసము. వంగడంబు=వంశము. తారసంబు=తలపడుట అతిశయము. ఒఱ
పు=అందము. కోపు=విధము. విసూత్రితంబులు=సూత్రములేనివి. పతయాళువులు=పడునట్టి స్వభా
వముకలవి. విలోల=మిక్కిలి చలించెడి. ఒజ=విధము. విలసనము=ప్రకాశము. పాణింధమ=హిం
దుతిత్రి. అంబురుహబింబంబుల = చంద్రబింబముల. జోక=విధము. ఒమ్మిక=ఇమిడిక. పోస
రించి = బలిసి. శ్రుతిశమ్మలికలు = చెవులనెడి చక్కిలములు. నిబిడంబులు=నిండుకొన్నవి. నిద్దం
బులు=మెఱుంగగలవి. నీరంద్రంబులు=సందులేనివి. సాంపులు=అందములు. ఆమతించు = పూజిం
చునట్టి. నెఱి=వంకరగల. వలరాజునై త్త పలకతళుకునం = మన్మథుని సొగటాలాడుపలకయొక్క
ప్రకాశముచేత. ఏపారి=అతిశయించి, ఆమోదమేదుర = పరిమళాతి శయముయొక్క. || ౧౭౯ ||

తే. అంబుజాననపెందొడ లరఁటులగుట, దానఁగలిగిన లావణ్య సూనభరము
వలనిపై తేకులొకరెండు వ్రాలి బోర, గిలఁబడినరీతి మీఁగాళ్లు లలరు సతికి.

క. మదిరాక్షిజంఘ లంగజు, గదలగు నూహింపఁ గావు కాహళులైన
న్నదుకువడక గీపెట్టక, పదనుదివిసి రాగిదేటి పలుకకయున్నే. ౧౨౭

తే. కరికరంబులు త్వగ్గోషకల్మషంబు, నవనయింపంగ సతియూరు లై పొడమియుఁ
బుష్కరంబులతగులంబుఁబూనెచరణ, దంభమునబూర్వవాసనతలఁగుటెట్లు
తే. బిసరుహాననకటిసీమ పృథివియగుట

నిక్క మటుగాకయున్నఁ బై నెలవుకొనునె

కాంచియును మధ్యమాయయుఁ గమ్రనాభి

లక్ష్మియును ద్వారవతియు సలక్షణముగ.

౧౨౮

తే. సకియనాభి యముననుండి జవ్వనంపు, బాలకృష్ణుండువెడలింప బయలుపడిన
కాలియఫణింద్రుఁడేమొ రోమాళిమధ్య, విష్ణుపదముననఁగినవిధముగలిగె

ఉ. మానవతీలలామతను మధ్యమర్మగజవైరి కుల్కి త

ద్యానమరున్మదావళము యశావనపుంబొదరిల్లు దూఱఁగాఁ

గానఁగవచ్చు కుంభములు గావుగదా కుచకుంభయుగ్మకం

జానటులై న వల్లభన ఖాంకుశరేఖలుగల్గి మీటగున్.

౧౨౯

తే. వఱలులావణ్యవారిధి వలననిగుడు, వీచిలతికలుకాఁబోలు వెలఁదికేలు

విపులకంకణమంగుళీవిద్రుమంబు, మత్స్యరేఖాంకితమునగుమహిమకలిమి.

తే. ముదితకరమూలములయొప్పు ముచ్చిలించి

యీకయుండిననొక్క నా శీకభవుఁడు

ఫణిగణంబులఁ దదోగ పద్మరాగ.

యోగమున తాలు మోపించు చున్నవాఁడు.

౧౩౦

౧౨౦ || సూనభరము = పూగుత్తి || ౧౨౧ || ౧౨౨ || త్వగ్గోష కల్మషంబు = తోలువలని దోష
మయినముటికిని. పుష్కరంబులు = తామరలు ; తొండపుఁగొనలు. తగులంబు = ఆసక్తిని సుబం
ధమును. దంభమునక = నెపముచేత. తలఁగుట = తొలఁగించుట || ౧౨౩ || కాంచి = మొలనూలు;
ఒకపట్టణము. మాయ = ఇంద్రజాలము — లేమి, ఒకపట్టణము. ద్వారవతి = ద్వారములుగలది; ఒక
పట్టణము || ౧౨౪ || రోమాళి = నూఁగారు. విష్ణుపదమునక = విష్ణుని పాదమునందు ; ఆకాశము
నందు || ౧౨౫ || ఉలికి = భయపడి. మరున్మదా వళము = దేవతలయొనుఁగు || ౧౨౬ || కంకణము =
నీటిబొట్టు ; ముంజేతికడియము. విద్రుమంబు = చిగురు; పగడము. మత్స్యరేఖ = చేపరేఖ ; చేపల

ఆ. కంబుపాణి తనకుఁ గాంతుండుగాఁగల్గు, తెఱఁగి కంఠకంబు నింతిదాల్చె
 నొక్కొక్కయొప్పుగాదె యుత్తమసతులకుఁ, బతులుపూనినట్టి వ్రతముదాల్చు.
 తే. సోమబింబాస్యదశనవా సోమతల్లి, యొప్పు చంద్రిక నెఱుదాలు గుప్పళించి
 జిలుగుఁబలుచనివాసావి శేషములకు, జెన్నొసగుగాదెయెటువంటికన్నెకిలిమి
 తే. అలరుఁదేనియ నానిచి మొలకగట్టి, శర్కరాబీజములు సుధాశాదభూమి
 భానజాఁడువిత్త మొలచిన పైరుపేర, వెదవిలాసంబుపూఁబోడి వెదవిపదవి
 తే. దాడిమీబీజరాజికెందళుకు మొల్ల, మొగ్గలపిసాళమునుముత్య ములసుపాణి
 తమ్మిపువ్వింటఁగొలుపున్న నెమ్మివడయు, దంతురాలకనుస్మిగ్ధదంతపక్షి.
 తే. క్షీరకంఠంబులనిబ్రహ్మవారువముల, గెంటసంబాడునడగల్గు కిసలయోష్ఠి
 సుస్వరము లెక్కగనునోటుసూపినిత్య, పల్లవగ్రాహిపాండిత్య పరభృతములు.
 క. వదనారవిందదళమున, మృదుగతి జను మందహాస మిషచంద్రిక ల
 మృదదంతావళగమనకు, సుదధిశయనదృక్పకోర యుగహర్షదముల్. [ము
 తే. యువమనోజాంగలక్షేత్రము త్తరించి, గరుసువడదున్న మదనలాంగలికుహల
 కామినీమణిముక్కుటుగాకియున్న, నాసికాభరణపుఁగట్టు నాటునోటు.
 క. బిసరుహరజమునఁ బైకం, దుసిమిన దగదగ వెలుంగు నుడురాజాక్రియఁ
 బిసరుహపాణిముఖాంబుజ, మనమాయుఁగసౌధకంభ మైజృంభించుఁ. ౧౯౬
 క. ఆవృత్తోర్ధ్వలులితరా, జీవములకుమరుపతాక జీవంబులకుఁ
 జీవజీవంబుల కా, జీవంబులు చెలువకన్ను సిరులమెఱుంగుల్. ౧౯౭
 తే. వాసుదేవాదినవశక్తి వైభవంబు, రుక్మిణీసత్యభామల రూపరేఖద్రవమరు.
 యిది యెవహియించుననన్వయిడినపదునొ, కొంటిలెక్కనఁగనుబొమ్మలువి

చాలు || ౧౮౭ || ౧౮౮ || కంబుపాణి=విష్ణువు || ౧౮౯ || దశనవాసో మతల్లి=మేలిమైన పెదవి.
 చంద్రిక=వెన్నెల; కుసుంబావర్ణము. గుప్పళించి=వ్యాపింపఁజేసి. జిలుగు=నూత్నమైన. వాసో
 విశేషములకుఁ = వస్త్ర విశేషములకు. కన్నె కలిమి=నూతనసంపద || ౧౯౦ || శాదభూమి=అడు
 సుసేల. వెద=విత్తనా లుజడ్డిగమునందు దిగవిడుచుట || ౧౯౧ || కెందళుకు=ఎఱ్ఱని మెఱపు. పిసా
 శము=వికాసము. సుపాణి=స్వచ్ఛమయిన మెఱుంగునీరు. దంతురాలక = నొక్కుల పొడివెండ్రు
 కలుగలది || ౧౯౨ || గెంటసము=పరివోసము. ఓటు=ఓటమి=అపజయము. పల్లవగ్రాహి=చిగుళ్ల
 నుగ్రహించునది; విటులనుగ్రహించునది. పాండిత్య=నేర్పుగల. పరభృతములు = కోకిలములు ||
 ౧౯౩ || ౧౯౪ || జాంగలక్షేత్రము = బీటిపొలము. గరుసు=మేర మెత్తని. నాటునోటు = నా
 టునా || ౧౯౫ || రజమునక=పుష్పాడిచేత. ఉసిమినక=తోమి కడిగివేయఁగా. జృంభించుఁ =
 విజృంభించును || ౧౯౬ || లులిత=చలింపఁజేయఁబడిన. మరుపతాక జీవంబులకుఁ = మత్స్యముల
 కును, జీవజీవంబులకుఁ = చకోరములకును || ౧౯౭ || నవశక్తులు—ఇచ్చాశక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియా

చ. పడతిముఖాంశునిష్కములు భాసురవర్ణ లలాటపత్రకం

బిడి ఋణలీలగైకొనియె నిందుడు నద్దము సాక్షిగాఁగ నె
న్నఁడొ జలజాత మప్య జత నంబుగఁ దీర్పనిబల్చి నొక్కొ పే
రడునున నీట నెండ నిల నాఁగిన దూఁగిన నోర్పుచుండుటల్. ౧౯౯

తే. సితకరశ్రీబయోహ శ్రీనిజేయు, కాంత మొగమనిశ్రుతిపుటీ కై తవమున
నలువప్రాసినశ్రీకార ములయుగంబు, నర్ణనాతీతరుచిమించు కర్ణయుగళి.

సీ. ముఖ మంబురుహమని ముమ్మరంబుగ నప్ప శించుతేనియదిండిలెంకలనఁగ
నాననచంద్రుని యంకకర్ణమ మొక కడకోసరించిన పొడవనఁగ
నధరసుధాపూరి తాస్యహేమకలశి మూసిన నీలంపు మూకుడనఁగ
వదనపద్మనిధిపై వ్రాలినయువమనో మోహంధకారస మూహమనఁగఁ

ఆ. గఱకుఁదనముఁజాలఁ దఱచుఁదనంబును, నెరులసిరులుగలిగి విరులపేరి
కీర్తిబుగులుకొనఁగఁ గిసలయాధరగొప్ప, కొప్పు కప్పమీటి యొప్పటొప్ప.

క. వలరాజుకేలివారు, బలకయుబలె నలరు వేణి పాణింధమమై
లలితాంగివెన్నుపట్టియ, ధళధళమనుకుందనంపుఁ దగడుఁ దెగడుఁ. ౨౦౨

శా. ఈ ధారణ భవనైకమోహనకళా హేలావిలాసంబులక
రాధాసన్యక ధన్యకాంతిఁ దనరా రణ దద్వశాశారతిక
గోధుగ్బలకదివ్యమూర్తి యగుశ్రీ గోవిందుఁ డంభోజిని
మాధుర్యంబున కగ్గలించు నళిస మ్రాడాకృతిం గైకొనుక. ౨౦౩

క. ఆ రాధామాధవులకుఁ, గోరిగ లన్యోన్యహృదయ కోటరముల నం
కూరితములయ్యె దినముఖ, వారిజగర్భముల నుబ్బ వాసనలక్రియక.

శక్తి, ఉత్సాహశక్తి, ప్రభుశక్తి, మంత్రశక్తి, సత్వశక్తి, రజశ్శక్తి, తమశ్శక్తి || ౧౯౦ || నిష్కములు = వర
హాలు. పత్రకంబు = పత్రము. ఆఁగినక = అడ్డగించినను. తూఁగినక = ఊఁగినను || ౧౯౯ || ౨౦౦ ||
ముమ్మరంబునక = అధికముగ. అప్పశించు = కప్పనట్టి. తేనియదిండిలెంకలు = తుమ్మెదబంటు.
ఓసరించిన = తొలగించిన. పొడవు = ఆకృతి. హేమకలశి = బంగారుకలశము. విరులపేరికీర్తి =
పువ్వులనెడి కీర్తి. బుగులుకొనఁగక = వ్యాపింపఁగా || ౨౦౧ || వాలుక = కత్తియు. పలకయుక =
కేడమును. పాణింధమమై = చీకటియై. తెగడుక = తిరస్కరించును || ౨౦౨ || ఈ ధారణ =
ఈవిధమున. హేలా = బయ్యారముగల. గోధుగ్బలక దివ్యమూర్తి = గొల్లపిల్ల కాయయొక్క అప్రా
కృతమయిన యాకారముగల వాడు. అంభోజిని = తామరయొక్క. అగ్గలించు = ఉత్సహించు.
అళిసమ్రాట్ = తుమ్మెదరాజుయొక్క || ౨౦౩ || కోటరములక = తొట్టలయందను. అంకూరిత

౧౦. చాణక్యప్రథితప్రభావ సుషమా సర్వస్వపుష్పాస్త్ర శ్రీ
వాణీ నిత్యనివాస నేత్ర ముఖ సేవా సానధానాఖిల
క్షీణీనాథచమూపనందనభుజా కోదండలంకారి య
క్షీణోదర్క జితార్క సూన్యతలతా శృంగారచైత్రాగమా ! ౨౦౧
౧౧. సకలాస్థానసరోవర, నికరమరాళాయమాన నిజకీర్తివిభా
ముకురప్రతిఫలితదయా, సుకృతవితరణప్రతాప శుభముఖ్యగుణా! ౨౦౨
- హాలిని. వితరణరణదత్తా వేదపద్యాసపత్నా
చతురమతివిశేషా సారసంగీతపోషా
క్రతుభుగధిపభోగా కావ్యదత్తానురాగా
ప్రతిభయభుజగర్వా భక్తికాభ్యాస శర్వా ! ౨౦౩
- గద్యము. ఇది శ్రీ పరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాకపరిచిత సరసకవితా
సనాథ రామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన పాండురంగ మాహాత్మ్యం బను
పరమభాగవతచరిత్రంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

ములు = మొలక లెత్తినవి. దినముఖ = ప్రాతఃకాలమునందు || ౨౦౪ || ప్రథిత = ప్రసిద్ధమయిన
సుషమాసర్వస్వ = మనోజ్ఞతయొక్క సమస్తమునుగల. భుజాకోదండ లంకారి = చేత విల్లుపట్టు
టయందు శ్రీరాముడా. అక్షీణోదర్క = తక్కువకాని భవిష్యత్ఫలములుగలవాడా. జితార్క =
(తేజస్సుచేత) జయింపఁబడినసూర్యుడుగలవాడా. చైత్రాగమా = వసంతుడా || ౨౦౧ || ౨౦౨ ||
సపత్న = సమానపత్నముగలవాడా. క్రతుభుగధిప = దేవేంద్రునియొక్క. ప్రతిభయ = శత్రు
వులను వెఱపునుగలుగఁజేసెడి. భక్తికాభ్యాసశర్వా = సేవకాభ్యాసమునందుశివుడా || ౨౦౩ ||

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీద్యుతిసువర్ణరేఖా, విద్యోతిత సదన నికష విద్వదనీక
ప్రద్యోతన సుతగుణశత, వేద్యా రామానుజేంద్ర వేదాద్రీశా! ౧
- వ. ఆకర్ణింపు మా నిలింపనదీకిరీటుండు హాటకగర్భసంభవునితో నిట్లనియె. అట్లు
దినదినప్రవర్ధమానం బగు ననురాగంబుచిగురుంగొమ్మనుంజేగయై కొన
సాగుచునికిం దనికి రాధ మాధవుం దనకు నధినాథుంగాఁ గోరి గోవర్ధనా
చలనమీపవర్తి యగు ఋణవిమోచనతీర్థంబునం దపంబు సేయం గడంగి. ౨
- సీ. నవలక్ష్మిందోడిమ యొత్తిన గంటగిలుమ స్తకంబెట్టులోరెచ్చినో కఱకుజడలు
కస్తూరితిలకంబు గాలివాతిననేర్చు, నొస లెట్లు ననిచెనో భసితమునకు
వజ్రాలనూలు నో ర్వని కటితటి యెట్లు, తాళెనో పటుదర్భ దామకాంచి
జిలుగుదువ్వలు వింత బెళకినగరుదాల్చు, తనుపెట్టులోరెచ్చినో ధాతువస్త్ర
తే. భరణమునకంచుజనములచ్చెరువునొందఁ, గొమ్మగావిచ్చెదపమట్టికూరనిష్ఠ
కడలికంపిం చుక్రియజగంబడలివణకఁ, దత్సమయజాతహేమంతతరుణవాత్య. ౩
- శా. తత్తాదృజ్ఞదజ్ఞంభమాణతరుణీ తారుణ్యసంపద్దశా
ప్రోత్తుంగస్తననిస్తు లోష్ణకవచంబుల్ పూనఁగా నోఁచుటల్

లఘుటీక. — విద్యోతిత = ప్రకాశింపఁజేయఁబడిన. నికష = సానతాయియైన. అనీక = సమూహము గల. ప్రద్యోతన = సూర్యుఁడా - విద్వాంసుల యొరయికచేత త్వష్టచేత సానపెట్టఁబడిన సూర్యుని వలెఁ బ్రకాశించువాఁడా ॥ ౧ ॥ నిలింపనదీకిరీటుండు = శివుఁడు. హాటకగర్భ సంభవునితో = నారదునితో. చేగ = చేవ. తనికి = ప్రకాశించి ॥ ౨ ॥ నవలక్ష్మిందోడిమ యొత్తినకో = పువ్వుల క్రొత్తలోడిమ యొత్తుకొనినను. కంటగిలు = నొచ్చుకొను. ఏర్చు = మండు. ననిచెనో = అనురాగము నొందెనో. నూలు = మొలనూలు. దర్భదామకాంచి = దర్భత్రాటి మొలనూలు. జిలుగుదువ్వలువ = సన్ననికట్టుకోక. ఇంతబెళకినకో = కొంచెము ఒరసికొన్నను. గరుదాల్చు = గగుర్పాటునొందు. ధాతువస్త్రభరణమునకు = కావీకోక కట్టుకొనుటకు. కొమ్మ = శ్రీ - రాధ. అదలి = శోకించి. తరుణవాత్య = చక్కగా సుడిసిపీచునట్టి గాలిచేత ॥ ౩ ॥ తాదృజ్ఞదజ్ఞంభమాణ = దాని నంటి మదముచేత విజృంభించుచున్న. ప్రోత్తుంగ = మిక్కిలి యున్నతములైన. భోగలక్షణ =

చీత్రానందముగల్గు భోగులకు ని స్త్రింశోగ్రసంపాతమై

యత్తాలంబగు సీతుకందున కరం బుద్వేగ మొందింపగఁ.

౪

తే. చంద్రబింబాస్యకుచలై ల జన్మభూమి, గానరాహుపుణబోలె న క్క డిదిచలికి
నించుకంతయుఁగంపింపదివముకొనుచు, ముజ్జగంబులుపచరింపమూ లెట్టిక.

తే. పారదంబునఁదోచిన పసిడితీగ, పగిది రాజిలై రాధ చం పకనువర్ణ
వర్ణమగుమేను కుముదధ వళతుపార, పటలకంచుక వేల్లన ఘటనకలిమి. ౬

తే. నవ్యకాలాగరూద్వర్త నములసతుల, చన్నుగొండల నుష్ణాగ్ని సంభవించె
మతిసమగ్రులుధూమానుమానకలన, నగ్ని సాధింతుర చలంబులందు నెపుడు.

తే. సురలు కళ తెల్లఁగ్రోలిన సోముతనువు, కిష్కరముకువ్వరించినగనక క్రోలి
పువ్వుఁ దేనియచనినయంభోరుహంబొ, యనగమంచికిబ్రహ్మాండ మగ లె
క. అగలుం గుంకుమపువ్వును, దొగదంజేలలును సీతుఁ ద్రోవంగల వే బ్రలిని
పొగ లేని ముర్మురంబులు, మగువలపాలిండ్లు భోగ మహనీయంబుల్. ౯

క. పైనిగుడు మంచు తువ్వర, వానలచేఁ దడిసి కమల వనలక్ష్మి హరి
ధ్యాననిమిలితలోచన, యా నల రాధావధూటి కనుగలమయ్యెన్. ౧౦

తే. కాలుఁ గాలును గేలును గేలు మోవి, మోవియును దార్పిభోగిసమూహమమరె
నూహ సేయంగ భోగిసమూహమునకుఁ, బొసఁగ మనకంపుఁ బెనఁకువ లెనఁగు

క. శ్యామలకాలాగురునవ, ధూమమెదకునుఖ మొనర్పఁదోరపుఁగన్నుల్ గాదె
వేమొ గుచుకరణి సౌధ, స్తామ మమరెఁ గప్పఁబడిన సోరణగండ్లన్. ౧౧

క. అంత వసంతము జితహే, మంతము దీపించె మత్త మధుకరకలభా
క్రాంత మురుపువ్వరసవే, శంతముసకలద్రువుల బి సాళముచేలగఁ. ౧౨

భోగపురుషులకు; సర్వములకు. ని స్త్రింశోగ్రసంపాత = క త్తియొక్క భయంకరమైనపాటు. ఉత్తాలము = అధికము. సీతుకందున = చలికాలము. ఉద్వేగము = భయమును || ౪ || కడిది = అసాధ్యమయిన. ఇవము కొనుచున్ = చలిగొనుచు || ౫ || పారదంబునన్ = పాదరసమునందు. కుముద ధవళ = తెల్లగలువ తెలుపుగల. తుపారపటల = మంచు సమూహమనెడి. కంచుక = కవచముయొక్క. వేల్లన = చుట్టుకొనుటతోడ. ఘటన = కూడిక. కలిమిన్ = కలుగుట చేత || ౬ || ఉద్వర్తనము = నలఁగు || ౭ || క్రోలి = త్రొగి. అగలెన్ = భేదిల్లెను || ౮ || అగలు = అగరు. చేలలు = వస్త్రములు. ముర్మురంబులు = కుమ్మలు. || ౯ || అనుగలము = అనుకూలము || ౧౦ || మనకంపుఁ బెనఁకువలు = సంభోగమునందలి యిచ్చచేఁ బెనఁగులాడుటలు || ౧౧ || శ్యామల = చామనిచాయగల. తోరపు = విశాలములయిన. సోరణగండ్లన్ = కిటికీలచేత || ౧౨ || జితహే మంతము = గెలువఁబడిన హేమంతముతువుగలది. మత్తమధుకర కలభాక్రాంతము = మత్తుగొన్న కొదమ తుమ్మెదలచేత ఆక్రమింపఁబడినది. ఉరుపువ్వరస వేళంతము = అధికమయిన పూఁదేసె

ఉ. కెంజిగురాకుడాలు దుల కించిన ధాతుపటంబుచాయఁ జే
యం జదుకెక్కుపుప్పొడుల నంటిన తేలులు భూతిభృజ్జటా
పుంజముఁ బోలఁగా వివిన భూములలో మధులక్ష్మి పొల్చె నీ
లాంజనవర్ణుఁ గోరి తప మట్లానరించు మృగాక్షికై వడిక్. ౧౪

క. ఆవిర్భవించె నీల, గ్రీవాళికీలికీల కేవలసఖమై
పూవులకాచుడివోవం, గా వేసవి హాసవిపుల ఖరకరమగుచుక్. ౧౫

వ. అప్పు డప్పటుగభన్తి హన్తియుంబోలె పద్మినీ ప్రమోదావహ కరప్రచా
రుండై, దవదహనంబు కురు మహీవిభండునుం బోలె స్వగోత్ర నిర్భేదన
నిపుణంబై, మల్లియలపెల్లు కన్నడకవితావితానంబునుంబోలె షట్పదవృత్త
విలాసభాసురంబై, సరసులుసరసులుంబోలె వనితావిహారమహనీయంబులై
రహివహించె. అంచలంచలం జంచలాచపలంబులును విపులంబులునగు పడ
మటిపవనంబులు పొరుగులయుపవనంబులం బెరుగు కరువలిచారువంబులకు
గమనాధ్యయనగురువులుంబోలె వడిమెఱసి నుడిసి యనితయగు వసుధఁ
గాడి నెఱియలువాఱినం దదుదరవిస్ఫురితాంత్రలతామతల్లికల పెల్లునం
బాతాళవ్యాళంబులు గానవచ్చె. పెచ్చువెరుగు ఖరకరకరనిపాతంబుల

పడియలుగలది. సకలద్రువులక్ = అన్ని వృక్షములందును. పిసాళము = వికాసము. చెలఁగక్ =
అతిశయింపఁగా ॥ ౧౩ ॥ డాలు = కాంతి. తులకించిన ధాతుపటంబు చాయక్ = ప్రకాశించిన
కావితోకచాయను. చదుకెక్కు = బురదలుదేలునట్టి. భూతిభృజ్జటాపుంజముక్ = భస్మమును
భరించుచున్న జడలసమూహమును. మధులక్ష్మి = వసంతముతునంపద. నీలాంజనవర్ణుక్ = నల్ల
కాటుక వన్నెగలవానిని-కృష్ణుని ॥ ౧౪ ॥ నీలగ్రీవాళికీలికీల కేవలసఖము = శివునినొసటియన్ని
బావుల ముఖ్యమిత్రము. పూవులకారు=వసంతముతువు. ఉడివోవఁగక్ = ఉడిగిపోఁగా. వేసవి=
గ్రీష్మముతువు. హాసవిపుల ఖరకరము=తేజరిల్లుటచే అతిశయించిన సూర్యుఁడుగలది ॥ ౧౫ ॥ పటుగ
భన్తి = సూర్యుడు. పద్మినీప్రమోదావహ కరప్రచారుడు = తామరతీగకు పంఛోషమును
కలుగఁజేయుచున్న కిరణములవ్యాపనముగలవాఁడు. కురుమహీవిభండు=దుర్భిధనుఁడు. స్వగోత్ర
నిర్భేదననిపుణము = తనవంశమునుభేదించుటయందు సమర్థము; తనదైన పరవ్రతమునుభేదించుట
యందు సమర్థము. షట్పదవృత్తవిలాసభాసురంబు = షట్పదము అనెడివృత్తముయొక్క ప్రకాశ
ముచేత ప్రకాశించునది; తుమ్మెదలయునికెవలనివిలాసముచేత ప్రకాశించునది. సరసులు = కొల
కులు. రహిక్ = బాగును. అంచలంచలంప్రతిపార్శ్వమునందును. చంచలాచపలంబులు =
మెఱపులవలెఁజలించునవి. కరువలిచారువంబులు = జింకలు. అశిత = నల్లనిది. కాడి = నాటి.
నెఱియ = పగులు. తదుదర = వానిలోపలిభాగమనెడికడుపులోని. విస్ఫురితం = ప్రకాశించునట్టి.
అంత్రలతా = ప్రేంగులతెగెలయొక్క. మతల్లికల = శ్రేష్ఠముల. పెల్లునక్ = అతిశయముచేత.

నాత స్తంబు లగు నెలవులం దొరగిపరగువెలదివెన్నెల నీర్వట్టు వెన్నెల పిట్టలు పొట్టలునిండ నాస్వాదించె. రక్కెసజవ్వనులు మవ్వంపుమచ్చికల నిచ్చలుఁగ్రీడింప నా ప్రీడావతుల యతులనాభీవివరంబుల నింకినవియుం బోలె నమలయుదకంబులింకె. విచికిలమాలికాలంకృతమాళిభాగులును నా రంజితధాతుపటల పరభాగులు నగుభోగులబాగున గ్రుడ్డుమోచు నెఱచీ మలచాలు చెమ్మయిమ్ములం గ్రుమ్మరందొడంగె. వ్యావహారికసత్యత్వంబు ప్రకటించు ప్రపంచంబుచేత వంచితులగు నెఱుకలేని కరటులకరణి హరిణం బులుమరీచికావీచికాపానవివశంబులై దిశలఁబరిభ్రమించె. ముంచుకొనుసం పెఁగల సౌరభంబునకుం దాళని రోలంబంబులలీల వియోగిలోకంబులు విషయవిముఖంబులయ్యె. ఇసుక మెదువునెలవులం బన్నిన పసుపుటాకుం జప్పరంబులలోనం గుప్పళించిన కప్పరంబుతోడి కురు వేరుపరిమళంబులును జాణిమిలవలపును. వట్టివేళ్ల వాసనలుం గల ప్రపాపాలికాపఘన వర్జితంబు లగు కలశోదకంబులుగ్రోలి నేదదేఱి తెరువదులు తాలవృంతానిలంబుల బలుపుకొలిపి మున్ను పరిక్షీణంబు లగు ప్రాణపవనంబులం బోసరింపం జే సిరి తత్కాలంబున.

౧౬

క. ఆ పద్మిని దినరకర,తాపమునకు నోర్చిఘోర తప మొనరించె

శ్రీపతియడుగులగొడుగుల, ప్రా పొదవినవారిఁ దాప భర మేలంటుక. ౧౭
తే. ఇట్టు లత్యుగ్ర మగుగ్రీష్మ మేసరేఁగి, కాలవశమునఁదనుఁదాన దీలుపడియెఁ బెచ్చు వెరుగెట్టిదియు హెచ్చు పేర్చుటెల్ల, స్రగ్గుటకెయనిలోకోక్తి చాటుగాదె.

వ్యాళంబులు = పాములు. ఖరకరకరనిపాతంబునక = నూర్చునికరణములపాటుచేత. ఆత స్తంబులు = అంతట తపింపఁజేయఁబడినవి. వెలది = స్వచ్ఛమయిన. నీర్వట్టుపెన్నెలపిట్టలు = దప్పిగొన్నచ కోరపక్షులు. ఆస్వాదించెక = త్రాగెను. రక్కెసజవ్వనులు = మయసుగలరాక్షసశ్రీలు. మవ్వంపుమచ్చికలక = కోమలములైన యాసక్తులచేత. ప్రీడావతి = సిగ్గుగలది—ఆఁడుది. నాభివివరంబులక = బొడ్డుబొక్కలయందు. విచికిల = మల్లెపువ్వులయొక్క. ఆరంజిత = అంతటను ఎఱ్ఱ వాఱిన. బాగునక = విధమున. చెమ్మయిమ్ములక = తడితావులందు. కఱటులకరణిక = మూఢులవిధమున. మరీచికా వీచికాపానవివశంబులు = ఎండమావులయలలను త్రొక్కుటకై సోలి నవి. మెదువు = మెత్తని. గుప్పళించిన = నిండించిన. వలపు = వాసన. ప్రపాపాలికాపఘన వర్జితంబులు = చలిపందిరులనుండు పడుచులదేహములనుండి విడువఁబడినవి నేద = బడలిక. బలుపు కొలిపి = బలముకలుగఁజేసి. పోసరింపక = బలియ ॥ ౧౬ ॥ పద్మిని = పద్మినీబాతిశ్రీ; తామరతీగ ॥ ౧౭ ॥ ఏసరేఁగి = మిక్కిలివిజృంభించి. దీలుపడియెక = బలముతగ్గినదాయెను. పేర్చుట = అతిశయించుట. స్రగ్గుటక = తగ్గుటక ॥ ౧౮ ॥ కోల్కాను = వర్ధిల్లు. కైపు = విజృంభణము.

క. దీప మణగఁ జీకటియును, గోపముడుగ శాంతిగుణముఁగోల్కొనుక్రియ సౌ
 టోపోద్భట మగు వేసవి, కైపు సడిలఁ దోచె గారు కాలము దశమై ౧౯
 క. ఆకాశతత్త్వతనుఁ డగు, కాకోలగ్రీవు కంఠ కాళిమ యనఁగాఁ
 గోకిలసీలము జలధర, పాకము పర్యాయవృద్ధిఁ బ్రబలఁదొడంగె. ౨౦
 నీ. ధతుధతుక్కుననింగి దాటించెబలుమాను, నీరాళ్లగొందిఁగన్నియమెఱుంగు
 పౌలస్త్యపవనసం పాతజాతప్రీతి, నివిరిన మౌక్తికుల కెలమి వచ్చెఁ
 బ్రథమోదబిందుసం భారంబు మందునూ నియయయ్యెఁ బగిలిన నేలమేని
 కుఱుముమంతురసానియునుబోలెఁగనుపించెదోరంపుమణులవిదూరభూమిఁ
 తే. గెరలిసకిలించెషణ్ముఖమణువమాపు, పరిమళము చూచెఁగరిశుష్కపల్వలంబు
 గడిమిచిగిరించెగ్రాజవంగడముననిచె, నఖిలహితమైనమేఘోదయంబునందు
 తే. కారుచిచ్చునభృగురాముకారణమునఁ, బెటిలినిర్వంశమైన భూభృత్కులంబు
 త్జేత్రముల వంశవృద్ధి రా జిల్లె మఱియు, జలధరోదయవిప్రప్రసాదలబ్ధి ౨౨
 తే. ప్రబలువడగండ్లునిస్సగోపములుజంబు, ఫలములునుబొల్చెఁబచ్చి పట్టులందు
 వనధిరీరానఁ దెరలు న వ్యణులనెల్ల, నంబుదంబులు వెలిగ్రాసెనటుగకనఁగ
 తే. మోవిచెలువంబుగేదంగిపూవుతేకు, సోయగమునూఁపుకన్నుల పాబగుజికుర
 బర్హిబర్హప్రభయుఁ జూపి ప్రతిఘటించె, నంబుధరకాలసౌభాగ్యమంబుజాక్షి

సడిలక = సశృంగా—తగ్గఁగా. కారుకాలము = వాన కాలము || ౧౯ || కాళిమ = నల్లఁదనము.
 జలధర = మేఘములయొక్క. పర్యాయవృద్ధి = క్రమముగా నగునట్టివృద్ధి చేత || ౨౦ || నింగి =
 ఆకాశము. కన్నియమెఱుంగు = క్రొత్త మెఱుపు. పౌలస్త్యపవనసంపాతజాతప్రీతి = ఉత్తరపు
 గాలిసోఁకుటవలనఁబుట్టినప్రీతిచేత. ఇవిరిన = ఎండిన. ఎలమి = వికాసము. ప్రథమోదబిందుసంభా
 రంబు = తొలకరి వానచినుకులసమాహము. మంతురసాని = మంత్రసాని. మణువమాపు =
 మూఁగగుఱము. పల్వలంబు = అడుగుపడియ. వంగడము = వంశము—సమాహము. ననిచెక =
 పూచెను. మేఘోదయంబునందుక = వానకాలమునందు || ౨౧ || పెటిలి = పెట్టి. నిర్వంశము =
 వంశములేనిది ; వెదుళ్లులేనిది. భూభృత్కులంబు = రాచకులము ; పర్వతసమాహము. త్జేత్రము
 లక = భార్యలయందు ; పౌలములయందు. వంశవృద్ధి = వంశముయొక్కవృద్ధి ; వెదుళ్లవృద్ధి.
 లబ్ధి = పొందుటచేత || ౨౨ || పోల్చెక = ఒప్పెను. ఆనక = త్రాఁగఁగా. తెరలు = బయలు
 వెడలు. అటుగక = జీర్ణింపక || ౨౩ || మోవి = అధరము ; ఒకానొకపండు. గేదంగి పూవు
 తేకు = పచ్చమొగలిపూతేకు ; మొగలితేకునెడి యాభరణము. సోయగము = అందము.
 ఊఁపుగన్నుల సౌబగు = చలింపఁజేయునట్టి కన్నులయొక్కయందము ; చలింపఁజేయుబడునట్టి
 నెమలిపురికన్నులయొక్క యందము. బర్హిబర్హప్రభ = నెమలికుంచెయొక్క ప్రకాశము ;
 దర్భపోచలయొక్క ప్రకాశము. ప్రతిఘటించెక = ఎదిరించెను. అంబుధరకాల సౌభాగ్యము =

- క. సలిలంపువృద్ధజలశర, ములు పూనిన యూతకోల మొత్తములక్రియన్
దొలువానకాళు లెసఁగెన్, గలహంసకులంబు లెల్ల గలఁగంబడఁగన్. ౨౫
- శా. అద్రిగ్రావము లుర్వి రాళ బలఘో షాడంబరంబుల్ వియో
గిద్రోహం బొనరింప వారినిధి కెం గేలంటఁగా వాహినుల్
భద్రోభప్రతిమానమూర్తి యగుచున్ పాథోధరశ్రేణి కుం
భద్రోణంబులు గుమ్మరించె విమలాం భంపూరధారావళిన్. ౨౬
- క. పాపటతెలుపున డిగి నా, సాపుటముక్తాఫలప్ర చారంబై రా
ధాపుఘనక్షోరుహముల, పై పై ప్రథమోదబిందు పటలము నిగిడెన్ ౨౭
- సీ. పెరిగి నూచీముఖా భేద్యంబు లగునంధ కారధారాచ్ఛటల్ గాఱుకొనినఁ
గర్ణజ్వరాపాద కంబులై దంభోళి, గంభీరరవములు గడలుకొనిన
ముష్ణగంబులముచ్చ ముణిగింపఁగాఁజాలు, నీడ గాడుపులు బిట్టెదురుకొనిన
దుర్దమకర్దమ స్తోమసంఘన్నభౌ ముల సోనవానలు ముంచుకొనినఁ
- తే. జెదర కఱకాలఁగన్నవ చ్చినవిధాన, నాథసంకేతముల కేగు నడికిరేలు
కాయసంభవబాధాస హాయమగుచు, నైవ్విరిణీకోటి నిర్భయ నైవ్విరధాటి.
- క. త్రిదశగురుప్రతిమానులు, నిది పగ లిది రాత్రి యనుచు నేఱుపఱుపలే
రు దళితహరినీలమణి, చ్చదనీలము మొగులు సూర్య చంద్రులమింగెన్.
- క. తరణిలయానంతరమునఁ, గర మమరు దిగంతములను ఖద్యోతంబుల్
మరలగఁదై జనస్సృష్టికిఁ, బరమాణుచయంబుగూడఁ బడుచందమునన్. ౩౦

వర్షాకాలముయొక్క మనోజ్ఞత్వము || ౨౪ || సలిలంపు = నీళ్లుగల. ఊతకోల = ఊసుకొను కట్ట. వానకాళులు = వానచినుకులధారలు || ౨౫ || గ్రావములు = రాతిగుండ్లు. వియోగి = విరహి; తనవారి నెడఁబాసినవాడు. ద్రోహంబు = చెఱుపును. కెం గేలు = ఎట్లుడాలుగలచేయి. వాహినులు = నదులు. పాథోధర = మేఘములయొక్క, కుంభద్రోణంబులు = కుండలుతూములునుగా. అంభః = నీళ్ళయొక్క || ౨౬ || ౨౭ || నూచీముఖా భేద్యంబులు = నూచిమొనచేతను భేదింపరానివి. చటలు = సమాహములు. కాఱుకొనినక = నిండుకొనఁగా. ఆపాదకంబులు = కలుగఁజేయునవి. దంభోళిగంభీరరవములు = వజ్రాయుధముయొక్క వెలిలితేనిధ్వనులు. ముచ్చ ముణిగింపఁగాన్ = మిక్కిలి ముడుఁగుకొనునట్లు చేయను. ఈడగాడుపులు = శీతవాయువులు. బిట్టు = శీఘ్రముగ దుర్దమ = అణఁపరాని. కర్దమ = బురదయొక్క. సంఘన్న = చక్కఁగాఁ గప్పఁబడిన. సోనవానలు = ముసరువానలు. నాథసంకేతములకున్ = ప్రియుల యేర్పాటుతావులను. నడికిరేలు = అర్ధరాత్రములండు. కాయసంభవ = మనమృదునియొక్క. నైవ్విరిణీకోటి = ఐంకుటాండ్ర సమాహము. నైవ్విర = యశ్చేచ్ఛమయిన || ౨౮ || ప్రతిమానులు = సమానులు. మొగులు = మేఘము || ౨౯ || తరణిలయానంతరమునక = ప్రాద్దు గ్రంకిన సిమ్మట. ఖద్యోతంబులు = విడుఁగుఱుగ, బురుగులు.

సీ. ఇంద్రచాపంబుగా దిది మాళితలమున, సవరించు బర్హిపిం ఛంబుగాని
 భీదుర ఘోషంబుగా దిది పాంచజన్యసం జాతగంభీర ఘోషంబు గాని
 యాశ్రయించిన బలా కావళి గా దిది, హరిముక్తాహార యష్టిగాని
 యిది కోలమెఱుంగుగా దుదిరిబంగారంపుఁబసిమిగ్ర మ్మెడుపచ్చ పట్టుగాని
 తే. వృష్టి గా దిది కరుణాంబు వృష్టిగాని, నీలమేఘంబుగా దిది నీలవర్ణఁ
 డౌర నామ్నోలఁబ్రత్యక్షమయ్యెననుచు, హర్షపులకితతనువయ్యెనవ్వహూటి ౩౧
 వ. ఇ ట్లనవరతధ్యానధారా ప్రవాహమగ్నహృదయ యగునాగగనావలగ్నకు
 నిఖిలజగద్వలయంబును విష్ణుమయంబై తోచె నంత భక్తవత్సలుం డగు
 శ్రీవత్సవత్సుండు. ౩౨

సీ. అరచంద్రులోనిచి హ్నింశంబునుంబోలె, నుదుటఁగ స్తురిబొట్టుపదనుకొనఁగ
 గగనంబునందలి ఖరమరీచియుఁబోలె, నురమునఁ గౌస్తుభం బొఱపుమీఱ
 సురభూజశాఖలఁ జాట్టుతేఱులుఁబోలెఁ, గేలఁ బచ్చలకడియాలు మెఱయఁ
 గొదమసంపెఁగ మొగ్గ తుదబొన్నవిరివోలె, ముక్కున ముంగఱముత్యమమర
 తే. నీలగిరిగర్వవెన్నెల నిగ్గుఁబోలె, నవకమగుమేన హరిచంద నంబువొడువ
 వివిధమణిభూషణప్రభల్ వెలయఫలిత, కల్పతరులీల రాధయ గ్రముననిలిచి. ౩౩

ఉ. శ్రీదనర్క గృపారసము చిల్కఁ దపోనలజాయమానహృ
 త్తేదము మానిపించి తన కేలను గే లైమలించి నిర్భరా
 వ్లోద మెలర్ప నయ్యువతి నర్ధశరీరమునట్లు ప్రోచె న
 య్యాదవరాజవంశమణి యద్రిజనేలిన శూలిపోలికఁ. ౩౪

తైజస = తేజస్సుగలవానియొక్క ॥ ౩౦ ॥ బర్హిపింఛము = నెమలిపురి. భీదురఘోషంబు = విడుగు
 చప్పుడు. బలాకావళి = కొంగలచాలు. హరి = మనోజ్ఞమయిన. యష్టి = సరము. కోలమెఱుంగు =
 వంకరలేని మెఱపు. ఉదిరి = అపరంజి. హర్ష పులకితతనువు = సంతోషమచేతగగుర్వాబునొందిన
 దేహముగలది ॥ ౩౧ ॥ అనవరతధ్యాన ధారాప్రవాహమగ్న హృదయ = ఎడతెగనిధ్యానముచేయు
 ధోరణియనెడి ప్రవాహమునందు మునిగిన మనసుగలది — ఎడతెగక ధ్యానముచేయునది. గగనా
 వలగ్నకుఁ = ఆకాశమువంటి నడుముగలదానికి — రాధకు. జగద్వలయము = వలయాకారమయిన
 లోకము. శ్రీవత్సవత్సుండు = శ్రీవత్సవను మచ్చ తొమ్మిదందుగల కృష్ణమూర్తి ॥ ౩౨ ॥ పదను
 కొనఁగఁ = చెమ్మగిల్లఁగా. ఖరమరీచి = సూర్యుండు. ఒఱపు = అందము. సురభూజ = కల్ప
 వృక్షముయొక్క. కొదమ = లేతవైన. విరి = పువ్వు. ముంగఱముక్కుఁ = నిగ్గు = తేఱిన
 కాంతి. నకము = మృదువైనది. హరిచందనంబు = పచ్చగంధము. అగ్రమునఁ = ఎదుట ॥ ౩౩ ॥
 చిల్కఁ = ప్రసరింపఁగా. జాయమాన = పుట్టుచున్న. ఖేదము = శ్రమము. తెమలించి = కదలించి. ఎల
 ర్నఁ = అతిశయంపఁగా. ప్రోచెఁ = పోషించెను ॥ ౩౪ ॥ సంగమ = చేరికచేత, ముదిత్యునిఁ =

క. రాధాసంగమము దితుని, మాధవుఁ గని యోటువడిన మాడ్కిఁ దెరలె శం
పాధరము తనదువర్ణము, బాధితమగునేని వెలుకఁ బాటు ఘనుండున్. ౩౧

క. నీలాంజనవర్ణుఁడు రా, ధాలీలావతిని వెనఁగి తనరెడుకరణి

గాలము శరత్సమాగమ, హేలాసాభాగ్యమహిమ నేపువహించెన్. ౩౨

నీ. కలఁకనీ రెంతయు గతకల్మషముఁజేసె, గతకాఫలమురీతి గలశసూతి

పాపటదీర్చెభూ భాగంబు నాస్యాన, శాదంబు శకితాఘ చక్రధార

శిఖితాండవముకళా సీకఁజేసి నడలించె, గఱకుటీకలపేరి కానెబిగువు

లుడిగినజడివాన లుదయించెవెండియుఁ, గరిఘటామదవృష్టి కై తనమున

తే. తెల్లు శోభిల్లె మంకెన లుల్లనిల్లె, గాలకంధరవాహంబు గజ్జరేఁగె

ముదితశతగోపకన్యకా వదనతులిత, లలితరుచి బొల్చె రాకాకళాధరుండు.

క. చను మొలకలుగల కన్యా, జనములఁ బురుడించె బద్ధ సరసీరేఖల్

ననవిలుతుమిట్టకోలలు, వనరుహముకుళములు గాన వచ్చుటకతనన్. ౩౩

క. అలరాధికాధరాధర, దళముల యదుభర్త నిలుచు దంతక్షతరే

ఖలుబోలెఁగ్రొత్త మంకెన, యలరుపైఁదేటులమరె నాసమయమునన్. ౩౪

తే. పాంచజన్యంబు రాధికా చంచలాక్షి, కంధరకునోడియెచటనోక్రాగిపోవఁ

దగ్గతధ్వని తద్భర్త దాయయనియొ, చేరె వృషభంబు కంఠకు టీరవాటి.

తే. పుండరీకుని రక్షింప భూమిభార, మణింప నవనీతలంబున నవతరిలిన [తె.

యల్లనిగుఱించివచ్చుదుగ్ధాబ్ధియనఁగఁ, జంధికాపాండుజలధరచ్చాయనొద

నీ. కిలుగకుండిననేమి కిడిమిపువ్వులతావి, ననిచిన మరువ మెం తటికినోప

దొదవకుండిననేమి మదకేకినటనంబు, చాలదె యంచల సంభ్రమంబు

సంతోషించినవానిని. ఓటువడిన = జయింపఁబడిన. తెరలెన్ = చలించెను. శంపాధరము =

మేఘము. వెలుకఁబాటున్ = వెలవెలఁబోవును. ఘనుండు = గొప్పవాఁడు; మేఘుండు || ౩౧ ||

వెనఁగి = కలసిమెలసి. తనరెడు=అతిశయించెడు. శరత్సమాగమ = శరత్కాలము రాకయొక్క.

హేలా=విలాసముయొక్క. ఏపు=ఆధికమైన || ౩౨ || కతకాఫలము=చిల్లగింజ. కలశసూతి=అగ

స్త్యుండు. ఆస్యానశాదంబు=ముఖభాగంబునందలిబురదను. శిఖి=నెవలి. కళాసికఁజేసి=నాట్యక్రి

యావిశేషముచేత. కరిఘటా=ఏనుగు గుంపులయొక్క. కైతవము=నెవము. కాలకంధర వాహంబు

గజ్జరేఁగెన్ = వృషభముయొక్క మదమతిశయించెను. కళాధరుండు=చంద్రుండు || ౩౩ || నన

విలుతుమిట్టకోలు=మన్మథునివైన కఱకుబాణములు. వనరుహము కుళములు=తామర మొగ్గలు || ౩౪ ||

౩౫ || కంధర = మెడ. క్రాగి=తపించి. దాయ=శత్రువు. కుటీరవాటిన్ = గుడిసెచాలునందు || ౪౦ ||

౪౧ || ననిచిన=చిగిరించిన. పొలపము=ప్రకాశము. శాలి=వరిపైరుయొక్క. సోన=మునురు. కడమ

మెఱువకుండిననేమి మెఱుగులపొలపమే తన్నాత్రములె శాలి ధళధళములు
సుడియకుండిననేమి సోనవానలపెల్లు, గడదానవృష్టికే గడమ కలదె
తే. కాసుకాలాన గలిగిన శౌరవంబు, చౌకయైతోచె శరదృతు సౌష్ఠవమున
సురిలితొల్లిటియధికారి యోసరిలిన, వెనుకయధికారియవికానె విభవకళలు.

ఉ. పాడియుంబంటయుం గలిగి పంకివిహీనమనోహరాంబువుల్
వేడిన నెల్లచోటం బ్రభ వింపంగ భానుండు శీతభానుండు
గాడిన మేఘకాళిమవి కారము దూరమునేయ నెంతయున్
నాడెముచూపె శారదది నంబులు నిర్మలమా క్తికాకృతిన్. ౪౩

సీ. రత్నగట్టరి మహీ రమణు లశ్వములకు, భూరిసిరాజన పూర్వకముగ
ఫలకగ్రహణము జౌ పదములగరిమంబు, బరగె బాలకులకు గురువులిండ్ల
దుమికిచిచ్చుఱతోరణములుదూఱినవారు, దూఱిరై రిక్పతాంతంతోరణములు
భుజియించె బ్రజభుజాభోజనంబులుసిగ బంటిగాఁ దొలిక్రొత్త వంటకముల
తే. నఖిలదిగ్జయకాంక్షఁ బు స్పాయుధుండు, వెలిగుడారంబులోవచ్చి విడిదిచేసె
మురళిమ్రోయించెద్రిభువనీమోహనముగ, రాధకింపుగనాదినారాయణుండు
వ. ఇట్లు నిజజల నిమజ్జ జంతుజాలంబులకు ఋణత్రయవిమోచనహేతు వగునా
ఋణవిమోచనతీర్థంబునం దపంబుచేసి రాధ కృతార్థయయ్యె నయ్యాదవ
కిశోరంబును గృశోదరీసహాయుండై మాయాశబలితుం డగు జీవపురుషుని
పరుసున వివిధభోగపరాయణుండై పరగుచుండె నయ్యెడఁ బుండరీకుని
ప్రకారం బాకర్ణింపుము. ౪౪

క. ఉపమింపంగరాని తప, స్తపమునఁ గడువాఁడిమీరు ధరణీసుమన
స్తపనుండు కమలవికాసం, బెప్పుడును నుడివోని తావి నింపువహింపన్. ౪౫

=అక్కువ. కారుకాలానకే = వర్ష ఋతువునందు. ఉరిలి=వదలి. ఓసరిలిసకే=తొలగఁగా ॥ ౪౨ ॥
పంకివిహీనమనోహరాంబువులు = బుడదలేని తేటయైనమనోహరజలములు. వేడినకే = కోరినను.
శీతభానుండు = చంద్రుండు. శారద = శరత్కాలమునందలి ॥ ౪౩ ॥ నీరాజన = ఆరతులు. ఫలక
గ్రహణము - ఫలకపట్టించుట. చౌపదముల = చిందులుద్రొక్కుటలయొక్క. చిచ్చుఱతోరణ
ములు = నిష్పంగుండములచాళ్లు. సిగబంటిగాకే = తలమునంగ. వంటకములు = అన్నములు.
మురళి=పిల్లనగ్రోవి. ॥౪౪॥ నిజజలనిమజ్జ జంతుజాలంబులకుకే=తననీటియందుమునిగినప్రాణిసమా
హములకు. ఋణత్రయవిమోచనహేతువు=దేవఋణముఋషిఋణముపితృఋణముసమూడు విధ
ములయినఋణములను తీర్చుకొనుటకుకారణము. అయ్యాదవకిశోరంబు = ఆయదువంశస్థుడైనపిల్ల
కాయ=కృష్ణుండు. మాయాశబలితుండు=మాయచేతపలురూపములంగనబడినవాడు. పరుసునకే =
విధమున ॥ ౪౪ ॥ తప స్తపమునకే = తపస్సునెడివేసంగియందు. ధరణీసుమన స్తపనుండు = బ్రా

- క. ఆద్యశివాధిష్ఠితమై, యద్యజ్ఞోత్థిర్విలాస యతమై స్వశిరః
పద్యోద్భవమై కడు నన, వద్యము నౌ దశశతార వనజమునందుక. ౪౭
- చ. జొటజొటధారగా వడియు చుం గడలెత్తు సుధారసంబు గ్రుం
గుటగుట నప్పటప్పటికిఁ గోలుచు నాలుగురెండు మూలలక
గుటిలతదాల్చుభోగిని గ గుర్పొడ మించుచు దక్షిణశ్రవ
స్తటవిసరత్పయోదనిన దంబునఁ జొక్కుచు మబ్బగ్రక్కుచుక. ౪౮
- ఉ. విచ్చిన్గమ్మదమ్ములకు విందులుపెట్టు వెడందకన్ములక
బచ్చనిపట్టు బేరురముఁ బ్రాకినమచ్చయుఁ బీలినెట్టెముక
బచ్చికచాయయుం జిటుత పాయముగల్గువెలుంగు నిచ్చలో
రచ్చయొనర్ప నందలి ప రాకునఁ డేలుచు వేడ్క నేలుచుక. ౪౯
- చ. గురుజన భక్తియుం గపట గోపకుమారపదాబ్జసక్తియుక
దరలఁగఁ బాపభూరుహవి తానము లీనముగాఁ జెలంగు భా
స్వరతరయోగసింధువున సౌఖ్యమునొందుచుఁ జిద్విసాంకురా
హరణమొనర్చి భూమిసుర హంసము చాలఁ బ్రశంసనొందఁగక. ౫౦
- సీ. తన మొగంబులుప్రాతమినుకుమానికముల, గములుదృవిల్లెడుగనులుగాఁగఁ
దన కమండలువారి దనుజారిపాదార్ఘ్యమలవరించుట కూటచెలమగాఁగఁ
దనమది నెద్దిదో చిననదియొక్కొక్క, రూపాంతరంబునఁ బ్రోదివడయఁ
దనకట్టు నజినరత్నము సృష్టిదీక్షకై, కప్పినయదివోలెఁ గప్పదేర
తే. వీచువీవనచేఁబూని వెనుకఁదనకు, జిటుతచనుదోయి యొరగుగాఁజేసిపలుకుఁ
జెలువగొలువంగదొలుకారుకలకపులుఁగు, మాపురాహుత్తునిలిచెబ్రాహ్మణుని
చ. నిలిచి నిలింపలోకతటి నీతటినిరజ హేమనీరజో [మౌల.
- జ్వలబిససాశఖాదనము వంకన పొంకముమీరు క్రొవ్వనక

హృణుండనెడిసూర్యుడు. ఉడివోని = మానని || ౪౬ || ఉద్యత్ = వెలుంగుచున్న. స్వశిరఃప
ద్యోద్భవము = తనశిరోమార్గమునందుఁబుట్టినది. దశశతారవనజము = సహస్రారకమలము || ౪౭ ||
కడలెత్తు = అలలుకొట్టు || ౪౮ || పీలినెట్టెము = పికిలిపిట్టయీకలుచెక్కినతలపాగఁగచ్చలోక =
మనస్సునందు. రచ్చయొనర్పక = కొలువుచేయఁగావనింపఁగా || ౪౯ || తరలఁగక = చలింపఁగా.
భాస్వరతర = మిక్కిలివెలుంగునట్టి. చిద్విసాంకురాహరణము = జ్ఞానమనెడి తామరతూడుమో
సునుభరించుట || ౫౦ || ప్రాతమినుకుమానికములగములు = వేదములనెడి రత్నసమూహములు.
ప్రోది = రక్షణము. అజినరత్నము = శ్రేష్ఠమయినచర్మము. ఒరగు = ఆనుకొనెడిదిండు. పలుకు
జెలువ = సరస్వతి. తొలుకా అుకలకపులుఁగుమాపురాహుత్తు = బ్రహ్మ. (తొలుకారుకలక
పులుఁగు = వర్షకాలముకలకతనొందుపక్షి ; హంస. మాపు = గుఱ్ఱము. రాహుత్తు = రాతు) || ౫౧ ||

గళముగదల్పలేని తుర గంబు దటాలున డిగ్గి నమ్రతా

కలితశరీరునిం దిరిచి కౌగిటఁజేరిచెఁ బుండరికునికా.

౧౧౨

ఉ. చేరిచి సేమమే ? సితకు శేశయలోచనగోచరాత్మ ! నీ

వారికి నీకు నన్న విని వారిరుహాసనుఁ బల్కు నమృహా

దారుఁ డమేయభద్రసము దాయనిదానము నీవు వచ్చుటకా

సారసగర్భ! యింకఁ గొన సాగుజామీ కుశలంబు మాదెనక.

౧౧౩

క. అని పరమాసన మిడి త, న్ననిమిషు లర్పించునట్లు లర్పించె జగ

జ్జనన స్థితి లయకారణ, జని నజానికా సుజనమతిర జనిరజనీశుకా.

౧౧౪

క. అర్పించి నిలిచి చేతులు, గూర్చి పురస్థలికిఁ జూచి గోవిందపదా

బ్రాహ్మరసపానవిధుఁ డ, నర్చితతదితరుఁడు క్షితిను రాగ్రణి పల్కుకా.

౧౧౫

సీ. విజ్ఞానవంద్యుఁ డీ విశ్వనిర్మాత యా త్మారాముఁ డీ త్రిలో కాధికారి

భూమధ్యజనితరు ద్రుం డీ మహామతి, యజ్ఞాతచర్యుఁ డీ ప్రాజ్ఞతముఁడు

సర్వావయవజప్ర జాప్రజాం డీ వేల్పు, ముఖ్యాత్మఁ డీ త్రయీ మూలభూతి

దక్షాదికప్రజో ద్భవహేతు వీ యయ్య, కైరైసాక్షి యీ నిర్మలుండు

తే. శాశ్వతుండీతఁడద్భుతై శ్వర్యుడితఁడు, శాంతుండీతఁడువా జ్ఞానకాంతుండీతఁడు

ననఁగ వెలుఁగొందు నీవునాకతిధివైతి, వేను తొలుమేనఁజేసినదెట్టినోమొ.

మ. అరుణావిష్కృతిభాస్కరోదయముఁ బ ద్మామోద మంభోరుహా

కరముకా వేలుపు విల్ ప్రవర్ణము నోం కారంబు మంత్రాక్షర

స్ఫురణంబుకా బ్రకిటింపఁగా మొదల ను ద్భూతంబులై నట్లు లీ

శ్వరుఁ డేతెంచుటకుకా ద్వదాగమము హా! సంసూచకంబయ్యెడుకా.

౧౧౬

ఉ. త్వాదృశులందు నందకము దాలుచువేల్పు వసించునట్లు ల

ర్చాదుల నూఁదియుండఁ డనియాడుదు రట్లగుటకా సమస్తవ

స్తూదయహేతుభూతి వెలుఁ గొందెడు మీ రిటక్కిల్లు వచ్చుటకా

శ్రీదయితాగమంబు కిడుఁ జేరువ యా నని నిశ్చయించితికా.

౧౧౭

నీరజ = రేణువులులేని. బిససాశ్చాదనమువంకన = తామరతీరకాండలనుతివెడిచక్కనే ॥ ౧౧౨ ॥

సితకుశేశయలోచన గోచరాత్మ = విష్ణుఁడువిషయమయినమనసుగలవాఁడా ॥ ౧౧౩ ॥ జనికా =

పుట్టుకగలవానిని. రజని = రాత్రికి ॥ ౧౧౪ ॥ ౧౧౫ ॥ నిర్మాత = నిర్మించువాఁడు. భూమిమధ్య

జనితరుద్రుండు = కనుబొమనడుమఁబుట్టిన రుద్రుఁడుగలవాఁడు. త్రయీ = మూడువేదములనము

దాయము. వాఙ్మనకాంతుండు = సరస్వతికి ప్రിയఁడు ॥ ౧౧౬ ॥ అరుణావిష్కృతి = అరుణో

దయము. హా=హౌరా ॥ ౧౧౭ ॥ ఊఁది=అవలంబించి. శ్రీదయితాగమము=విష్ణుదేవునిరాక ॥ ౧౧౮ ॥

- క. నా విని నగు మొగమున న, ద్వేవజ్యేష్ఠుండు వాసు దేవప్రియు సు
భావించి సజలజలధర, రావనిభగగీరకంఠ రథస్వని బలుకున్. ౧౯
- చ. ఒసఁగెద నీకు వేఁడు వర మోపరమవ్రత ! యెద్దియేనియున్
మసలక యన్న నన్నయన మన్నితుఁ డిట్లను నట్టిదేనియున్
బిసపహగర్భ ! దుర్భవవి భేదనుపైఁ దలఁపుం దదీయసం
గనుఖ మఖండధర్మపరి కర్మముఁ గూర్చి నొసంగు నా కొగిన్. ౨౦
- చ. అనవుడు నట్ల యిచ్చి కమ లాసనుఁ డాశమశాలిఁ బల్కు నో
మునివర ! నీవు సేయు తప మున్ జపమున్ బెరరేప నెల్లి నే
టన భవదగ్రవీధికిఁ గ డారపటుం డిట వచ్చు మున్నె యా
యన నిను నేలినాఁడు చరి తాథ్వుడ వీవు చతుర్థసంపదన్. ౨౧
- క. నీ యీ క్షేత్రము నోముని, నాయక ! దేవర్షి నరగ ణప్రాప్తిత ని
శ్రేయసపదాన్య మగునని, పోయెఁ బయోజాతసూతి పోయిన నతఁడున్.
- ఉ. ధాతఁ దలంచి మ్రొక్కి యథ దాతసరోజదళాక్షుఁ గాంచి లో
బ్రాఁతి పెనంచి యన్నలువ పల్కులు సత్యములొక్కొ వాక్కథా
ప్రోత ముకుందుఁ డెందు నను బోఁటికి దక్కునె దక్కకేమి భ
క్తాతుర తాపహరి దను జారియనా వినమే బుధోక్తులన్. ౨౩
- సీ. అవమాడబ్బి బ ర్హమున నొండొంటిసి క్కములంటి చల్దించి క్కముదలిర్పఁ
బంటకార్యేలిదమ్మి దంట గెంటసమాడు, వెడఁదకన్నులకాంతి వెల్లివొడువ
మెఱుంగుఁ జెక్కులమీఁద మిట్టించి మొసలివా గడమద్దికాయల తళుకులమర
వత్సస్థలమున శ్రీ వత్సకాస్తుభవైజ యంతు లిందిరతోడి వంతువడయ
తే. నిమ్మనాభియుఁడ్రవళి వ ల్లితజరము, కరకలితచిత్రభస్మశంఖములునమర
మన్మనంబుననేప్రాద్దుమలయుచున్న, ధూర్తబాలుడునామ్రాలఁదోచునొక్కొ

కంధరము = కంఠము || ౧౯ || మసలక = అలస్యముచేయక. దుర్భవవిభేదనుపైక = చెడ్డజన్మ
ములను చెఱుచువాఁడైనవిష్ణునిమీఁద || ౨౦ || పెరరేపక = ప్రేరేపింపఁగా. కడారపటుండు =
గోరోజనపువ నైవస్త్రముగలవాఁడు - కృష్ణుడు. చరితాథ్వుడవు = కృతాథ్వుడవు. చతుర్థసంపదన్ =
మోక్షముకలిమిచేత || ౨౧ || నిశ్రేయసపదాన్యము = మేలునిచ్చునది || ౨౨ || అవదాత = తెల్లని.
బ్రాఁతి = ప్రేమ, వాక్కథాప్రోత = మాటలచేతనుకథలచేతను గూర్చబడినవాడగు || ౨౩ ||
అవమాడ = సిగయందలి. పంటకారు = శరద్భతువు. వెలిదమ్మిదంటక = శ్రేష్ఠమయిన తెల్ల
దామరను. గెంటసమాడు = పరిహసించు. వెల్లివొడువక = ప్రహసించఁగా. మిట్టించి = మీఁదికెగిరి.
మొసలివాగడమద్దికాయలతళుకులు = మకరకుండలములకాంతులు. వంతు = సామగ్గము. నిమ్మ =

క. అని యీగతి మీమాంసా, వనిమానసమృగము ద్రిపు వైష్ణవరత్నం

బునకు నిజదక్షిణేక్షణ, వనజచ్చద మదరె శుభని వహాపిశునంబై. ౬౫
తే. నాడుమఱునాడునవ్విప్రనందనుండు, ధాతమాటలచందంబుదానవారినిఁగి
తనకడకువచ్చురా ములుదలఁచితలఁచి, ముచ్చటలయేటితరంగల మునిఁగిము
వ. మూడవనాడు యథాకాలప్రబుద్ధుండై పూర్వాశ్రితసిద్ధాశ్రమంబున బద్ధ
పద్మాసనాసీనుండై. ౬౬

క. కరివదనదేవతామిళ, దరుణాభచతుర్దశాఢ్య వాదిమసాంతా

క్షరయుత మగు నాధారాంబుగుహంబునఁగలుగువలపు బుగులుకొనంగఁ.

క. పూనఁ దటిత్పృథ వ్షడ్గళ, మై నలువ వసింప బాది లాంతాక్షరసం

ధానస్ఫుట మగు స్వాధి, స్థానాబ్జమునందు వెడల సత్సౌరభముల్. ౬౯

క. డాద్యము ఘాంతికమును నీ, లద్యుతియుఁ బురాణపుష్ప లాలితము సుధీ
వేద్యము నగు దశపత్రస, ముద్యన్మణిపూరకమున మొలవఁగఁదావుల్. ౭౦

క. శైవము ద్వాదశదళరే, ఖావళితకరంబు కమ్రీకనకచ్ఛాయా

శ్రీవహము నౌ ననాహత, మేవేళం జెడనిగంధ మిగురొత్తింపఁ. ౭౧

లోఁడైన. త్రివళి = మూడుముడుతలచేత. చిత్రభద్రు = నానావర్ణములుగలచిత్ర. మలయు = తిరుగు. ౬౪॥ మీమాంసానీక = పరబ్రహ్మప్రతిపాదకశాస్త్రమనెడిభూమియందు. దక్షిణేక్షణవనజచ్చదము = తామరరేకువంటికుడికన్ను. పిశునంబు = తోఁపించునది ॥ ౬౫ ॥ ౬౬ ॥ ప్రబుద్ధుండు = మేలుకొన్నవాడు ॥ ౬౭ ॥ కరి...యుతము = విఘ్నేశ్వరుండు దేవతయు ఇంచుక యెట్టిని కాంతియునాలుగు రేకులునుగలదియు వశిష్టసవర్ణములతోఁగూడినదియును. ఆధారాంబురుహంబు = ఆధారకమలము. బుగులుకొనంగఁ = నిండుకొనఁగా ॥ ౬౮ ॥ తటిత్పృథక = మెఱపుయొక్క వెలుఁగువంటివెలుఁగుతో. వ్షడ్గళము = ఆఱురేకులుగలది. నలువ = బ్రహ్మ. బాదిలాంతాక్షరసంధానస్ఫుటము = బభ్రమయరలవర్ణములకూర్చుచేత ప్రకాశించునది. స్వాధిస్థానాబ్జము = స్వాధిస్థానకమలము. సత్సౌరభములు = మంచివాసనలు ॥ ౬౯ ॥ డాద్యము = దశవర్ణము మొదటిదిగాఁగలది. ఘాంతికము = ఘనవర్ణముకడపటిదిగాఁగలది. అనఁగాడహణతథాధనపఘనవర్ణములుకలది. నీలద్యుతి = నల్లనికాంతిగలది. పురాణపురుషలాలితము = విష్ణుదేవతాకమగుటచేమనోజ్జ్వలమనది. సుధీవేద్యము = పండితులచేఁడెలియఁదగినది. దశపత్రసముద్యన్మణిపూరకమునక = పదితొకులచే వెలుఁగునట్టిమణిపూరకకమలమునందు. మొలవంగఁ = పుట్టఁగా. తావులు = పరిమళములు ॥ ౭౦ ॥ శైవము = శివుండుదేవతగాఁగలది. ద్వాదశదళరేఖావళితకరంబు = పండ్రెండుతొకులచేత చుట్టఁబడినకరవర్ణములద్యంతములుగాఁగలది. అనఁగా కఖగఘజచఛజఘృషటతవర్ణములుగలది. కమ్రకనకచ్ఛాయాశ్రీవహము = ప్రకాశించునట్టిబంగారువన్నెయొక్క కలిమినివహించినది. బంగారువన్నెగలిగిప్రకాశించునది. అనాహతము = అనాహతకమలము. ఇగురొత్తింపఁ = చిగుర్చుట్టుచేయఁగా. అతిశయింపఁజేయఁగా ॥ ౭౧ ॥ పదియొలుసారంబులు = అకారము మొదలుగాఁగలపది

క. పదియాలు తేకులందును, బదియాలు సారంబులుండఁ బరమజ్యోతి
ష్పదమై సురమునివశతక, బోదలు విశుద్ధమునఁబొంక ముగఁబరిమళముల్
క. దశయుగమున హంతుంబులు, పాలుపొందఁ జిదంశమగుచు భూరిమణివిభా
వలీఁ దగు నాజ్ఞాపురమునఁ, గలవాసన లేసరేఁగి కడలుకొనంగఁ. 23

ఉ. ఇంతకు నూర్ధ్వమై శిరసు నిక్క నభోముఖమూర్తి బొల్పి య
త్యంతవికాసశాలియయి యాద్యశివాశ్రయమై సహస్రప
త్రాంతర చిత్సుధారస మ హార్షురదుర్గిన హుచరించు న
ద్దొంతరపువ్వున గలుగు తోరపుఁగంపులు పెంపుమీఱఁగఁ. 2౪

చ. కనదరుణప్రభావిభవ గర్వ మఖర్వముగా నొనర్చుచుం
దనువు తళుక్కునఁ మెఱవఁ దత్సరనీరుహప జ్జీవేరి ని
చ్చైన వడినెక్కి నిక్కి నిజ జిహ్వికఁ జాఁచి లలాటమధ్యసం
జనితసుధామయూఖసుధ సర్వపురంద్రిక కోరి సోలఁగఁ. 25

క. హృన్మణిసూత్రాకృతి యగు, చిన్మూర్తి బుర్రాణపురుషు శేషావాసుం
గన్మోగిచిలోనిచూపున, సన్మాన్యఁడతండు చూచు సమయమునందుఁ. 2౬
దండకము. కడిదియనుచు ధేనుకుఁ ధేనుకుత్మీల దంభోళిసం స్తంభి దో స్తంభ
సంభూత శౌర్యాగ్నిచే గ్రాచి గోలోకముం గాచి గోవర్ధన ష్టోణిభృత్కం

యాఱుచ్చులును. పరమజ్యోతిష్పదము = మేలయిన వెలుగునకువోటు. సురమునివశతక = నార
దుండఁబడి దేవతగాఁగలదియగుటచేత. విశుద్ధమునక = విశుద్ధకమలమునందు. పొంకముగఁ =
పొందికైనదికాఁగా ॥ 2౨ ॥ దశయుగమునక = రెండు తొత్తులచేత. హంతుంబులు = హం తుం
అనువర్ణములు. పాలుపొందక = పొందుపడఁగా. చిదంశము = జ్ఞానాంశమైనది. భూరిమణివిభా
వలీక = విశేషమయిన మాణిక్యకాంతి పట్టులచేత. ఆజ్ఞాపురమునక = ఆజ్ఞాచక్రమయిన కమ
లమునందు. ఏసరేఁగి = మిక్కిలిరేఁగి. కడలుకొనంగఁ = అతిశయింపఁగా ॥ 23 ॥ ఇంతకుఁ =
ఈ చెప్పబడిన వానికన్నిటికి. ఊర్ధ్వమై = విూడై. శిరసునిక్క = మూర్ధిస్థానమునందు.
ఆద్య = మొదటివాడైన. సహస్ర...దుర్గినము = సహస్రపత్ర = మొరేకులుగల సహస్రార కమ
లముయొక్క. అంతర = లోపలి. చిత్ = జ్ఞానరూపమైన. సుధా = అమృతము యొక్క. రస = జల
ముచేసిన. మహార్షుర = దొడ్డనెలయేటివలన. దుర్గినము = మబ్బుకమ్ముటచే సూర్యరశ్మిలేని దిన
మును. ఆచరించు నద్దొంతరపువ్వునక = చేయునట్టి యాదొంతి పువ్వునందు. తోరపుఁగంపులు =
అధికపరిమళములు. పెంపుమీఱఁగఁ = వృద్ధిచేత అతిశయింపఁగా ॥ 2౪ ॥ అఖర్వము = తక్కువ
కానిది. మెఱవక = వెలుగుఁగా. జిహ్వికక = నాలుకను. సుధామయూఖసుధక = చంద్రుని
యందలి యమృతమును. సర్వపురంద్రిక = ఉత్తమయైన సర్వత్రీ ॥ 25 ॥ చిన్మూర్తిక = జ్ఞాన
స్వరూపుని. మొగిచి = మూసి ॥ 2౬ ॥ కడిది = అసాన్యఁడైన, ధేనుకుత్మీల = గోవర్ధన పర్వ
తముచేత. దంభోళిసం స్తంభి = వజ్రాయుధమును నిలిపిన. దో స్తంభ = స్తంభమువంటి భుజమునందు.

దరక్షణిఁ గ్రీషించువిన్నాణి పెన్నాటకంబై నక్కొన్నులగలు పెందళ్లు
 లగ నల్లడఁ జిల్లు నెమ్మోముజాబిల్లి శోభిల్ల నుత్తుల్ల గల్లద్వయిక్ హత్తి
 మత్తిలి నర్తించుచు మాకరాకారరేఖాభిరామంబు లొ కుండలంబుల్
 సమగ్రప్రభామండలంబుల్ చలింపఁ నిలింపాశుగాసాకృతిఁ మాసరంబైన
 మాయూరపింఛంబుతో నైక్యముంబొందుచిక్కింబుచేగొప్పయై కొప్పుగన్న
 ట్టగన్నట్టగారాని వేడ్కమహాఫాలపట్టంబుపై నెట్టుకో, నిగమకమలగంధ
 ముల్ సందలింజేయు నాసాపుటిఁ బ్రస్ఫుటస్ఫుర్తివర్తింప దృప్యధనుస్సంప
 దల్ పెంపుమీరంగ రంగదుఁచి శాశ్వరస్కంధబంధుత్వగంధంబురూపించు
 మూఁపుల్ పురాయింప నింపారురేఖాత్రయామైత్రి నేత్రప్రియంబిచ్చు
 చుఁ గంబుపాకంబునం బంధురంబై వలత్కంధరంబొప్పగపెక్కునీలంపుఁ
 గంబంబులంబోలు బల్లెలులీలావిభూషావళింజాలభాస్వి నుల్లోకసౌందర్యధు
 ర్యధితిఁవిస్త్రుతంబానురస్సీమజీమూత మైహారవన్నోపలత్రేణి రాణించుమిం
 చుంబురాణింపఁగాఁ జేయునచ్చోన యుచ్ఛానజానుచ్ఛవిఁదుచ్ఛముంజేసి
 కంజాతవాసాంఘ్రికంజాతలాక్షాంశంకావహం బై నపంకేజరాగంబిగుర్పం
 గ, శ్రీచరణయుగళహాటకంబై కిన్ద్రాటికోద్య త్తలాకోటులూటాడుచుఁ
 జాటువాచాటతం జాటి ముప్పేటగాఁజుట్టిన్కాదీగచుట్టుల్ గటికసంఘటిల్లఁ

సంభూతఁపుట్టిన. తొర్యాగ్నిచేతఁశూరత్వపు నిష్పచేత. క్రాఁచి=కాల్చి. గోలోకముఁ=గోవుల
 సమాహమును. షోణిధృత్=కొండయొక్క. కందరక్షణిఁ=గుహాప్రదేశమునందు. విన్నాణి=
 నేర్పరి. పెన్నాటకంబు = మిక్కిలి నేలించుటగలది. క్రాలు=ప్రకాశించునట్టి. పెందళ్లులఁ =
 అధికమయిన తళితళయను కాంతులను. చిల్లు = వ్యాపింపఁజేయునట్టి. ఉత్తుల్ల గల్లద్వయిక్ =
 వికాసముగలచెక్కిశ్యజంటయందు. హత్తి=అంటి. మాకరాకారరేఖాభిరామంబులు=మొసలియా
 కృతివంటియాకృతిగలరేఖలచేతమనోజ్ఞ ములయినవి. సమగ్రప్రభామండలంబులు=కొఱతలేనివెలుఁ
 గుల సమదాయముగలవి. మాసరంబు = అతిశయించినది. మాయూరపింఛంబు = నెమలియొకల
 మచ్చు. శాశ్వరస్కంధ బంధుత్వ గంధంబునఁ = ఎద్దుమూఁపురమునుబోలి నిక్కుల గర్వమును.
 పురాయింపఁ = విజృంభింపఁగా. కంబుపాకంబునఁ = శంఖమువిధమున. బంధురంబై=నిమ్నా
 స్త్రుతములుగలదై. వలత్కంధరంబు = గుండ్రనిమెడ. ఉల్లోక = లోకాతీతమయిన. హారవన్నో
 పలత్రేణి = ముత్యాలపేరులనెడి వడగండ్లచాలు. రాణించు = ప్రకాశించునట్టి. మించుఁ=మెఱ
 పును. పురాణింపఁగాఁ=వర్ణిల్ల. ఉచ్ఛాన = దట్టమయిన. జానుచ్ఛవిఁ = మోకాళ్ళకాంతిని.
 కంజాతవాస = లక్ష్మీదేవియొక్క. లాక్షాంక = లక్షగుణులులనెడి. శంకా = సందేహమును.
 ఆవహంబు = కలిగించునది. పంకేజరాగంబు = పద్మరాగముకొస్తుభమణి. ఇగుర్పంగఁ = చిగ
 రింపఁగా—ప్రకాశింపఁగా. హాటకంబు = బంగారు. ఊటాడుచుఁ = కదలాడుచు. చాటు =
 చాటింపు. వాచాటతఁ = మాటకారితనమును, కటిక = మొలను. తటిల్లేఖ = మెఱఁపుతీగ.

దటీల్లేఖ లేఖర్షభుంజేరి రంజిల్లునా నుల్లలత్కాంతి గోయప్టి యుత్కష్టమై
 హెచ్చుగానిచ్చుకువచ్చుచుగ్రచ్చుకాయల్ కరాధిష్ఠితాజాండషండంబు
 లోనాగడుజిత్రభస్త్రంబునకనిల్చినబొల్లుగాగల్పకస్వచ్ఛగుచ్ఛంబు
 సత్యార్థమైనిత్యముంగ్రాత్రగాఁబూనియున్నాఁడనభవ్యశంఖంబుసవ్యా
 గ్రహస్తంబునం దిమ్ముగా దివ్యభూషావిశేషార్ఘటల్ గ్రమ్మ లేదెమ్మెరల్
 గ్రమ్మఁగానమ్రదిక్పాలకమ్రస్తుతుల్స్వస్థలంబంటఁగానంటగారాకరాకాను
 ధాభానుభానూజ్వలజ్వాలకీలాకులప్రోధరీధాక్తదాహూఢగాఢత్విడౌఘంబు
 మోఘంబుగా మేఘవీధిం ధరాధోజగద్ధోరణికదోరణల్ గట్టయాదవరమ
 ణుండునాభిసంజాతకంజాతజాతుం డఖండంఘ్రీపీతీభవద్విశ్వవిశ్వంభరాభా
 గుఁడాభోగవద్యోగిభోగాసనుండాసవామోదమాధుర్యధుర్యాసుర స్త్రీకపో
 లద్వయీపత్రరేఖాపకారక్రియా క్రూరచక్రాంకుఁడోంకారసర్వస్వ నిర్వా
 హకుండుర్విచే దుర్వహంగప్రభాగుర్విచే నోషధుల్గన్నప్రభావ్యఖ్యపృథ్వీశ
 ముఖ్యుండు పుండ్రక్షుకోదండలక్షాభుఁడంచద్దరస్మేరసారం దుదారుండు
 దారోత్తమల్నీలయకబాలయక లక్ష్మీయకపత్మలాక్షీ శిరోరత్నముక
 భూమియక భామయక బ్రేమఁ గామించి వెన్నాడఁగా మించి పంచాబ్దుఁ
 డయ్యక గడుకబ్రోడతాబోడలుం జూడ గాలేనిపెన్నిక్క నిక్కంబ యావి
 వక్రతిం జూపి దీపించియుండక.

22

లేఖర్ష భుక = ఇంద్రుని. ఉల్లలత్ = తళితళలాడుచున్న. గోయప్టి = ఆవులనుదోలేడుకట్ట,
 కరాధిష్ఠిత = చేతియందుంచుకొంటున్న. పండంబులు = సమాహములు. లేదెమ్మెరలు = లేత
 వాయువులు. నగ్ర = వంగిన. కగ్ర = మనోజ్ఞమైన. సుధాభాను = అమృతకిరణుండు — చం
 ద్రుండు. ఉజ్వలత్ = వెలుగుచున్న. జ్వాలకీలాకుల = మంటల లేతముచే కలతనొందిన. రీధా
 కృత్ = అవమానపఱచుచున్న. ఆహూఢ = మీఁదికి ప్రసరించిన. గాఢత్విడౌఘంబు = అధికకాంతి
 సమాహము. మోఘంబు = కొట్టుపడినది — వ్యర్థము. అధోజగద్ధోరణిక = క్రిందిలోకము విధ
 మున. దోరణట్ట = బారులుదీర. నాభిసంజాత కంజాతుండు = బొడ్డునందుఁబుట్టిన బ్రహ్మగల
 వాఁడు. పీతీభవత్ = పీతముగాఁజేయబడిన. విశ్వ = సమస్తమయిన. విశ్వంభరాభాగుఁడు =
 భూప్రదేశము గలవాఁడు. ఆభోగవత్ = పరిపూర్ణత్వమువంటి. భోగిభోగాసనుండు = పాముదే
 హముపీతముగాఁ గలవాఁడు. ఆసవ = మద్యముయొక్క. ఆమోద = పరిమళముయొక్క. పత్రరే
 ఖా = మకరికాపత్రపురేఖలకు. చక్రాంకుండు = చక్రము గుఱుతుగలవాఁడు. దుర్వహంగప్రభాగు
 ర్వి = వహింపరాని అవయవముల కాంతిచేత గొప్పది. పుండ్రక్షుకోదండ లక్షాభుఁడు = మన్మథుల
 యొక్కలక్షను బోలినవాఁడు. అంచద్దరస్మేర సారండు = ఒప్పినమయిన చిఱునవ్వుయొక్క
 సత్తగలవాఁడు. దారోత్తమలు = ఉత్తమురాండ్రయిన భార్యలు. పత్మలాక్షీ = స్త్రీ. వెన్నా
 డఁగాక = వెంటనంటిరాఁగా. బోడలు = ఏకదండినన్యాసులు. పెన్నిక్క = దొడ్డతావునందు,

క. కనుదెఱచి తనదులోనం, గనుదేజము మ్రోలఁ గాంచి కమలాసనుఁ డా
డినయట్ల నిక్కమయ్యెనె,వినుఁ గన నిది క్రొత్తయనుచు వెనునుత్థితుఁడై .

సీ. చామరధ్వజశంఖ చాపప్రముఖచిహ్న, లలితపదార్పణా లంకృతమహి
దళితోపరిత్వగుజ్జ్వలదంతుమత్ఫలా, స్తంభాభిరామోరు దండయుగళు
వరదానముద్రాబ్జ ధరణభూషితకటి, న్యస్తకుంచితసమున్నతభుజాధ్యు
సింహావలగ్నల క్షీపరిహాసితో యజగర్భ గర్భవృత్తావలగ్న

తే. జలదసంకాశు నిర్వీడ జఘనదేశుఁ, గోటికందర్పలావణ్య గుణశరణ్య
విష్ణునిజభక్త వర్ధిష్ణుఁగృష్ణుఁగాంచి,పటచెసాకోశుఁడగుచునాబ్రాహ్మణుండు.

చ. పఱచిన దేవకీనుతుండు పక్కుననవ్వినుఁ గ్రమ్మతిల్లి మ్రే
దఱచుగ రోమహర్షణ ము దంచితభక్తిభరాకులత్వ మే
ర్పఱచుచుఁ గేల్కొగిడ్చి పలుపల్కుల తఱ్ఱుల సన్నవెన్నెలక
బఱపుచుఁ బ్రస్తుతించె ముని బంధవిభంజను భక్తరంజనుఁ . ౮౦

మాలిని. విధి శివ సనకాదుల్ వేదముల్ గూడి నిన్నో
మధునుధన ! యితం డి మృడ్మివాఁ డంచు నెన్నక
విధురులయినచోటక నేర్చునే గాఢమోహం
బుధి వడిఁ బడుచు న్నాబోఁటి నీ వాట మెన్నక . ౮౧

తరల. హరిహయోపలభూధరాక్యత్రి నంద మొందినయట్టి నీ
యరుభృగు స్తుతిపాత్రముక గట కోజ్జ్వలంబు నశ్శౌఘర

ఆవిష్కృతిక = అవతరించుటను || ౭౭ || ఉత్థితుండు = లేచినవాడు || ౭౮ || పదార్పణ =
అడుగులు పెట్టుటచేత. దళిత = భేదింపఁబడిన - ఒలువఁబడిన. ఉపరిత్వక్ = మీదితోలువలన.
ఉజ్జ్వలత్ = వెలుగుచున్న. అంతుమత్ఫలాస్తంభ = అరటికంబములవలె. ఊరుదండ=దండా
కారమయిన తొడలయొక్క. అబ్జధరణ = కమలమును ధరించుటచేత. కుంచిత = వంపఁబడిన.
సమున్నత=మిక్కిలిపొడుపులైన. సింహావలగ్న లక్ష్మీ పరిహాసి=సింహము నడుముయొక్క యం
దమును పరిహాసించునది. వృత్త=వట్టువైన. జలదసంకాశక = మేఘమును బోలినవానిని. నిర్వీ
డజఘనదేశక = సిగ్గుపడిచిన మొలగలవానిని - దిగంబరుని. సాక్రోశుండు=తిట్టుటతోఁగూడిన
వాడు || ౭౯ || క్రమ్మతిల్లి = వెనుకకుతిరిగి. రోమహర్షణము = గగరూటు. భక్తిభరాకు
లత్వము = భక్త్యవ్రతీయమువలని కలతపోటు. తఱ్ఱుల = తళితళలాడుచున్న. పటపుమక=వ్యా
పింపఁజేయుచు. బంధవిభంజనుక = మోహబంధములను జెఱుచువానిని || ౮౦ || విధురులు=
వికలత్వమునొందినవారు. నీవాటము=నీమహిమమును || ౮౧ || హరిహయోపల=ఇంద్రనీలమణుల.
భృగు=పఱియ ; భృగువ నేడిముని. కటక = కొండమీది చదరపునేల ; కడియము. పాదము =

త్నరుచిమిత్రము నైనపాదము నంజనించిన గంగ ని

త్యరతిఁ బూని తలంతుఁ దాప ని దాఘవృత్తినివృత్తికిఁ.

౧౭౨

భుజంగప్రయాతము. స్ఫురన్నాభిగర్తప్రభూతాంబుజాతో

దరక్షణిలో వేల్పు తాతక విధాతక

నిరాశంకసర్గక నిర్ణేతఁ గంటిక

హరీ ! తాతకుం దాత వైయుంట యొప్పక.

౧౭౩

స్వగిణి. నీతిమై వైస్యభూనేతవైరత్నసంఘాతదివ్యాషధిగ్రామముల్ భూతహృ
త్ప్రీతి గన్నట్టవే స్ఫీతహర్షోత్కటక, భూతధాత్రీగవిక బూతనాఘాతనా !

లయగ్రాహి. ఆగమసముద్ధరణ రాగరసలంపటను భాగమనియామకరసాగరిమ

భోగపదవీనిహిత భాగవతభాగగన భాగపరిపూర్ణపర భాగవపుర్రా [కారీ

త్యాగగుణధుర్య మునియాగపరిరక్షకహలాగతసమిద్విజయసాగతమతార్హో

ద్యోగ కలికాలకలు పాగకులిశాంకకొనసాగినకృష్ణమనుపు యోగిహితమ

మ. రవిధామంబులు సిద్ధమంత్రములు చంద్రజ్యోత్స్నికల్ సన్మణి [మృక్

ప్రవరశ్రేణులు భవ్యభేషజతతుల్ పాథోధరంబుల్ సుధీ

భవనిస్తారక ! సేమమిచ్చి జగముక బాలించుచుర్యాద నీ

యవతారంబు లశేషలోకహితచ ర్యాధుర్యసంచారముల్.

౧౭౪.

ఉ. అంజనపుంజనవ్యతర మై తగు నీ తిరుమేనికిప్పక

ల్పిం జులుకంగఁజేకుఱుఁ జు మీ కమలేక్షణ ! సూక్ష్మదృక్కులౌఁ

గంజభవాదివృద్ధులకు గాఢతరాక్షరలక్ష్మి యెందుఁ గా

నం జనుఁ గాదె కప్పకత నక మునుదోపని యక్షరస్థితల్.

౧౭౫

కొండవెంబడి చిన్నకొండ ; అడుగు. తాపనిదాఘవృత్తి = తాపత్రయమనెడి పేఁగికాలము

యొక్క ప్రవర్తనము || ౧౭౨ || నాభిగర్తప్రభూత = బొడ్డుబొక్కయందుఁ బుట్టిన. నిరాశంక =

భయములేని. సర్గ = సృష్టికి. తాత=బ్రహ్మ ; తండ్రి || ౧౭౩ || వైస్యభూనేత = వైస్యవృక్షము

రాజు—పుష్పచక్రవర్తి. దివ్యాషధిగ్రామములు=దిష్పిదములైన ఓషధుల సమూహములు. స్ఫీత=

అధికమైన. ఉత్కటక = మదించినదానిని. భూతధాత్రీగవిక = భూమియైన ఆవును || ౧౭౪ ||

లంపట = అత్యాసక్తిగల. పదవీ = మార్గమునందు. నిహిత=ఉంచఁబడిన. వపుర్రా = దేహము

కొనగలవాఁడా. హలాగత = నాఁగటివలన వచ్చిన. సమిద్విజయ = యుద్ధమునందలి గెలుపు

గలవాఁడా. సాగత = బుద్ధునిదైన. కలుషాగ కులిశాంక = పాపములనెడి కొండలకు వజ్రాయుధ

చిహ్నముగలవాఁడా. మనుపు = రక్షించుము || ౧౭౫ || జ్యోత్స్నికలు = వెన్నెలు. భేషజ =

మందులయొక్క. పాథోధరంబులు = మేఘములు. సుధీభవనిస్తారక = విద్వాంసులను జన్మముల

వలననుండి తరింపఁజేయువాఁడా || ౧౭౬ || అంజనపుంజ = కాటుకరాశివలె. నవ్యతరమై=మిక్కిలి

క. కమిచి యణురేణుత్పణకా, వ్యములం బరిపూర్ణవృత్తి సమకూరెను నీ
యమితమహామహిమాభీకీ, గమలభవప్రముఖులెన్నఁ గా బుద్బుదముల్.
ప్రధ్వ. జగత్పతి! భవత్పదా బ్జయుగభక్తి సంయుక్తితో
గగుర్నొడువ నన్యథా గతియెఱుంగ కెవ్వఁడు నీ
యగణ్యగుణకీర్తనం బధిగమించుటన్ మించెనే
నగాధభవనసాగరం బతఁడు దాఁటు నొక్కెత్తునన్.

౮౯

క. భవదంఘ్రిదూరునకుఁ బు, ణ్యవసతి సుభంబె వెఱుతు నయ్య భవంబుల్
సవరింప యుష్మదర్శా, ప్రవణమతిం జేయు నన్నఁ బరధామపతీ!

౯౦

క. జయ విజయపూర్ణ పార్శ్వవి, జయ జయకల్పనధురీణ సమదదనుజరా
క్షయ సంరక్షితభవనా, జయ జయసగుణాగుణా త్త జయ శాశ్వతధరా!
నీ. నడతు నీ క్షేత్రంబు నకుఁ జెయిచాఁచి య ర్చింతు నీ నమ్మిన సేవకులను
మొక్కుదు నీ పాద ములకు జిహ్వవీధి, నీనామములు వకా ణింతు నెపుడు
నర్చింతు నీ సేవ కై సర్వదేహంబుఁ, జింతింతు నీలీలఁ జిత్తసరణి
దనివోక నీచక్కఁ దనము సంవీక్షింతు, నీయవధానంబు నెమ్మి విందు

తే. బ్రహ్మగుద్రాదులకుఁ గానఁ బడనినీపు, నేడునామ్రాల నిలిచితి నీలవర్ణ!
వర్ణనాతీతమత్స్యాగ్భ వప్రవృత్త, పుణ్యపరిపాక మేరికి బొగడఁదరమె.

శా. నిత్యస్ఫూర్తి సనాథులై రి విధి కిం కేకాలముఖ్యుల్ కృత
క్షిత్యానంద! యనాదిమూర్తి వగు నీ చే దత్సనాథత్వసం
పత్త్యావిష్కృతి నాకునుం గలుగుఁ ద త్స్పాయుండనే కాన నే
మృత్యుక్రూరభయంబుఁ బాసితిని జుమ్మి నీ దయాసంపదన్.

౯౩

శ్లాఘ్యమై. తిరుమేని = మంచి దేహముయొక్క. వృద్ధులకున్ = పెద్దలకు ॥ ౮౭ ॥ కమిచి = గ్రహించి - లోపలనణచుకొని. బుద్బుదములు = నీటిబుగ్గలు ॥ ౮౮ ॥ సంయుక్తి = కూడిక. అధిగమించుటన్ = చదువుటచేత. అగాధ = మిక్కిలిలోతైన. ఒక్కెత్తునన్ = ఒక్కపూనికతో ॥ ౮౯ ॥ వసతి = ఉనికిపట్టు. సవరింపన్ = పొందను. ప్రవణ = అభిముఖమైన. పరధామపతీ = పరమపదము సేలువాఁడా ॥ ౯౦ ॥ ౯౧ ॥ వకాణింతున్ = వక్కాణింతును = చెప్పాదును. తనివోక = తప్పి లేక. అవధానంబు = ఎచ్చరిక - ఎచ్చరికతో చేయు ప్రసంగమును. నెమ్మి = నెమ్మది. ప్రాగ్భవ = పూర్వజన్మమునందలి ॥ ౯౨ ॥ నిత్యస్ఫూర్తి సనాథులు = శాశ్వతమైన స్ఫూర్ణతోఁ గూడినవారు. విధి కంకేకాల ముఖ్యులు = బ్రహ్మ శివుఁడు మొదలగువారు. క్షిత్యానంద = భూమిని సంతోషింపఁ జేయువాఁడా. తత్సనాథత్వ సంపత్త్యావిష్కృతి = ఆకూడుకొన్న తనపు కలిమియొక్క వెల

మ. అని లోకత్రయమోహనుం డగు రమా ప్రాణేశునెమ్మోమునం
దనచూడ్కుల్ నిగుడంగ భూమిసురర త్నం బూరకున్నంత నే
మునుగా ధాతృసమన్వితాఖిలమరు న్ముఖ్యుల్ దగ్గ మొక్కి మో
డ్చున కే లింపుగ నమ్మునీశ్వరుగఁబం బుల్ సారె గీర్తించివన్. ౯౪

క. విని ముగ్ధహాసరుచిరా, ననుడై తనచుట్టునున్న నానామరరా
జనికాయముతోఁ బలుకున్, దనుజారి మహీసురాస్య దక్షేక్షుణుడై. ౯౫
నీ. దాంతుండు సత్యసంధాధురంధరుఁడుమ ద్భక్తుండుపితృహితోద్యముఁడునైన
యింద్రరామరసూతి కీప్సితంబాసంగ నే, వచ్చుచో మీరెల్ల వారు నితని
కర్మిలి సాహాయ్య మాచరించుటకునై, యేతెంచినారు నా కెవ్వరేని
హితులు వారలపను లెల్ల మీయవి కాన, పరతాపతప్తులు పరముడేక

తే. ముదితు లస్మత్ప్రశంసాభిముఖులునైన, వారునాభ క్తులగువారువారియందుఁ
బ్రీతిగలవారి నేనుద్ధ రింతుఁ గీడు, వలన వారలకంటె న వశ్యమగుట. ౯౬

క. సదృశ్త నేవచేతన్, మద్భావము తుష్టిగన్న మాడ్కిఁ దరుశిలా
ద్యుద్భూతప్రతిమార్చల, ముద్యుతితముగాదు నిక్క ముగఁ దలపోయన్. ౯౭

మ. వలనాయేటికి నాశ్రయించి మనఁగా వానీరముఁ నీరముఁ
దలవెట్టే పచరింప నేటికి సమి ద్ధానంబు దానంబు న
చ్చలమా యేటికి నెత్తిఁగొట్టుకొనఁగా సన్యాసము న్నాన్యసముఁ
గలిఁ దే జాలు మదీయభక్తిరుచిభ క్తశ్రేణి కశాంతముఁ. ౯౮

తే. సర్వధర్మవిహీనప్ర చారుడైన, నాత్మమదృక్తిగలదేని యతఁడచూవె
నాకునత్యంతహితుఁడును శ్లోకరతుఁడు, నిఖిలధర్మప్రవ ర్తన నిశ్చితుండు. ౯౯

ఆ. అస్మదంకధారి యగుభ క్తవరుమేను, నాకుఁ గూర్చిన్నట్లు నాకులార !
వదలకేవనించు వైకుంఠనగరంబు, నందుఁగొలుప దంత రంగమునకు. ౧౦౦

యుట ॥ ౯౩ ॥ ఇంపుగన్ = ఇంపుకాఁగా ॥ ౯౪ ॥ ముగ్ధ హాసరుచిరాననుఁడు = మనోజ్ఞమయిన
చిలువవ్వుచే వెలుగునట్టి ముఖముగలవాఁడు ॥ ౯౫ ॥ దాంతుండు = ఇంద్రియనిగ్రహముగల
వాఁడు. ఉద్యముడు = ప్రయత్నముగలవాఁడు. అర్మిలిన్ = ప్రేమతో. పరముడేకముదితులు =
ఇతరుల సంతోషము ఒకటిచేతనే సంతోషించినవారు ॥ ౯౬ ॥ తుష్టిగన్ = సంతోషమును. ముద్యు
తితము = సంతోషమును పొందినది ॥ ౯౭ ॥ వానీరము = ప్రబృలిచెట్టు. సమిద్ధానంబు = సమిధల
నిచ్చుట - హోమము. అచ్చలము = అగ్రహము. సన్యాసము = ధనమును దాచివెట్టుట ॥ ౯౮ ॥
సుశ్లోకరతుఁడు = మంచికీర్తియం దాసక్తుఁడు. నిశ్చితుఁడు = నిశ్చయింపబడిన వాఁడు ॥ ౯౯ ॥
అంక = చిహ్నమును. నాకులార = దేవతలారా. కొలుపడు = సరిపడదు ॥ ౧౦౦ ॥ ౧౦౧ ॥

- క. నాయందు భక్తుఁ డుండున్, బాయక యే నధివసించు భక్తునియందున్
 మాయపురకుం గలుగున్, గాయప్రాణానుకూల్య కౌశల్యంబుల్. ౧౦౧
- ఆ. మహితపుణ్యులైన మద్భక్త వరులకుఁ, గానివాఁడు నాకుఁ గానివాఁడు
 భాగవతుల నన్ను భావించి యొకటగాఁ, గన్నవాఁడు నన్నుఁ గన్నవాఁడు.
- క. మీయెడ మద్భక్తి గుణో, చ్ఛ్రియము గనుఁగొంటి నేను సత్యంబు బహు
 పాయంబుల మద్భక్తుని, కై యిట కేతెంచుట న్వి యచ్చరులారా ! ౧౦౩
- మ. సురకర్మంది హిరణ్యదైత్యునుతు వ్యాసుఁ శౌనుకుఁ శ్రీపరా
 శరు దుక్కాంగదు సంబరీషు సరమాజానిక వసిష్ఠుఁ బురం
 దరపుత్రుఁ శుకు దాల్భ్యు భీష్ము వెఱిగొం దంజేయు మద్భక్తి
 త్వరుఁ డీ పుణ్యుఁడు పుండరీకుఁ డితనిఁ భావించు మేలీవులన్. ౧౦౪
- ఆ. వినుఁడు మీకునేనిఁ గనరాని యీహితం, బీ తపస్వివరుని కిత్తు నేడ
 యెద్దివేడె భక్తుఁ డద్దియయొసఁగంగఁ, గట్టినాఁడఁ గేలఁ గంకణంబు.
- క. అని దేవకీకుమారుఁడు, మునివదనముఁజూచి పలుకు మోదాంబుదగ
 ర్జనమనఁ బ్రసాదసాగర, జనితధ్వనియనఁగ నిగుడు సరసారభటిక. ౧౦౬
- ఉ. నీ పితృభక్తి నీ తపము నీ వనిశంబు నొనర్చు సర్పయు
 ద్దీపితహర్షణ జేసె జగ తీసురనందన ! నన్ను నీకు నా
 రూపము భక్తి మత్సదన రోహణశైలము చాలదక్కఁ గాం
 టాపరిపూర్తిగా వర మొ సంగెద వేడు యథారుచిప్రభక. ౧౦౭
- క. భాగ్యమనై యిహపరపరి, భోగ్యార్థమనై యగణ్య పుణ్యమనై వై
 రాగ్యజ్ఞానోన్నతులగు, యోగ్యతములపాల వాలి యుండుదుఁజుమ్మి. ౧౦౮
- వ. విశేషించి నీయెడం బ్రసన్నుండనై యున్నవాడ నభీష్టవృష్టిఘనాఘనం
 బగు మదీయఘృణాగుణంబునకు భాజనంబువై తివి జగజ్జాలంబునవస్తుజాలం
 బు నీకుదుర్లభంబులే దనిపలుకు యదువల్లభువలనం బ్రబోధితుండై. ౧౦౯

౧౦౨ ॥ ఉచ్చ్రియము = ఆధిక్యము ॥ ౧౦౩ ॥ సురకర్మంది = నారదుఁడు. సరమాజాని = విభీషణుఁడు. పురందరపుత్రుఁడు = అర్జునుఁడు. మేలీవులన్ = శ్రేష్ఠమయిన దానములచేత ॥ ౧౦౪ ॥ ఈహితము = కోరిక ॥ ౧౦౫ ॥ మోదాంబుదగర్జనము = సంతోషరూపమయిన మేఘ మయొక్కయుఱుము. ప్రసాదసాగర = అనుగ్రహమనెడి సముద్రమునందు ॥ ౧౦౬ ॥ రోహణ శైలము = రత్న పర్వతము ॥ ౧౦౭ ॥ పరిభోగ్యార్థము = చక్కగా అనుభవించదగిన వస్తువు. వాలి=అతిశయించి ॥ ౧౦౮ ॥ అభీష్టవృష్టి ఘనాఘనంబు = కోరికలను కురియునట్టి వానకాలపు మబ్బు. ఘృణాగుణంబు = దయాగుణము. భాజనంబు = పాత్రము. ప్రబోధితుఁడు = మెలకువ

సీ. పుండరీకుఁడు పల్కు బుద్బుదాభములైన, సిరులు నిఁగామింపఁ జేరికల్ప
విటపిఁ గుల్కాషముల్ వేఁడు వెట్టిగలాఁడె, నిఖిలదుర్గభుఁ డగు నీవునన్నుఁ
గరుణింతు వరమిత్తుఁ గాతు నీడేరుతు, ననియున్కి భయమేది? యదృశ్తార్థ
మర్థింతు నిపుడున్న యట్ల యస్మన్నామ, చిహ్నైతత్పరహా త్తేత్రతీర్థ
తే. మధ్యతలముననిలుపునామనవిఁజేసి, సకలజనులకు మోక్ష రాజ్యముకొనుచు
నిదియ నాకోర్కె జగ దేశ హితము నిదియ, దీనిమీఱిన సిరియెల్ల దేవదేవ!
వ. అని వెండియునతండు చాపలాతిశయంబునఁ జర్వితచర్వణంబుగా సర్వసు
పర్వదుష్ప్రాపం బగునీరూపంబు కృపాపరతంత్రంబగుచు నాకునగపడుటకు
భూతవ్రాతంబులు ప్రభూతాద్భుతరసమస్థానమానసంబు లగుచు నున్న
యది భవదీయం బగునకారణమక్రతత్వంబునకు నియంతయుంగలఁడె?
యత్తరంగం బగు సంసారతరంగమాలిమునుంగుచుఁబొనుంగుపడి యనంగీ
కృతవిజ్ఞానజ్ఞానవిలాసులై దోసంబులఁజేసిన కరువులనం దగు నలసులకు
వెలసులభంబు నధికఫలంబును నగుయుష్మద్గర్భనంబుభవభయకర్మనంబు
నుపసర్గజలదవర్గ స్పర్శనంబునుపవర్గదర్శననిదర్శనంబునునగుఁగాక. ఏతత్తే
త్రంబు నీయాజ్ఞ నశేషత్తేత్రవిశేషోత్తంసం బగుంఁగాక. ఈతీర్థంబు నస్మ
న్నామాంకిత సమర్థనంబున నుత్తమం బగుంఁగాతమని. ౧౧౧

ఉ. ఆనతఁకాళియై యటులు బ్రార్థనసేయు మునీంద్రు శాంబరీ
మానుష వేషధారి దయ మానమనస్థితి బిగ్గనవ్వుచున్

నొందింపఁబడినవాఁడు ॥ ౧౦౯ ॥ కల్పవిటపి = కల్పవృక్షము. కుల్కాషములు = గుగ్గిళ్లు. కలాఁడె =
కలఁడా. ఉన్కి = ఉండుట. ఏది = చెడి. అదృశ్తార్థము = వింతయైన విషయమును. అర్థింతున్ =
కోఁచెదను. అస్మన్నామచిహ్నైతత్ తస్మహాత్తేత్ర తీర్థమధ్యతలమునన్ = నాపేరిచేగఁబులిడఁబడిన
యీగొప్పత్తేత్రమునకును తీర్థమునకును నడిమితావునందు ॥ ౧౧౦ ॥ చర్విత చర్వణంబుగాన్ =
నమలినదానినే నమలుటగా - చెప్పినదాని నేచెప్పి. దుష్ప్రాపంబు = పొందరానిది. ఆద్భుతరసమ
స్థానమానసంబులు = ఆశ్చర్యరసము చేత చిక్కనైన మనసుగలవి. నియంత = నియమించువాఁడు.
ఉత్తరంగము = శేచిన అలలుగలది. తరంగమాలి = సముద్రము. పొనుంగుపడి = తేజస్సుచెడి.
కరువులు = పోతపోతనడి యచ్చులు. అలసులు = మందులు. భవభయకర్మనంబు = జన్మముల
వలని భయమును క్షీణింపఁజేయునది. ఉపసర్గజలదవర్గ స్పర్శనంబు = ఆపదలనెడి మేఘసమాహము
లకుగాలి. అపవర్గదర్శన నిదర్శనంబు = మోక్షమును జూపుటకుఁ దార్కాణము. అశేషత్తేత్ర
విశేషోత్తంసంబు = ఎల్లవిశేషించిన త్తేత్రములలోనుత్తమము. సమర్థనంబునన్ = నెరవేర్చుటచేత ॥
౧౧౧ ॥ శాంబరీమానుష వేషధారి = మాయామనుష్య వేషమును ధరించినవాఁడు. దయమాన = దయ
గలదిగాఁ జేయఁబడుచున్న. బిగ్గ = గట్టిగా. వీనులన్ = చెవులను. కన్గడలన్ = కడకమ్మలచేత.

వీనులఁదాఁకు గన్గడల వేమలు చూచుచు బల్కుఁ జిల్కుపూఁ

దేనియసానవెల్లువలఁ దెప్పలఁదేలెడు మేలిపల్కులకా.

౧౧.౨

సీ. అతిదుర్లభంబువే డితి దుర్లభుడనైన, నే నీకు దక్కుట మానివర్చ
త్వత్ప్రియార్థముగనీ స్థలమునఁ బరివార, యుక్తుండనై నిల్చి యున్ననన్ను
నేవించువారెల్లఁ జిరపుణ్యవంతులు, నిహపరసుఖలాభ హృష్టమతులు

కలికాలకల్మష గరళకూటాటోప, కాకోలకంకులు గళితభవులు స్రమస్త
తే. నయ్యెదరు సర్వద్యోత మాస్మదాఙ్గా, బూని యీక్షేత్రమును దీర్ఘమును
భవనవర్ణితవిఖ్యాతి బొదలుగాత, మెల్లపుణ్యస్థలములకు నెక్కుడగుచు.

క. త్వన్నామచిహ్నితంబగు, నిన్నేలయె తెల్లదీవి యేనుండుటకు

మన్నించి భక్తవాంఛా, భృన్నతులొసఁగుటయె నాకు యుక్తవ్రతముకా.

సీ. వినుధాత్యనుత! యప్పుడనిమిషులనురారి, కృపకునచ్చెరువొందికేలు మొగిచి
పరమేశ యోభక్త పరతంత్రీ భావాను వర్తి పరబ్రహ్మ వరద ! నిన్ను
సరచేతిమణిఁ జేసి యవనివారలకెల్ల, నపవర్ణ మొసఁగు నీ యయ్య నెట్లు
వోలు విశ్రాంత సాలంబు యాచక, కాంక్షితమాత్రాప్తి కారణంబు

తే. నీకె తగు నీతనికెతగునిఖిలగమ్య, పూజవడయంగఁబూజించి పొగడువడయ
నని మురద్వేషి బుండరీకునిఁబొగడుచుఁ, జనిరి సమృద్ధముగ నిజస్థానములకు

ఆ. పొగడి రఖిలమునులు జగము లానందించె, నాటపాటచూపి రమరరమణ
లాదినంబు సుదిన మయ్య దుర్దినమయ్యె, విబుధతరులతాంత వృష్టిగురియ.

సీ. శిఖిపింఛధారియై చేదోయికటినిల్చి, హరి తీర్థమునఁ బశ్చి మాభిముఖుఁడు
క్షేత్రంబునందుఁ బ్రాగ్దిగభిముఖుండునై, రెండుమూర్తులుదాల్చుచుండునతని
పదపీతమైయొప్పు ఫణిభర్త రమగొల్చు, హీయన శ్రీయన రెండుగడలఁ
జామరహస్తయై ఛందోమయాకృతి, ఖగలోకనాథుఁ డగ్నిమున వెలయు

చిల్కు = కురియుచున్న. సోన = వానవలని. తెప్పలఁదేలెడు = ఈఁదులఁడుచున్న || ౧౧.౨ ||

దక్కుటకా = అధీనుఁడనగుటచేత. హృష్ట = సంతోషించిన. కలికాల...కంకులు = కలికాలము నం
దలి పాపములనెడి విషసముహామయొక్క విజృంభణమునకు శివులైనవారు. గళితభవులు =

తొలగిన జన్మములగలవారు || ౧౧.౩ || చిహ్నితము = గుఱుతు పెట్టబడినది || ౧౧.౪ || ధాతృ

సుత = నారదుఁడా. అపవర్ణము = మోక్షము. విశ్రాంతసాలంబు = కల్పవృక్షము. యాచకకాంక్షిత

మాత్రాప్తికారణంబు = అడిగినవారి కోరికలనుమాత్రము పొందించుటకు హేతువు. సమృద్ధముగకా

= సందడిగా || ౧౧.౫ || దుర్దినము = చెడ్డదినము; మబ్బు ఆవరించుటచే నుర్రగర్భిణిసారాదినము.

లతాంతవృష్టి = పూలవాన || ౧౧.౬ || ఫణిభర్త = నర్మరాజు = కేహుఁడు. ఛందోమయాకృతికా = శేదస్వరూ

తే. దక్షిణంబున సనకప్రధానమునులు, దానుబొగడుచు సేవింతు, దమ్మిచూలి
యేను రుదులు సేవింతుమెడమవలన, వెనుకనుండుదురిందాదివిబుధవపులు.
ప. వత్సా ! శ్రీవత్సలాంఛనుభక్తవత్సలత్వంబు శీవు నెఱింగినయదియకదా
విను మత్తైఱంగున మెఱుంగుటొల్లియ గొల్లదొర కరకలితచిత్రభక్త్రుజలజ
శుక్తియు విరచితవిసతముక్తియు, గుటిలకోమలవిసీలకుంతలనికరుండును
నపరిమిత కరుణాకరుండును, గటితటఘటితదోస్తంభయుగళుండును జటుల
నిశాటగళనిగళుండును, మకరకుండలమండితకపోలఫలకుండును యదుకుల
తిలకుండును, త్సుల్లకాశిక్యసఖ్యాభిరామ మృదులోరుద్వయుండునునద్వయుం
డును, బుండరీకప్రభృతిమునిజన సేవ్యమానుండును ననూనుండును, అఖండ
జ్ఞానానందైకవిగ్రహుండును విదళితజగన్నిగ్రహుండునై పంచాబ్దంబును
పంచశరసహస్రాతిశాయివిలసనసరసంబును నిచ్చాదిగంబరంబును నైన
ప్రాయంబును నవరత్నసానుప్రాయంబును, బాహ్యభ్యంతరకద్వారాష్టక
విస్ఫుష్టంబు నదభ్రంబు నభ్రాంకషంబును శరదభ్రాంకషభ్రంబును నగుమహా
ప్రాసాదంబునందు వాసవ వైశ్రవణ వైష్ణవత్రయముఖ మఖభుగలఘుకిరీట
మణిగణ ఘృణిమంజరీ పింజరీకృతం బగు శేషవీరంబు నధిష్ఠించి చరణద్వ
యాంతరాళోపలాలిత గోయష్టిలతామతల్లియై భువనత్రయకామితకల్పవ
ల్లియు నై నతనయాకృతి యవికృతభావంబునం బ్రభవింపఁ దక్షేత్రతీర్థమ
ధ్యంబుల నంగీకృతాధ్యాసీనుండై వాసుదేవాదివ్యూహంబులు జ్ఞానక్రియాది

పముతో. తమ్మిచూలి=బ్రహ్మ || ౧౧౭ || శ్రీవత్సలాంఛను భక్తవత్సలత్వంబు=శ్రీవిష్ణుదేవుని భక్తల
యందు ప్రేమగలిగినతనము. మెఱుంగుటొల్లియ=మెఱయుచున్న వస్త్రము, జలజశుక్తి = శీఘ
మనెడి ముత్తైపుఁజిష్ణుగలవాఁడు. కుటిల=వంకరైన. చటులనిశాటగళనిగళుండు=క్రూరులైనరాక్ష
సుల మెడలకు సంకెలయినవాఁడు. మండిత=అలంకరింపఁబడిన. కపోలఫలకుండు = పలకలవంటి
చెక్కిల్లుగలవాఁడు. త్సుల్లకా=సూక్ష్మమైన. అద్వయుండు=తనకురెండవదిలేనివాఁడు. విదళితజగన్ని
గ్రహుండు=ఖండింపఁబడిన లోకముల భయముగలవాఁడు. అతిశాయి=మించిన. సానుప్రాయంబు
=కొండచటియను పోలినది. విస్ఫుష్టంబు=విడువఁబడినది. అదభ్రంబు = అల్పముకానిది. అభ్రంక
షంబు=ఆకాశమునొరయునది. ప్రాసాదంబు=నగరు. మఖభుక్ = దేవతలయొక్క. అలఘు=దొడ్డ
నైన. ఘృణిమంజరీ పింజరీకృతంబు=కాంతినమూహముచేత ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలదిగాఁ
జేయఁబడినది. అధిష్ఠించి = ఆక్రమించిచేరి. అంతరాళ = నడుమ. ఉపలాలిత = బుజ్జగింపఁ
బడిన—నిలుపఁబడిన. గోయష్టి = సెలగోల. లతామతల్లి = శ్రేష్ఠమయినతీగ. భువనత్రయకామి
తకల్పవల్లి = మూడులోకముల కోరికలనిచ్చుటకు కల్పవృక్షము. అవికృతభావంబు = వికారము
లేనితనము. అధ్యాసీనుండు = కూర్చున్నవాఁడు. వ్యూహంబులు = స్వరూపరచనలు. నిగమంబులు

శక్తులు నమసుద్రాదిత్యాదిమరుద్విశేషంబులు నశేషనిగమంబులు నఖిల శుద్ధాంతంబులు సమస్త తీర్థసార్థంబులు సకలమంత్రరహస్యంబులు సర్వగం ధర్వస్వరసారస్యంబులు విశ్వ విశ్వాధి కై శ్వర్యంబులు ననశ్వర సంపదలం బొదలిసేవింపఁజెప్పుమెఱసియుండెనని వెండియుఁగుండలికుండలుండిట్లనియె.

క. నారద ! ధృతహేమరసా, సారచ్చురితంబు విష్ణు సదనం బది వే

దీరచితారాత్రికతతి, భూరమణీమణికిరీట ముం బురుడించుక. ౧౧౯

క. అలతీర్థస్థలి త్కేత్ర, స్థలి లీలావిగ్రహద్వి తయయుతుండై భా

సిలుపొండరికవల్లభుఁ, దలచినఁ గనుఁగొన్నఁ గరగ తము లిహపరముల్.

క. వినఁబడఁడు చెవులఁగన్నులఁ, గనఁబడఁడత్కుగ్రనార కవ్యధచేతక.

బొనుఁగుపడి జడియు వైష్ణవుఁడనవధిదురితప్రవర్తి యయ్యుఁగుమారా !

చ, ఇరుగడలక ద్విరూపములఁ గృష్ణుఁడు దై త్యనిరాకరిష్టుఁ డ

ప్పరుసున నుండ నన్నడిమి భాగమునందు వసెంతు రెవ్వ రా

నకులు మనుష్యరూపభరణంబునఁ గ్రీడయొనర్చు యక్షకి

న్నరగరుజోరగద్యుచర నాథులుగాఁగొని మ్రొక్కఁగాఁదగుక ౧౨౦

ఉ. ఎయ్యది దివ్యసేవ్యతర మెయ్యది మానిమనోభిగమ్యమా

నెయ్యది నీవు నేను భజి యింపఁగ నింపగు న్నెల్లాడు నా

దయ్యపువెల్లుసుమ్ము సత తస్థితి వెల్లెడఁ పుండరికవా

గ్ధాయ్యలఁ బ్రజ్వరిల్లును జగ త్రయ దుష్కృత దాహ దక్షమై. ౧౨౩

మ. అలసంబుల్ మునిరాట్కీచితములు ప్రా యశ్చిత్తముల్ పాతకం

బుల నిర్జింపఁగ విష్ణుభక్తియ తగుక బో దానికిం బూనఁ బా

= సేదములు. శుద్ధాంతంబులు = ఏకాంతస్థానములు. సార్థంబులు = సమాహములు. సారస్యంబులు = సరసభావములు. విశ్వ = సమస్తమైన. అనశ్వరసంపదలు = చెడనికలుములు. కుండలికుండలుఁడు = శివుఁడు ॥౧౧౮॥ హేమరసాసారచ్చురితంబు = బంగారునీటి వాసకురియునది. ఆరాత్రి కతతి = ఆరతులసమాహము. పురుడించుక = పోలును ॥౧౧౯॥ కరగతములు = చేరినిబొందినవి. చేరిలోనివి ॥ ౧౨౦ ॥ పొనుఁగుపడి = తేజోహీనుడై. జడియు = లోలఁగునట్టి. అనవధిదురితప్రవర్తి = మేరలేని పాపములనుచేసినవాఁడు ॥౧౨౧॥ నిరాకరిష్టుఁడు = తిరస్కరించువాఁడు. పరుసునక = విధమున. ద్యుచరనాథులు = గంధర్వశ్రేష్ఠులు ॥౧౨౨॥ సేవ్యతరము = మిక్కిలిసేవింపఁదగినది. అభిగమ్యము = పొందఁదగినది. దయ్యపువెల్లు = దేవశ్యోతి. వాగ్ధాయ్యలక = వాక్కులనెడిఅగ్ని నిప్రజ్వలింపఁజేసెడిబుక్కులచేత. ప్రజ్వరిల్లుచుక = మిక్కిలివెలుగుచు. దుష్కృతదాహదక్షము = పాపములను గాల్పఁజాలినది ॥ ౧౨౩ ॥ అలసంబులు = మాంద్యముగలవి. పూనక = సరియగుటకు,

ములపల్లాటులు చీరలం దుడిచినం బోనేర్చునే మాంత్రికా

కలితాహిప్రతివీరమంత్రపదరే ఖాశ్లాఘచేతంబలై.

౧౨౮

సీ. జగదధిపానంబు సచ్చిదానందాత్మ, కము నందనందనాత్మకము క్షేత్ర
తీర్థస్థితము పృథగ్ స్థితంబు నృసింహ, రామమత్సాద్యదివి గ్రహము లెట్టి
యవియనందగియుండు నట్టిదయగు దాని, హేతికులఘతమః ప్రోతమతులు
గాంచి యర్చయందొ కటిగాఁగఁదలఁచి వి కత్థనంబొనరించి గరుసులేని

తే. రారవంబుల డింది పారంబులేక, వనరుదురుగాని విష్ణున వంతులైన

వారు శిలగాఁగఁదలఁచ రెవ్వరుదృష్టి, గోచరబ్రహ్మమని మాచికోలిచియునికి

శా. ఆవాణీరమణుండు ప్రార్థనమునే యక దేవకీదేవియం

దావిర్భావమునొంది యేరికి నల భ్యంబై నతేవక జగ

జ్జీవాతుస్థితుండు నిండు దొర వి స్మేరావనుక నిత్యసం

సేవం దెల్పు జితేంద్రియుండు తమముం జించుం గనుం ద త్త్వముక. ౧౨౯

తే. భక్తిగద్గదతీతివాగ్భరములాలయ, నటనమునఁగూడి గోపికా నాథుఁడ్రౌల

నిలిచి కీర్తించుపుణ్యుండునలినబంధు, దశనమొనరించి త త్త్వపదమునకరుగు

క. హరి సోపహరి లక్ష్మీ, శ్వరు నెవ్వరుమాతు రట్టి వారలు సకలా

మరపూజ్యులు వారందునఁ, బొరసిన పుణ్యము లగణ్య ములు గుణజలధి !

క. ఇతిహాస పురాణ కథా, శ్రుతిస్మృతులు నందగోప సుకుకృష్టదురక

సతతముపతియించు మహా, మతి పరమపదంబు నందు మతిమన్ముఖ్యా !

క. తీర్థముననాడి బ్రహ్మ, భృగ్భరితలీలావతారు భక్తాధారుక

బార్థసఖుఁ గొల్వఁగల మో, ధృఢులకుఁగలవు సచ్చి దానందంబుల్.

పల్లాటులు=పండ్లునాటిన గాయములు || ౧౨౮ || సచ్చిదానందాత్మకము=సత్తుచిత్తుల స్వరూపము
ఆనందముగాగలది. నందనందనాత్మకము = కృష్ణుఁడు స్వరూపముగాగలది. పృథగ్ స్థితంబు=వేఱు
గావెలఁగనది. హేతికులు = ఆయుధములు పూనినవారు. అఘతమః ప్రోతమతులు = పాపము
లనెడి చీకట్లచేతట్టబడినబుద్ధిగలవారు. ఒకటి=అన్యము. వికత్థనము=అబద్ధము. గరుసు=మేరం
వనరుదురు=దుఃఖింతురు || ౧౨౯ || తేవక=విధమున. జగజ్జీవాతుస్థితక=లోకమునకు ప్రాణరక్షక
మైనయనికితో. విస్మేర = చిఱునవ్వుతోడి. తెల్పు = అర్పించు ; మ్రొక్కు || ౧౩౦ || వాగ్భర
ములు = మాటల యతిశయములు. నలినబంధదశనము = సూర్యబింబముయొక్క భేదించుటను.
త త్త్వపదమునకుక = పరబ్రహ్మస్థానమునకు || ౧౩౧ || సోపహరిక = కానుకతోఁగూడినవానిని.
అందునక=ఆదర్శనమునలన. పొరసిన=పొందిన || ౧౩౨ || మతిమన్ముఖ్యా=బుద్ధిమంతులలోప్రధా
నుఁడా || ౧౩౩ || ఆడి=స్నానముచేసి. అభ్యర్థిత=వేడఁబడిన. సచ్చిదానందంబులు = శాశ్వతము
లయిన జ్ఞానసంతోషములు || ౧౩౪ || భూమిహండు=కడుపులోని పిండములను జంపినవాఁడు,

సీ. భూజహుండును సురా పుండు బ్రహ్మహుతియు, గురుతల్పగ స్త్రీయి గోవధోక్ష
జీవి పితృద్రోహి శిశుహస్త పరదార, రతులు నిందకుండు సర్వస్వభోక్త
సత్యరిక్తుండును సర్వాభిమర్శి హేతికుండు సర్వాపలా పకుం డశుచియు
నిజధర్మవిద్వేషి నీచుండు పాషండ, షండ ప్రవణుండు స్వేచ్ఛావిహారి ద్రలు
తే. కృతమెటుంగనివాడునూన్యతములేని, వాడునమ్మిన జెడఁజూచువాడు మొ
పాపకారులకేనియుఁ జౌండరీక, తీర్థహరిమూర్తియుగమిచ్చు దివ్యపదము.

చ. అలఁతి పిసాళి నవ్వు మధు రాధరబింబఫలంబు తమ్మితే
కుల నగు సోగకిన్నులు ప్ర కుంచితకుంతలచానుఘాలమున్
బలుచనిచెక్కులం గలయఁ బరివ కుండలరత్న కాంతులున్
గల శిఖిపింఛలాంఛను మొ గంబు గనందగు ధూపవేళలన్. ౧౩౨

క. ఊణము ఊణార్థంబైనఁ ద్రి, ఊణలలితం బగుపయోధి శయనువదనమీ
ఊణ మొనరించు కృతికి నా, ఊణమునఁ గల వఖిలసుకృత జాతఫలంబుల్.

సీ. మువ్వంకమురువుతోమురళియొక్కొకవేళ, మ్రోయించుభువనైక మోహన
గ్రీడించునొకవేళ దోడిబాలురఁగూడి, యక్షీణగతిఁ గుబేరాక్షకేళిముగఁ
సవరించునొకవేళ జలవిహారముచాలఁ, బ్రేమభీమరథి గ ధీరహరి

కొలుపుండు నొకవేళ నలినసంభవ పుండ రీతాస్మదాదులు ప్రీతిఁగొలువ
తే. సురగరిప్రవాహనముననొక్కొకవేళ, వేడ్కవేంచేసిమెఱయుఁదిర్విధులందు
నెన్నికల్పంబులరిగినయేనయేడ్ల, వెలయుప్రాయంబుగలకొయ్యవిట్టలయ్య

శా. శ్రీరంగంబున ద్వారకన్ గయఁ గురు క్షేత్రంబున నైమిశా
ఖ్యారణ్యం జనశైల పుష్కర మహేం ద్రానంతశయ్యా హరి
ద్వార శ్రీపురుషోత్తమంబుల నయో ధ్యన్ సేతు గంగాభసం

గానూఢస్థలిఁ జౌండరీకమున దై త్యారాతి యుండుం గడున్. ౧౩౩

గురుతల్పగ = గురుభార్యను పొందినవాడు. స్త్రీయి = దొంగ. గోవధోపజీవి = ఆవులను జంపితిని బ్రతు
కువాడు. శిశుహంత = పసిబిడ్డలను జంపువాడు. పరదారరతుడు = అన్యనిభార్యను పొందువాడు.
నిందకుండు = ఒకరిని నిందించువాడు. సర్వస్వభోక్త = ఎల్లసామ్రాసు భుజించువాడు. సత్యరిక్తుడు =
నిజములేనివాడు. సర్వాభిమర్శి = అన్నిటి నంటువాడు. హేతికుండు = కొఱవిపెట్టువాడు.
సర్వాపలాపకుండు = సర్వమును దాచుకొనువాడు. ప్రవణుండు = ఆసక్తుడు || ౧౩౧ || అలఁతి
= అల్పము. పిసాళి = మనోజ్ఞము. సోగ = దీర్ఘము. ప్రకుంచిత = మిక్కిలివంకరయిన. కలయఁబరివ్స =
అంతటవ్యాపించిన. శిఖిపింఛలాంఛను = కృష్ణునిదైన || ౧౩౨ || కృతికిన్ = కృతార్థునికి || ౧౩౩ ||
మువ్వంకమురువు = మూడువంకలతోడి మనోజ్ఞత. కుబేరాక్షకేళి = వెన్నెల కుప్పలయాట. ఏన =

క. హరియు త్రరభాగంబున, బురుషుడు దా బాపమైన బుణ్యంబై నా
సురకానియంతచేసి న, బరిణతమై మేరుకుధర భారముఁజూపుక. ౧౩౬.

ధ్యై కాకము, హంస, చిలుక, పాము, తేనెటీగ, ఆవు ఇవి మోక్షమునొందినకథ, స్త్రీ
 సీ. సమర్థుడైనమున ధ్యాం త్తము నుపలేపనం బున మరాళమురంగమునవిశ్ర
 శుకము దీపాంకుర ప్రకటనంబునఁ బాము, పదపద్మస్త్రీధాను భవముః తన
 సరఘయు నూశస్య పరిషేచనంబున, భేనువు మోక్షంబు తెరువుగనిరి
 గాననేతత్పరి కల్పనంబునఁ బాండు, రంగాధిపానుఁ జే రంగవలయు

తే. ననిన నారదుఁ డిట్లు నభవ ! జ్ఞాన, విరహితంబులు జడములు వీనికెట్లు
మనుజుకృత్యంబుచేకూరె మధువీరోధి, యెట్లువరమిచ్చెననివేడ నీశు డనియె.

ఉ. మూర్తిమదిక్షుకాముకస ముష్ట్యలక్ష్మికాయుబోని చంద్రికా
 స్ఫూర్తివెలుంగఁ జేయుచు నభోవనకేసరి చంద్రుఁ డుబ్బగాఁ
 గాతికపూర్ణిమకొ యదుశి ఖామణి మున్నొకనాడు చూళికా
 నతఁతపింఛగుచ్చలస నుబున భీమరథీతటంబునక.

౧౩౮

మ. సురలీలావతులు^౧ సరాంగనలు చక్షుశ్శోభితకన్యల్ స్మర
జ్వరపీడకాయలై తనుం గొలువ రాసక్రీడక బెన్పిడియై
కిరలీనోర్ధిక లంగుళీచలన రిం ఖత్వాంతులై క్రాలకగా
మురళీసాదవిరోదకేశ్చి దవిలెన్ మోదంబు సాదంబుగన్.

క. ఆనాదము దప్పున జగ, తీనివసున్నొనిహోమ ధేనువు కటినాం
ద్రానంద మొదవ విని తన, మేనుమఱచి కురిసె నపరి మితడుగ్గంబుల్.౧౪౦

ఉ. కాననగంధవాహవళ గంబగుట వెన నొండు తత్పయః
 ఢేనకణంబు వచ్చి ముర భేదను మాళి నలంకరించె శ్రీ
 జానియ్యుఁబాటమాని నిజ సౌధమునందు సుఖించుచుండె నా
 ధేనువు లె స్స గా ముదిసి దేహము నూడ్చి భవాంతరంబునన్. ౧౪౧

అయిదే || ౧౩౪ || ౧౩౫ || పరిణతము = నెఱవేడినది || ౧౩౬ || ధ్యాంతుము = కాకి. సరఘు = తేనె
టీగ. ఊధస్య పరిషేచనము = పాలచేదడుపుట || ౧౩౭ || మూర్తిమతే = స్వరూపముగల. ఇత్తు
కార్ముక = మన్మథునియొక్క. చూళిక = పిల్లజుట్టు. లసనంబునకే = ప్రకాశముచేత || ౧౩౮ ||
చక్షుస్సోత్తరకన్యలు = నాగకన్యలు. సత్తరజ్వర = మన్మథతాపమువలని. వెన్నోడ = మిక్కిలి
పేర్వరి. కరలీనోర్మికలు = చేయియందణగిన యంగరములు. రింఖత్ = చలించుచున్న. సాదం
బుకే = కలికాఁగా || ౧౩౯ || సాంద్రానందము = అధికసంతోషము. దుగ్ధంబులు = పాలు || ౧౪౦ ||
గంధవాహ = గాలియొక్క. తత్ప్రయః ఘేనకణంబు = ఆపాలనుపయోగముక్క. శ్రీజాని = లక్ష్మీ

అట్టి సుశీల యను పతివ్రతాస్త్రీ చరిత్రము. స్థితి

క. హరినూళిపతితనిజదు, గృహసౌత్కర్యేనకృత పరమసుకృత

స్ఫురణంబుననొకవైష్ణవ, వసునకుడనుజాతయగుచు వసుధంబుటై. ౧౮౨

వ. సుశీలాభిధాన యగు నబ్బాల గుణగణభాస్వరయై యథోచితకాలంబున.

ఉ. తాళివిభుండుగట్టినమొ దల్ పతిచేవత మాసుశీల పె

గోలతనంబున. మగఁడు కొట్టినఁ దిట్టిన రట్టుచేసినం

దాళి దినంబుఁ దచ్చరణ తామరసంబులుగొల్పు నేలయుః

బోలునె యీపె కంచుఁ గృతబుద్ధులు వృద్ధులు ప్రస్తుతింపఁగన్. ౧౮౪

నీ. రూపహీనుఁడు మహా కోధుఁడు డతిలోభి, బద్ధమత్సరుఁ డన్యబుద్ధి మాయి

చంచలస్వాంతుఁడు సకలబంధువిరోధి, బహుశపథోక్తిలం పటుఁడుశతుఁడు

సంతతావిశ్వాససస్యప్రరోహుండు, గర్వపర్వతమస్త కస్థితుండు

కలహాశనుండు తర్కక్రియాకుశలుండు, సంగతోన్మాదోత్త మాంగకుండు

తే. నగునయేనియునటువంటిమగనితోడ, గాఢరమునేయునతిదొడ్డగరితయగుచు

గసిడికోతకుసోర్చిలో విసిగి కొనక, ధాతదూరకతండ్రినేఁ తకు వగవక. ౧౮౫

శా. ఆతీవ్రాంశుని వేఁడి కోర్చి మను ఛా యాదేవియుంబోలె స

త్పాతివ్రత్యగుణాభిరామయగు నా భామాలలామంబు సం

ప్రీతింజేయు నసహ్యదర్శనములన్ బిర్వీకులం బెట్టు దు

ర్జాతున్ వీతదయానయున్ దదుచితా చారంబులన్ నిచ్చులున్. ౧౮౬

ఉ. కొన్నిగొణింగి కొన్నినిసి కొన్నితుటారములాడి మానరా

కెన్నక నిన్నినాల్గివి యిన్నని కూటికిఁబిచ్చపాటి గొ

మృన్న మహాప్రసాదమని హర్షరసోల్లసదాననాబ్జయై

యన్నలినాక్షి భర్తయిడు నన్నియగైకొను మ్రుక్కుభాన్యముల్. ౧౮౭

భర్త. భవాంతరంబునకే = జన్మాంతరమునందు || ౧౮౧ || ౧౮౨ || ౧౮౩ || తాలి = తాలిబొట్టు.
గోలతనంబునకే = ఏమి తెలియని తనముచేత. రట్టు = అల్లరి. తాలి = ఓర్చి || ౧౮౪ || బద్ధమత్సరుఁడు =
మిక్కిలి చలముగలవాఁడు. మాయి = కపటముగలవాఁడు. శపథోక్తిలం పటుఁడు = ఒట్టుపెట్టు
కొనుటయందాసక్తుఁడు. అవిశ్వాససస్య ప్రరోహుండు = అపనమ్మకమనెడి మెరును మొలపించు
వాఁడును. సంగతోన్మాదోత్తమాంగకుండు = కూడినపిచ్చికి తలయైనవాఁడు. కసిడికోతకున్ =
కాపాడుటకు. చేతకున్ = పనికి || ౧౮౫ || తీవ్రాంశుని = సూర్యుని. పిర్వీకులం బెట్టు = బాధించు ||
౧౮౬ || తుటారములు = అలక్ష్మ్యపుమాలులు. పిచ్చపాటి = కొంచెపాటి. మ్రుక్కు = ప్రాతగిలి సార
ముచెడిన || ౧౮౭ || సమార్థుడనాచరణము = కసపూడ్చుట. గోముఖుఁ = అలుకునట్టి యలంకారము.

సీ. చతురసమార్జనా చరణంబుదొలునాటి, ప్రాచివన్నియతోపు వడుటగాఁగ
గోమయగోముఖ శ్రీముంగిటఘటించు టలు ముఖమజ్జన కలనగాఁగ
గమనీయపూర్ణకుం భములపూజాశ్లోపి, కుచలికుచాకల్ప రచనగాఁగ
నన్నసంపాదనా ర్హాగ్నిబుట్టిన ధూమ, పటలిసంస్కారధూ పంబుగాఁగ

తే. విఘటితకవాటకద్వార విశదనయన, యర్పితాధరగేహళి కాధరోష్ణ
భాండగోపనయవనికాంబరపరీత, యంతిగృహలక్ష్మీయత్యంతకాంతిదనకు.

సీ. ప్రస్తుతంబనిపదార్థములు రాజులవేడి కొనితెచ్చి యమ్మించు కోమటిండ్ల
మూసి ముల్లడిచిగు మ్ములకొల్చువై మెత్తు, లూడ్వడ పసైన నుండుగా ని
యెట్టిచుట్టంబేని యింటికేతేర రెం డవసూతకముదెల్పి యవలజొనుపు
మునుప్రతిశ్రితముచే సినిపైడి రాకున్న, ముచ్చిచ్చుననువేగు నచ్చుదనుక

తే. ననరు “శాకాయ లవణాయ వా” యటంచు,
బెనగు “ధూళిపరగృహద పి” యనునాన
ముంచియీగకుఁగాటు పా మునకు బలియు,
నొసఁగఁ డని భర్తకై పొక్కు నువిద మదిని. ౧౮౯

వ. ఇవ్వధంబున నవ్విధులీంబవదన వివిధకుటిలాచారచతురుం డగు జీవితేశ్వరు
నీశ్వరుంఁగాఁ దలంచుచుఁ దదుపాసనంబు తనకు నిహపరసిద్ధిసంసూచకం
బుగ నిండుడెందంబునం గోచరింపంజేయుచుఁ గీర్తితచరిత్రంబునం బ్రవర్తి
ల్లుచుండు నంత. ౧౯౦

క. అట నొకనా డా భూసుర, కుటుంబిసీసదనమునకు గుహనాపటువు
బటువగు మైజిగిఁ దెగడు, బటువగునొకవడుగువచ్చె భుక్తాపేక్ష. ౧౯౧

శ్లోపి = నియతి. ఆకల్పరచన = వస్త్రాద్యలంకారము చేసికొనుట. యవనికాంబరపరీత = తెరచీరచే
ఆవరింపఁబడినది || ౧౮౮ || ప్రస్తుతంబు = వివాహాది కార్యము. గుమ్మలకొల్చు = బుట్టలలోని
ధాన్యము. రెండవసూతకము = మృతాశౌచము. ప్రతిశ్రితము = ఒకరియధీనము. పైడి = ధనము.
వనరు = దేవురించుచు యాచించును. శాకాయలవణాయవా = కూరకైనను, ఉప్పునకైనను. ధూళి
పరగృహదపి = పొరిగింటనుండిదుమ్మయిననురానిమ్ము. పొక్కు = దుఃఖించును || ౧౮౯ || విధులీంబ
వదన = చంద్రబింబము వంటి మొగముగలది. శ్రీ. చతురుండు = నేర్పరి. జీవితేశ్వరుఁ =
పెనిమిటిని. ఉపాసనము = పరిచర్య. నిండుడెందంబునక = కొఱతలేని మనసుతో. కీర్తిత = పొగడఁ
బడిన || ౧౯౦ || కుటుంబిని = ఇల్లాలు. కుహనాపటువు = కపట బ్రహ్మచారియైన వామనుని.
పటువు = మిక్కుటము. మైజిగి = దేహకాంతిచేత. తెగడుంబుటువు = తిరస్కరించునట్టి పుట్టుక
గలవాఁడు. చక్కదనము గలవాఁడు. వడుగు = బ్రహ్మచారి. భుక్తాపేక్ష = భోజనముచేయ

ప. వచ్చిన నమ్మచ్చెకంటి గంటని నెయ్యంబులియ్యం బగు నంతకిరణంబున
నడలుగడలుకొన గ్రామాంతరాసక్తుండగుప్రాణనాథుండు తనుంబిలిచిన
యట్లయిన లోనింటిబోసమాని తొంగిచూచుతఱిం బొడకట్టి బొట్టునకు
మేదావిమేదునలవాటునం గందిన యంగుళీద్వితయంబు దేటిగుట్టినం బృథ
గ్వర్ణమూర్తులగు సంవర్తికలుగలజలరుహంబనఁ బ్రశస్తంబగుహస్తంబెత్తి
స్వస్త్రిస్తుతే యని యాశీర్వదించుటయుఁ గృతనమస్కారయై యాసారసా
మోద మృదులస్వరంబున నిట్లనియె. ౧౧౬౦

సీ. ఎందుండిరాక యిం దేతేరఁగతమేమి, గ్రాసార్థిభావంబు గానవచ్చె
నగునన్ననట్లేని మొగసాలనుండుఁ డా యనయూరలేడుయామార్గమునకె
కావించునన్నసం స్కారంబు మీరార గింతురుగాని వే గిరమె యనుడు
మాణవకుండుపల్కు మగువ ! నేడేన్నాళ్ల నుండియుగుడువఁ గూఁజొదవకునికి
తే. వేడియగుదాఁకనోరువమాఁడుగలిగెఁ, బులినినదిగల్గెనన్నంబు పోకయంత
యొసగి ట్టుత్తాయ్ వెసచల్చిమెసవనై న, సాపముడిపించుకొందుఁదపంబుకలిమి
తే. అనుడు నెలనాగయిట్లను వనఘ ! నీకుఁజలిదియేనెట్టులిడనే ద్రుక్షణములోన
వంటగావించు భుజించివలయునెడకు, నేగునావినిసతీఁబల్కుఁతాఁగవడుగు
తే. త్రోవగమియించుచోటనోపూవుఁబోడి! యవరవర్ణసమాచారమైనఁ జెడదు
బ్రాహ్మ్యమీతడవేటిఁబ్రాణరక్ష, నెఱపు మొకయింతమెదుకిన్ని నీట్లునొసఁగి
తే. వాఙ్మనోకాయకర్మప్ర వర్తనముల, సంభవించిన పాపంబు సంహరించి
యతిధిగృహమేధికిచ్చుశాశ్వతసుఖములు, వినవె“యభ్యాగతస్వయంవిష్ణు”
తే. అతివ! తీర్థాదరత్వర నగుగుదెంచి, త్రోవనాఁకటివేళకు దొరకకునికివ్రవనఁగ
కాంచనియానయేఁగూటి కలనజతర, వహ్నినొకయేనకాదెట్టి వాఁడునెరియు

నపేక్షతో ॥ ౧౧౬౧ ॥ గెంటని = తొలఁగని. లియ్యంబు = పుకృత్యము. అంతఃకిరణంబునకే = మనసుతో.
అడలు = భయము. కడలుకొనకే = అతిశయింపఁగా. బోసమాని = వంటచేయు తావునుండి. పొడకట్టి
= కనఁబడి. మేదావి = దౌహాసనముచేసిన నిష్కమసి. మేదు = మెదుపునట్టి. అలవాటునకే = వాడుక
చేత. పృథగ్వర్ణమూర్తులు = వర్ణముమాత్రిన స్వరూపముగలవి. సంవర్తికలు = క్రొత్తఁజేతులు.
స్వస్త్రిస్తుతే = నీకుమేలగుఁగాక. సారసామోద = తామరవాసనవంటి దేహవాసనగలది ॥ ౧౧౬౨ ॥
గ్రాసార్థిభావంబు = అన్నముగోరిన వానితనము. మొగసాలకే = ఇంటిముందఁజేచికలలో. ఏన్నాళ్ల
నుండి = అయిదుదినములనుండి ॥ ౧౧౬౩ ॥ తాఁగవడుగు = ధూర్జుడైన బ్రహ్మచారి ॥ ౧౧౬౪ ॥
గమియించుచోటకే = నడచునప్పుడు. అవరవర్ణసమాచారము = శూద్రునియాచారమువంటి యాచా
రము. బ్రాహ్మ్యము = బ్రాహ్మణధర్మము ॥ ౧౧౬౫ ॥ అభ్యాగతస్వయంవిష్ణుః = అభ్యాగతుండుతానే
విష్ణువు ॥ ౧౧౬౬ ॥ ఎరియుకే = కాలును తఱిమించును ॥ ౧౧౬౭ ॥ బడుగులు = చిక్కినవారు. కడఁక =

వి. నాతోడంగూడియాడువడుగులు బడుగులయ్యను వడిచెడకకడకమెఱసి యే
మునంకల్పించి మున్నే తేరసమకట్టిన పొండరింగునకుఁ బొండురంగ నేపానా
వధానులై చనిరి నేనుకూటిబీద తోడుదప్పిన తెఱంగున నిచ్చటం దడసితి
వెండియు వినుము. ౧౫౮

క. తరుణి ! “క్షుధాతురాణాం, నరుచిర్నచకాల” మనుచు నరులాడుటలో
నరసి వివేకింపఁగఁదగు, తెరువరులకుఁ బాయసంబు తిరిసినఁ గలదే. ౧౫౯

ఆ. ఎంతభాండశుద్ధి యెటువంటిగృహశుద్ధి, యెట్టిచి త్తశుద్ధి యిచట చలిది
కూడుచిక్కునెడఁబు రోడాశమునకు నో,యమ్మ ! సాటివచ్చునదియుఁగాక.

క. అనుచితశతము లొనర్చియు, దనువులు రక్షించుకొనరె ధమశమతేజో
ధను లగుగాధినుతాదులు,తనస్రాణమునిలుపు కన్న ధర్మముగలదే. ౧౬౦
తే. తొలుత నే వేడినప్పుడు చలిది నీకు, ననఘ ! నే నెట్లు లిడుదాననంటి గాన
యశనశేషస్థితికినంది యంబువలదు, చాలుఁజాలదొయనువృథా శంకవిడుపు.

క. సతి ! యాత్మస్తుతియతిగ, ర్హితమని నా పెంపుదెలుప నే నొకడ మనో
గతిఁదృష్టిగనిన భవన, త్రితయమ్మునకుఁ బరితుష్టి తిలకించుఁజామి. ౧౬౩

వ. అని యంత నిలువక. ౧౬౪

క. పెట్టకపోననియాకటఁ, దొట్టిగిలంబడుచుఁ బడుచు దురదురఁ జని వే
నట్టింటఁ గూరుచుండిన, నెట్టుననంజాల కమ్ము గేక్షణ భీతిక. ౧౬౫

నీ. పరిహరించుటకీడు తెరువరి బసిబిడ్డ, నర్థి నాఁకటిచేత నలయువానిఁ
బహ్యపీతమును న ర్హణసేయఁజాలఁబా పమురాదెయుపచార పరతమెలఁగ
మినుకొక్కటిచ్చిపొ మ్మనినఁబోవునొపోవఁ,డధ్వప్రయాసవి హ్వలుఁడితండు
చాలునోచాలదో చలిదియు మద్భర్త, పాథేయశేష మ ల్పంబెయగుటఁ

పూనిక. ఏతేగక=పోను. సమకట్టిన = యల్పించిన. సావధానులు = ఎచ్చరికతోఁగూడినవారు.
తడసితిక=జాగుపడినిలిచితిని || ౧౫౮ || క్షుధాతురాణామ్ = ఆఁకటిభగవంతులకి. రుచి=చవి.
న=లేదు. కాలంచ=కాలమును. న=లేదు. తిరిసిక=చిచ్చముత్తినను || ౧౫౯ || పురోడాశము =
హోమశేషమైన యన్నము || ౧౬౦ || అనుచితశతములు = అనేకములయిన తగనిపనులు. ధమ
శమతేజోధనులు = ఇంద్రియనిగ్రహము శాంతి వీనివలని, తేజస్వీధనముగాఁ గలవారు. నిలుపు =
నిలుచుట || ౧౬౧ || అశనశేషస్థితికిక = భుజింపఁగా మిగిలియుండుటకు. చాలుక = చాలు
నో || ౧౬౨ || గర్హితము = నిందింపఁబడినది. వెంపు = ఘనత. మనోగతిక = మనసునందు.
కనినక = పొందినను. పరితుష్టి = తృప్తి. తిలకించుక = ప్రకాశించును - కలుగును || ౧౬౩ ||
౧౬౪ || తొట్టిగిలంబడుచుక = తత్తఱపడుచు. పడుచు = పిల్లకాయ. దురదురక = శీఘ్ర)
ముగా || ౧౬౫ || పరిహరించుట = విడుచుట - లేదు పొమ్మనుట. పర్యపీతము = చల్లి. మినుకు

తే. జాలకుండిన నగుఁజెట్ట బాలుఁడితఁడు, కొసరి గొంతెమకోరికల్ కోరెనేని
యిడకపోబోలదిడఁబోలదీరుదివియఁ, బేనురాకున్నెత్తై ధీకులైఘుచులండు
తే. వంటయగుదాఁకనుండఁ డీ వడుగు బండి, మీఁదఁబోవుచునున్నాడుమేటిఛాటి
నై నదయ్యెడుఁగాకేమి యప్పటికిని, మీఁదుగడగట్ట నేలంచు మించుబోఁడి.
శా. రారయ్యా! యని శుద్ధిమచ్చరణు గో త్రాదేవతాపుత్రు వి
స్మేరాగ్నిప్రభుఁ గూనుచుండనిడి మ్రో లేపట్టు గావించినీ
రారంబండిన ప్రాతరాజనపు ది వ్యాన్నంబు నొక్కింత వా
ర్ధారాధాతముఁ గుండయాష్టి యొసఁగెన్ రంభాపలాశంబునన్. ౧౬౮
తే. ఒసఁగియవ్యంజనంబుదధోద్దనంబు, నారగింపుడుక్షమియింపుడనుచుఁబలికి
ముదితముదితాత్మభావసంపదయుఁబోని, సలిలపరిపూణమగుగిండినిలిపిచ
క. చే నాపోశనమున్నుచు, ధ్యానంబొనరించి యతఁడు తగుననుమతిఁ జం [నిన
ద్రాననచేఁగొని మెసఁగున్, బ్రాణాహుతి విరచితముగఁ బర్యుషితంబున్.
తే. తిరిగిచూచినయంత నా ద్రిమ్మరీఁడు, సిక్థ మొక్కటియేనియుఁ జిక్కనీక
మ్రుంగిమీఁదులుచూచుచుమృదులఘణితి, బిలిచియట్లనుశరదిందుబింబముఖని
తే. చూడుమీసారిభాండమోశోభనాంగి, భిన్నటంబొండఁ దాటిదప్పి నదియొండఁ
గలుగు లేకుండనూస్పితై మృలఘుజతర, జాతవేదంబుపెచ్చె నీ స్వల్పభుక్తి
చ. అనుటయు సంభ్రమంబడర నంగన తొల్లటినాటియామిని
దనకని వండి డించికొని నాఘుఁడు పల్లియ కేగునెంజలిం

= చిన్నమనెడి బంగారునాణెము. అధ్వప్రయాస విహ్వలుఁడు = దారి బడలికచేత ఆవయవ
ములస్వాధీనతలేనివాఁడు. పాథేయశేషము = దారికికట్టియియ్యఁగామిగిలినది. చెట్ట = కీడు. గొం
తెమకోరికలు = కోరరాని కోరికలు. పోలదు = తగదు. తైర్థికులు = తీర్థయాత్రచేయువారు
బ్రాహ్మణులు. వెళుచులు=విరసపుమాటలాడువారు || ౧౬౬ || ౧౬౭ || శుద్ధిమచ్చరణున్=కాళ్లు
గడుగుకొన్నవానిని. గోత్రాదేవతాపుత్రున్=బ్రాహ్మణకుమారుని. విస్మేరాగ్నిప్రభున్ = వెలుఁగు
చున్ననిష్ఠనుబోలిన తేజస్సుగలవానిని. మ్రోలేపట్టుగావించి = ముందఁజివోటుశుద్ధిచేసి. నీరా
రన్ = నీళ్ళనమ్మిద్దితో. వార్ధారాధాతమున్ = నీటిదారలచేత పరిశుద్ధముగాఁజేయఁబడినదానిని.
రంభాపలాశంబునన్=అరటాకునందు || ౧౬౮ || అవ్యంజనంబు = కూరలులేనిది. దధోద్దనంబు
= మెరుగన్నము. ముదిత = స్త్రీ; సంతోషించినది. సలిల = నీటిచేత. గిండి = చిన్ననోరుగలచిన్న
చెంబు || ౧౬౯ || మెసఁగున్=భుజించెను || ౧౭౦ || త్రిమ్మరీఁడు = యథేచ్ఛముగా ప్రవర్తించు
వాఁడు. సిక్థము = మెదుకు || ౧౭౧ || భిన్నటంబు = మాఁడు. అలఘుజతరజాతవేదంబు = అధిక
మయినజతరాగ్ని || ౧౭౨ || యామినిన్ = రాత్రియందు. నెంజలిన్ = విచారముచేత. తనికి=సం
తాపించి. అట్టుకన్=అటుకయందు. అట్టుకట్టి = అట్టుగా నేర్పడి. అభినవోదనంబు = క్రొత్త

దనికి భుజింపకున్ని భరి తంబయి యట్టుక నట్టుకట్టి యొ
 ప్పు నభినవోదనంబొసఁగె బూని తదాజ్ఞను శ్రావమూఁకుటఁ. ౧౭౩
 తే. ౭ సఁగియెడపేర్పులోఁగాఁ గుచున్నయాల, పాలువడ్డించుటయుఁజూనిపాల !
 వేళ, మవలివారలచేతికినందియిచ్చు, నడుపున భుజించె వడు విపు ర్వంటకంబు.
 క. భుజియించి మఱియుఁ దెచ్చుని, గజబిజినేయుటయు సతియుఁ గలఁగక వికస
 న్నిజవదనయగుచు హస్తాంబుజములు మొగిడించి పల్కు భూసురసూతిఁ.
 శా. అన్నంబొంజొక లేదు చల్లి యది వి నృశ్వశ్రమాపూఢ ! తె
 మ్మన్నం దెచ్చెన సాధుగు ప్తములు న వ్యంబుల్ కజాయంబు లిం
 దెన్నేనున్నవి క్రొత్తయట్టికలఁగా దే లేచి వార్వండు వే
 గ నిర్మించెదఁ గూడుఁ గూర మఱియుం గైకోలు మేల్కొక్కిరి. ౧౭౪
 ఉ. నా విని నాతిఁ బల్కుఁ గుహ నావటు వోవనితామతల్లి ! యో
 పావనశీల ! తైలపరి పక్వము లెన్నియుఁ దెమ్ము గాదనఁ
 లేవడియైనభక్తిగొని లేవ దిగంబడ దాఁకలింతయుఁ
 ధావనమాచరించుకత నఁ దడవున్ నిలఁబోల దిచ్చటఁ. ౧౭౫
 మహాస్రగ్ధర. అనినఁ వడ్డింపఁజొచ్చెన్ హరిణనయన నిం డారుడెందంబుతో వే
 గన భావిప్రాణనాథా గ్రహసహమతితోఁ గమ్మనై కారమై నే
 తన వండంబొల్చి చేతం దడవినఁదుమురై తాఱుటల్ లేక సద్యో
 జనితంబుల్ వోలెఁజాలం జవులొదవు సమ చ్ఛండికాపూపపఙ్క్తుల్. ౧౭౬

యన్నము—చల్లికాదనుట. శ్రావమూఁకుటఁ = కంచమువంటిమాఁకుటియందు ॥ ౧౭౩ ॥ ఎడ
 పేర్పులోఁ = దాలియందు. ఆలపాలు = ఆవుపాలు. వేళము = శిష్యునిముగ. నడుపు = బ్రహ్మచారి. ఇపు
 ర్వంటకంబు = ఇగురవెట్టినయన్నము ॥ ౧౭౪ ॥ గజబిజి = తొందర. కలఁగక = కలఁతనొందక ॥
 ౧౭౫ ॥ ఒంజొక = కొంచెమైనను. అధ్వశ్రమాపూఢ = త్రోవనడచినబడలిక హెచ్చినవారడా.
 సాధుగు ప్తములు = బాగుగాదాఁచఁబడినవి. నవ్యములు = క్రొత్తవి. కజాయంబులు. పిండివంటలు. ఎ
 న్నేని = కావలసినన్ని. అట్టికలఁ = అట్టికలయందు. కాదేని = అవిసరిపడనియెడ. వార్వండు = చేయి
 కడుగుకొనియాచనునము చేయుఁడు. నిర్మించెదఁ = చేసెదను. మఱియుఁ = మరల. కైకోలు = అంగి
 కారము. భుక్తికిఁ = భోజనమునకు ॥ ౧౭౬ ॥ ఎన్నియుఁ = ఎన్నియున్నవో అన్నియును. కాదనఁ
 = కాదుఅనను. లేవడి = దారిద్ర్యము—తక్కువ. దిగంబడదు = తగ్గదు. ఇంతయుఁ = కొంచె
 మయినను. ధావనమాచరించుకతనఁ = పరుగెత్తుటచేత ॥ ౧౭౭ ॥ నిండారు = నిండిన. భావిప్రా
 ణనాథాగ్రహసహమతితోఁ = పిమ్మట పెనిమిటికోపమునుఁబ్రసవించునంతతో. నేతన = నేతితోనే.
 పొల్చి = ఒప్పి. తుమురై = పొడియై. తాఱుటలు = మఱుఁగు పడుటలు. సద్యోజనితంబులు =
 అప్పుడుపుట్టినవి ॥ ౧౭౮ ॥ అరుణగ్రహణప్రవణపురుషోపధిక్యతంబులు = ఎఱుపును అనఁగా కోప

వ. ఇట్లునుగ్రహణప్రవణపురుషోపధిక్యతంబులు ప్రాణవల్లభసమ్యగభిరక్షితంబులు తదుపహితగణనావహంబులునచ్చిద్రముద్రాముద్రితంబులునై సజ్జన వితరణంబులగతి మహితభాజన నిహితంబులు ననురక్తవధూహృదయంబుల పగిది నతిన్నహపిచ్చిలంబులు నుపవనంబులయుపమ సురభిష్టంబులు నై న పిష్ట వికారంబులు నిర్వికారుండై భూసురకుమారుండు నిరవశేషంబుగా నాహరించియు వెండియు నవనతాననం బగుమిథ్యాబజ్జాభినయంబునఁ దనబహుభోక్తృత్వంబు నపశ్లోకకలుషితం బగునని విశంకమానమానసుండుచుబోలెఁ గానందగు నా పొట్టినెట్టికీసీలదిట్టపడుచు కడుపునిండమి యెఱిగితరంగితాద్భుతాంతరంగయైయాకురంగనయనయిల్లనివిత్కించు.

క. ఇసుమంతగాని లేఁ డీ, పసిబాలుఁడు కూడుగూటి ప్రియమువాఁ డిట్లెసరి బహుభక్ష్యరానులు, మెసఁగెడి వినువఁడు ప్రతుష్టి మేకొనఁడుగదే.

ఉ. మాయపుబిడ్డ యీనినువు మానిసిపుట్టువుగాదు దేవతా నాయకుఁడో చతుర్ముఖుఁడో నాభవబంధము లూడ్వనున్న నా రాయణమూర్తియో యెఱుంగ రాదొకయించుకయుక్ బుభుక్షుపైఁ జేయిదొఱంగఁ డప్పములు సెల్లె సమస్తము నుచు నివ్వెఱక. ౧౨౧

చ. తలఁచు మనంబులోన వసు ధామరయాజకధర్మపత్ని నిర్మలకనకావదాతముఁ గ రాశతరాలఘులీలమాలికో

మునుపొందుటయందు ఆ సక్తఁడయిన పెనిమిటిచేత కపటముగా చేయఁబడినవి. పాణివల్లభసమ్యగభిరక్షితంబులు = పెనిమిటిచేత లెస్సగాఁగాపాడఁబడినవి. తదుపహితగణనావహంబులు = అతనిచేత పెట్టఁబడిన లెక్కనుపొందినవి. అచ్చిద్రముద్రాముద్రితంబులు = సఁదులేక వాసెనకట్టుచేత ముద్రవేయఁబడినవి. వితరణములగతి = దానములవలె. మహితభాజన నిహితంబులు = దొడ్డ పాత్రమునందుంచఁబడినవి. అనురక్తవధూ = అనురాగముగలస్త్రీల యొక్క. స్నేహపిచ్చిలంబులు = స్నేహముచేత పేరుకొన్నవి; నేయిపేరుకొన్నవి. ఉపమ = విధమున. సురభిష్టంబులు = మంచిపరిమళముగలవి. పిష్టవికారంబులు = పిండివంటలు. నిరవశేషంబుగాక = మిగులులేకుండ. ఆహరించి = భక్షించి. అవనతాననంబు = వంచినమొగముగలది. మిథ్యాబజ్జాభినయంబునక = అబద్ధపుసిగ్గునుతోఁపించునట్టి చేష్టలచేత. బహుభోక్తృత్వంబు = తిండిపోతుతనము. అపశ్లోకకలుషితంబు = అపకీర్తివలనకలతనొందింపఁబడినది — అపకీర్తినొందినది. విశంకమాన = మిక్కిలిసంశయించుచున్న. నెట్టికీసీలదిట్టపడుచు = వైష్టికశీలుఁడైన ధైర్యముగల బాలునియొక్క. తరంగితాద్భుతాంతరంగ = అతిశయించిన యాశ్చర్యమునొందిన మనసుగలది. విత్కించుక = తనలోఁదానుఅలోచించెను || ౧౭౯ || ఇసుమంత = రవంతి. విసరి = విజృంభించి. ప్రతుష్టి = తృప్తిని మేకొనఁడు = పొందఁడు || ౧౮౦ || నినువు = శిశువు. నివ్వెఱక = నిండినయాశ్చర్యముతో. || ౧౮౧ || నిర్మలకనకావదాతము = స్వచ్ఛమయిన బంగారముఫంటిదియు, తెల్లనిదియు. కరాశతర = మిక్కిలియొన్నత

జ్వలము జగత్ప్రియాచరణ సాక్షి ముదక్షిమదంగభాగతా
 తిలకితవిభ్రమం బగు ను దీర్ఘమహత్త్వము దివ్యత త్త్వముః. ౧౮౨
 క. సతి యీగతి “శ్రియమిచ్ఛే, ధృతాశనా” త్తనుటయెఱిగిహుతవహునఖలే
 ప్సితవితరణగుఃలీలా, చతురుం బ్రాథింపఁ దత్త్రి సాదముకిలిమిః. ౧౮౩
 నీ. ఒకకొన్నివడియంబులొకకొన్నివరుగులు, నొకకొన్నితెఱగులయెలుపుఁబప్పు
 లొకకొన్నిద్రబ్బెడ లొకకొన్నితాలింపు, లొకకొన్నివిభముల యొట్టుచేరు
 లొకకొన్ని కలకల్పు లొకకొన్ని బజ్జలు, నొకకొన్నిరీతుల యూర్పువగలు
 నొకకొన్నిసిగదులునొకకొన్నియంబళ్లునొకకొన్నివహులపూపోత్కరములు
 తే. వివిధఫలకందమూలంబులవియుఁగొన్ని, యూరుఁబిండులునొకకొన్నియొక్క
 కొన్ని, యూరుఁగాయలుపచ్చళ్లు నొక్కకొన్ని, పెరుగుపాల్తేనెనేతులుపెచ్చు
 చ. అమితములై మహానసము నందపు డుద్యవమొందుచున్నయ [వెరుగ.
 న్నములు సుపక్వగంధముల నందములై యటునోవుచోట న
 య్యమరతదుప్రసూనతతు లంగనపైఁ గురియంగఁ బుట్టు గం
 ధము లిటు డిగ్గుచోటఁ దగుఁ దద్దివ్యతయారచితోపగూహముల్. ౧౮౪
 శా. ఆలీలావతి నిత్యసత్యశమ ధై ర్యాదార్యసంశుద్ధులం
 జాలన్ మెచ్చి వటుత్వముం దొఱిగి సాక్షాత్కరముంబొందె ను
 ద్వేలాలోలకృపాజపాప్రసవకాం తిభ్రాంతిక్లగోచనా
 బ్రాళిందాశ్రిత రాధికాసురత రా గాంకూరుఁ డా శౌరియున్. ౧౮౫
 నీ. నీలంబు భక్తాను కూలంబు హరిదంత, చేలంబు నవనీత చోర మాది
 మూలంబు గరుణావి శాలంబు కృతజగ, జ్వాలంబు శ్రితలతావాలమమర
 మేలంబు భవవనో త్రీలంబు తల్పిత, వ్యాళంబు శిశ్యావచూళ మమిత
 లీలంబు హృతమరు త్సాలంబు శశిసఖ, ఫాలంబు వరదానశీల మఖిల

మయిన. ముదక్షిమత్ = సంతోషించినకన్నులుగల. తిలకితవిభ్రమంబు = బొట్టుగలదిగాఁజేయఁ
 డినవిలాసముగలది. దివ్యత త్త్వమున్ = అపొకృతమయినపరబ్రహ్మమును || ౧౮౨ || శ్రియమిచ్ఛే
 ధృతాశనాత్. హుతాశనాత్ = అగ్ని దేవునివలన. శ్రియమ్ = సంపదను. ఇచ్ఛేత్ = కోరవలసినది.
 హుతవహున్ = అగ్ని దేవుని. అఖి...తురున్ = అఖిల = సకలమైన. ఈప్సిత = కోరికలను. వితరణ
 = ఇచ్చునట్టి. గుణ = గుణముయొక్క. లీలా = వ్యాపారమునందు. చతురున్ = సేన్యులవాని || ౧౮౩ ||
 ద్రబ్బెడలు = ఒకవిధమయిన భక్త్యులు. ఒట్టు = కారముగల. ఊర్పు = పిండిమిరియము. సిక
 = తాలింపుమట్టిగ. వహుల = విధముల || ౧౮౪ || మహానసము = వంటయిల్లు. ఉపగూహములు = అతి
 గనములు || ౧౮౫ || ఔదార్య = ఇచ్చునట్టిస్వభావము; వటుత్వము = బ్రహ్మచారిత్వము; సాక్షా

తే. కాలజంఘాలమనురకృష్ణైశ్చమతిక, రాశమాపత్నయోదవా తూలమునగు
యదుకులసరోమరాళంబునతివగాంచి, నతియునుతియునొనర్పనన్నగధపండు

ఉ. ఆసతిఁ బల్కునీ హృదయ మారయఁగోరియ యిట్లానర్చితి

గాసి కుశేశయాననలు గల్గిరయేనియుఁ గల్గనిమ్ము నీ

చేసినభాగ్య మేసతియుఁ జేయదు నీయెదుటఁ మునీశ్వరా

భ్యాసదురాసదం బగుమ దాకృతి యీగతి నుల్లసిలుటఁ.

౧౮౮

క. సుచరిత్ర! నేడు నీచే, తిచలిది భుజియింపఁ జాల దృప్తియొదవెడిం

బచరణగా దిమ్ముల మును, రుచియింపదు శబరివిందు ద్రోవదివిందుఁ.

క. అతిమానుష మసిధారా, వ్రత మగు మను వంటినిప్పు వంటి దిదియనఁ

బతిదేవతవై మను నీ, గతి భావాహుధమయ్యెఁ గా జగములకుఁ.

చ. తనుశతకోటులై త్తి బహు ధర్మవినిర్మితిఁ బేర్చి గాంచినఁ

ననుఁగనలేనిలేతలకు నాతి ! యభోగ్యము భాగ్య మీపు ప్రా

గ్జననమునం దొనర్చితి నొ కానొకయర్చన నన్నుగూర్చి దా

నన సమకూరెఁజుమ్ము సుజ వ్రవజనదితచర్య నీదెసఁ.

౧౮౯

తే. అతివ ! తొల్లింటిపుట్టువు నందునొక్క, మానివేలిమిజన్నెవై మన్ననాడు

నామధురవేణబాదంబునమదిగరఁగి, తొరఁగఁజేసితి సున్నిగ్ధదుగ్ధరసము.

క. ఆపాలనురువు పవన, వ్యాపారముచేతఁ దెరలి వచ్చినిలిచె లీ

లాపింఛచ్చనిభ ర్నిత, తాపింఛమదీయనాళి తటిఁ గుచలికుచా !

౧౯౦

త్యారము = ప్రత్యక్షము. ఉ ద్వేల=మిక్కిలి. ఆలోల=అంతటచలించిన. జహప్రసవ=దాసనపుఁ
బువ్వు. అలింద=ముంగిటిని. అంకూరుడు = మొలకలుగలవాఁడు || ౧౮౬ || హరిదంతచేంబు =

దిగంబరము - దిస మొలగలది. ఆలవాలము = పొదియైనది. అమరమేలము = దేవతలకూడికకలది.

భవవనోత్థిలంబు=జన్మములనెడి వనమును వెల్లగించునది. తల్పితవ్యాళంబు=పానుపుగాఁ జేయఁ

బడిన పాముగలది. శిక్యావచూళము = (చర్చి) చిక్కముతోడిసిగగలది. హృతమరుత్సాలంబు=అప

హరింపఁబడిన దేవతలచెట్టు (పారిజాతవృక్షము) గలది. అఖిలకాల జంఘాలము = ఎల్లకాలమును

వడిగనడుచునది. ఆశనకృష్ణైశ్చ=అన్నముగాఁజేయఁబడి న విషముగలది. అరిక గాళము. = పగ

వారికి ధయమును పుట్టించునది. ఆపత్నయోదవాతూలము = అపదలనెడి మేఘములకుగాలి. నతి

=నమస్కారము || ౧౮౭ || కుశేశయాననలు = తామరలవంటి మొగములుగలవారు = శ్రీలు.

అభ్యాసదురాసదంబు=అభ్యాసముచేత పొందఁదగనిది || ౧౮౮ || పచరణ=కపటనటనము. ఇమ్ము

లఁ = బాగుగా. ద్రోపది=ద్రోపది || ౧౮౯ || మనవు=బ్రతుకు || ౧౯౦ || లేతలు = అల్పలు.

అభోగ్యము = అనుభవింపఁదగనిది. ప్రాగ్జననము = పూర్వజన్మము || ౧౯౧ || వేలిమిజన్నెవు =

హోమధేనువపు. మన్న=బ్రదికిన, సుస్థిగ్ధ=మిక్కిలి చిక్కవైన || ౧౯౨ || లీలాపింఛచ్చని =

క. దానఁ బయస్సంతానము, దానంబున నన్నుఁ డనువు దానవయితి చం
 [దానన!తత్ఫలమునఁ గా,దా నీకునుదక్కితిఁ ముదముమదిబొదలఁ ౧౯౪
 ఆ. ఒక్కఁడకృతసత్త్వి యుండనువిప్రుండు, గలఁడు ఘోరకఠిన కలుషబుద్ధి
 వసుభయెల్లఁ దిరుగువసుధానువనుపేరి,పట్టణముననుండుబుట్టువడుగు. ౧౯౫
 నీ. ధనవంతుఁడయ్యనుద్వాహంబుదొఱఁగిమూతులునాకు పెఱవితంతువులఁదగి
 కులవంతుఁడయ్యు బెద్దలఁ బాసివిహరించు, బాషణ్ణషణ్ణానుబద్ధియగుచు [లి
 మతిమంతుఁడయ్య నా మ్నాయముల్ చెవిఁబెట్టఁ, డస్థీలఫేలనవ్యసనమెసఁగి
 స్థితిమంతుఁడయ్యు లక్ష్మికిఁగాక త్రిమృగ,పలుగూడుమరిగియాఘ్యలభజించి
 తే. తలఁచుబ్రహ్మస్వదేవస్వ ములకునెగ్గు,కుప్పఁజిచ్చిడిపేలాలు కొఱుకఁ దివురు
 గ్రహణకాలంబునందుముగ్ధజలముల, సెబ్రచెంచడమాబ్రాహ్మణబ్రువుండు
 వ. వాఁ డొక్కకందువ నొక్కవెలయాలికిం జిక్కి మహీమండలకుండలం బగు
 పౌండరీకంబునఁ గొంఢొకకాలంబుండి యొక్కపెనుబండువునఁ గన్నులపం
 డువగుమదీయనై వేద్యప్రకల్పనంబుధూపోత్సవానంతరంబున నెడముగాచి
 చూచి తనవలయుతేఱుంగునం జని బహువిధం బగుకాలంబు మని ముదిసి
 తనువువిడిచి యత్యుత్తమం బగుశరామరవంశంబునం బుట్టి పుట్టిన నాటనుం
 డియుంజదువుచదువునన చదురుండై నిండుప్రాయంబున నిన్నుం జెట్టవట్టించి
 యిట్లున్నవాఁడు వినుము. ౧౯౭
 తే. తరుణిమద్భుక్తదర్శనోత్సవసుకృతము,పాపపహ్నికిసలిల మైభద్ర మొసగె
 గాక లేకున్న నితఁడుప్రాగ్జనినొనర్చు, కల్మషములకునిష్క్రమిగల దెయెందు
 వ. అవ్విధంబుగ సోపహారం బగుమదీయచాపంబు నొకస్థింకంబుగఁ గనుంగొని

విలాసరూపమైన నెమలియాకల కుచ్చుకాంతిచేత. భర్తృస్థిత = తిరస్కరింపఁబడిన. తాపింఛ =
 చీకటిప్రానుగలది ॥ ౧౯౩ ॥ పయస్సంతానము దానంబునక = పాలనమూహము నిచ్చుటచేత.
 పొదలక = కర్మిలఁగా ॥ ౧౯౪ ॥ ౧౯౫ ॥ ఉద్వాహంబు = పెండ్లి. వితంతువులక = విధవలను.
 పండ = సమాహుతుతోడి. అనుబంధి = సంబంధముగలవాఁడు. అస్థీలఫేలన = అసభ్యపు మాటలా
 దుటయందు. స్థితి = ఉనికికి — కలిమి. ఆఘ్యులక = ధనవంతులను. కుప్పక = పెంటదిబ్బయందు. తివు
 రుక = యత్నించును. ముగ్ధఁడు = స్థానముచేయఁడు. సెబ్రచెంచడము = చెడ్డదేగ — చెడ్డదేగవలె
 ప్రాణిహింసచేయఁవాఁడు. బ్రాహ్మణబ్రువుండు = నీచబ్రాహ్మణుండు ॥ ౧౯౬ ॥ కందువక = సమ
 యమునందు. పెనుబండువునక = గొప్పయత్సవమునందు. చదురుండు = చతురుండు = నేర్పరి ॥
 ౧౯౭ ॥ ప్రాగ్జనిక = పూర్వజన్మమునందు. కల్మషము = పాపము. నిష్క్రమి = ప్రాయశ్చిత్తము ॥
 ౧౯౮ ॥ సోపహారంబు = నైవేద్యముతోఁగూడినది. భస్మసాత్కృత = బూడిదయైన. నీరసయవస

భస్మసాత్కృత దుష్కృతసీరసయవసరాశియై భూసురకేసరికిశోరంబై వాసి
వడసియు నతండు కట్టిడియగుటకుఁ గారణంబు వినుము. ౧౯౯

క. నీభావశుద్ధి యారయ, శోభనచారిత్ర! యేను జువ్వె యతనికిఁ
లోభక్రోధముల మనఁ, ఖోభముగావించి బాలి శుండనిపింతుఁ. ౨౦౦

క. పతికొట్టినఁ బతిదిట్టినఁ, బతినిర్దయుఁడగుచు నెట్టి పాటుపఱచినఁ
మతి నన్యధాత్వమొందరు, పతిదేవత లతివ! నీకుఁ బ్రతియగువారల్. ౨౦౧

తే. నిష్కరత్వంబుతోలఁగించి నేటనుండి, నీకు ననుకూలుఁడయ్యెడు నీవిభుండు
మత్స్యదద్వయభక్తిస మగ్రులైన, సుతులనేవురఁ గాంచెదూ ర్జితవిభాతి.

ఆ. వెండిబై డిద్రవ్వి తండంబుగామేలి, కూడుఁ బాడి యింటఁ గొలఁదిమీర
నోములెల్లనోచి నూతేండ్లుబ్రదికి నీ, భతతోడఁ బరమ పదముగనుము.

ఉ. మన్ననచేసినాఁడు ముర మదఁనుఁ డంచు నహంకరింప కో
కిన్నరకంఠి! యట్లయినఁ గీడొదవుఁ విను తొంటికిన్న న

స్మన్నిహితాంతరంగవయి సత్యసమార్జవశుద్ధిలక్ష్మికిఁ
వన్నియపెట్టుమీ మహిత వర్తనకీర్తలు నిర్వహించుచుఁ. ౨౦౪

క. తృష్ణారహితులు మత్స్యద, నిష్టాతులు నిత్యసత్య నిరతులు నగు శ్రీ
వైష్ణవులఁ గాంచి ననుఁగా, విష్ణుపదవలగ్న! గార విచికింబువు. ౨౦౫

క. అని వరమిచ్చి మహీసుర, వనితఁ మన్నించి భక్త వత్సలుఁ డరిగెం
దననెలవునకు సుధారస, మునఁ గుముదినిఁ దేర్చియగుపూజేందుఁడనఁ

ఆ. అట సుశీలమగఁడు నరు దెంచియొకకొన్ని, దివసములకుదొరలఁదిరియునాస
గోసి తనకులంబు వాసియువన్నెయుఁ, దలఁచుకొనుచుఁ దెలివి మొలకలెత్త

తే. అతనిదమసామ్యుచేసిమున్నాఁగియున్న, మోహముఖులై నజ్ఞాతులమూలఁ
సంహృతాసురులై ననిర్జులకరణి, మదివివేకాదివర్గమభ్యుదయమయ్యె. (ద్రోచి

రాశి = ఎండినగడ్డిప్రాగు. భూసురకేసరికిశోరంబు = బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునిగడ్డ. వాసి = ఘనత. కట్టిడి
= కట్టులేప్పినవాడు. అక్రమ మైన నడవడిగలవాడు || ౧౯౯ || బాలిశుండు = మూర్ఖుడు || ౨౦౦ ||
౨౦౧ || ఊర్జిత = ఎన్నఁడునుజెడని || ౨౦౨ || త్రవ్వితండంబు = అపరిమితము || ౨౦౩ || తొంటి
కన్నక = మునుపటికంటెను. అస్మన్నిహితాంతరంగవు = నాయందుంచఁబడిన మనసుగలదానవు.
సమార్జవ = వంచి ఋజుభావముయొక్క || ౨౦౪ || నిష్టాతులు = నిష్ఠగలవారు. విష్ణుపదవలగ్న =
ఆకాశమువంటి నడుముగలదానా — నూత్నుమైన నడుముగలదానా || ౨౦౫ || శుముదినిక = కలువ
తీరగను || ౨౦౬ || తిరియు = యాచించు. కోసి = నఱికి - దిడిచి || ౨౦౭ || ఆఁగి = అక్రమించి. మోహ
ముఖులు = మోహుండు మొదలగువారు - మోహము మదము మొదలగునవి. జ్ఞాతులక = దాయా

క. కోపంబు నొంగి మిక్కిలి, పాపమునకులోంగి బుద్ధి పశ్చాత్తాపా
 టోపశిఖఁ గ్రాంగి కరుణా, ద్విపవతీలహరిదోంగి విప్రఁడుమఱియున్.
 నీ. కాలీచపడనిండ్ల కడకేగి వనరుచుం డెడువాఁడు వైరాగ్య నిష్ఠుఁడయ్యె
 గయ్యాలక్రచ్చయైకాలుద్రవ్వచునదామండువాఁడతిశాన్తిమహితుఁడయ్యె
 గసరియెంగిలిచేతఁ గాకివేయనివాఁడు, సతతాన్న దానప్ర శస్త్రుఁడయ్యె
 బ్రహ్మకల్పముదాఁక బ్రతుకానఁగడకట్టు వాఁడస్థిరముగవి శ్వముఁడలంచె
 తే. బాటిగాఁగొన కా పద్మ భవునినైన, సీరసము సేయువాఁడు వి నీతుఁడయ్యె
 నొరులలచ్చికిముచ్చిరియుడుకువాఁడు, సర్వసముఁడయ్యెవిష్ణుప్రసాద మహిమ.
 ఉ. పాశముమీరు పెద్దపెద పాశములై బలితంపుఁగఁగులన్
 మూలుగుచున్న ప్రాణినిఁడి ముంచి ధనార్థులకెచ్చ విష్ణుదే
 వాలయనుద్రతిష్ఠలకు నై యొసఁగున్ సతికేలనించు నా
 నాలఘుకిర్మినిర్మితికి నగ్రకులేంద్రుఁ డనుగ్రహంబునన్. ౨౧౧
 క. ఆయాలుమగలు విష్ణుప, రాయణులై సెక్కుగతుల వ్రతములు తఱితోఁ
 జేయుచునుండఁగ నట ని, శ్రేయసపద మైన పాండ రీకక్షోణి. ౨౧౨
 మ. యమరాడ్డూతశిఖావతంసము చిర ప్రాణంబు దూరప్రియా
 గమశంసిస్ఫుటకాలీకలన మే కప్రక్రియాపాతదీ
 త్నము శీత ద్రుబలీయ మొక్కబలిభు గ్రాజంబు రాజిల్లు శ్రీ
 రమణాగారపురోధరోత్తచలప త్రస్థూలశాఖాశిఖన్. ౨౧౩

దులను—తనలోనిశత్రువులను. సంహృతాసురులు=చంపవడిన రాక్షసులుగలవారు. అభ్యుదయ
 మయ్యెన్=పుట్టెను || ౨౦౮ || అంగి=అణచి. లోంగి=వెనుదిసి. కరుణాద్విపవతీలహరిన్=దయ
 యనెడి నదీ ప్రవాహమునందు. తోంగి=మునిగి || ౨౦౯ || ఈచపడన్=చచ్చుకొనిపోగా. వనరు
 =దేవురించు. కయ్యాలక్రచ్చ = జగడగొండి. కాలుద్రవ్వమున్ = కలహమునకు యత్నించుచు.
 మండువాఁడు = కోపవికారమును జూపునట్టివాఁడు కసరి = కోపించి. కడకట్టు = నిర్ణయించు.
 పాటిగాన్=లక్ష్యముగా. ముచ్చిరి=దుఃఖపడి. ఉడుకు=తపించు || ౨౧౦ || పాశము=మేర ; కడ్డి.
 బలితంపుఁగఁగులన్ = మిక్కిలి పెద్దవైన బాసలయందు. మూలుగుచున్న = స్థిరముగా కదలక
 యున్న. ప్రాణినిఁడి = బహుదినముల నాటిదనము. నిర్మితికిన్=చేయుటకు || ౨౧౧ || నిశ్రేయస
 పదము=మోక్షస్థానము || ౨౧౨ || చిరప్రాణము=బహుకాలము బ్రదికియుండునది. దూర...శంసి-
 దూర=దూరమునందలి. ప్రియ=ఇష్టవస్తువుయొక్క. అగమ=రాకను. శంసి=కోరునది. స్ఫుటకాక
 లీకలనము=స్ఫుట=స్పష్టముగావినబడిడి. కాకలీ=సన్నని కంఠస్వరముతోడ. కలనము=కూడినది.
 ఏకప్రక్రియా పాతదీక్షము=ఒకవిధమైన పాటునందలిదీక్ష (నియమము) గలది. బలిభుగ్రాజంబు=
 శ్రేష్ఠమయినకాకి. కీరమణా...శిఖన్=శ్రీవిష్ణుదేవునిగూడెకడుట మొలచిపెరిగిన రాచిట్టయొక్క

శా.తాత త్తండులు మామ లల్లురును ము త్తాతల్ సహాయుల్ సహ
 శ్రోతల్ భ్రాతలు సేవకుల్ హితులు మి త్తుల్ పుత్తుల్ లోలిం దివా
 భీతాభీతములై తనుం గొలువఁగా బెన్నుకొని వాయస
 వ్రాతశ్రేష్ఠము గ్రాలు రేలునగలుఁ భ్రాంతాగమాంతంబులన్. ౨౧౪
 చ. అది యొకినాడు విట్టలగృహంగణభూ బలి వీరవస్త్రతా
 మెదుకులుమేయఁ గన్నిడి యమేయగతిఁ బఱవన్ దదాయత్
 చ్చుదభవభూరిమారుతవ శంబున నయ్యెడ ధూళిసోవ న
 భృద్వితములయ్యె దాన గుడి యూడ్చినఁ గల్లు నగణ్యపుణ్యముల్. ౨౧౫
 వ. ఇట్లతర్కి-తోపపన్నం బగుపన్నగశయనసదన సమ్మార్జన సముదిత సుకృత
 పరిపాకంబునఁ గాకింబు నతిలోకంబయ్యె వినుము. ౨౧౬
 క. కలహంసమొకిటి యదుకుల, కులహంసముగుడిఁజరించుఁ గుసుమాయుధకీ
 ర్తిలతాగుచ్ఛమునై వడి, జలరుహసంభవమరాళ సంకాశగతిఁ. ౨౧౭
 వ. ఇట్లు వర్తించి వర్తించి. ౨౧౮
 మ. కుతుకం బింక కుంకుమద్రవమిళ ద్దోరోచనాపంకి
 ర్మితపత్రాంకికలంకితాంబుధికుమా రీహారవిష్కోరుహ
 ద్వితయాస్ఫాః నలాలనోచితపయో విస్ఫారకాసారసం
 తతి నా నీడభవంబు క్రీడనలుపుఁ దద్వివృధామంబునన్. ౨౧౯
 నీ. మొనరెండుగాఁగఁగఁదె వివినవిద్రుమద్రుకందము నేలుముక్కునఁదడవిలడవి
 మొగవిచ్చుపసిడికే దఁగితోకుగమిమించు, విశదచ్చదములనువిద్రచివిద్రచి
 నగుమొగంబులదాస నపుగ్రోవ్విరులనప్పు, చిగురాకునడుగులఁ జిమ్మిచిమ్మి
 నిద్దంపుఁబండువె న్నెలగు త్తికిడకొత్తి,మలయు మైముంపులఁ గలఁచికలఁచి

లావైన కొమ్మకొనయందు || ౨౧౩ || సహశ్రోతలు=చనతోడి వినికిగలవారు. దివాభీతాభీతములు
 =గ్రుడ్లగూబలని భయములేనివి. భ్రాంతాగమ=రావితెట్టుయొక్క || ౨౧౪ || బలివీరవర్తలు =
 బలివీరమునం దుండునవి. అమేయ = కొలఁదిపెట్టరాని. ఛద=ఁకలవలన || ౨౧౫ || అతర్కి
 తోపపన్నంబు = ఊహింపరానివిధమునఁ గలిగినది. సమ్మార్జన సముదిత = ఊడ్చుటవలనఁ బుట్టిన.
 అతిలోకంబు = లోకాతీతము || ౨౧౬ || కలహంసము = ఉత్తమజాతిహంస ; శ్రేష్ఠుఁడు. సం
 కాశ=పోలిన || ౨౧౭ || ౨౧౮ || ఇంకక=తగ్గక. పత్రాంక = మకరికాపత్రచిహ్నములచేత. కలం
 కిత=కలంకముగలవిగాఁ జేయఁబడిన. హారి=మనోజ్ఞమైన. ఆస్ఫాః = చఱచుటలచేత. పయో
 విస్ఫార = జలములచేత అతిశయించిన. నీడభవంబు=పక్షి. తద్వివృధామంబునన్=ఆదేవాలయము
 న|| ౨౧౯ || తెవ్విన=తెగిన. కందమున్=గడ్డను. మొగవిచ్చు=ముఖభాగము విరియినట్టి. విద్రచి=విద
 లించి. నిద్దంపు=నునువైన - తేటయైన. మలయు=విజృంభించు. ముంపులన్ = ముంచుటలచేత. ప్ర

తే. శాన్తిః సౌఖ్యప్రభూణకా సారసార, సారసామోదమేదుర వారిఁదేలి

వచ్చియాయంచగుడిలోనుజూచ్చెనొక్క, నాడువవలింటిబితెండవేడిదలఁకి
క. అది తన దేహం బచ్చట, విదలింపం బక్షసలిల విప్రప్రములచేఁ

జూదుకొదవించుచు గాడ్డులు, పొదవెట్టు రజోవికార ములు దూరముగఁ.

తే. సలిలఖగమున కేతదా చరణమ నన, గలిగె నాస్మికంబుగఁ గంబుపాణి
గర్భగోహోపలేపసంస్కారసార, సుత్రపరిపాకనిరపాయ శోభనంబు.

క. శుక మొకటి చంచుజితకిం, శుకమై హరిహయశరాస సుసంచితవృథం
శుకమై కుసుమాకరకిం, శుక మానందమున నంద సుతుఁగుడి బెనుగుఁ.

చ. అలమి త్రిలోకమున్ గెలుచు నత్తటి తేరువహించు దోడిచి

ల్కలు దగ దొట్టి ముందరికి లాగకయుండినఁ దాన తద్భరం

బెలమివహింప మెచ్చి మరుఁ డిచ్చు మణిమయమాలికాత్రయిన్

గళమునఁదాల్చు చిత్రశుక నాథుఁడు రేఖలపేర నిచ్చుటఁ. ౨౨౮

క. కీరమది యొక్కహరిపరి, చారికచేరికవనించుఁ జదివింపఁగ మే

పారసి యొసఁగ భవనమూర్జారాదులవలనఁ దన్ను సంరక్షింపుఁ. ౨౨౯

క. దేవాలయమునఁ గొన్నిని, జావాసమునందుఁ గొన్ని యహములు దగఁ బై

చేవదలకపాటించుచుఁ, బూవుంబ లెబువ్వుబోడిపులుఁగుంబ్రోచుటఁ. ౨౩౦

మ. పసుపార్చుం దడియెత్తు నెండనెక గం పం బాగి మైదువ్వుచున్

వసయున్ వెన్నయుమేపుమేపునొసఁగున్ వల్లించు శ్రీరామనా

మనుధామాధురి సాధురీతి కుచకుం భస్థాయిగాఁజేయుచున్

బిసపుష్పప్రియవాసరాగములన్ బింబోష్టి రాచిల్కకున్. ౨౩౧ [కుక్కి

తే. కనకమణిపజ్జరంబుల నునిచియునిచి, చక్కెరయునుక్కెరయుసారెగ్రుక్కి

యొఱపుబలుకులుపలుమాఱుగఁ అపకఁ అపి, కలికిచిలుకలకొలికిరాచిలుక బెనుచు

భూణ = మొగసాలయందలి. సారసామోద మేదురవారిక = తామరల వాసనవలన సతిశయించిన జలమునందు. పవలింటి = పగటివేళయందలి. బీతెండ = మిక్కుటమయిన యెండ. తలఁకి = భయ పడి || ౨౨౦ || విప్రప్రములచేక = తుంపరలచేత. చొదుకు = తడి. పొదవెట్టు = కలుగఁజేయునట్టి. రజోవికారములు = దుమ్ముయొక్క ప్రసరించుటలు || ౨౨౧ || ఉపలేపసంస్కార = అలుకుట వలని. సార = మేలైన. నిరపాయ = చెడని. శోభనంబు = శుభము || ౨౨౨ || చంచుజితకింశుక ము = ముక్కుచేగెలువఁబడిన మోదుగు మొగ్గలది. అంశుకము = కాంతులుగలది. కుసుమాకర = వసంతబుతువునందలి || ౨౨౩ || అలమి = అక్రమించి. దగ = దాహము = దప్పి. తొట్టి = కలి గి || ౨౨౪ || ౨౨౫ || అహములు = దినములు || ౨౨౬ || పసుపార్చుక = పసుపుపూసి స్నానము

మ. కలహంసోపమయాన చక్రకుచ ప్రేం ఖత్తంజరీటాక్షిఁ గో

కిలసారస్వరబద్ధిబద్ధచికురం గీరప్రియాలాపఁ దొ

య్యలిఁ జాలకమరిగెళ్ళ శుకం బది మహీ యక్రిమగావించుచున్

బులుఁగుం బొందున నంది పొందినగతిఁబొత్తోత్తులకహత్తుచున్. ౨౨౯

తే. ఆశుకద్విజరాజున కంతఁగొంత, కాలమరుగంగనొకనాఁడు కలిగె బంధ

మోక్షమాకస్మిక్తంబనిర్ముక్తి కలిమి, యాశుకద్విజరాజునకద్భుతంబె. ౨౩౦

సీ. జనియించెనొక్కొక చచ్చనిమొల్కయనుబుద్ధి, గ్రుచ్చినపచ్చలకొమరువలన

సమకూరెనొక్కొక దా డిమఫలోద్భవబీజ, మతిపద్మరాగసా మగ్రివలనఁ

బాడకట్టునొక్కొక జంబూఫలంబనుమనో, భ్రమమింద్రసీ విభ్రమమునలనఁ

దోతెంచెనొక్కొక మ ధూకపుష్పములను నానహుస్మంజిము త్యములవలన

తే. దాది యటుపెట్టి పనుపాడఁ దలఁగి చనుడు

బరణిమూఁకుటనెలకొన్న బన్నసరము

గఱచికొనిపో యెఁ జిల్క ప్ర గల్భవిటుఁడు

బాలికామానసము గొను పగిది నపుడు.

౨౩౧

క. బారాదిసామ్మ టుండఁగ, హారమునేకొనుచుఁ జనియె నండజము ప్రియం

బారయ ఫలకాముకులగు, వారలు గుణవత్ప్రసక్తి వదలవిడుతురే. ౨౩౨

క. ఆధనశికిరణముఖికి న, సాధుశుకాచరణ మపు డ సహ్యంబయ్యెన్

గోధుక్కులినతికి మనో, బాధక మగుక్కుష్టధూర్త బాల్యముఁబోతెన్. ౨౩౩

మ. కటిఁ జేలార్థముచుట్టి చిక్కినదిమే నం జాట్టి పాలిండ్లమీఁ

దటసంధించుచు నార్ద్రదేహలతమా ద్యద్వర్షధారావల

చేయించును. నెకన్ = తాపముచేత. బిసపుష్పప్రియవాన రాగమములన్ = గ్రీష్మఋతు దినముల రాకలయందు || ౨౨౭|| ౨౨౮ || ప్రేంఖత్ = ఎగురుచున్న. ఖంజరీటాక్షి = కాటుక పీట్టకన్నలవంటి కన్నలుగలది. చికుర = ముంగురులుగలది. మహీయః = అధికమయిన. పొత్తోత్తులన్ = పొత్తిగడ్డలచే ఒత్తుటలచేత || ౨౨౯ || శుకద్విజరా జునకున్ = చిలుకపక్షి శ్రేష్ఠమునకు. శుకుండెనెడి బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠునకు || ౨౩౦ || కొమరు = మనోజ్ఞత. పాడకట్టెన్ = కనఁబడెను. ఇంద్రశిల = నీలమణుల యొక్క. తోతెంచెను = తోఁచెను. హుస్మంజి = ఒకానొక దేశము. తలఁగి = తోలఁగి. మూఁకుటన్ = మూతయందు. బన్నసరము = రత్నములహారము. ప్రగల్భ = నేర్పరియైన || ౨౩౧ || బారాది = అనేక ములైన || ౨౩౨ || అసాధు = చెడ్డ. ఆచరణము = పని. గోధుక్కులినతికిన్ = గోపికా స్త్రీకి || ౨౩౩ || కటిన్ = నడుమనందు. చేలార్థము = సగముకొక. ఆర్ద్రదేహలత = తడిసిన తీగవంటిదే హము. మాద్యద్వర్షధారా వల త్తటిదాకారమున్ = దట్టమయిన వానచినుకులచేత చుట్టఁబడిన

త్రిటిదాకారముఁ జూపఁ ద్రోసికొనుచున్ ధమ్మిల్లబంధంబు ముం

గిటికిన్ ను స్తని వచ్చె గో స్తనహర తీర్థగ్రహవ్యగ్రయై.

౨౩౪

తే. వర్షధారావశేషాన్వ వాయయుక్తి, వాయునశమునఁ దెరలుము వ్వన్నెవిల్లు
వేడ్కవెన్నాడుశశినోతె వెలఁదిచాప,లమునసరమాహరించుశుకముదవులు

మ. గుహమాతృస్ఫటికాక్షసూత్రమునీతే ఊచ్చేదగుచ్చచ్చటా [చు.

స్పృహఁ గైకొన్న శుకంబా యేమఱుతఱిఁ జీర డుపూవాఁగితో

బహిరుడ్డినత నొడ్డినిల్చు రతిరా ట్టట్టాశ్వమో నాఁగ న

వృహిశావిభ్రమకీర మొప్పు ముఖనీ మాగామముక్తాళియై.

౨౩౬

వ. ఈచందంబునఁ గందర్పస్యందనంబు వినిందితుండన మందమందప్రచారం

బును,మలిన్లుచుండనదుర్గమప్రవేశనిపుణంబు నవివేకియనశిథిలీకృతస్వపక్షం

బును, దనుజగృహీతజనకజయన రామానుసరణసముచితంబును నై యు

స్తత్తపోలికం జంచుచుంబితలలంతికావ్యాజంబున లాలగ్రక్కుచుఁ బుష్ప

వద్దింబంబువిధంబున శరీరప్రభాదంభంబున నంభోధరంబులచేతఁ గప్పం

బడుచు యోగిబాగున విచ్చిన్నచరణశృంఖలాచ్చలనంబున పాశచ్చేదంబు

సేయుచుఁ బరవధూపయోధరంబుపగిదిఁబట్టరాక నీతివిదు హృదయంబుగతి

మొఱపుయొక్క ఆకారమును. ధమ్మిల్లబంధంబు = కొప్పుముడి. ముంగిటికిన్ = ఇంటిమొగ సాలకు.

గోస్తన...వ్యగ్ర-గోస్తన=రత్న ములహారమును. హరత్ = ఎత్తుకొనిపోవుచున్న. కీర=చిలుకను.

గ్రహ=పట్టుటయందు. వ్యగ్ర=త్వరగలది || ౨౩౪ || అపశేష=మిగిలిన. అన్వయుయుక్తిన్ =సమా

హముయొక్క కూడికచేత. తెరలు=బయలుపెడలు. మువ్వన్నెవిల్లు=ఇంద్రధనుస్సును. వెన్నాడు

=వెంబడించు. తవులుచున్ =వెంబడించుచు || ౨౩౫ || గుహమాతృ=పార్వతియొక్క. సీతేఊచ్చే

దగుచ్చచ్చటాస్పృహన్ = తెల్లచెఱుకుతునుకలగుదెలయొక్క సమాహమునందలి యపేక్ష

చేత. బహిరుడ్డినతన్ =బయట ఎగురుకట్టి స్వభావముతో. ఒడ్డి=అడ్డగించి. రతిరాట్టట్టాశ్వము =

మన్మథుని పట్టపుగొట్టము. అమృహిశావిభ్రమకీరము = ఆ యాడువారివిసోదపుఁజిలుక. ముఖనీ

మాగామముక్తాళి = ముక్కునందు తగలుకొన్న ముత్యాల సరముగలది || ౨౩౬ || కందర్పస్యం

దనంబు=చిలుక. వినిందితుండు=మిక్కిలి నిందింపఁబడినవాడు. మలిష్టుచుండు=దొంగ. దుర్గము =

పోనుపల్లపడనితావును. శిథిలీకృత = సడలింపఁబడిన. స్వపక్షంబు=తన తొక్కలుగలది ; తనవారు

గలది. రామానుసరణ=స్త్రీయొక్క అనుసరించుటకు ; శ్రీరాముని ననుసరించుటకు. లలంతికా =

హారము. లాల=చొంగ. పుష్పవద్దింబంబు = నూర్యచంద్రుల మండలము. బాగునన్ = విధమున.

విచ్చిన్నచరణశృంఖలాచ్చలనంబునన్ = తెగినకాలి గొలుసుల కారణముచేత. కట్టివేసిన కాలిగొలు

సులు వీడిపోయినందున. పాశచ్చేదంబు = త్రాటినిత్రెంచుట ; ఆశలనుత్రెంచుట. పయోధరము=

స్తనము. దూరదర్శనయోగ్యంబు = దూరమునందుండి చూచుటకుఁ దగినది ; దీర్ఘలోచనచేయు

దూరదర్శనయోగ్యంబై కరువలి మురువునం బొడమి యడంగుచుఁ బర
 బ్రహ్మంబుచాడ్చున నగోచరంబయ్యును దదీయమాయావిలసితంబుననై
 సకలంబునునిజప్రతిభాసంబున యాథార్థభూమిక నభినయించుచు శశాంక
 శిలాసౌధవిటొకంబులనుచుకుగొన్నతటి శరన్నీరదవశంవదం బగుశునాసీర
 శిలాశకలంబన మెలంగుచు నంతరిక్షమహాప్లక్ష్యంబునకు నత్తైమ చంచుపుట
 ప్రవాళఖండప్రభాహిండనంబునందొరలి సఫలవిటపలక్ష్మి నావహించుచుఁ
 బ్రహ్మావిగళితం బగునగవిరోధికోలుపువీవన యచ్చరల పచ్చలకడియంబు
 వడువున నిరాలంబనస్థలంబునం బలుమఱు చక్రచక్రమణచమత్కారంబు
 నూపుచు సమీపారామశ్యామలపలాశపటలగర్భంబునందుముకుందవిగ్రహం
 బునందుభక్తిసమగ్రుండగుపుష్పశ్రేష్ఠండునుంబోలె నేర్పరుపరాక డిందు
 చు నందంద జాతిపులుగులు మనుజగంధధురంధరం బగుటకుజగడంబుదిగి
 చినం గినిసి విస్మయర తనూరుహ దంతర కపోలాంతరంబును, విఘ్నార్జున
 విక్రతవీక్షణంబునై త్తణంబు మణివలయవలయితం బగురతియునతిముంజేతి
 రీతిం జెలువడరు మెడ నిగిడించి మగుడంబడి కాకుప్రకారవికారస్వరంబుగ
 వానినిరాకరించుచుంబఱచునప్పఱచుఁజిలుకఁ గరఁగినయదివోలె నయ్యున్న
 వెన్నాడం బెన్నాటకంబై బోటిక త్రియ లుత్తుంగకుచోత్సంగసంగతకురంగ
 లాఞ్చనకళావలోకనంబున ముసిముసినగపులు నెఱయ గోరువంకగానవచ్చెం
 గాని కీరంబుదూరంబయ్యెగదేయని గరిోక్తివైదర్భింగూడి యాడుచుం

టకుఁదగినది. కరువలిమురువునక=గాలిరీతిని. పొడమి=పుట్టి. చాడ్చునక=విధమున. ఆగోచరము=
 కానరానిది; ఇంద్రియములకు విషయముకానిది. మాయ=మోసము; ప్రకృతి. ప్రతిభాసము=నీడ;
 తోఁపిక, భూమిక=మేము. విటంకంబులక=ముంజూరునందలి గూండ్లయందు. ఉనుకువ=ఉనికి.
 శరన్నీరద వశంవదంబు=శరత్కాలమేఘమునందఱుగినది. శునాసీరశిలాశకలంబు = ఇంద్రనీలమణి
 ఖండము. ప్లక్ష్యంబునకుక=జువ్వపండునకు. అత్తైమచంచుపుటప్రవాళఖండ ప్రభాహిండనంబునక
 =తెల్లబాటులేని ముక్కుపుటము అనెడి పగడపుపలుకు కాంతియొక్క వ్యాపనముతోడ. దొరలిన
 = కలసిన. ఫలవిటపలక్ష్మికై = పండ్లతోడి కొమ్మకలిమిని. విగళితంబు=జాతినది. సగవిరోధి=ఇం
 ద్రుని. వీవన_విసనకట్టుగల. వడువునక = విధమున. నిరాలంబన=నిలువ నాధారములేని. చక్ర
 మణ = దాఁటునట్టి. శ్యామల పలాశపటల గర్భంబునందుక = నలుపుతేఱుచున్న పచ్చని
 యాకుల జొంపముయొక్క లోపలిభాగమునందు. డిందుమక=అణుగనుచు. అందంద = మఱి
 మఱి. విస్మయరతనూరుహ దంతరకపోలాంతరంబు = ప్రసరించు స్పృహవముగల (నిక్కుచున్న)
 మేనివెండ్రుకలచేత మిట్టపల్లములగునట్టిచెక్కిటిప్రదేశములుగలది. విఘ్నార్జున=తిరుగుడుపడుచున్న.
 చెలువడరు=అందగించు; పఱచు=పలువ=చెడ్డ. అన్న=స్త్రీ. వెన్నాడక=వెంబడింపగా. వెన్నా

బాడుచు పంజరంబును జలుకచాలు తెరయును చేర్చి కేసెయెలయింప నలయు
చుచు నడితెక్కి గ్రీక్కిటించుచు నొక్కయెడంగాలునొడిచి ముక్కున న
క్కంతహారతరళంబునొక్కుచుఁ జిక్కెంజిక్కె నిక్కడనిక్కడ నక్కయక్క
యని చేటికానికరంబు పొలసిన పులుఁ గెటింగి మెఱుంగుమెఱసి తొలం
గినతెఱుంగున డాయవచ్చినట్టుల మాయుబగుమాయ లేటిపాటిఁ బోవంబోవ
దూరంబగుచునుండు నెండుమాపులమాడ్చి దివియ నచ్చట నటించి మువ్వ
లోనిరాయిసోయగంబున నొక్కింతవడి పట్టువడుట పవరించి ప్రచురరయం
బున ఖచరపురప్రాసాదంబులుమోవం బూఁపున నెగసితిరిగి పెఱతెరువునం
బఱతెంచి పాండురంగాయతనంబు మధ్యరంగంబుచొచ్చి యచ్చట నిచ్చం
దనయిచ్చనుండు దండియంబుపై వ్రాల నిచ్చట. ౨౩౭

సీ. మదఘూర్ణదురుసుంకుమదమలీమసకుచద్విపమహాద్ధతిఁగౌనుఁదీగనులియ
ఘనసారపుండ్రక క్లాబింబనికటఘ రృహిమాప్తిమోముదా మరచలింప
నాసికానూత్నగం ధఫలియూరుపుఁదావి, నధరదంతపదమ త్తాళివిరియఁ
గింకిణీకన్యగనశం కితగర్జితస్రస్త, కాంచించంచలగతి యంచ జడియ

తే. బంధనిర్ముక్తశుకసక్తభావయగుచు, నలపరాశరసుతుచంద మధిగమించు
మించుననబోడిచందంబుమేలుకనిన, వాడుతలపోయుగలబోనివార్తయయ్యె
తే. కక్కసపువంకగోరులఁద్రొక్కిత్రొక్కి, కఱకుముక్కుననందంద గఱచికఱచి
పూసయొకటియుబోగునఁబొందనీక, చెరిపెముత్యాలపేరువిచ్చిపుఁబులుఁగు
క. బహువిధరచనోజ్జ్వల మగు, మహిళామణి మాణిసరంబు మణులన్నియు న
య్యహిశయను సదనశరధికి, సహీనరత్నాకిరత్వ మనుసంధించెన్. ౨౪౦
క. శుకమున కొదవె నయత్న, ప్రకటితమణిరంగవల్లి పరికల్పనకో

రకితసుక్యతానుక్యతి దా,నికి మెచ్చెన్ పొండరిక నిలయుం డాత్మన్. ౨౪౧

టకంబు=పెద్దయాట. ఉత్సంగ=వీఱబాగుగమునందు. గోరువంక=ఒకపక్షి ; నఖితుము. గఱి
క్తివైదర్భిక్=అర్థాంతరము తోచునట్టిమాటలీలిసి. ఎలయింప=దగ్గఱకు రప్పింప. తరళంబు =
నాయకమణి. పులుఁగు=జాడ. పాటిక్=విధమున. తివియ=తీయ. మువ్వ=పెద్దగజ్జె. సోయగం
బునక్=విధమున. పవరించి=నటించి. ప్రచుర=అధికమయిన. మోవక్=తాచునట్లు. పూఁపునక్=
పూనికతో. ఆయతన=దేవళము || ౨౩౭ || ఘూర్ణత్=తిరుగుడు పడుచున్న. మలీమస = మాసిన.
నులియక్=చలింపఁగా. పుండ్రక=బొట్టుచేత క్లాబింబ=చంద్ర బింబముయొక్క. గంధఫలి = సం
వెఁగ. దంతపద=పలునొక్కు. స్రస్త=జాఱిన. జడియక్=చెదరఁగా. శుకసక్త = చిలుకయందం
టిన. అధిగమించు = పొందు || ౨౪౦ || కక్కసపు = కఱకైన. విచ్చిపు=దుష్టమైన || ౨౪౧ ||

క. గిరికానుషక్తబుద్ధి ను, పరిచరునింబోలు నొక్క పన్నగ మొకనా
 డురవడి నెచ్చటనుండియొ, మురమర్దనుదివ్యభవన మున కేతెంచెన్. ౨౪౨
 వ. ఆసమయంబున. ౨౪౩

క. యమదండచండ మగు భుజ, గమునకు వెఱచఱచి యాఖు కన్యక కిమలా
 రమణాంఘ్రిజేరె గురుభీ, తమతికి నాముక్తమాల్య దకు నెన యగుచున్.

క. హరిపదవీరస్థితిగల, సరియను చిట్టెలుక దాఁగె సంవర్తహతిన్
 డెరలి మృకండాద్యపుఁ డా, తురతం దజ్జతరపేటిఁ దూఱినభాతిన్. ౨౪౪

ఆ. వీడిపడినగాజు వెదకంగవెదకంగఁ, బద్ధరాగమొదవు పగిది నహికి
 దొరకె నెలుకదూఱి తొలఁగినతఱి రమా, కమన చరణకై త కప్రసవము.

చ. చరణసరోరుహప్రసవ శైవలినీనివనద్భిసాంకురా
 హరణమనీషఁ జేరిన బి సాశన శాబమొ నాఁగఁ బొల్చు సా
 గరశయపూజనాచరణ కై తకకోరకమున్ భజించె మ
 త్కరవరకంకణంబు మిహి కాఘ్నిణి రాహువు గప్పనొప్పనన్. ౨౪౫

తే. మధురమదిరారసామోదమైత్రినలరు, పొలతినెమ్మొమువలపానుభోగిఁబోలె
 హరిపదాబ్జమధూళిమ యంబుఁగ్రోలె, జాతిగేదంగితావి భు జంగభర్త.

క. అలరు నల రుచిరమత్కుం, డలముపయిన్ నిలిపె నవ్య నఖరపదముపై
 నలరు నిజకంటకక్షత, విలసనమును విటునిమేన వేశ్యయుఁబోలెన్. ౨౪౬

నీ. సరసిజాకల్యాణ సమయార్హ జతులక్ష్మి, గలిగించు బదనఖా గ్రమునఁ దవిలి
 తథుకొ త్తమిన్నేటి తెలిసిటిదెమలున, ముదురుచెందొనచాలు మొలనఁ బెట్టు
 నీమంతనీమాంతసిందూరరుచి జేయు, మ్రొక్కిలేవని చతు శ్శ్రితిసతులకుఁ
 బీతరూపంబునఁ బెట్టినశేషుని, ఫణరత్నఘ్రిణులకుఁ బ్రాఁకువెట్టు

శరణికిన్ = సమద్రమునకు || ౨౪౦ || కోరకిత = మొలకలెత్తిన || ౨౪౧ || గిరికానుషక్త = చిట్టెలు
 కయందాసక్తనుయిన ; గిరికాదేవియం దాసక్తమైన || ౨౪౨ || ౨౪౩ || చండము = భయంకరము.
 ఆఖుకన్యక = ఎలుకపిల్ల || ౨౪౪ || సరియన్ = సందునందు. సంవర్తహతిన్ = ప్రళయకాలపు దెబ్బ
 చేత || ౨౪౫ || రమాకమన = విష్ణుదేవునియొక్క. కై తకప్రసవము = కేదంగిపువ్వు || ౨౪౬ || బిసా
 శనశాబము = హంసపిల్ల. కోరకమున్ = మొగ్గను. మిహికాఘ్నిణిన్ = మంచు వెలుంగును = చంద్రుని ||
 ౨౪౭ || మదిర = మద్యము. మధూళి = మధువు = తేనె. భుజంగభర్త = పాములరాజు ; విటశ్రేష్ఠుఁడు ||
 ౨౪౮ || రుచిర = ప్రకాశించునట్టి || ౨౪౯ || జతులక్ష్మిన్ = లత్తుక కలిమిని. తెమలునన్ = చలనము
 నందు. చెందొన = ఎఱ్ఱగలువ. నీమంతనీమాంత = పాపటకొనయందలి. ప్రాఁకు = (తీగలకుఁ బెట్టునట్టి)
 యల్లడుకట్ట. పారణ = ఒక ప్రార్థనను దినమునకు మఱునాటిభోజనము ఇక్కడ భోజనమనియర్థము.

- తే. కైటభాంతకపూజనా కైతకప్ర, సవనవామోదపారణా సౌఖ్యముదిత
భుజగరాజస్ఫటాభోగ భూరిమణిస, మాజరాజత్ప్రభాపుంజ మంజుములు.
- క. వ్యాపించు తిమిరహరమై, దీపించు నిజోత్తమాంగ దివ్యమణిరుచి
దీపావళి హరి కిచ్చుచు, నాపుణ్యఫలానుభవము నయ్యహి గనియె.
- క. ఆతటి నొకకందువ న, వ్యాతాశనశయనుకేళి వననసుమతినుం
డేతెంచె సరఘాసం, ఘాతము తమవెరకుఁ గడువి ఘాతంబగుటక. ౨౧౧౨
- క. కాయద్యుతి జిడ్డుకొనఁగ, నాయీగలమొత్తమాశ్రితాఖిలదిశమై
యామెడఁదైలతటాక, న్యాయంబొనరించె జలధ రాధ్వంబునకు. ౨౧౧౩
- శా. ఆ మండ్లోద్భవబీజషండరుచి స య్యాటించుచుక మక్షికా
స్తామం బాతతపక్షగుచ్చమగుచుక దోతేరఁగా శ్మశ్రులం
బై మిన్నొప్పు తదంగసంగతిమధు వ్యామోహముంజేయు దో
డ్డో మర్త్యాలికిఁ దద్విహారకలిత ద్రుస్కంధవీరుచ్చిఖల్. ౨౧౧౪
- క. ఆమధుమక్షిక లటఁ జని, దామోదరమందిరాగ్ర తలగతనిర్భా
ల్యామోదామేదురమధు, ప్రేమాకులబుద్ధిమైఁ జ రింపఁగ నంతక. ౨౧౧౫
- క. అందు నొకసరఘ గ్రోలె ము, కుండపదాభ్యాంబు బిందు గుంభితసుమనో
మండమకరందశీకర, ముం దీర్ఘస్వార్థముల్ స మున్నతివెలయక. ౨౧౧౬
- క. కలిగె మధుమక్షికమునకుఁ, దలఁపనితలఁ పస్సదాది ధార్యము గంగా
జలవలమానము యదుకుల, తిలకాంఘ్రిసరోజదివ్య తీర్థముగ్రోలక. ౨౧౧౭
- ఆ. దానసంభవించెఁ దేనియ యీగకు, సోమపానరతుల సుకృతఫలము
భాగ్యమొదవేనేనిఁ బ్రాపించుతనుఁదానపుణ్యలక్ష్మి నిధియుఁబోలెబురుషు

స్ఫటా=పడగయొక్క. ఆభోగ=విశాలప్రదేశమునందలి. రాజత్ = ప్రకాశించుచున్న. మంజు
ములు=మనోజ్ఞతలు || ౨౧౧౦ || ఉత్తమాంగ=తలయందలి. రుచి=ప్రకాశముచేత. దీపావళి=
దీపముల వరుసను || ౨౧౧౧ || కందుక=సమయమునందు. వాతాశనశయను=శేవశాయయొక్క.
సరఘాసంఘాతము=తేనెటీగలగుంపు. వెరకు=తేనెతెట్టెను || ౨౧౧౨ || జిడ్డుకొను=మెఱుంగు
దేలు. ఆశ్రితాఖిలదిశము=ఆశ్రయింపఁబడిన యెల్లదిశలుగలది. జలధరాధ్వము=ఆకాశము || ౨౧౧౩ ||
ఆమండ్లోద్భవబీజషండ రుచి=ఆమదాలరాశి విధమును. సయ్యాటించు=పరిహసించు. తోతే
రఁగా=తోచఁగా. శ్మశ్రులము=గడ్డమీసములుగలది. ద్రుస్కంధ వీరుచ్చిఖలు = చెట్లమొదల్ల
యందలి చిగురుగొమ్మలకొనలు || ౨౧౧౪ || ౨౧౧౫ || సరఘు=తేనెటీగ. గుంభిత=కూర్పఁబడిన ||
౨౧౧౬ || ధార్యము=ధరింపఁదగినది. వలమానము = కదలుచున్నది. క్రోలక=త్రొగను || ౨౧౧౭ ||
౨౧౧౮ || జాతిస్మరత్వ సంపదకల్మి=పూర్వజన్మజ్ఞానము కలిమికలుగుటచేత. అపాంసుల=ఘంతు

సీ. జనియించె నేసాధ్వి జాతిస్మరత్వసం పదకల్గి విజకులా భరణమగుచు
వర్తించె నేవతి వ్రత తాటిమీదటి, తపమైనతనువునఁ దాల్చిమిగిలి
నెలకొల్పె నేయపాంసుల మానసమునందుఁ, బరమవైష్ణవఫర్మ పాటవంబు
మెప్పించె నేనతి యష్టాండరీకితీ ర్థవిభు నిష్టాన్నవి శ్రాణనమున
నాసుశీలకు నక్కాక హంస చిత్ర, శుక భుజంగమ సరఘులు సురభ సులభ
సుముఖసువ్రతసుకృతినానుములునరునఁ, దాల్చిజనియించెత్తి ముత్యాలునో

ఉ. కేసరిశాబశోభిగృహ కర్తయు భానుమదంశవిస్ఫుర [లె
ద్వాసరలక్ష్మివై భవము వారిధిలగ్నసమగ్రవేల యు
ల్లాసముదాల్చి యొప్పె మహి శాతిలకంబు పతిప్రసాదవి
న్యాసముచేతఁ జేకుజిన నందనులేవురు నందమందఁగఁ. ౨౬౦

క. గోమునఁబెరుగుచు ముఝూ, డై మెలఁగుచు గర్భవైష్ణ వాగ్రేసరుతా
నాముద్దుకొమరులంగని, కామిని దీపించెఁ దోడఁ గాచినభాతిక. ౨౬౧

క. భూలేఖకులుల కేయే, కాలంబున నెట్టియెట్టికర్మమొనర్ప
బోలు ద తత్కృత్యము, లోలిం బితృకృతములయి గు నోన్నతిఁ బెనుపఁ.

శా. శాణో త్తేజితరత్నలక్ష్మిగురుశి ట్టా వత్కిశోరాకృతిక
రేణుత్తాశనశారిమూర్తికలభ శ్రీదోహదోద్యన్నవ
క్షోణీజప్రభముక్తకంచక ఫణి స్ఫూర్తిక సుధీబాంసవ
క్రేణీప్రీణనకారణోజ్జ్వల కళో త్నేకాఘ్యలై రేవుపఁ. ౨౬౩

చ. ఒకఁడు నిరూఢకృష్ణరుచి యొక్కఁడు నిర్మలమానసప్రియుం
జొకఁడు ప్రయత్నయోగ్యఫలుఁ జొక్కఁ డనాదృతబంధకంచుకుం
జొకఁడు రసానుకూలమతి యుక్తుఁడు నై విలసిల్లి రంత పు
త్రికులఁట నెట్టివారలకుఁ దప్పునె తొల్లిటిజన్మవాసనల్. ౨౬౪

టాలుకానిది—పతివ్రత. విశ్రాణనమునకే=కువిచేత || ౨౫ || కేసరిశాబశోభి = సింహపుష్పిలవలె
(స్వచ్ఛముగా) ప్రకాశించునట్టి. భానుమదంతు విస్ఫురద్వాసరలక్ష్మి = సూర్యప్రకాశముచేత
జెలుగునట్టిపగటి సంపద. లగ్న=అంటిన. విన్యాసము=ఉంచుట. చేకుటిన=కలిగిన || ౨౬౦ || ౨౬౧ ||
భూలేఖకులులకుకే=బ్రాహ్మణ కులముగలవారికి || ౨౬౨ || శాణో త్తేజిత = సానయంచు మెలుఁ
గియ్యఁబడిన. ముక్తకంచక = కుబుసముపడిచిన. ప్రీణన = తృప్తినిొందించుటకు. ఉ త్నేకాఘ్య
లు = అతితేయముగలవారు || ౧౬౩ || కృష్ణరుచి=నల్ల నికాంతిగలవాఁడు; కృష్ణనిబోలినవాఁడు.
నిర్మల మానసప్రియుండు = నిర్మలమయిన మానససరస్సునందుఁ బ్రియము గలవాఁడు; నిర్మల
మయిన మనసుగలవారికిఁ బ్రియుండు. ప్రయత్నయోగ్యఫలుండు = ప్రయత్నమునకుఁ దగిన

ఉ. లోకికనైదికాచరణ లాలసులై హరిభక్తి నుత్తమ

శ్లోకులు వీ రనందగిరి సూన్యతలస్థికిఁ బట్టుగొమ్మలై

యేకడ సర్వభూతదయ యే తమశామ్ముగ దీనమానస

వ్యాకులతాపనోదన ధ నాశ్వులనఁ విలసిల్లి రేవును. ౨౬౫

క. అత్తొలుగొల మలమలసర, మెత్తినక్రియఁ బాలుపొంగు నెస విసిరితమా

నెత్తమ్మికోలనిచెలువునఁ, దత్తత్సేభాగ్యముల ను దాత్తంబయ్యె. ౨౬౬

తే. అఖిలకల్యాణగుణశీల యాసుశీల, పెట్టెఁ జేమీదుగా నెల్ల చుట్టములకు

భర్తతోఁగూడ ముత్తాటి పండుదినియె, నెత్తె మున్యన్యగుణ్ణుల నెందఱేని.

ఉ. ఆ నలినియతాక్షి ప్రస వాపగమంబునఁ బండఁబాటుచున్

బ్రాణవిభూషలాలనము ప్రాఁకుడుఁగొయ్యఁగ నిల్చి మన్యనం

తానమొనర్చుప్రోది జర దైన్యము నాఁగ నతీతవర్షను

ద్యానతరాషధిప్రవహ దంబునమీపనిరూఢిఁ బోలదే. ౨౬౮

క. సకలాగమజ్ఞ యగువి, ప్రకులాంగన యొక్క నాడు పలుకు నిజకుమా

రకులఁగని మును మదాలస, శుకితుల్బులఁగూర్చియాత్మజాలఁబల్కుఁక్రియఁ.

మ. అనుభూతాఖిలభోగఁ బోషితసమ స్తార్థం గృతానేకకాం

చనముభ్యోచితదాన వృష్టిగత యు వృక్షేమజీవత్సత్తిఁ

జనతామాన్య నశీతివృద్ధ నను నీ సంసారదుర్వారబం

ధననిర్బంధమునందుఁ బాపుటకు యత్నం బింకఁ జేయందగున్. ౨౭౦

క. సభవజ్జనకంబుగఁ జని, ప్రభవజ్జగదండవండ పరిపూర్ణతనున్

శుభదాయుఁ పొండరిక, ప్రభు నారాధించి కాంతుఁ బరమపదంబున్. ౨౭౧

పండుగలవాడు ; ప్రయత్న మునకుడగిన ప్రయోజనము గలవాఁడు. అనాదృతబంధకంచుకుఁడు = ఆదరింపఁబడని కట్టునకుంబునము గలవాఁడు. ఆదరింపఁబడని సంసారబంధమనెడి కవచముగల వాఁడు. రసానుకూల = రసమువకు అనుకూలమయిన ; భూమిక (లోకమునకు) అనుకూలమయిన || ౨౬౪ || పట్టుగొమ్మలు = ఆధారములు. ఆపనోదన = తొలగించుటయనెడి || ౨౬౫ || అత్తొలు గొలము = ఆ బ్రాహ్మణవంశము. ఎనన్ = అతిశయముతో. చెలువునన్ = అందముతో. ఉదాత్తము = హెచ్చినది || ౨౬౬ || మున్యన్యగుణ్ణులన్ = మనుమలకు కొడుకులైన బిడ్డలను, ముత్తాటిపండు దిని యెన్ = ముత్తైదువ తనమునలని ఫలమును అనుభవించెను. ఎందఱినిన్ = ఎందఱినినో = అనేకులను || ౨౬౭ || ప్రసవాపగమంబునన్ = కానుపుల యుండిగిపోవుటచేత ; పూవులు ఊడివోవుటచేత, ప్రోది = రక్షణము. ఆఁగన్ = త్రోసివేయఁగా || ౨౬౮ || ౨౬౯ || అనుభూత = అనుభవంపఁబడిన. ముఖ్య = మొదలగు. దృష్టిగతఁ = చూపును బొందినదానిని. అశీతివృద్ధఁ = ఎనుబదియేండ్ల ముసలిదానిని ||

- క. ఒకబుద్ధివినుం డొండా, డక సకలాగమమతంబు దక్కెదెలిసి మీ
కకుటిలమతి నెఱిగింతు జ, నకసనకళుకాదు లెఱిగి నతెరువుఁ దెలియఁ.
- సీ. అమితభోగాయత నము దేహమనుసర్ప, ముగ్రకృత్యములేల యుడిగియుండు
ధాతుమయంబుగా త్రనుచుధాత్రీధరంబదియేల రాగంబు నవలఁ ద్రోయు
నిచితనానాగుణ ప్రచురమీతనువను, ఫలమేల చిరుగక పదిలమొందు
నూర్తిపరంపరా యుతమంగమనువార్ధియెడ జీవనభ్రాంతి యేలయుడుగు
- ఆ. నార్జవంబుచాల దతికన్దినాశయ, మెప్పుడు మైలవిడువ దెండుఁ జివుకుఁ
బటికిఁడొక్క దీనిఁ బాటింప రెప్పాట, లక్షయేనియునుము ముఱుజనులు.
- ఉ. మాయయు జీవుఁడుం బెరసి మైత్రియొకానొకఁ డాచరించుచుం
బాయకయ్యాడుఁ బాటుమగ పాటువడఁ వివిధత్వమొంది ప
ల్చాయలఁ బాంచభౌతికపుఁ బైరుదయించి తలిర్ప మ్రోడుగా
మేయు జరామయవ్యసన మృత్యునియుక్త కడంగరీయముల్. ౨౭౪
- శా. అంతర్వాణికు శేశయద్యుమణిఁ బ ద్మాక్షుఁ మదిన్ నిల్పి దు
ర్దాంతానంతభవాంధకూపతరణ ప్రాధిక్ దృఢస్థేమఁ బా
టింతు ర్పెద్దలు తద్ద నమ్మి నుయిదాఁ తేవానికిఁ జింత యా
కంతై నంగడమేనియుం గడమగా దాయంచు నూహించుచున్. ౨౭౫
- క. తలముచ్చుట్టులు దిరిగిన, తలపోయఁగ నోరిలోని దయకడియన్న
ట్టిల నేతెఱిగెనులఁ దిరిగినఁ, గలుగదు గతి విష్ణునేన గావింపకయ్యన్. ౨౭౬
- మ. పురుష శ్రేష్ఠులు గొంద తాత్మచరితం బుల్ జ్ఞానవై రాగ్యభా
స్వరముల్ గా విహరించుచుం గురుకృపా సంపన్నులై సాధనాం
తర మంత్రాంతర దేవతాంతరములం దర్శించి క్షీరోదక
స్ఫురణం బొప్ప ముకుందలీనతనులై పొంద ప్ప నర్జన్యముల్. ౨౭౭

౨౭౦ || సభవజ్జనకంబుగఁ = మిత్రండ్రితోఁగూడ. ప్రభవత్ = పుట్టుచున్న || ౨౭౧ || ౨౭౧
ఆయతనము = ఇల్లు. రాగంబుగఁ = అనురాగమును ; ఎఱుపునన్నెను. నిచిత = వ్యాపింపఁజేయఁబడిన.
చిరుగక = చినుగక. డొర్కి = తమకము ; అల. జీవనభ్రాంతి = బ్రదుకునందలి భ్రమ; నీటివలని తిరు
గుడు. ఆశయము = చోటు || ౨౭౩ || బెరసి = చేరి. కడంగరీయములు = తాలుగడ్డిమేయునట్టి యె
ద్దులు || ౨౭౪ || అంతర్వాణి కు శేశయద్యుమణిగఁ = విద్వాంసులనెడి తామరలకుసూర్యుని. స్థేమగఁ
= బలమును. కడమ = తక్కువ || ౨౭౫ || ముచ్చుట్టులు = మాడుచుట్లు || ౨౭౬ || భాస్వరములు =
వెలుగునవి. తర్కించు = విచారించు. లీన = వికస్యమైన || ౨౭౭ || కసటు = ముఱికి. త్రిపవణంబు =

- సీ. విషయాంకురముగిల్లి వేయనివారికి, నినుపక చ్చడమున కెంతదవ్వు
తెగగొని కసటుగ డుగనివారికిని ద్రి షవణంబునకు నెన్ని చాళ్లపట్టు
చింతలన్నియు మ్రోడు సేయనివారికి, బోడయాదలలకు నేడకేడ
యేనుత త్త్వంబులు నెఱుగనివారికి, నెఱుకకు నేయారి కేదితెనుపు
- ఆ. తమ మొగంబుఁజూడు తముఁజూడుమేనుంగు, మీఁదనున్నవాని మేరమీరి
సున్నమడుగఁజూచు చున్నారు హరిభక్త, గమ్యధామకాంతఁ గర్మపరులు.
- సీ. పరదారపరధనా హరణవైముఖ్యంబు, వశవర్తిగావించు వారుదక్కఁ
బరగుణపరమాణు పర్వతకరణంబు, వ్రతముగాఁబాటించు వారుదక్కఁ
బరుఁడైనఁగొడుకైనమరియాదచెడసను, త్వమునఁజ్ఞయొనర్చు వారుదక్కఁ
బరమసంపదలనా పద్వేళ సత్యంబు, వదలక భాషించువారుదక్కఁ
- తే. దూరమగుకోర్కీఁగోరని వారుదక్కఁ, గ్రూరకర్మంబులుడివోవువారుదక్కఁ
బూరుహార్థపరతఁగ్రాలువారుదక్కఁ, దక్కువారెల్లభవ వహ్నిదక్కువారు.
- క. పలువేల్పులబడినడవక, యిలువేలుపుగా భజింపుఁ డీ మీరలు వి
ట్టలు శిక్యగదధిరసగం, ధిలకేశుం బొండరిక తీర్థాధిశుఁ. ౨౨౦
- ఉ. మస్తకిరీటహాటకస మంచితకుంభయుతంబు పీవరో
రస్తటిరత్నదీప్తిరుచి రంబు రమాసమసాలభంజికా
శస్త్రము నైన శాశ్వతను సౌధము నెక్కి సుఖించు బుద్ధికిఁ
నిస్తులభక్తిగౌరవము నిచ్చెనయై చననిచ్చు మీఁదికిఁ. ౨౨౧
- క. మీరును గృహస్థకర్మము, మేరకుఁ దలమీఱి చనక మిత్రామాత్యో
దారహితదారదారక, వారకములతోడఁ దీర్థ వాసపరులరై. ౨౨౨
- క. కోమలతులసీపల్లవ, దామాంచితవత్సలత్వ ధాముఁ బయోద
శ్యాముఁ బదద్వయనతను, తామ్రము మనపొండరిక ధాముఁగొలుపుఁడి !
- క. అనుచుండ నర్కనిభమగు, ననిమిషయానంబుదెచ్చి హరిపార్శ్వచరుల్
కొనిచనిరి సభర్తృకముగ, ఘనశీల సుశీల విష్ణు గాఢాలోలః. ౨౨౩

త్రికాలస్నానము. బోడయాదల = బోడితల. తెరువు = మార్గము. గమ్య = పొందఁదగిన || ౨౨౦ ||
ఉడివోవు = ఉడుగు. క్రాలు = ప్రకాశించు || ౨౨౧ || బడికే = మార్గమున. శిక్యగ = ఉట్టినిబొందిన.
గంధిల = వాసనకొట్టుచున్న || ౨౨౦ || మస్త = తల. పీవర = బలిసిన. ఉరస్తట = తొమ్మిది ప్రదేశము
నందలి. శస్త్రము = శ్లాఘ్యము || ౨౨౧ || మేరకు = మర్యాదకు. తలమీఱి = అత్యక్రమించి. ఉదార =
తిన్నదనముగల. దారక వారకములతో = పిల్లకాయల సమాహములతో || ౨౨౨ || వత్సలత్వ =

తే. ఆవు నవసీనురుండు వాయసము నంచ, రాజ కీరంబు పాము సరఘయు నిట్లు
 ముక్తి కేగినకథవినుభక్త తతికి, బర్వతాగ్రశిలాబ్జసంభవముభవము. ౨౦౫
 ప. అని వెండియు నిందుధరుండు శతానందనందనుతో నిట్లనియె. ౨౦౬
 సీ. సీలమో కాలాభ్ర జాలమో బాలశై, వాలమో యీసిద్ధ వరునికాంతి
 కెంపులో పవడంపు గుంపులో యీరెండ, సాంపులో యీమేటి జోగిజడలు
 హారమో హారిని హారమో భూరిక, రూరమో యీయాది పురుషునగవు
 మెఱపులో వజ్రంపుటొఱపులో శశిరేఖ తఱపులోయావటూ త్రమునికోఱ
 తే. లనంగ శాక్షికి నాదిక్కునందునిలిచి, ప్రేతభూతనిశాచర వీడ లడచి
 డేత్రతరుణదత్తుడై డేత్రపాలు, డుండువిభునాజ్ఞతలమోచియోమునింఁగ
 క. శిక్యవచూడు నాజ్ఞా, వాక్యార్థముసేయు భోగి వలయు ప్రభావా
 ధిక్యంబుమీటి యేరికి, శక్యమె తజ్జేత్రమునఁబ్రచారమొనర్ప. ౨౦౮
 చ. చెడుగుల విష్ణుభక్తనిర సింఁచుదురాత్ముల మోక్షలక్ష్మిచే
 పడుటకుఁగానిహీనులఁ బ్రభావతిరస్కృతలోకి పాలుఁ డా
 బుడిబుడితాల్పుఁ డందు నొక పూటయు నుండఁగనీక త్రోచి పో
 నడుచుఁ గలంచుడెందముల నారటపెట్టు మహాగ్రమూర్తియై. ౨౦౯
 డ. పువ్వును బూత పుట్టమును భూషయు దివ్యములై చెలంగ లే
 జవ్వను లర్థిగొల్వ నొక చక్కనిభేచరుఁ డొక్కనాడు ము
 న్నవ్వనమాలిహాటకమ యావసథోపరివీధిఁ ద్రిమృత
 గ్రోవ్వెసఁగ నివమానరుచి కోకినదప్రియరోచి యెచ్చఁగ. ౨౧౦
 డ. ఏధితయావనోత్థమతి నెద్దియు మీఁదెఱుంగంగ లేక వి
 ధ్యాధరుఁ డాతఁ డాత్తిరుచి నాకిసముగ్గ ననకప్రసూపరా

క్రీనత్సమ నెడి చిహ్నమునకు || ౨౦౩ || అనిమిషయానము=విమానము. సభిర్నృతముగఁ = సైనిమి
 ట్రితోఁ గూడుకొనునట్లుగా. విష్ణుగాధాలోలఁ = విష్ణునికథలయందా సక్తరాలైనదానిని || ౨౦౪ ||
 ౨౦౫ || ౨౦౬ || బాలశైవాలము=లేతపాచి. ఈరెండ=కొంచెపు ఎండ. జోగి = యోగి. హర
 ము=ముత్యాలసరము. హారి=మనోజ్ఞమై. వజ్రంపుటొఱపులో = రవలవెలుంగులో. తఱపులో =
 ముదురుదనములో. మోచి=వహించి || ౨౦౭ || శిక్యవచూడు=చిక్కము సిగయందుఁగలవాని
 యొక్క. ప్రచారము=సంచారము || ౨౦౮ || బుడిబుడితాల్పుడు=బాలచంద్రనిధరించినవాడు—
 డేత్రపాలుఁడు || ౨౦౯ || భేచరుఁడు=విద్యాధరుఁడు. వనమాలి = విష్ణుదేవునియొక్క. అవసథో
 పరివీధిఁ = ఆలయముమీఁది మార్గమున. ఎసఁగఁ = అతిశయింపఁగా. కోకినదప్రియరోచి=వెన్నె
 లవెలుంగువంటి వెలుంగు || ౨౧౦ || ఏధిత=పెరిగిన. యావనోత్థమతి = ప్రాయమువలనఁ బుట్టిన

- జీవరణాభిరామముగఁ జేయుచుఁ ద్రిమృత త్రేత్రపాలుఁ డు
తోక్రధరసోగ్రమూర్తియయికోయనియా ర్చెనభంబుజాచుచున్. ౨౯౧
- సీ. కనువిచ్చిచూచుట గాకదిగ్గునలేచె, నమితసమూహిన్ధిరమునికుఁ ము
గ్రుడ్డులఁబొదువుమక్కువలుదక్కుటగాక, పొదలాడెఁజెట్లపైఁబులుగుమూఁక
పులుమేయుతమఁబుదొలఁగుటగాకవి, హ్వలబుద్ధియైదాఁబెహరిణకులము
ప్రజగేలఁగర్ణరం ధ్రములుమూయుటగాక, పవిత్రంకనరనుతిప్రసాదమయ్యె
తే. బద్ధనాభగృహోపరి భాగసంచ, రిష్టుభేదరదర్శనో ద్రిక్తహృదయ
కాలభైరవభైరవో ద్వేలకంఠ, కుహరనిఘ్నాతరోషనిఘ్నోషవిహృతి.
ఉ. మాననికోప మిట్లు మది మల్లడిగొల్పఁగ మింటికి మహా
శ్యేనముసోతె బిట్టెగసి యెక్కుడు నుక్కున నుగ్రివిగ్రిహుం
డై నెఱితగ్గ నగ్గన యాయివిమానముఁ ద్రొక్కి భగ్గుముం
గానొనరించుచుం ద్రిదశ గాయనాయకుఁ డుర్విఁ గూలుడున్. ౨౯౩
- ఉ. కోలుమసంగి మోగిఁగి బలు గోఱలు దీటుచు గుడ్లుద్రొప్పుచున్
త్యేళలానర్చుచున్ మొగము జేవురుముద్దవిధంబునన్ మహా
భీలముగాఁగ వ్యాళవిభుఁ బెన్బులుఁగీడ్చినమాడ్కి నీడ్చె న
బ్బాలికుఁ గాలభైరవుఁడు పైకుబుసం బొక పోరువెత్తఁగన్. ౨౯౪
- క. ఈవడువునఁ బులిదొడికిన, యాపుపసిగ నునుఱువోవ కానున్నంజా
నావిద్యాధరు భైరవ, దేవావృత్తఁగాంచి వాను దేవుఁడు పల్కున్. ౨౯౫
- శా. నాగాకల్ప!యహో పురే! నిలు విమానభ్రష్టుఁడై నేలపై
సిగంధర్వుఁడు కూలి దర్శముడినో యెఁ జంపఁగాఁగాదు గా
ఢాగరికర్మకుడేనియన్ జడుపువాఁ డైయుండ నర్థి మహా
భాగుల్ చంపమి నీ వెఱుంగుదువు కో పం బాఁపు మీపట్టునన్. ౨౯౬

బుద్ధితో. ఉతోక్రధరసోగ్రమూర్తి=మిక్కుటమయిన కోపరసముచేత భయంకరమైన రూపము
గలవాఁడు || ౨౯౧ || పొదలాడెన్ వర్ధిల్లెను=అతిశయించెను. పులు=గడ్డి. పవిత్రంక=పిడుగు అను
భయముచేత. ప్రవణము = అసక్తము. ద్రిక్త=రేచిన. భైరవ=భయంకరమైన. ఉ ద్వేల = అతి
శయించిన. నిఘ్నాత=వెడలించబడిన. నిఘ్నోష=ధ్వనియొక్క || ౨౯౨ || మల్లడిగొల్పఁగన్=కలఁ
తనొందించఁగా. మిట్టు=శీఘ్రముగా. ఉక్కునన్=బలముతో. ఉగ్రవిగ్రహుఁడు=భయంకరమయిన
యాకృతిగలవాఁడు. నెఱి=అందము || ౨౯౩ || కోలుమసంగి=మిక్కిలి విజృంభించి. త్యేళలు =
సింహనాదములు. జేవురు=అణువుయొక్క. మహాభీల=అతిభయంకరము. అబ్బాలికున్ = ఆమా
ర్పుని. పోరువ=పొర || ౨౯౪ || తొడికిన=పట్టిన, ఆపుపసిగన్=గోవుకాఁగా, || ౨౯౫ || నాగా
కల్ప.

- క. అని శ్రీపతి యానతియి, చ్చిన మందల విశిచె నతని నిధవిభుఁడు వాఁ
 డును గులగులలై లా వగ, లిన మై విదలించుకొనుచు లేచెఁ గిడుకుచున్.
 డ. లేచి యతండు గాంచెఁ గద భీమ్యదులోరుయుగన్ హసన్ముఖున్
 మేచకమేఘమూర్తి దిన మిత్రసమాసమరత్నభూషితున్
 లోచనధిక్యతాంబుజద భుజ శతకోటిసుధాకరాగ్నిదు
 గ్వీచిపరంపరోపమన వీనతనుప్రభు యాదవప్రభుఁ.
 ౨౯౮
- వ. ఇట్లు సచ్చిదానందకందం బగునచ్చిందంబుదాల్పు ననల్పాదృశతరస నిర్మ
 గ్నుండై కనుంగొనుచు నవతీర్ణగర్వవిద్యాధరుండై యవ్విద్యాధరుం డిట్లని
 వితర్కించు.
 ౨౯౯
- శా. ఈపూర్ణామణి యెవ్వఁడొక్కొ హరి యిట్లాహ్వాందె సందేహమే
 లా పద్మాక్షుండె యంచు లోఁదెలిసి యోలక్ష్మీశ! యే ద్వన్నివా
 సోపర్యభ్రాచరద్విమానగుండనై యుండుండి యిష్టాక్క యు
 త్కోపోదగుఁడు గూల్పఁ గ్రోవ్పటిగి కన్ గొంటిన్ సురేశున్ నినున్.
 క. నిర్మదులకుఁదోచినక్రియ, దుర్మదులకుఁ దోచ పీవె దుట ననుచు మనో
 ముర్మురవాపిఁ బడి మనుజు,ధర్మభటుఁడు తత్పదద్వితయకృతమతియై. ౩౦౦
 స్రగ్ధర. పాపోహం పాపకోప ప్రవణమతిరహం బాలిశోహం సుధీదు
 ప్పాపోహం దుష్టకష్ట ప్రకృతిరహ మహం పామరాత్మాస్మి నానా
 రూపద్రోహపచారా ర్భదనిహితధియం క్రోధినం మా మవ త్వ
 చ్ఛ్రీపాదాసక్తియుక్తం శివకర! యనుచున్ జిష్టుఁ గృష్ణున్ సుతించెన్. ౩౦౧
 వ. అని మఱియును.
 ౩౦౩
- చ. యదుకులనాథ! యిప్పు డితఁ డాగ్రహవృత్తి నొనర్చు నిగ్రహం
 బిదియు ననుగ్రహంబయగు నింద్రియరాజికి బంటు నేయు శ్రీ

కల్ప=పాములుసాములుగాఁగలభైరవుఁడా. పురే=బలీ. ఉడివోయెన్=ఉడిగిపోయెను. గాఢాగః
 కర్మకుండు=ఎచ్చైవ్రతపృథనిచేసినవాఁడు || ౨౯౬ || మందల=మనుదల—జీవముతో. లావు=బలము.
 అగలినన్=పెల్లగిలెగాఁనశింపఁగా. కిడుకుచున్=బాధచేయుటఁగచు || ౨౯౭ || మేచకమేఘు=
 నీలమేఘమునంటి || ౨౯౮ || కందము=దుంప. చిందంబు దాల్పు = శంఖమును ధరించినవాఁడు -
 కృష్ణుఁడు. నిర్మగ్నుఁడు=మునిగినవాఁడు. అవతీర్ణ=దిగిన_పోయిన || ౨౯౯ || పుఁగ్రామణి=పురుషు
 శ్రేష్ఠుఁడు. అభ్రాచరత్ - ఆకాశమునందుఁ దిరుగుచున్న || ౩౦౦ || ముర్మురవాపిన్=మమ్ముబావి
 యందు || ౩౦౧ || సుధీదుష్పాపిఁ=విద్యాంసులకుఁ బొందరానివాడను. పామరాత్మాస్మి=మూఢ
 భునసు గలవాడనైతిని. మామవ=నన్ను రక్షింపుము || ౩౦౨ || ౩౦౩ || అదుగుమానిసి=పాదసే

మదమునఁబించి నీయడుగు మానిసిగా ననుజేసెఁ గాన సుం

పదగలగర్వి నిర్మముని మాడ్కి నినుంగని కొల్వఁజాలునే. 3౦౪

క. మూఘుడ ననుబోవు మహాద్రీఘకునికజారక నామతి వెలయుత దయా

గాఢత్యాజ్ఞవిమానా, రూఘుడనై జగములం దిరుగువాడ హా! 3౦౫

చ. సురసదనంబునందయిన క్షోణితలంబునయందునైన భీ

కరనిరయంబునందయినఁ గర్మవశంబుననుండు నా మదిం

బొరయునుగాతఁ గాతరస ముద్ధరణోచితకార్యధుర్య త్వ

చ్చరణసోరుహద్వితయ సంతతసంస్మరణానుషంగముల్. 3౦౬

క. అనివలగొని యాయదునం, దను నిరుపమవివ్యరూప దర్శనమున లోఁ

దనియుచుఁజొక్కుచు మ్రొక్కుచుఁజనియెన్విద్యాధరుండుశతధృతితనయా!

క. మధుమథను నాన్లు నేవం, విధమహిమఁదలిర్చు జ్ఞేత్ర విభు భైరవదే

వు ధరాఘోభవనస్వ, ర్గధామనుతుఁ గాంచి పిదపఁ గనఁదగుఁ గృష్ణుఁ.

శా. సాహిత్యాపరకాళిదాస హరిపూ జాగౌరవవ్యాస గం

గాహల్లోహలవాగ్విలాస రిపువ ర్గత్రాసకృత్సాస కాం

తాహర్షావహద్యగ్విలాస శ్రుతిప ద్యామోజితాభ్యాస హే

మాహార్యోపమధైర్యధుర్యపదవి న్యాసా విధేయారసా ! 3౦౭

క. షడ్దర్శనపారగ కవి, రాడ్డత్తానుగ్రహభిరమ్య నుధాంధ

ద్విద్వంధిసింహ మహిత, త్విద్దశశతకిరణ హృదయ ధృతపరిచరణా ! 3౦౮

మాలిని. వినయనయసముద్రా విశ్రుతోల్లాసముద్రా

జననుతగుణజాలా శత్రురాశ్మీనజాలా

ధనదనదసమానా ధన్యధీభాసమానా

ఘనవపురినరాగా కావ్యదత్తానురాగా ! 3౦౯

గద్యము. ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధికకృపాపరిపాకపరిచిత సరసకవితా

సనాథ రామకృష్ణకవినాథప్రణీతంబైన పాండురంగమాహాత్మ్యం బను

పరమభాగవత చరిత్రంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

వకుఁడు. నిర్మమునిమాడ్కి = మమతలేనివాని విధమున || 3౦౪ || మహాద్రీఘకు = పెద్దల యవ

మానమునకు || 3౦౫ || కాతర = భయపడినవారియొక్క. అనుషంగములు = కూడినవి || 3౦౬ || 3౦౭ || 3౦౮ ||

హల్లోహల = ప్రవాహమువంటిది || 3౦౯ || మహితత్విద్దశశతకిరణ = అధిక తేజస్సుచేతనూర్జ్వలా || 3౧౦ ||

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

—>0:<—

పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీషణ్ముఖజనని మహి, భాషా నిభ నిజవధూ శుభప్రదలీలా
భూషిత కల్యాణోజ్జ్వల, వేషా రామానుజేంద్ర వేదాద్రీశా ! ౧

వ. ఆకర్షింపుము. ౨

క. అని యీక్రియ నానతియి, చ్చినహెచ్చిన సంతసంబు చిత్తముతోడం
బెనఁగొన ననిమిషముని యి, ట్లను నజ్జగ దేకనిధికిఁ బ్రాంజలియగుచున్. 3
తే. శ్రేత్రమాహాత్మ్యమును మహా శ్రేత్రపాల,దివ్యచరితంబునందుండు దేవదేవు
గుణకలాపంబుఁబుండరికునిమహిమయు,వింటిభవబంధములవీడుకొంటి దేవ!

తే. ఎన్ని ద్వారంబులయ్యాయెడవసించు,ద్వారదేవత లెందఱాస్థలమునందుఁ
బ్రబలుశ్రేత్రాదిప్రణ్యవైభవముపేర,నొండుగల దేనియానతియిండుమఱియు

క. అని నారదుండు ప్రార్థిం, చినఁ బద్మదళాయతాక్షుఁ జిత్రాంభోజం
బున నిల్చి యతనిఁ బలుకున్, మనసిజమర్దనుండు మధుర మధురారభటిన్.

క. సుఖమాలికాతరంగిణి, సఖయై భీమరథిఁ గూడి చను నెచ్చట స
త్సుఖకర మచ్చోటు చతు, ర్ముఖముఖనత మాదితీర్థ మునునై వెలయున్. ౭

క. పూర్వద్వారంబగునది, దర్శింకరసార్వభౌమ తల్పునగరికిన్
సర్వసుపరార్పితపద, గీర్వనిత వసించు నచటఁ గృష్ణనియాజ్ఞన్. ౮

క. శ్రీమహితము సిద్ధేశ్వర, నామాంక మపంకజలస నాథము లక్ష్మీ
కాముకనిహితము ఖచరా, లీమాన్యము నై నశంభు లింగముతోడన్. ౯

లఘుటీక:—కల్యాణోజ్జ్వల=చొక్కపు బంగారుచే తెలుగునట్టి || ౧||౨||౩||౪ || ఒండు =
ఇతరము || ౫ || అతనిన్=అతనితో. మధురమధుర = మిక్కిలిమధుర మైన || ౬ || ౭ || దర్శింకర
సార్వభౌమతల్పు=విష్ణునియొక్క. గీర్వనిత=సరస్వతి || ౮ || సనాథము = కూడుకొన్నది. లక్ష్మీ
కాముకనిహితము=విష్ణునిచేత ఉంచఁబడినది. ఖచరాలీ=దేవతాసమూహమునకు || ౯ || అగమ్య=

క. తగుదక్షిణంపువాకిలి, నగధరునగరునకు భీమ నందనపాండుం

దగిలినయదియచ్చోటన, యగమృపుష్పావతీమ హానది యనఘా ! ౧౦

క. దానస్నానాదిహృతా, జ్ఞానానలదాహమైన సంగమతీర్థం

బానెలపునవిఖ్యాతం, బైనది సుర లుండుదురు శి లాకృతి నందున్. ౧౧

వ. అది భవదీయాశ్రమంబగుట నీ వెఱుంగుదు వదియునుంగాక. ౧౨

చ. కలఁ డొకబోయ తన్నికట కాననభూమి నతండు విల్లున

మ్ములు ధరియించి కల్గవన మూహములెత్తినమేనుబోలెఁ బే

రలుకవహించెనేని హృద యంబుగలంగు ధరాధరస్థలీ

నిలయవనత్కరీంద్రులకు నిక్కమ తక్కుమృగంబు లోర్పునే. ౧౩

చ. అడవికి వేటమై నరిగి యాతఁ డొకానొకనా డొకింతయున్

మెడమలఁగింపలేక తన మేపాడ లొండును రెండు నేకమై

పాడమఁగ బీదకన్నవడి బూడిదపండునుబోలె బూడుపా

రెడు నొక దుప్పికిం గవియఁ బ్రేలి భయజ్వరతప్తచిత్తమై. ౧౪

తే. ఆచమూరుపుయాధంబుఁద్రోచిపఱచె, వింటన మ్మేర్చిబోయ వెన్వెంటఁదఱుమ

లోలజిహ్వోకరాశివి శాలముఖత, నోలి భీతేందుమృగశాబ మోయనంగ.

ఉ. ఆరురు వీగతిం బఱచి యగ్రమహిం బడి లేచి వెండియున్

భూరిరయంబునం జని వ పుర్యధ సంగమతీర్థతీరవి

స్ఫారలతానికుంజములు బల్వడి దూఱునెడం గిరాతుఁడున్

గ్రూరశిలీముఖంబు దొడిగుండియఁగాడఁగ నేసె నేసిన్. ౧౬

సీ. ఆశరముఖనిభం బాశరమటుదాఁకఁ, బవనాభిహతిఁ దూలు బంధుజీవ

కుంజంబు పువ్వులఁ గూలించువిధమున, నవనవతూతజ బిం దువులు దొరఁగఁ

జేయుచు వివృతాస్య సీమఁ బ్రాణానిల, ప్రస్థానపటహోగ్ర రవమనంగ

నార్తనాదముగ్రమ్మ నని యేటితెలిసిటి, తెమలుననుటికి దే దీప్యమాన

పాండశక్యముకానిది || ౧౦||౧౧||౧౨ || నికట=సమీపమునందలి. పేరలుక=అధికకోపము || ౧౩ ||

మలఁగింపకొ=త్రిప్ప. బీదకన్న=భయదృష్టి. బూడుపారెడు = బూఁజుపట్టినట్లు కానవచ్చెడు.

భయజ్వర=భయమువలని తాపముచేత || ౧౪ || చమూరువు=దుప్పి. తోచి=మీటి. ఏర్చి=కూర్చి.

లోల=చలించెడి. కరాళి=భయంకరమైన. శాబము=పిల్ల || ౧౫ || రురువు=దుప్పి. అగ్ర=ఎదుట.

వపుర్యధకొ=దేహబాధచేత. విస్ఫార=మిక్కిలిగొప్పవైన. తొడి=తొడిగి || ౧౬ || ఆశరముఖని

భంబు=అగ్నిముఖమునుబోలినది. కుంజము=చెట్టు. కూలించు=రాల్చు. నవనవతూతజ=త్రోత్రత్రోత్ర

తెత్తురులయొక్క. వివృత=తెఱవఁబడిన. ప్రస్థానపటహ=ప్రయాణకాలమునందలి తప్పెటయొక్క.

తే. హాటకవిమానమెక్కివిద్యాధిరేంద్రుఁడగుచులావణ్యప్రసాన్ని డగుచుఁ
 బద్ధి, సాన్ధితనుకాన్తియగుచునతీన్ద్రమహిమ, గగనమునకేగెదొలుమేను కా
 శా. చిత్తం బద్భుతమంద నమృగవధా జీవుండు లోలోనఁ ద [నఁబడదు
 ద్వృత్తంబు బలుమాటు మెచ్చి నిజదు ర్వృత్తి విసర్జించుచు
 దత్తీర్థంబువు నాడి క్రోలి విగతా తంకాత్ముడై శుద్ధి ద
 శ్శీర్షా ముక్తశరీరుడై కనియె ది పుల్ల మెచ్చ నుచ్చస్థితి. ౧౮
 క. కావునఁ దత్తీర్థంబున, నేవలనఁ బరాసు లగు వి హీనమతులకు
 గై వల్యసిద్ధి యగు నన, నీవలె నతిశుద్ధమతుల నేటికి నెన్న. ౧౯
 సీ. సంధ్యలుమాట ని చ్చ నివాళులిచ్చుచు, బిరుదాంకమాలికల్ పేరుకొనుచు
 లోచూపుదిపుటనాలోకించిచొక్కుచు, బలకాశ్రుగాద్గద్యములఁబొరయుచు
 శ్రుతు లెట్టులట్ల సం స్తుతు లాచరించుచు, వీనులఁదత్కథా వితతివినుచు
 గరతాళగతులఁ జొ క్కటముగానాడుచు, నావేళమూర్ఖులనలఁతఁగనుచు
 తే. విష్ణునేవింతు రచట న విబుధవల్ల, భాజనంబులు తత్ప్రపాభాజనంబు
 లమృహాక్రీడనస్థి నాచరించె, లంఘనాక్రీడనము దొల్లి లచ్చిమగఁడు. ౨౦
 మ. విను ముఖ శౌరికి నోడి సంగమమహు ద్విద్వేషి యెచ్చోటికో
 చని నెండిం జనుదెంచి యచ్చట శిలా సంఘన్న దేహంబుతో
 డ నిలాగర్భమునందు దాఁగఁ గని గా ఢక్రోధుడై దేవకీ
 తనయుం డాశిల గ్రొచ్చి వైచి మెదివెక్ దద్దెత్తుఁ జూర్ణంబుగ. ౨౧
 క. పువ్విలుతుతండ్రి యచ్చట, మువ్వంకమురువునసురళి మోయించె మనం
 బువ్విళులూరఁగ శ్రుతులకు, నవ్విధము తదీయపదయు గాంకముదెలుప. ౨౨
 క. మహి నేవంబిధచిత్రా, వహ మగునద్దక్షిణంపు వాకిట మహిమతో
 బహుముఖముల వినుతింపఁగ, నహిపతియుం జాలఁ డనిన నన్యులవశమే ?

తెనులునక = చలనమునందు ప్రవాహమునందు. అతీంద్రమహిమక = ఇంద్రుని మహిమనుమీక్షి
 మహిమతో || ౧౭ || పృగవధాజీవుండు = బోయవాడు. వృత్తంబుక = వృత్తిని. అడి = స్నానము
 చేసి. గతాంతకాత్ముండు = పోయిన భయముతోడి మనసుగలవాఁడు. కనియెక = పొందెను. ఉచ్చ
 = ఉన్నతమైన || ౧౮ || నిచ్చ = ఎల్లప్పుడు. నివాళులు = ఆరతులు. తిపుటక = పూనికతో. గాద్ద
 ద్యము = గద్దదభావము = గొంతునుండి మాటవెడలని. పొరయు = పొందు. చొక్కటము = స్వచ్ఛము ||
 ౨౦ || మరుద్విద్వేషి = దేవత్రువు = రాక్షసుఁడు. గ్రొచ్చి = తొలిచి = పగులఁగొట్టి. మెదివెక్ = నల
 వెను || ౨౧ || ఉవ్విళులూరఁగ = తమకపడఁగా || ౨౨ || చిత్రావహము = వింతనుబుట్టించునది ||

- సీ. తనకటాక్షములు సం తానచింతారత్న, నిర్మాణ పరమాణు నికరమనగఁ
దనవిలాసంబు మ దైవరిశంబర నిషా, దనపాలితపురఃప తాకియనగఁ
దనమనస్సరసి సం తతచిదానందవైభవమరాశము కున్ని పట్టనంగఁ
దనప్రసాదంబు భ క్తవరేణ్యదుర్గతి, ఊళనోచితచంద్ర గోళి యనగఁ
తే. వెలయు నేదేవి యాదేవి విద్రుమద్రు, కిద్రునిర్మిద్రతనుకాంతి భద్రపరమ
మాయభువనేశ్వరివసింపమధువిరోధి, ధామమునగల్గు పశ్చిమద్వారమమరు.
ఉ. పోర్మహిమౌ నిజాంఘ్రిగల బొట్టనప్రేల్తుదమట్టిపట్టి ముఖ
పేర్పిఁ దదంగము మెదిపి పెట్టిన నెత్తురుబొట్టులబోలె జ్యోతి
తిర్తయవీక్షణం బలిక దేహమునంగల దుర్గ స్వర్గదక్ష
వార్తాధారి నుత్తరపు వాకిట నిల్పినవాఁడు కాపుగఁ. ౨౫
క. తరణియు ధైమియును బర, స్పర మచ్చటఁగూడి నిగుడఁ బావన మగు త
త్సరిదంబువునం దాడిన, నరునకు నవ్వారి చరణ నఖమునవెడలుక. ౨౬
క. ఎవ్వఁడు వ్యాధిగ్రస్తుం, డెవ్వఁడు భయవిహ్వలాత్ముఁ డెవ్వం డధముం
డవ్వఁ డచ్చటి దుర్గం, బువ్వలఁ బూజించి యిష్ట భోగములందుక. ౨౭
వ. ఇన్నాలుగునంతర్ద్వారంబు లింక బహిర్ద్వారంబులప్రకారం శాకర్ణింపుమని
గోకర్ణకుణ్డలుండాకర్ణనవశంపదాశయుం డగు కు శేశయాసనసూతికట్లనియె.
సీ. కఱకురక్కనునినొక్కరునిఁజిక్కగఁద్రొక్కి, భద్రకాళికయొందుఁబ్రస్ఫురించు
నిందుండువిధమున నెందు నే వసియింతు, నఱలేకకోటిశ్వరాహ్వయమునఁ
బ్రవహించునెందు న భ్రంకపోర్తులఁబుణ్యజలయనుజలధియో షామతల్లి
నతజగ త్త్రితయ శ్రీ నారాయణీదేవి, వర్తించు నెందేని వార్తకెక్కి
తే. యట్టి యట్టలతోరణ హట్టకుట్టి, మన్సురద్దోపురై డూక మణిమయోరు
హర్త్యరమ్యంబు కరవీర మనుపురంబు, పశ్చిమ ద్వారమగుజగ త్మతినగరికి.

౨౩ || సంతాన=కల్పవృక్షము. శంబరనిషాదన=మన్మథునిచేత. పురఃపతాక = ఎదుటిఁజెక్కెము.
గోళి=గోళము=చింబము. విద్రుమద్రుకద్రునిర్మిద్ర = పగడపుఁజెట్టుయొక్క గోరోజనపుఁజాయచేత
సోలని || ౨౪ || మట్టి=త్రొక్కి. అలిక దేశమునక=నొసటియందు. వార్తాధారి= కవచసమూహ
ములను ధరించినవాడు-విష్ణుఁడు || ౨౫ || నిగుడక=ప్రవహింపఁగా. సరిదంబువునందుక=ఏటిసీటి
యందు || ౨౬ || ౨౭ || ఆకర్ణనవశంపదాశయుండు=వినుటయం దాసక్తమయిన మనసుగలవాఁడు.
కుశేశయాసన సూతిక=బ్రహ్మకొడుకునకు || ౨౮ || కఱకు=కఠిమఁడైన. అఱ=కోఱత. అభ్రం
కపోర్తులక=ఆకాశము నొరయుచున్న యలలచేత. జలధియోష=నది. అట్టల=బురుజు. హట్ట =
అంగడివీధి. మట్టిమ=జాతికట్టడపు నేల. ఏడూక = లోపలయెముకలుపేర్చి మెత్తినగోడ || ౨౯ ||

తే. ఖోణిఁ గృష్ణానదీతీర శూర్పలాఖ్య, తీర్థరాజాధివాసినై తీర్థచరణ
ధామమణిసాధదక్షిణ ద్వారమేనుజాగ్రూతఁబాలింతు యోగివర్య! 3౦

శా.గర్వోద్రి క్తతరంగసంఘముల వీఁ క్క బుష్కరిణ్యాపగా
వార్వేణుల్ దనయు త్తరంపు దెసఁ బ ర్వంగా గదాపాణియై
సర్వాలంకృతశాలియై వెలయుఁ గం సస్వంసనాగారరా
టూర్వద్వారమునం ద్రివిక్రముఁడు మై పొంగక బయోదచ్ఛవిక్. 3౧

క. కరనఖరదళితరక్షసి, పరివృథవక్షోరుణాంబు పరిచితదీప్తా
త్యురుకేసరదోహదుఁ డగు, నరకేసరి యు త్తరంబు న గవనిఁగాచుక్. 3౨

క. లోనాలుగువెలినాలుగు, నైన మహాద్వారభూము లపవర్గశ్రీ
సీనఁగ సీనగరాడ్ధరు, శ్రీనగరగణితవిభూతిఁ జెందు ముసీంద్రా! 33

వ. అని మఱియు నక్కఱియవేల్పుననల్పగుణప్రకటనపదుండై హరుండిట్లనియె.

ఛ్చి ధర్మరాజు తమ్ముల లోఁగూడ పాండురంగశ్రేత్రమునకుఁ బోయినకథ స్థితి

చ. అభిముఖత త్వశాలి సుకృ తాధ్యుఁడు నౌ చతురాస్యమానస
ప్రభవుఁడు శిష్యసంఘము ల పారము గొల్వఁగఁ దొల్లి యొక్కనా
డిభపురనాథుఁ యారవకు లేశ్వరు ధర్మజుఁ గానఁబోవ భూ
విభుఁ డతఁ డాతనిం దెలిచె వేయివిధంబుల సాధుపూజలక్. 3౪

క. అహితాహితకారణవి, గ్రహాలును నదను గ్రహప్ర గల్గులు నగు నా
గహనగృహవాసచర్యా, మహితతపోధనులసంగమముహాగడొండెక్. 3౫

ఉ. తమ్ములుఁ దాను నప్పుడు పృ థాప్రథమాత్యజుఁ డంతరంగముఁ-
గ్రమ్మిన శోకవహ్నిహతిఁ గందుచుఁ గేలు మొగిడ్చి బ్రహ్మచి
త్తమ్మునఁ గల్గు సంయమివ తంసముఁ బల్కు ఖరాంశుతాపత
ప్త మ్మగుతేనియం జినుకు తమ్ములఁబోల సబాష్పనేత్రముల్. 36

క. ఏ భీరువనై వేఁడెద, నోభద్రప్రవ! ప్రసాద మొసఁగుము నాకుఁ
మీభావంబునఁ బొడమని, దీభువనత్రయమునందు నింతయుఁ గలచే. 3౭

తీర్థచరణ=విష్ణుదేవునియొక్క ॥ 3౦ ॥ వీరక=నిక్కచేత. వార్వేణులు=నీటిపాయలు. పర్వ
గాక=పాతగా. అగారాట్-దొడ్డనగరియొక్క. బయోదచ్ఛవిక్=మబ్బుచాయతో ॥ 3౧ ॥
రక్షపరివృథ=హిరణ్యకశిపుని. దోహదుఁడు = ఎరువువేయువాడు ॥ 3౨ ॥ అపవర్గశ్రీక్=
మోక్షసంపదను ॥ 3౩ ॥ 3౪ ॥ తెలిచెక్ = సంతోషపెట్టెను ॥ 3౪ ॥ 3౫ ॥ చినుకు = కార్ము

శా.చింతాకంఠయు వెన్నదియ్యక కురు క్షేత్రంబునం బావసం

క్రాంతస్వాంతుడనై సుహృత్సుతపితృ భాత్రాదులం జంపి య

త్యంతద్రోహమొనర్చియుం దిరిగెడక బ్రాణంబుతో మత్సముం

డంతర్వాణివతంస ! యెవ్వడు గలం ? డాహా ! వితర్కింపఁగళ్. 3౯

క. వంగడపువెదురుఁ గోపపు,టింగలమున నేర్చి కనిన యీసిరి నిండా

సంగతిఁ బొగఁచూరెనుద,దృంగురమాక్తికము దీనఁ బసిమియుఁగలదే. ౪౦

మ. అసిధారావధితా త్తబంధుభుజమ ధ్యన్వై రనిర్యద్యన్

మసపైపుట్టిన యమ్మహాదురితముఁ మన్నెట్టియుఁ వాజిమే

ధసమిద్ధానలభాతిచే నుసిమియుఁ దప్పింపలేనైతి నీ

కస పుప్పాటఁ దొలంగు నెట్టులగుదుఁ గల్యాణకల్యాత్తుడఁ. ౪౧

క. కర్తము కర్తాంతరహృ, త్కర్త మగుదానిఁబూనఁ గానము నిరయాం

తర్జనాభిముఖు నీ, దుర్మదుఁ బడనీక నిలుపు ద్రుహిణప్రభవా! ౪౨

క. మావంటివారలకుఁ బా, పావలదృక్కులకు ధర్మ మారయని యస

ద్భావులకు భవాదృశు లగు, శ్రీ వైష్ణవమరులై దిక్కుచిత్సార్థమతీ ! ౪౩

నీ. అని యుధిష్ఠిరుఁడు ప ల్కిన సనందనుఁ డాత్మనలరియిల్లనునమ్మహాత్మతోడ

నిపాల శాంబరీ గోపాలుఁడు గలాఁడు, పరమవైష్ణవధర్మ పరతమెలఁగు

నిమోముగనుఁగొన్న నిఖిలాఘములుఁబోవు, నెకదాఁకియడఁగుతూలికలలీల

హరిభక్తియనుగంగ కడ్డమేకలుషపు, టినుకచేఁగట్టిన యసదుఁగట్ట

తే. దురితరాశిమునింగిశ్రీవరునిభటుడు,తోయపద్మదళచ్ఛాయఁబూయఁబడడు

రేయుఁబగలువృధాచింత సేయనీవు,ప్రాకృతుండవెభూలోక పాలవినుత! ౪౪

ఉ. కర్తవుగావు హర్తవును గా వభిరక్షివిగావు నీవు స

త్కిర్తధురీణ ! యింతకును గృష్ణుడై మూలముగాన పుణ్యవి

నట్టి || 32 || 3౮ || సంకారితఃపాందిన, అంతర్వాణివతంస = పండితశ్రీష్టాండా || 3౯ || వంగడము = వంశము. ఇంగలము = అన్ని. ఏర్చి = కాలి || ౪౦ || వధిత = చంపఁబడిన. పైవర నిర్యద్యన్ = యథేచ్ఛముగాకాటునున్న ద్రవరూపమైనకొవ్వుచేత. మసపై = ముఱికియై. ఉసి మియుఁ = తోమియు. కసటు = పాపము. కల్య = సంపాదింపఁబడిన || ౪౧ || నిరయాంతర్జన్మనాభిముఖుఁ = నరకములోపలమునుఁగుటకు అభిముఖుని. ద్రుహిణప్రభవా = బ్రహ్మకొడుకా || ౪౨ || ఆవిలముఖుఁ = నరకములోపలమునుఁగుటకు అభిముఖుని. ద్రుహిణప్రభవా = బ్రహ్మకొడుకా || ౪౩ || ఆవిలముఖుఁ = నరకములోపలమునుఁగుటకు అభిముఖుని. ద్రుహిణప్రభవా = బ్రహ్మకొడుకా || ౪౪ || తూలికలలీల = దూదియేనులధిధమున. అసద్దు = అబద్ధమైన. తోయపద్మదళచ్ఛాయఁ =

స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁ బొందునె యస్వతంత్రతఁ
వర్తిలుచున్కిఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణగుణావలుల్. ౪౫
క. పరులకతంబుననేనియు, హరి నొకమరి దలఁచ భద్ర మగు ఖలులకుఁ ద
న్నిరతస్మరణాచరణ, స్ఫురణాఘ్యలు నిత్యపదవిఁ బొందుట యరుదే. ౪౬
తే. ధారుణీవల్లభలకంటెఁ దక్కుచోట, నశ్వమేధంబునిష్కలం బగువిధమున
నర్థవంతంబుగాదుసత్యాకళత్పు, నేవకిలఁబూనిసేయు పా చితముశతము. ౪౭
క. భ్రాతృవధపితృవధాదుల, పాతకములురావు విష్ణు పదభక్తులకుఁ
దైతేయసూను లిరువుర, యేతద్వ్యవహారసాక్షు లిభపురనాథా! ౪౮
శా. ఆకంసారిప్రశంస నీమది నుదీ ణ్ణవిష్కృతిం దాల్చి బె
ల్లకంపించి తొలంగుగాక నిను డా యన్ నేర్పునే పాతకా
నీకంబుల్ రవిగవ్వచీకటుల నెం దేఁ గంటిమే వింటిమే
క్షాకాంతాధిప! లోకసంగ్రహమనీ షంజేసి తీవ్రశ్నమున్. ౪౯
క. అటులేనియుఁ జెప్పెద నీ, పొటిపొటి తలపోతల్లెఁ బోవనడువు మా
రటముడుగు నెమ్మనముకొ, క్కటిగా నొనరించి గట్టి గా వినుమధిపా! ౫౦
సీ. తలపించునేదేవు తనువునం దఖిలాండ ములు పయోనిధిభంగ విలసనముల
నేదేవుమహిమకు నింతయు దంతీంద్ర, పదమగ్నతదితర పదసమాన
మేదేవునిజమాయ నెవ్వఁడుగడచన, నేరఁడు తనమేని నీడపోతె
నేదేవుఁ డింతకు నింతయై యంతకు, నంతయై గుఱిలేక యతిశయిల్లు
తే. నాజగత్కర్త దుష్టసం హరణబుద్ధి, విట్టలుండన ధర నుద్భ వించె త్కేత్ర
పాలుఁడునుబుండరికుండుబలసికొలువ, నుండుతీర్థంబునకు నేగుముదయకాంక్ష
క. ఏగి మహానదివారిం, దోగి హరిం గొలుపు నిఖిల దురితశ్రేణుల్
కాఁగిన యిను మామిష మని, మూఁగి కొనినమక్షి కాసమూహంబులగున్.
తే. బ్రాహ్మణునిఁ దల్లెదండ్రునిభ్రాతృదాత, గురుజనంబులహింసించివ్రూరుడైన
శీఘ్రపానాభీరతుఁడు దుశ్శీలుఁడైన, పాండురంగాధిపతిఁగాంచి పరమునొందు

నీటిలోనితామరపాకురీతిని || ౪౪ || ౪౫ || ౪౬ || పాచితము=ప్రాయశ్చిత్తము || ౪౭ || ౪౮ ||
ఉదీర్ణావిష్కృతిక = మిక్కిలివెల్లడిగా. పెల్లకంపించి = అత్యంతమువణకె || ౪౯ || పొటి
పొటితలపోతలు = కొంచెవు ఆలోచనలు. పోవనడువుము = పోగొట్టుము || ౫౦ || విలసన
ముల్ = ప్రకాశములచేత. మగ్న = అణగిన. కడచనక = మిఱచును. గుఱి=మేర. ఉదయకాం
క్ష = గౌరవాభిలషచేత || ౫౧ || తోగి = స్నానముచేసి. ఆమిషము = మాంసము. మూఁగి
కొనిన=చుట్టుకొన్న || ౫౨ || శీఘ్ర = చెఱుకుపాలచే వండిన స్థారాయుని || ౫౩ || తమ్ముగమి=తమ్ముల

క. సా వీని ధౌమ్యాదిమహీ, దైవతములుండమ్ముగమియుఁ దీనుఁగొట్టనఁగశో
కావహమతి భవదగ్రజా, దీవనగొని చనియె నయ్యుధిష్ఠినుఁ డెలమిన్. ౧౪
ఉ. ఆకుముదాఁడవంశవిభుఁ డంతఁ గనుంగొనియెన్ వసుంధరా

నాకము నాకుపాకశుక నాసశుకాదికసన్మునిస్తుత

శ్లోకము శోకకర్ణమవి శోషణకోకహితప్రభాసము

త్యేకముఁ దాపవహ్నిజల శీకర సేకముఁ బొండరికమున్. ౧౫

ల. కంబువునరాళచికురంబులుగటికృతకరాంబురుహయుగ్మమళికాంబకమునగ్న
త్వంబుఁబసిరోప్పువెదురుంబెరుగునుడ్డపొడలుంబదములంబలుకుచుంబొదలు
మువ్వల్, జంబుఫలజిద్రుచిభరంబుమకరాకృతిగరంబమరుగుణ్ణలములుంబరగ
బచ్చ, బ్దంబులదల్చునిసువుంబతిభజించెద్రజగంబులకురోహణనగంబగునగ

క. పుష్కరిణిఁ దీర్థమాడియు, బుష్కరదళనయనుమూర్తిబూజించియునా బ్ర్యుక్
విష్కృతశుభోన్నతియునతి, నిష్కల్మషమతియునయ్యెన్మృతమునిపతి ! ౧౬

క. దానంబునఁ బితృగురుసఖి, దానంబుననై నకీడు దలఁగి హరికృపా

దానంబు నందె గురుపతి, దానం బునరుద్భవంబు దానికిఁ గలదే. ౧౭

తే. ఆయతీంద్రుండు ఋత్విజుం డయ్యెవేది, యయ్యెశ్రీపాండరికమహాస్థలంబు
పాపవశువుల విశసించి భక్తిచరువు, పాండురంగాగ్నిలోవేల్చుపాండవునకు

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విధువంశవతంసంబు కంసమర్దనసాక్షాత్కారదర్శనంబునిజ
దురితకర్మనంబు నాపాదించుటఁ గృతార్థుండై పాండరికవాస్తవ్యులగువుండ
రీకాదివిదవృత్తుండరికంబుల నొండొండఁ గీర్తించుచుం బ్రవర్తిత క్తిపయ
దివసప్రచారుండై యచ్చటనుండి నిజానుజద్విజసనాథంబుగాగజపురంబున
కుం జనుదెంచి సుఖంబుండె నట్లగుటంజేసి. ౧౮

సమాహము|| ౧౩ || ౧౪ || తుముదాఁడ = చంద్రుని. నాకుపాక = వాత్మిక. శ్లోకము = శ్లాఘ్యము. విశోషణ =
ఎండించునట్టి. కోకహితప్రభా = నూర్వప్రకాశముచేత. సముత్యేకము = హెచ్చినది. సేకము = శదువు
టగలది || ౧౪ || కంబువు = శంఖము. చికురంబులు = తలవెండ్రుకలు. నగ్నత్వంబు = దిగంబగత్వము.
పసిక్ = ఆవులమందను. రోహణ = రోలునట్టి. ఉడ్డ = నాలుగు. రుచిభరంబు = ప్రకాశాతిశయము. నిసు
వుక్ = శిశువును. రోహణగంబు = రత్న పర్వతము || ౧౫ || పుష్కరదళ = తామరతీరులవంటి.
ఆవిష్కృత = ప్రసిద్ధమయిన || ౧౬ || దానంబునక్ = ఈపితేత. ఉద్భవంబు = జన్మము. దానికిక్ =
దానమిచ్చువానికి || ౧౭ || విశసించి = నఱికి. చరువు = హోమమునందు వేల్చుటకై వండినయన్నము ||
౧౪ || వతంసంబు = సిగనుధరించెడి పువ్వుచెండు శ్రేష్ఠుఁడు, సాక్షాత్కార = ప్రత్యక్షమైన. వాస్త
వ్యులు = వాసముచేయువారు. పుండరికంబులక్ = శ్రేష్ఠులను. ప్రవర్తించి = ఉండి. ప్రచారండు =

క. అదియె మహాఫలమని తన, హృదయంబునఁ జొండరిక మెవ్వఁడెఱుంగఁడా
మెదుక చను నిదియు ముక్తి, ప్రదమని పెరతీర్థమునకు బహునిగమనిధీ ! ౬౦

క. వాలినదప్పి వియజ్జర, కూలంబున నుయ్యి ద్రవ్య కుమతి గలిగినన్
శ్రీలలనావిభుఁ డుండని, నేలయు త్నేత్రమని యరుగు నీ చుఁడుగలుగున్. ౬౧

చ. మసనమునందునైన బుర మార్గమునంబడియైన నింటనైన
న సకలగర్వి తస్థలము నం బ్లవగేహమునందునైన నా
కనుమన నీట నేలపయిఁ గంకటిమీఁదనునైన మానవుం
డనువులఁ బాసి నిష్కలుషుఁ డై హరి దానగు నమృహస్థలిన్. ౬౩

క. విను పతితుఁడైనఁ గానీ, చని తత్తేత్రంబునందుఁ జానోపి పున
ర్జననంబు గనఁడు గావున, జనులకు నాస్థలమునందుఁ జనుఁ దనుపూర్వన్.

ఉ. అద్రిభృదు త్రరాశ శత హస్తమితావని నున్నవాఁడు బో
ధిద్రుమమూర్తియై నృహరి తీర్థనివాసులఁ గాచుపూన్కి- నో
భద్రవిచార ! యాభువన భర్తకు నుత్తరభాగమూఁది య
త్సుద్రసుఖోన్నతిక వెలయుఁ గుండలతీర్థము తీర్థరాజమై. ౬౫

క. విందుఁదనతోడుగుమణిమయ, కుండలయుగమచటదాఁచెఁగొండగొడుగుగా
నుండు నతఁ డనఁగఁ దద్గుణ, కుండలపరిపూర్ణకర్ణ కుహరుఁడ నగుచున్.

సీ. ఆకుండలఖ్యతీర్థంబుధారలనాడి, నరకేసరిభజించు నరుఁడు రాజ
సూయఫలంబొందుఁ జూవె యావేలుపు, కేలికఁ జాట్టిరా నేనుచేతు
లవెడల్పు నేలవా లాయంబుగాఁ గన, పూడ్చి యల్కి భజించు చున్నజనుల
చేతఁ బూజలుగొను పూతనాభూతనా, రీహర్త బహుజన క్రేణులందు

తే. వారు ముక్తులు ధర జీవ వంతులయ్యి, వారిపితరులత్త పుత్రై వఱిలువారు
వారుచరియించుచున్న యు ర్వరయ తెల్ల, దీవి వారలపలుకులు దేవకథలు.

తే. ఆన్యకేసరి భజియింతు రమరకన్య, లెన్నఁ బెక్కిండు హారతు లిచ్చియిచ్చి
వారిఁ గొల్వక గర్వించు వారుత్తేత్ర, మండలమున నుఖస్థితి నుండలేరు. ౬౮

మెలగువాడు || ౬౦ || మెదుక = తెలివమాలినవాడు || ౬౧ || వియజ్జర కూలంబునన్ = ఆకాశ
గంగగట్టునందు || ౬౨ || మసనము = శ్మశానము. గర్విత = నిందింపఁబడిన. ప్లవగేహము = మాలయిల్లు.
కంకటి = మంచము. అనువులన్ = ప్రాణములను. నిష్కలుషుఁడు = పాపములేనివాడు. || ౬౩ ||
౬౪ || అద్రిభృదు త్రరాశకే = విటలదేవునికి ఉత్తరపు దిక్కునందు. బోధిద్రుమమూర్తి = రావిచెట్టు
రూపముగలవాడు. ఊఁది = అవలంబించి || ౬౫ || ౬౬ || కేలుపు కేలిక = దేవతలరాజు. భూతనారీ
హర్త = పితాచక్రీనిజంపినవాడు || ౬౭ || ౬౮ || మోలన్ = ఎదుట. నిరయైకసంగతులు = సరక

ఉ. ఆనరసింహుఁడొల మృతు లై కులకోటిసమన్వితంబుగా
మానవులూర్ధ్వలోకసుఖ మగ్నతఁ జొక్కుదు రెల్లకాలమున్
దానికి గర్వియైన యయు తప్రియపుత్తుఁడె సాక్షి యచ్చటన్
గానితెఱంగులన్ మెలఁగు కష్టమతుల్ నిరయైకిసంగతుల్.

౬౯

ఉ. పంకజపత్రనేత్రునకుఁ బశ్చిమదిక్కున నుండునా నమ
త్పంకరుహాసనాద్యమర పాల మలోలము పద్మతీర్థ మో
పంకవిదూర! కేలఁగల పద్మము నచ్చట దాచినాఁడు చ
క్రంతుండు ముక్తిదంష్ట్రమను జాశననాశనహేతుకంబుగన్.

౭౦

క. ఆతీర్థతనువునకు ల, స్మితరుణీవల్లభుండు జీవము వృజినో
పేతుండు ననవధిసవనో, ద్భూతఫలం బందు నందు బొందివిడిచినన్.

౭౧

ఉ. పాపదురాపరూప మగు పద్మసమాహ్వయతీర్థకళాశి
రేపురుషుండు గ్రోలు నొకయింతుక యెన్నడునేని వానికిన్
బాపము లభ్రపుష్పములు బంధనముల్ శశశాబశ్యంగముల్
తాపవికారముల్ మరుజ.లంబులు పుట్టువు లశ్మతైలముల్.

౭౨

శ్లో. సుశోకపాశ్వాసము. పద్మతీర్థ ప్రభావము. శ్లో

క. ఒకఁడు సుశరార్థుఁడుఘాతుకుఁడుగలఁడు కల్లుద్రాగుఁ దునుము ధరామ
ర్త్యకులులవఱదలఁచుగురు,నకుఁ గనకముదొంగిలుంది నము నజపుత్తా!

క. ఆవృషలీపతి యావ, జ్జీవంబుగ నంతనంతఁజేసిన నానా
హోవిసరంబులు పటమునఁ,గోవలువడఁవాని చిత్ర గుప్తుఁడు దాచెన్.

శా. అనిచుం డొకనాడు వాడిమిఁ జతు ర్వాధాన్వితుండై పెను
గానం దెరువులుగట్టియేగు ప్రజలం గట్టిండ్లియై దోచిని
రానన్ రోయుచునుండె దప్పిగొని మ ధ్యాహ్నతపాపాతజ
స్థానిం దత్సమయాత్తకాసరముఁబో లంజాలి నల్లిక్కులన్.

౭౩

మును ఒకటిసే పొందువారు || ౬౯ || ౭౦ || వృజినోపేతుండును = పాపములతోఁ గూడుకొన్న
వాఁడును. అనవధి=మేర లేని. బొంది=దేహము || ౭౧ || దురాప = పొందశక్యముగాని. శాబ=పిల్ల.
మరు=నీళ్లులేనిచోటి. అ శ్మతైలములు = తాతిలోని నూనెలు || ౭౨ || అఱ=ద్రోహము || ౭౩ ||
వృషలీపతి=శూద్రదానిమగఁడు. నానాహోవిసరంబులు = అనేకములైన పాపసమూహములు.
కోవలు=దొంతులు || ౭౪ || ఆశాతజగ్ధానిన్=అంతటను పడుటవలనఁబుట్టినబాధవలని బడలికచేత.
కాసరము=ఎనుఁబోతు|| ౭౫|| ౭౬|| ౭౭|| లిఖితకృతాఘలిపి=వ్రాయఁబడినవానిచేత జేయఁబడినపాద

- ఆ. అంతఃబద్ధతీర్థ మటవాడుగనియందు, జెమటవాయ మునిగి విమలవారిఁ
గ్రోలి రావిమొదలఁ గూర్చుండి యొకయింత, నిలిచియింటికరిగె వలయురీతి.
- క. ఆవిషము మేన నూని త, దావిర్భవదఘచయంబు ననుగఁగరాచెన్
బోవకనలసంక్రాంతము, హావిషధర విషముకవిలయముచేయుక్రియన్. 22
- ఆ. అంతః గొంతకాల మరుగంగ మృత్యుగో, చరతనున్నయా సు శర్మకడకు
లిఖితతత్కృతాఘ లిపియైన పటముఁ దె, స్పించి చిత్రగుప్తుఁ డెంచి చూచి
- క. దురితశతకోటులం ద, త్తురమొకటియుఁ గానలేక కంపవికృతిభం
గురతాయుతుండై జముకడ, కరిగి తగం బలుకు నతఁడు పాంజలియగుచున్.
- ఉ. డక్కఁగ వ్రాసితి న్మును పటమునయందు సుశర్మపాపముల్
లెక్కయెఱుంగరాదు లవ లేశము దానికి నట్టివ్రాతయం
దక్కజ మిప్పు డొక్కటియు నక్షరరూపములేదు దేవ ! నే
డక్కడితంబు గట్టియిడి నట్టులయన్నది కప్పు దేటుచున్. ౨౦
- ఆ. హతలతాంతమైన యారామమునుబోలె, విగతతారమైన విన్నుబోలె
గళితవర్ణమగుటఁ గళితంబు దీనికి, మీరె తెలియవలయుఁ గారణంబు. ౨౧
- క. అని పల్కు నమృహామతిఁ, గని జముఁ డిట్లనియె నీవు కవిలియ నీవ్రా
సిని లిపి యున్నదొలేదో, కనుఁగొను మీసారి లెస్స గా గణకవరా ! ౨౨
- ఆ. అనుడు నట్లకాక యని చిత్రగుప్తుండు, దండధరునియాజ్ఞ వెండి నేగి
పటముప్రతిపుటంబుఁ బరికించి యందు నీ, క్షించె జగపాణి చేతివ్రాత.
- ఉ. ఈతఁడు పద్మతీర్థమున కేగి యొకానొకనాడు తత్పయో
ధాతనిజాంగుండై చనుక తంబున విప్రవధాదిపాతక
వ్రాతముఁ దొంటిపుట్టువులఁ బ్రాప్తములైన యఘంబులున్ మగు
ద్ధాతఁడునాఘనాఘనావలుల తోసరియై సరిపోయె వన్నియున్. ౨౪
- క. అనునర్థంబులుగల లిపి, గని సని జముఁ బల్కు నతఁడు గానఁబడదు నే
మును వ్రాసినయది యన్యము, కనుపట్టెడు నేలిఖిత మొ కాని వివదగున్.

మల వ్రాలుగలది || 2౦ || భంగరత=వక్రత || 2౯ || డక్కఁగన్ = అనుభవమునకు తగునట్లు.
అక్కజము=వింత. కడితము = మనీషాసిగట్టనచేసిన చదరపుగోనెపట్టతోడేసిన లెక్క పుస్త
కము || ౩౦ || హతలతాంతము=కొట్టబడిన పువ్వులుగలది. విగతతారము=పోయిన నక్షత్రములు
గలది. విన్ను=మిన్ను=ఆకాశము. కళితము=కడితము || ౩౧ || కవిలియ=లెక్కపుస్తకము || ౩౨||
వెండిన్=మతియును || ౩౩ || తత్పయోధాతనిజాంగుండు = ఆనీళ్లచేత కడుగఁబడిన తనదేహము
గలవాడు. మరుద్ధాత ఘనాఘనావలులతోన్ = గాలిచేత చెదరఁగొట్టబడిన వానకాలపు మేఘు

ఉ. ఈతఁడు పద్మతీర్థమున కేగి యొకానొకనాడు తత్పయో
ధాతనిజాంగుండై చనుక తంబున విప్రవధాదిపాతక
వ్రాతముఁ దొంటిపుట్టువులఁ బ్రాప్తములైన యఘంబులున్ మరు
ద్ధూతఘనాఘనావలుల తోసరియై సరిపోయె నన్నియున్. ౮౬

సీ. అని యొప్పు కాతుక జనకాక్షరశ్రేణి, వీక్షించి వచ్చితి విద్వదింద్ర !
యిదిమీర లెఱిగింపుఁ డేనాట సకృదవ, గాహనంబున మహా కలుషరాశి
వలనఁ బూరుషుఁ జేరఁ దలఁగుపుణ్యపుణ్యదీర్ఘ, మెన్నఁడు గన విస నీమదుక్త
లిపిపక్షి నేకవా రపయోభిమజ్జన, మాత్రచేనఱఁచిన మహిమగలుగు

తే. దివ్యతీర్థంబువైభవ మవ్యయప్ర, సాదమేదురమానసౌ జ్వల్లకల్య
వచనరచనలవివరింప వలయు నప్రపన్నదైత్యలతాదాత్ర భానుపుత్రుఁడ
వ. అనిన నప్పద్మమిత్రపుత్రుండు చిత్రగుప్తు నకిల్లనియె. ౮౭

శా. ప్రాశస్త్యంబువహించు దండకమహా రణ్యంబు పుణ్యాధి పం
చాశతోటివిశాలభూమి ఖల దు స్పృహప్రభావోదయ
శ్రీశుద్ధల్ గనుదాని గౌతమి గుణో త్సేకంబుకల్మి హృషీ
కేశావాసము పొండరీకనిలయం బీరెంటి గెల్పుం దుదిన్. ౮౮

సీ. అర్చుండువెలుగుట యనిలుండు వీచుట, యింద్రుండువర్షించు టిల జలముల
మునుగఁగతిరహిత యునునెనంగునెవిష్ణు, నాక్షాప్తిచే నెవ్వఁ డఖిలజగము
బ్రహ్మయైస్సజియించుబద్మాక్షుండై ప్రోచు, మదనారియైత్తుంచుమత్స్యభృ
లోకపాలకుల నేలోకేశుకరుణాకటాక్షుంబె యధిక్యతి యందు నిలుపుత్రుల
తే. నావిభుండెందునుండుమ ర్త్యమునఁబుట్టిభూతకోటిననుగ్రహంబునఁబెనుపు
నెందుఁగ్రుంకినుశర్మయుఁడెందెముక్తి, దానికెనవచ్చుతీర్థమీధరణిగలదెచు
వ. అని పద్మతీర్థంబు తీర్థచరణవిహరణ చరితార్థం బగుదానినానాగుణంబులు
నగణితప్రభావంబు లని కొనియాడి. ౮౯

పజ్జులతో. సరిపోయెన్=సరించెను || ౮౪ || ౮౫ || ౮౬||కాతుకజనక=వేడుకను పుట్టించునట్టి.
సకృదవగాహనంబునకే=ఒకతూరి స్నానముచేత. ఏకవార=ఒకసారి. పయోభిమజ్జన=నీటియందు
మునుగుట. అవ్యయ=తగ్గని. మేదుర=అతిశయించిన. ఔజ్వల్వకల్య = ప్రకాశత్యముయొక్కచా
తుర్యముగల. అప్రపన్న=శరణాగతులుకాని. దైత్యలతాదాత్ర=రాక్షసులనెడి తిరగలకు కొడవలి
యైనవాఁడా || ౮౭ || ౮౮ || ఖలదుస్పృహ=దుర్జనులకు పొందరాని || ౮౯ || తిరము=స్థిరము.
అధిక్యతి=అధికారము || ౯౦ || తీర్థచరణ=విష్ణునిశ్చొక్క || ౯౧ || ౯౨ || పున్నాగ=పురుషశ్రే

క. పెనుగ్రస సుశర్మగనుగొని, తనువునిమిరి యాదరించి దండధరుడు చం
ద్రునిలీలఁ జల్లనగుచం, దనభూషణ వసనమాల్య తర్పితుఁజేసెన్. ౯౨

క. ఈగతిఁ గృతాంతుకృపగని, సాగి చనియె నతఁడు గగన చరయానమునన్.

నాగనరయత్నసురపు, న్నాగానీకములు గొలువ నాకంబునకున్. ౯౩

మ. అమరాధీశుఁడు గౌరవంబెసఁగఁ ద న్నర్ధాసనాసీనుఁ జే

య మరుద్భోగములెల్లఁ గాంచి ధరయం దగ్రాన్వయోద్భూతుఁడై

కమలావల్లభుఁ డాండరీకపతి సాక్షాద్బ్రహ్మముం గొల్చి ని

త్యముఁ దన్మందిరరాడలంకృతియై చేయం జాల నేతఁడృతిన్. ౯౪

శా. ఆపంచత్వముగాఁగ నిట్లు హరిగే హక్షోణిసమ్మార్జనం.

బాపాదింప ఘటిల్లుపుణ్యమునఁ జంద్రావాసముంజూచ్చి హ

ర్షాపూర్ణస్థితిఁబెక్కుభోగములఁ బెక్కుబావకుల్ గాంచి ధా

త్రీపాలోత్తముడై సుకీర్తియన ను ర్విం బెంపునం బుట్టుచున్. ౯౫

క. అతఁ డధికభక్తితో నా, యతకీర్తిస్ఫూర్తివర్తి యై వెలసి జగ

త్పతి నుచితపూజనంబులఁ బ్రతిఘనముదెలచు భక్త పరతంత్రుండై. ౯౬

ఆ. అతఁడు సన్మనించె నఖిలభోగంబులు, నిండువయసునాడ యుండియుండి

నందనందనాంఘ్రి నాళికసేవోప, యోగరాగభోగ మొకటివక్క. ౯౭

సీ. నిలువుననొలిపించెవిలువంగడమునెల్ల, శరములయూయబురబొరయుటుడిపె

దగశబ్దమాత్రపాత్రముచేసెగుణలత, మ్రాకునఁ గట్టించె మాలబలముఁ

గంచుకివశముగా వించె సేనానాథుఁ, గట్టించె సహచరుఁ గటికియెండఁ

బ్రతిపక్షభావనం గతుఁడనిహితుఁజూచె, వరకేతనముకీర్తి భరముడులిపె

తే. ధర్మనిర్మలబుద్ధి ను శర్మగదిసి, కొలువఁగాలేక చని కోప గించి మదనుఁ

డురకతనవారలతనికి నోడుమనిరె, పతికిఁ గీడొట బంట్లపా పంబుగాదె. ౯౮

క. ఆరాజర్షి పదంపడి, క్షీరోదన్యాయమున వి చిత్రగతిఁ ల

క్షీర్మరమణుఁ గలసి యేకా, కారంబున నలరె ముజ్జ గంబులునొగడన్.

మౌలయొక్క ॥ ౯౩ ॥ మరుద్భోగములు=దేవతలయొక్క భోగములు ॥ ౯౪ ॥ ఆపంచత్వముగాఁ

గన్=చచ్చునంతవఱకు ॥ ౯౫ ॥ ఘనము=దినము. తెలుచున్=సేవించును ॥ ౯౬ ॥ అంఘ్రినాళిక

=పాదకమలముల ॥ ౯౭ ॥ వంగడము=వంశము. ఆయంబు=వచ్చుబడి; మర్మస్థానము. మాలబల

మున్=మాలబలమును. సహచరున్=స్నేహితుని. కీర్తిభరమున్=కీర్తియొక్క అతిశయమును; అడు

ఘయొక్క బరువును ॥ ౯౮ ॥ ౯౯ ॥ అమృతనిధి=సముద్రము ॥ ౧౦౦ ॥ అనుపంగములు==చేరిక

- క. విను మఖిలదురితకులభం, జనమజ్జన మమృతనిధివశం బగుటకుఁగా
పున సర్వజనోపాస్యం, బహూన మత్తీర్థరాజ మనుపమ మనఘా ! ౧౦౦
- ఉ. భూరిసుఖానుషంగములు పూరుషుఁ బొందవు సోమపానకై
దారజలోపయోగములు తత్కలనం బసరెక్కు నెత్తికిఁ
బేరు శిలాకృతుల్ జరర పేటిక కత్తైవులేల యెందు నె
వ్వారికిఁ బద్మతీర్థపతి పారికిఁ జేరినఁ గల్గు సౌఖ్యముల్. ౧౦౧
- చ. కృతమున నేకదంష్ట్రుడయి క్రీడయొనర్చుచుఁ ద్రేత దంష్ట్రీకా
ద్వితయముచే వెలుంగుచు మ దించి త్రిదంష్ట్రులతోడ ద్వాపరం
బుతఱిఁ జరించు నొక్కదితి పుత్రుఁడు వృత్తుఁడు వానిఁబోలఁ డ
ద్భుతజనకప్రతాపమున భూరిబలంబున మాయపెంపునఁ. ౧౦౨
- క. ఆహరిహయారి పార్శ్వి, గ్రాహియన హిరణ్యకశిపు గాదిలిసుతుడై
బాహుబలశిఖిఁ ద్విజగ, ద్దాహంబొనరించె నేక దంష్ట్రీయుఁదానుఁ. ౧౦౩
- క. ఆయొంటిపంటివేలుపు, దాయం బొలియించె నృపారి దంభోళికటు
చ్చాయలనూయలలూపున, ఖాయఁగములవఱడుఁ జీరువ్యాఘ్రముఁబోధె
ఉ. వెండియు రావణాభిఁ బ్రభ వించెఁ ద్రిలోకహాలాకృతిక
మండుచు దంష్ట్రీకాయుగము నం బెడఁగై యతికాయనామ మా
తండు ధరించి త్రేతఁ దలఁ దర్వెఁ దదుగ్రనిశాటుఁబట్టి వి
ష్ణుం డని రాముడై విలయ సూర్యకరోగ్రశరాగ్రధారలఁ. ౧౦౪
- ఉ. ఆపితబద్ధవైరమతి నంతటఁ బోవక వాఁడు వెండియుఁ
ద్వాపరవేశ నిద్ధరఁ ద్రి దంష్ట్రుఁడు నా నుదయించి యాది ల
క్ష్మీపతిఁ జొండరీకవిభుఁ జేరి కనుంగొని పల్కు మిక్కిలిక
గోపముపర్వటుఁ గొలిమి గూఁడుల యీడునఁ గన్నులుబ్బగఁ. ౧౦౫

గలవి. కైదార=వరిమళ్లయందలి. తత్కలనక=దానిచేరికచేత. జరరపేటికకుఁ = కడుపుపెట్టెకు.
అత్తైవులు=అత్తెగులు=అవ్యాధి. వారికే=జలమునకు ౧౦౦ || ౧౦౧|| హరిహయారి=ఇంద్రుని పగ
వాఁడు-రాక్షసుడు. గాదిలి=ప్రియమైన. శిఖి=అగ్నిచేత || ౧౦౩ || వేలుపుదాయక=రాక్షసుని
పొలియించెక=చంపెను. వఱడుకొ=నక్కను. చీలు=చీల్చు || ౧౦౪ || రావణాభి=రావణుడ
నడిసముద్రమునందు. త్రిలోకహాలాకృతిక=మూడులోకములకునుహోలాహలవిషము విధమున.
బెడఁగై=అందమై. తర్వె=వఱకును. ధారలక=వాదరలచేత || ౧౦౫|| ఆపిత=పొందబడిన || ౧౦౬||

ఉ. ఎక్కడి కేగుచెంచితి వ హీనవిహార ! చికత్స నీకు నేఁ

జక్క నొనర్చెదన్ బెలుచఁ జంపితి దొంగిలి ముక్ మదీయులన్

రక్కసులన్ నినుం బొదివి ప్రాణముగొందుఁ గడంగి సాదవై

త్రుక్కిడియున్నఁ బోవిడువఁ దొల్లిటిత్రుక్కిడిఁ జెల్ల దిచ్చటన్. ౧౦౭

మ. అని సింహంబునకల్లు నక్కక్రియ నిట్లాక్షేపముల్ పల్కి య

ద్దనుజుం డంతకదండభీషణగదా దండంబునన్ వ్రేయ వం

చనఁ దూలించెఁ దదుగ్రసాధనముఁ గం సస్వంసి తద్ధోరతా

డనవేగంబున భగ్నమయ్యె కటివే ల్లత్తులకాశిక్యమున్. ౧౦౮

శా. అత్తార్మ్యధ్వజుఁ డప్ప డాగ్రహసహవ్యగ్రాత్ముఁ డై దానవున్

మొత్తై మెత్తనివీక దక్షిణకరాం భోజంబునం దాన వ

మృత్తుండున్ గడతేజ నెత్తురులుగ్ర మృక్ ముక్కునన్ వాతఁ బెన్

మొత్తంబుల్ గొని ప్రస్తుతించిరమరుల్ మోదించి దామోదరున్. ౧౦౯

క. ఆయెడమదిక్కుచిక్కం, బోయతివర ! కానవచ్చి యున్నది భగ్నం

బై యిపుడు మంత్రవర్ణ, శ్రీయుతవత్సస్థలునకు జితదనుజానకున్. ౧౧౦

ఉ. ఆకమలేక్షణుండు తన యక్కునఁ దాల్చిన సిద్ధమంత్రమున్

నాకెఱిగించినాఁడు మును నాయెడఁ గల్గిన కూర్మిపేర్మి నే

లోకమునందు నెవ్వరికి లోఁబడనేరదు నాకెకాని త

ద్వాద్యకృతి సావుడుం బలుకుఁ బ్రాంజలియై యతఁ డిందు శేఖరున్. ౧౧౧

చ. పశుపతి ! మమ్యుఁబోలిన ప్ర పన్నులవైఁ గృపచాలియున్కి త్వా

దృశులకు నైజహాట వసు దేవతనూభవద త్తమంత్రమున్

విశదముగాఁగ నాకొసఁగ వే నిను వేఁడెద దానఁజేసి దురి

ఖశరధి ద్రెవ్వ సీదయ న ఖండ సుఖస్ఫురణంబు నొందెదన్. ౧౧౨

ఉ. నా విని శూలి పల్లు మునినాయక ! యీమను వెందు గోవుమై

తా విలసిల్లు దీని దురి త ప్రవణాత్ములకున్ మురారిసే

చెలుచన్ = కూరముగా. త్రుక్కిడి = గర్వముడిగి. త్రుక్కు = గర్వము ॥ ౧౦౭ ॥ ౧౦౮ ॥ అత్తార్మ్యధ్వజుఁడు = అకృష్ణుఁడు. ఆగ్రహసహవ్యగ్రాత్ముఁడు = కోపముతో వేగిరపడునట్టి మనసుగలవాఁడు. వీరకన్ = పూనికతో. కడతేజున్ = చచ్చెను. మోదించి = సంతోషించి ॥ ౧౦౯ ॥ భగ్నంబై = భంగము నొందినదై ॥ ౧౧౦ ॥ కూర్మిపేర్మి = స్నేహ గౌరవముచేత. తద్వాద్యకృతి = దాని విశేషాకారము ॥ ౧౧౧ ॥ పశుపతి = శివుడా. ప్రపన్నులవై = శరణాగతులమీఁద. ఉన్కి = ఉండుట. త్వాదృశులకున్ = మీవంటివారికి. శరధి = సముద్రము. ద్రెవ్వన్ = ద్రెవ్వఁగానశంపఁగా ॥

వావిముఖప్రచారులకు వైష్ణవమార్గముగాని హీనపుం

ద్రోవఁ జరించు సజ్జనవి రోధులకుం దగ దింత దెల్పఁగఁ.

౧౧౩

క. నీవు హరిభక్తియుతుఁడవు, గావున నాకెపుడూ గూర్తు గావున విజ్ఞా

నావాసపూర్ణబుద్ధివి, గావున వినిపింతు వినుము కలుషవిదూరా !

౧౧౪

శ్లో. స్పృహ్యద్యం సత్యనామాద్యం షష్టషష్టం సదీర్ఘకమ్,

షష్టం షష్టాదినత్యంతం సమారం తం విదు ర్బుధాః.

౧౧౫

క. కృష్ణుఁడు ఋషిగాఁగ మహా, విష్ణుఁడు దేవతగఁ బొల్చి వేమాటులు త

న్నిష్ఠాతబుద్ధిఁ బేర్కొను, వైష్ణవులకు నీ మనువు ధుఃస్థితి యొసఁగుఁ.

ఉ. ఎవ్వఁడు పౌండరీకమున కేగి మహానదిఁ దీర్థమాడి తా

నవ్విధులెల్లఁ దీర్చి కమ లాక్షునకుఁ బ్రణమిల్లి నూలుమా

ర్గివ్వరమంత్ర మర్థి బతి యించునతం డఖిలాఘపంకముల్

దవ్వుసనం గనంగలఁడు తత్త్వమహత్త్వము సత్త్వరంబుగఁ.

౧౧౬

క. విధివంతంబుగ విధున, న్నిధి నిచ్చలు నేఁ బఠింతు నిఖిలభవతమో

వధవిధివిధు వగుదీనిఁ, విధినందన ! తత్ప్రసాద విభవాపేక్షఁ.

౧౧౭

వ. సిద్ధేశ్వరావ్యయంబున సిద్ధలింగంబవై యెందేని నీవుండుదు వా దక్షిణ

ద్వారంబు నధిష్ఠించి యీమంత్రంబు ననుష్ఠించు నిష్ఠాగరిష్ఠులకు నిష్ఠార్థ

సిద్ధి కరతలస్పృటికఘటికయగుట నిగమార్థంబు. తొల్లి తీర్థయాత్రాచరణ

నిపుణుం డగునీలాంబరుండు నిఖిలతీర్థంబులును దర్శించుచు వచ్చివచ్చి పౌం

డరీకంబుసా త్రైంచి యుత్తుంగతరంగఢోలారూఢకలహంసకుల కలకలారావ

ఘుమఘుమిత బ్రహ్మాండకుహరక్రోడం బగు భీమరథిసీరంబునం గృతస్నా

నండై యనూనమహిమాభిరామం బగునాక్షేత్రంబునంగల విచిత్రంబులు

నేత్రప్రీణనంబుగానాచరించుచు నచ్చోట సాక్షురం డగుపుణ్డరీకాక్షునిక్షించి

వెఱుంగంది తదక్షరలక్షణంబు నెఱుంగనేరక యూరకుండె నుండియునయ్యె

కకుండలుండు చలవకారితనంబున నవ్వర్ణంబులు నిర్ణయింపనుద్యుక్తుండై .

౧౧౮ || మనువు=మంత్రము. దురితప్రసాదాత్ములకుఁ = పాపమునం దాసక్తమయిన మనస్సుగల

వారికి. ప్రచారులకుఁ = నడవడిగలవారికి || ౧౧౩ || కూర్తు=స్తేహింతువు || ౧౧౪ || ౧౧౫ ||

పేర్కొను=ఉచ్చరించు || ౧౧౬ || తీర్థమాడి=స్నానముచేసి || ౧౧౭ || విధు = విష్ణునియొక్క.

భవతమోవధవిధి=జన్మములనెడి చీకటిని నాశముచేయుపనియందు. విధువు=చంద్రుఁడు. విధి

నందన=నారదుఁడా || ౧౧౮ || స్ఫటికఘటిక = పటికపువూస. నీలాంబరుండు=బలరాముఁడు.

చొత్తైంచి=చొచ్చి. క్రోడంబు=నడిమి భాగముగలది. పీఠంబు=తృప్తి పుట్టించుటను. ఏకశుద్ధ

మ. కరముల్ మీదికి సాచి యూహువులు బి గ్గంబట్టి యంతః రిపూ
 త్కరము బోవ నదల్చి యట్టితఱి బ ద్ధంబట్లు మోమొప్పుఁగాఁ
 జరణాంగువనఖావలంబనముతోఁ జండాంశుఁ గన్గొంచు భా
 స్వరనిష్ఠం దపమాచరించె నొకమా సం బన్నవర్జ్యంబుగఁ. ౧౨౦

తే. దానఁబ్రియమంది దానవధ్వంసియొసఁగెఁ, గూర్మియన్నకుఞ్చరైక్కి నిర్మలునకు
 నమ్రహామంత్రమాతండునంతనుండి, యదియజపియింపఁదొణఁగెగాయత్రినో
 క. భూరిగుణరత్నరాశిఁగు, మారుఁగనుఁగొనఁగఁదివును మమకారము లో [తె
 నారసీ యొసంగె మున్నా, నీరజనాభండు రుక్మిణికి నీ మనువుఁ. ౧౨౧

క. జపియించె నేనుదినము, లుపవాసపురస్కరముగ నుగ్మలి నిష్ఠా
 నిపుణమతిం బతిచే నిటు, లుపదిష్టం బై నమంత్ర ముత్సుక మొదవఁ. ౧౨౨

ఉ. విన్ము మదీయనేత్రశిఖి వేగమునఁ జముఁగూడఁ జన్న య
 మృన్మథుఁ డిందుబింబనుకు మారుఁడు భోజతనూజయందుఁ బు
 ట్టె న్మధువైరి దెల్పిన క డిందిజపంబునెపంబునఁ బున
 ర్జన్మముకొందె రాగరస సంపదవెంపు యవద్వయీమతిఁ. ౧౨౩

సీ. బలభీదారామసం భవలతాంత్రశ్రేణిఁ, బన్నమునాకొక్క చిన్నితేరు
 కాళికెం గేలివి ల్మలరాజుఁగొనితెచ్చి, నావెంటఁబడి వాగెనడవఁబనుపు
 గగనచరద్రాశి గణవర్తి మకరంబు, బిరుదుపెక్కెముగవే గిర మొనర్చు
 మదనగోపాలుండు మాతండ్రిచే నాకుఁ, జెఱకుచేమలిపించు కఱకువిల్లు

తే. వనజహితువేడి తమ్మితూ పునకుఁ దెమ్ము, దివ్యములఁగానిసాధింపఁదీరదీశు
 నంబ ! నీవంచు రుక్మిణి నట్టునిట్టు, దిరుగులై శవచాపలాద్ధితుఁడుమరుఁడు.

చ. పలుచనిలేతకెంజగురు బత్తళికం బెకలించి తేనియం
 గొలిపిన బాసటంబుగల క్రొవ్విరితూపుల నిక్షుచాపుఁ డే

లండు=బలరాముఁడు. చలపకారితనంబునఁ = మచ్చరముకలవానితనమున ॥ ౧౧౯ ॥ చండాం
 శుఁ=సూర్యుని ॥ ౧౨౦ ॥ ౧౨౧ ॥ తివురు=యత్నించు ॥ ౧౨౨ ॥ ఉగ్మలి=శ్రీ, రుక్మిణి. ఉత్సుక
 ము=ఉత్సాహము ॥ ౧౨౩ ॥ జముఁగూడఁజన్న=చచ్చిన. ఇందు=చంద్రుని. భోజతనూజ=రుక్మిణి.
 ౧౨౪ ॥ బలభీతో=ఇంద్రుని. లతాంత్రశ్రేణిఁ=పూలసరముచేత. చిన్ని=మనోజ్ఞమైన. పడివాగెఁ=ఎక్కు
 టకాయ త్రము చేయఁబడినయనికితో. చరత్=తిరుగుచున్న. వర్తి=ఉండెడి. మలిపించు=తరిమెన
 పట్టెంపుము. తీరదు=సరిపడదు. అర్ధితుఁడు=పీడింపఁబడినవాఁడు ॥ ౧౨౫ ॥ బత్తళిక=అమ్మలపొది.

గెలుపొనఁగూర్చె నాగెలుపు కృష్ణనిపట్టపుదేవి రుక్మిణీ

లలన జపించు మంత్రము బ లంబుననై నదిగా నెఱుంగుమీ. ౧౨౬

క. సరసిజభవభవ ! వాయు, స్ఫురితములై త్రిపురదహన ములు త్రిజగములక

బురికొని నీరసయవసాం, కురసఖముగ నేర్చెము న్నకుంతితశక్తిక. ౧౨౭

సీ. పెనుఁగంపతోడుగులీచ్చిన మొల్కసనియయ్యెగగనంబుతోరాయుకాననము

కడలావుమానిసి కాళ్లరాచినచీమ, చాలయ్యె బశ్వాది జంతుపక్షి [లు

బడెగండ్లనొంటిమై బడినవిఘ్నేశవా, హములయ్యె హరిదంత హస్తపతులు

వనపాలురడుసులోఁ జనగ్రుక్కుతాళిఫ లాకృతులయ్యె గు లాచలములు

తే. మృదులగోమయపిండస మ్మిళితకార, వేల్గఫలబీజసమమైరి వీళ్లప్రజలు

కమలసంభవవరదానగర్వితాను, రవరపట్టణనిర్భరా క్రమణవికృతి. ౧౨౮

క. ఊరీతిఁ గొంతకాలము, కూరగతిక సోకుమూఁక కుడిదలయాళుల్

గారింపఁగ నే నంతట, వారింపఁగఁ గణఁగితిక భు వనహితబుద్ధి. ౧౨౯

చ. అపుడు పినాకముక పవని భాస్రములుంగొని యేయఁ బూని త

త్త్రిపురము లొక్కటక నిటల దృష్టికి లక్ష్యముచేయుచోట మ

ద్వ్యపురుషతంబులైన శ్రమ వారికణంబులు డిగ్గజాణి యు

ర్విషయి గడుక వడిక దొఱఁగి వెల్లువచూపి నదీత్యమొందుచుక. ౧౩౦

క. మున్నేను మేన నలఁదిన, ప్రన్ననిభసితంబు నణఁచి శ్రమవారికడుక

జెన్నెసఁగె మంచుమలసం, చున్నాచికొని ప్రవహించు సురనదిపగిదిక.

క. భీమాహ్వయమునవర్తిలు, సామేనం బుట్టువండి నదియై వెలసెక

భూమిక భైమి యనందగి, భీమరథియనంగ మాఱుపే రెసఁగంగక. ౧౩౧

శా. అభైమినది విశ్వముక నిజకృపీ టార్ద్రంబు గావించుచుక

శ్రీభామావిభుక్షేత్రమండలము డా నెక డానినక వీచిరే

భాసటంబు=సహాయము—వాడి. క్రొవ్విరి=క్రొత్తపువ్వు || ౧౨౬ || త్రిపురదహనములు=త్రిపురముల నెదియగులు. నీరసయవసాంకుర సఖముగక = ఎండినగడ్డి మొలకపోలికగా. ఏర్చెక = కాలెను || ౧౨౭ || ససి=పైరు. బడెగండ్ల=పెద్దకలుగులయందు. విఘ్నేశవాహనములు = పంది కొమ్మలు. హరిదంతహస్తపతులు=దిగ్గజములు. తాళిఫలాకృతులు = తాటిపండ్ల యాకృతిగలవి. పిండ=ముద్దయందు. వీళ్ళ=పట్టణముల || ౧౨౮ || సోకుమూఁక కుడిదలయాళులు = రాక్షసుల యునికిపట్టులగు పట్టణములు. కారింపఁగక=బాధింపఁగా || ౧౨౯ || పహి=వజ్రాయుధమును. వపురుషితుంబులు = దేహమునందుఁబుట్టినవి. శ్రమవారికణంబులు=చెమటబొట్లు || ౧౩౦ || ప్రన్నని = ఒప్పినదమయిన. మల=కొండ. సంచక=విధమును-అందమును || ౧౩౧ || కృపీట=జలము

- ఖాభీలం బగుదాని పెంపు గని మున్నందుండు ప్రాణుల్ మహా
 ఊభోద్విగ్నమనస్కులై వెలుచ నా క్రోశించుచుక బెంపఱక. ౧౩౩
- క. భూరిభయాద్దిత్తులైచని, భైరవు మదరాగరుచిక్య పాపూరితదృ
 క్కైరవుఁబలుకుదురమృతా, హాసులుహరిఁబలుకుక్రియఁగృతాజ్ఞలులగుచుక.
- ఉ. మిక్కుటమైనపంకమున మిన్నులగర్భముగాఁగఁ బొంగి నే
 డొక్కమహాస్రవంతి యిదె యుత్తరదిక్కున జ్ఞేత్రసీమపై
 నిక్కె యాభిఁబోలె నిట నిల్వఁగనోపము నాగహర ! మే
 మెక్కడికేగువార మీఁక నెద్ది తెఱంగు గిటమొద నావుడుక. ౧౩౪
- నీ. కాళరాత్రిస్తనా గ్రక్వితావకాశమై, యరమువెల్గిడిపూత యొప్పు వెనుప
 శిథిలత్వమొందిన చెంగావిజడముడి, చిలుకూడినెలపువ్వు చెంప నంటఁ
 గంకాశమనుబుద్ధిఁ గరమునజందెంపుఁ, జిలువఁబట్టిన నది జలదరింప
 నెచ్చటఁబ్రభవించె నేతెద్దియనిపల్కు, సరభసోక్తుల జగ జ్ఞంతు లలుకఁ
 తే. బాణిపుటశీఘపాత్రంబుఁ బాఱవైచి, కుఱువుపై నున్నకిన్నర నుఱుకఁద్రోచి
 యతిరహిఁకేళినుండియునరుగు దెంచె, భూరిజయగౌరవుఁడు కాల భైరవుండు.
- ఆ. అరుగు దెంచి యమృ హానది నీక్షించి, చేతులెత్తి బెట్టు చిట్టమిడిచి
 ఘోరకోపవేగ ధీరోక్తులులియంగఁ, బలుకు నిట్లు జ్ఞేత్ర పాలకుండు ౧౩౫
- చ. నిలునిలు తుంగభంగవగు నిన్నుఁ గనుంగొని సాధ్వసాతివి
 హ్వలమతులైరి జ్ఞేత్రతల వాసులు దానికిఁ గోపగించె నిక
 వలమురితాల్పుఁ డింక నిట వచ్చుట మానుము మచ్చెకంటి ! నా
 నిలిచి నుతించు నన్నది వినిశ్చితకార్యగతిక జగత్పతిక. ౧౩౬

చేత. వీచిరేఖా=అలవరుసచేత. ఆభీలంబు=భయంకరము. పెంపు=అభివృద్ధిని. మహాఊభోద్విగ్న
 మనస్కులు=మిక్కుటమయిన కలఁతచేత వెఱపునొందిన మనస్కులవారు. వెలుచక = గట్టిగా.
 ఆక్రోశించుచుక=మొఱపెట్టుకొనుచు. పెంపఱక=హీనతనొందఁగా ॥ ౧౩౩ ॥ దృక్పైరవుక =
 చూపు కలువలగులావాని. అమృతాహారులు=దేవతలు ॥ ౧౩౪ ॥ స్రవంతి=పట. నిక్కెక =
 వ్యాపించెను. నాగహర=సర్పహరములు గలవాఁడా ॥ ౧౩౫ ॥ వెల్గిడి=విబూది. చిలుకు=ముడి.
 నెలపువ్వు=పువ్వున చంద్రుఁడు. కంకాశము=కన్నెర. చిలువ=పాము. సరభసోక్తుల = త్వర
 తోడి మాటలచేత. కుఱువు=తోడ. రహాకేళి=ఏకాంత క్రీడయందు ॥ ౧౩౬ ॥ బెట్టు = గట్టిగా.
 చిట్టమిడిచి=చిటికవేసి. ఉలియంగ = ధ్వనింపఁగా ॥ ౧౩౭ ॥ తుంగభంగవు=ఉన్నతములైన
 యలలుగల దానవు. సాధ్వసాతి విహ్వలమతులు=భయముచేత స్వాధీనత తప్పినబుద్ధులు గలవారు.
 వలమురితాల్పుడు=శంఖమును ధరించినవాఁడు=కృష్ణుఁడు ॥ ౧౩౮ ॥ గాహనగ్రహముక=మొసలి

- సీ. జగదుద్భవస్థితి త్తయహేతు వెవ్వ డా, దేవాదిదేవుండు దిక్కునాకు
గ్రాహనిగ్రహమీగి కరిగించె నెవ్వ డా, త్రిభువనాధీశుండు దిక్కునాకు
దుదిపదంబునొసంగి ధ్రువుగచె నెవ్వ డా, దృఢదయామయమూర్తిదిక్కు
ద్రాపదిబన్నంబు దలంగించెనెవ్వ డా, దీనమందాసుండు దిక్కు నాకునాకు
తే. నెవ్వనిపదాబ్జమున జని యించుజలము, మజ్జనకుండై నశివుడాత్మచూళినిలిపె
నమ్మహావిష్ణు డాకృష్ణు డాగుణాబ్ధి, దేవకీనందనుడెయ్యందుదిక్కునాకు.
తే. శరణమవుగమ్ముమద్యయ జ్వరమునుడువు, భగ్నుమతి నై తికుర్కుర భర్తకతన
నింక నెయ్యదిదిక్కుచక్రాజ్ఞనన్ను, బ్రోవుమనిపల్కగృహబల్కు దేవుడేటి.
- ఉ. రమ్ము గరమ్ము ద్రోచి మధు రప్రియభాషిణి నన్నుగన్నమీ
ద మృతీయౌ భయమ్ము గల దా ? వల దాతురవృత్తి మన్నియో
గమ్మున నీ ప్రదేశమున గమ్మిన మజ్జన జన్మజాడ్యపా
శమ్ములఁ ద్రెంపు నింపు మని శమ్ము శుభమ్ములు భూతకోటికి. ౧౮౧
- క. అస్మత్త్రస్థితి భవ, భస్మాంగజ ! గంగకంటె బావనివగుచు
భస్మీకరింపు లోకా, పస్కారప్రాయదురిత బాధాశతము. ౧౮౨
- చ. అని వనజాక్షుఁ డీకరణి నానతియిచ్చినఁ దత్కృపారసం
బను పెనువాన నుబ్బినక్రియ రయ మారగఁ దత్ప్రదేశమ
ధనువున నారయై నిగిడె దానిశరంబు గరంబు దాకిన
దునుగుఁ జినుంగు వ్రీలుఁ గడుఁ దూలు జగజ్జనజన్మలక్ష్యముల్. ౧౮౩
- క. ఎందుఁ బ్రవహించె నస్త్వ, న్నందన య త్తీర్థవిభువు నరసింహాఖ్యం
జెంది యదునందనాత్మా, నంద మగు బద్ధగర్భనందన ! వింటే. ౧౮౪
- క. అది మొదలుగను సరస్వతి, తుదగాఁగల తీర్థములకు దొరయై నడుమ
బొడలు ఋషివృషభ సేవిత, పదు డగుచారి మెచ్చతీర్థ పతి మానిపతి!
క. సాక్షాత్కరించి పద్మద, శాక్షుడు వేంచేసియునికి న త్తీర్థకులా
ధ్యక్షము మసారతరళా, లక్షితముక్తావళీల లంతిం బోలు. ౧౮౬
-
- వలని నిర్బంధమును. ఈగి=తోలగించి. పదంబు=స్థానమును. బన్నంబు=భంగమును || ౧౮౩ ||
ఉడుపును = మాన్పుము. కుర్కురభర్త=కుక్కలరాజు || ౧౮౦ || నిమజ్జన=మొక్కుచున్న జనుల
యొక్క || ౧౮౧ || భవభస్మాంగజ = శివుని విబూదిపూతతోడి దేహమునందుఁ బుట్టినదానా.
అపస్కారప్రాయ = దేహస్మృతిలేమిని బోలిన || ౧౮౨ || నారి=అల్లెత్రాడు. శరంబు=జలము;
బాణము. వ్రీలు=చీలును || ౧౮౩ || ౧౮౪ || ౧౮౫ || ఉనికి=ఉండుటచేత. మసారతరళా
లక్షిత=పచ్చలపతకముచే గుఱుతిడబడిన. లలంతి=మెడన వ్రేలిడిపోమును || ౧౮౬ || ఆశక్త=

- క. వెన్నుడు ప్రత్యక్షంబై, యున్న యెడకు దక్షిణాశ నొకపులివతలం
బున్నది మిన్నది కడగను, నున్నతిగన్నది శుభంబు లొసంగంబొసంగన్.
- ఆ. ముందు నందగోపు మందయందుఁజరించు, రూపధన్య యోర్తు గోపకన్య
విష్ణుభుక్తముక్త కృష్ణుఁ డచ్చటనున్కి, యెఱిగి యేగు దెంచె నెఱుకమించి.
- క. విప్రవధూచితశుచివే, ప్రప్రథితశరీరయ్యెఱ్ఱ జక్రస్థని సా
భీప్రాయస్థితవికసిత, దీప్రనిజకపోలయగుచు దేవుని మోర్పిల్.
- సీ. జలధరశ్యామకుం తలకలాపమునకుఁ, బాటించమియే నవ ప్రసవకలన
దళితనీలోత్పల దళచంచదక్షుల, కామీలనంబె కా లాంజనంబు
కుంభీకుంభస్థూల కుచమండలికి జ్ఞాన, ముద్రాకరమె ముత్య ములసరంబు
గగనసోదరవల గుప్రదేశమున కో డ్యాణబంధంబె యొ డ్దాణమిడుట
- తే. గాఁగఁ దపమాచరించునక్కలువకంటి, యంగలతికనిరాకల్పయయ్యునమరె
శారదారంభవిమలాభ్ర సరణికరణి, బ్రకృతిమధురంబులకు వేషరచనలేల?
- శా. లోకేశస్థితలోకవాసకృతి సా లోక్యంబు నర్చింప ల
క్షీకాంతాంఘ్రియుగంబుఁ జేరుతమి సా మీష్యంబు సదృశ్చీర
క్షాకారిం దనరూపుగా నిలుపుటన్ సారూప్యమున్ బుద్ధి నా
కాకశ్చేఖరుఁ గూర్చియున్కి సతి సా యుజ్యంబు నొందుం దుదిన్.
- శా. సానానుక్రమవాసితాచల ఝరీ సాంద్రాంబువుల్ ధ్యానసం
ధానాధీనవపుర్విలోకననితాం తప్రీతసారంగసం
తానంబుల్ మృదుపాదపల్లవతలో ద్యత్కాంతిలాక్షారస
శ్రీనద్ధాచలతుంగశృంగములు మిం చెం దత్తపస్సంగముల్.
- ఉ. ఆభగవంతుఁ డంతఁ గరు కార్ద్రమితిన్ సతిమోల నిల్చె న
భ్రాభ మదభ్ర మబ్బమ మ నుతము శాంతము కాంతివంత మ మ
క్షోభ మలోభ మప్రతిమ శోభనశోభియు నై నమేను నా
నాభరణంబులం గునుమి తామరభూజమునోజ రాజిలన్.

దిక్కునందు. పులివతలము=ఇసుకదిన్నె ప్రదేశము || ౧౮౭ || భుక్తముక్త=అనుభవించబడి విడువబడినది || ౧౮౮ || దీప్ర=వెలుగునట్టి || ౧౮౯ || కుంతల కలాపమునకున్=కో పుష్పనకు. ప్రసవకలన=పుట్టలపొందిక. చంచత్=ఒప్పిదమైన. వలగ్న=నడుము. ప్రకృతిమధురంబులకున్=స్వభావముచేత మనోహరములైనవానికి || ౧౯౦ || నాకాకశ్చేఖరున్=దేవతాశ్రేష్ఠునికృష్ణుని || ౧౯౧ || ఝరీ=సెలయేటియొక్క. సారంగ=తుమ్మెదలయొక్క. సద్ధ=నిక్కిన || ౧౯౨ || అభ్రాభము = మేఘకాంతివంటి కాంతిగలది. అదభిము=అల్పముకానిది. అబ్బమము = నీటిసుడిగలది. అక్షో

- ఉ. ఆ శరదిందుబింబసదృశానన సూనశరాసకోటిసం
కాశు రమేశు రాగరస కశ్యలగాత్రయు స్రస్తనేత్రయు
బేళలబంధకై శికయు భీతిముదత్రునిపాతముఖ్యచే
ష్టాశబలత్వస క్తతను శంపయునై కనుమంపుదాల్చుచు. ౧౧౭౪
- తే. పృథులవిజ్ఞానరసపూర్ణ భృగుశుకాది, భావనాద్విర్వికలయందుఁ బరిణమించు
జలజదళనేత్రుపాదాంబు జములుగేల, భీతమృగపోతలోచన బిరియఁబట్టె.
- క. కరకలితనిజపదాబ్జయు, విరళతరత్రపయునై న విధునింబముఖ
వరసంఛాదితఁ జేసెన్, గరుణాగుణహారి శౌరి కన్నులనగుచున్. ౧౧౭౫
- సీ. తనుఁజూచి శిథిలబంధశిరోజయగుట న, య్యతివకు ముక్తకేశాహ్వయంబు
దయచేసి తత్పార్శ్వ తములై నవరముల, నొసఁగి యప్పసిగాపు టసరబుద్ధి
చిటుగుబ్బలాని తక్షేత్రరాజమునకు, నీశానుదిక్కున నిరవుపటిచె
వెన్నుఁడు తనునది వ్రేపల్లెలోరాక, తర్కించు దౌష్ట్యంబుఁ దలఁచి నగుచు
- తే. దానికరములచేబీడి తంబులై న, పాండురంగేశు శ్రీపాద పల్లవముల
నంగుళీమధ్యతలరేఖ లంటియుండు, గంగప్రవహించునీటిశౌంకలునుబోలె.
- క. ఆముక్తకేశదర్శన, మోమునికుఁ సార్వభౌమ ! యొసఁగు ననేక
శ్రీమూర్తి దానఫలమా, భామిని శ్రీమూర్తి గాఁగఁ బాటించుదగున్. ౧౧౭౬
- తే. అనుడు వేలుపుఁదాపసి యాసుశీల, పుత్రులైచందమునమోక్షమునకుఁజనిరి
ప్రయుతనందనుఁడెవ్వఁడెఁగిది నతఁడు, నృహరికృపఁగాంచె ననఁబల్కునీలగ
- క. మునివర! విను మత్యద్భుత, జనకచరిత్రయైన జనని చనినవిదపఁ ద త్రుఁడు
త్తనయులు మురభిత్తదవ, త్తనయులు గురువాకృతరణ తత్తరబుద్ధిన్. ౧౧౭౭

భము = కలతలేనిది. అప్రతిమశోభనశోభి = ఈడులేని శుభములచేత ప్రకాశించునది. ఓజ్జ = విధమున || ౧౧౭౩ || సూనశరాస = మన్మథులయొక్క. సంకాశుఁ = పోలినవానిని. కశ్యల = మయిలపడిన. స్రస్త = చలించిన. వేళల = అందమైన. కైశిక = కీలుగంటుగలది. ముదత్రు = అనందబాష్పములయొక్క. నిపాత = పాటు. శబలత్వ = చిత్రవర్ణముతోడ. సక్త = కూడిన. శంప = మెఱపుగలది. మంపు = మాంద్యము || ౧౧౭౪ || భావనాద్విర్వికలయందున్ = మనస్సులనెడి నడబావులందు. పరిణమించు = సంతోషించు — వికసించు. పోత = పిల్ల || ౧౧౭౫ || విరళతరత్రప = మిక్కిలి యెడమైన సిగ్గుగలది. హరి = మనోహరుడు || ౧౧౭౬ || పసిగాపుటసరబుద్ధి = ధూర్తరాత్రున గొల్లపడుచుయొక్క. గుబ్బలు = స్తనములను. ఇరవుపటిచెన్ = నిలిపెను || ౧౧౭౭ || ౧౧౭౮ || వేలుపుఁదాపసి = దేవముని || ౧౧౭౯ || మురభిత్తదవ త్తనయులు = కృష్ణుని పాదములవలన రక్షింపఁబడుచున్న శౌంకులుగలవాడు || ౧౧౮౦ ||

శా. భైమిశీర్షనివాసు రాసకుశలుఁ బద్మేశ్వణుఁ యాదవ
 స్వామిఁ సామజవత్సలుం గొలిచి యై శ్వర్యంబునంబొల్చి వా
 రామీందఁ సకశత్రపుత్త్రముగ దీ వ్యన్ముర్తులై తత్తనూ
 గ్రామంబెక్కిరి నావుడుఁ మణియు నా బ్రహ్మర్షి పల్కుఁ శీవుఁ. ౧౬౧
 ఉ. హాళి మనంబునం బెరుగ నాలయి బిడ్డయి బంటు బైదయై
 మూలధనార్జనంబు నిలు ముంగిలియై గళదఘ్నదర్పతఁ
 వాలినవారి కెట్టు లప వర్గము భర్త ! ముకుందుఁ డిచ్చె నిం
 కేల గలాపమేల జడ లేల కమండలువేల దండముఁ ? ౧౬౨

క. వార లట్లుగాక కారణ, పూరుషులై యట్టిసతికిఁ బుట్టుటనొ తుదిఁ
 జేరిరి గృహస్థులయ్యును, సారసదశనయనుమేని సాయుజ్యంబుఁ. ౧౬౩
 ప. అనిన నా జగదీశ్వరుండు సురమునీశ్వరునితో వెండియు నిట్లనియె. ౧౬౪
 ఉ. హరివిచార! నీవనిన యట్ల పురాకృతపుణ్యసంపదఁ
 వారల కావహిలై ముని వల్లభ దుర్లభమయ్యు నయ్యమ
 ర్త్యువిదారిమేనఁ గల యంగలపూనిక వారయేల ? యె
 వ్వారు గృహస్థధర్మవశ వర్తులు వారలసామ్మ ముక్తియుఁ. ౧౬౫

సీ. పరిణతయగునింతి ప్రతికూలగాదేని, తనయుండు తనయాజ్ఞ దాటఁడేని
 నిజసహోదరులు వి నతులయి మనిరేని, కోడలొరువుదక్కి గొఱంగ దేని
 కూఁతురీలువునందుఁ గొదవచూపదయేని, ఋణమనుపాతకం బెనయదేని
 తేజోగరిమ పరా ధీనతఁ జెడదేని, నిందాంధకారంబు నెఱయదేని

తే. న్యాయమున మొల్లములపెల్లుడాయునేని, యతిధిసంతర్పణంబింట నమరునేని
 సముచితాచారమునుగొనసాగునేని, కలదె? గృహమేధిధర్మంబు కంటె మేలు.

ఛ్వి అయిత, నియుతులను మునికుమారుల చరిత్రము. ఛ్వి

క. ఏనోహర మొక్కయుపా, ఖ్యానము గల దేతదర్థ మదియును వినినఁ
 మానివర ! నీమనంబున, నూనినజడనుడుగుననుచు నుగ్రుండు పలుకుఁ.

రాసకుశలు=రాసక్రీడయందు సేర్పగలవాని || ౧౬౧ || హాళి=ఆసక్తి. వైద = పిల్ల. గళదఘ్న
 దర్పతఁ=గొంతానిన గర్వముచేత. వాలిన=అతిశయించిన. కలాపము - కృష్ణాజినము || ౧౬౨ ||
 ౧౬౩ || ౧౬౪ || హరివిచార=మనోజ్ఞమయిన విచారణకలవాఁడా. ఆపహిలై=కలిగెను. అమ
 ర్త్యువిదారి=కృష్ణునియొక్క || ౧౬౫ || పరిణత=వెండ్లాడినది. వినతులు=అణగువగలవారు. ఈ
 లువునందుఁ=మంచినడవడియందు. మొల్లములపెల్లు = ధనాధిక్యము—మేరలేనిధనము || ౧౬౬ ||
 ఏనోహరము=పాపములనుహరించునది, జడను=ఆలస్యము—స్థాదేహము. ఉగ్రుండు=శివుఁడు|| ౧౬౭ ||

తే. వింధ్య మమరాద్రిపోటికి వివిధతార

కములు మొలపూసలుగఁ బెరు గ మదిఁ దలఁచె

నెన్నఁ డటమున్నుకాశిలో నన్నుఁ గొలిచి

ఘటజ మగుతేజ మింపొందు నుటజమునను.

౧౬౮

వ. అస్తంభతపోధనభావవిజృంభితుం డగునక్కుంభసంభవునకు నజస్రశుశ్రూ
పావికస్వరహృదయంబగుశిష్యసహస్రంబుగల దందుఁ బ్రయతుం డనుముని
తనయు లయతనియుతు లనువార లప్పారికాంక్షికిం బ్రేమాస్పదులయి
యుండి రంత నొక్క కాలంబున నమ్మునిలోకపాకశాసనుండు నిజాంతర్గతంబు
న నిట్లని వితర్కించు.

౧౬౯

శా. ఈ నా శిష్యులలోన వీరిరువురు హృద్యావద్యోదయ

జ్ఞానానూనవిచారవాగ్విభవతే జఙ్ఘాంతిశాంతిప్రథా

సానాథ్యంబునఁ గానిపించెదర్కమ త్సక్తాశయుల్ వీరి స

న్మానింపందగుఁ బాణిపీడనవిధా నశ్రీల వాలాయమున్.

౧౭౦

శా. వాసోనిగ్రహ మెన్న రాకలియు నీ ర్వట్టు గణింప ర్తలల్

మాసెంగా యన రంగముల్ బడలినం బాటింప రట్లుండనీ

యాసాయంబుగ నానిశాత్యయముగా నామ్నాయముల్ గ్రోల్పుచోఁ

నాసీనప్రచలాయితంబయిన లే దాహా ! వితర్కింపఁగన్.

౧౭౧

క. వీరలకుఁ దగిన మగువల, ధారుణిఁ బొరయంగ లేర ధాతృతనయ లు

న్నారఁట సకరగ్రహణలు, గారఁట గొనివత్తు వారిఁ గమలజాచేతన్.

౧౭౨

వ. అని నిశ్చయించి యాసత్యవ్రతుండు సత్యలోకంబున కరిగి.

౧౭౩

ఉటజము = పర్ణశాల || ౧౬౮ || అస్తంభ = నివారింపఁగూడని. అజస్ర = ఎడతెగని. విక
స్వర = వికపించిన. పారికాంక్షికి = మునికి. మునిలోక. పాకశాసనుండు = మునులసమూహమునకు
శ్రేష్ఠుఁడు. అంతర్గతంబున = మనసునందు. వితర్కించున్ = ఆలోచించెను || ౧౬౯ || హృద్య =
మనోహరము. అనవద్య = నింద్యముకానిదియనై. త్కాంతి = ఓర్పు. శాంతి = తిన్న దనము. ప్రథా =
ప్రసిద్ధి. సానాథ్యంబున = కూడికచేత. మత్సక్తాశయులు = నాయందాసక్తమయిన మన
స్సుగలవారు. పాణిపీడన విధానశ్రీల = పెండ్లిచేయుటవలని సంపదలచేత. వాలాయమున్ = ఆవ
శ్యము || ౧౭౦ || వాసోనిగ్రహము = వస్త్రములేమి. నీర్వట్టు = దప్పి. ఆసాయంబుగన్ = తెల్లవాటి
నదిమొదలు ప్రొద్దుగ్రంథునంతవఱకును. అనిశాత్యయముగాన్ = ప్రొద్దుగ్రంథినిదిమొదలు తెల్లవా
లునంతవఱకును. అమ్నాయములు = వేదములు. గ్రోల్పుచోన్ = వల్లించునపుడును. ప్రచలా
యితంబు = కూరుకుపోటు. ఆహా = ఔరా || ౧౭౧ || సకరగ్రహణలు = పెండ్లియైనవారు ||

సీ. శశిరేఖఁగైకొన్న సౌవర్ణగిరిపోలె, మినుకు జేడియఁగూడి మెరియువాని
 ననురేఖ్యఁబాటించుహాటకాదియుఁబోలె, నంచచెంగటనుండ నలరువాని
 శారదాభ్రములంటు భూరికైలముఁబోలె, దెలుపుఁగై సేతల వెలయువాని
 గకుబిభంబులమీఁది కాంచనాగముఁబోలె, వెలితమ్మిగద్దియ వెలయువాని
 తే. బొడవులన్నియుఁదనయందపాడమువాని, గడయునడుమును మొదలునేర్పడ
 సచ్చిదానందకస్తమైపొచ్చువాని, నలువఁజాళుకితపాధోధితెలచెనుతులనివాని
 క. తెలచిన మొలచినకృపకుం, గలఁచిన మదితోడ నతని గమలజాఁడగ్ర
 స్థలిని నిలిపి పలుకులపన, ధశధశలుముఖప్రభావ తలములఁ బోలయన్.
 సీ. హంకారములులేవె యుపపురందరహాతో, త్పాటనంబునకుఁ బాల్పడవుగాక
 భూభంగములులేవె యాభీలవింధ్యగ, ర్వస్తంభనమునకు రావుగాక
 చులుకాకృతులులేవె జలరాశినిశ్శేష, శోషణక్రీడకుఁ జొరవుగాక
 జాతరాగ్నులులేవె జటితాపివాతాపి, తనుదాహమున నెదుర్కొనవుగాక
 తే. నిష్ఠనీమాడ్కిలోకప్ర తిష్ఠగుఱిచి, దుష్టనిగ్రహశిష్టసం తుష్టిహేతు
 రోషభీషణరేఖాని రూఢగాఢ, లీలఁ గ్రీడించుప్రోడలు లేరుగాక. ౧౭౬
 తే. భువనసంభవదుపసర్గ నివహశాంతి, త్వన్ముఖంబునఁజనఁబెద్ద తనముతోడ
 నిందుధరుఁడన హరియన నేననంగఁ, బ్రోవుగంటిమి మిత్రావరుణకుమార !
 సీ. అనియాదరించియమ్మునివచ్చుటకుఁబ్రయో, జనముఁదద్విశదోక్తి సరణిఁదెలిసి
 యీవర్ధియగుటకు నిది యెంత యనితతా, నందుండు మున్నొక్కనాడునిఖిల
 యువతిస్సృష్టికి నెక్కు డవుగాకయని తన, యాత్మనిర్మించి గాయ త్త్రియనియు
 సావిత్రియనియుఁబ్ర శస్తనామములిడ్డ, కూతులనొసంగ గై కొనియతండు
 తే. వారి నట దెచ్చితనకూర్చువారిగూర్చి, యయుతనియుఁగులకెఱిగింపనందునయు
 తు, డొల్లఁడయ్యెనిజోద్యోగ మొల్లకున్న, నియుతునకుఁ బెండ్లి నే నెగన్నియులదోయి

౧౭౨ || ౧౭౩ || సౌవర్ణగిరి = మేరుపర్వతము. మినుకుఁజేడియన్ = సరస్వతిని. అనురేఖ్యన్ = శుభ్రుని. చెంగటన్ = సమీపమునందు. కై సేతలన్ = అలంకారములచేత. కకు బిభంబుల = దిగ్గజముల. వెలి = తెల్లని. గద్దియన్ = సింహాసనమునందు. పొడవులు = రూపములు - ప్రాణులదేహములు. పొడము = పుట్టు. కందము = మూలము. చుళుకితపాధోధి = పుడిసిటఁబట్టిన సముద్రముగల వాడు - అగస్త్యుడు. తెలచెన్ = సంతోషపెట్టెను || ౧౭౪ || అగ్రస్థలిన్ = ఎదుటిప్రదేశమునందు. ప్రభావతలములన్ = తలవాకిటిముందరిగదులందు. పొలయన్ = వర్తింపఁగా || ౧౭౫ || భంగములు = బోమముట్లు. స్తంభనమునకున్ = నిలుపుటకు. చులుక = పుడిసిటియొక్క. జటి తాపి = ఋషభుడు తపింపఁజేయువాఁడైన. పోడలు = స్వేదములు || ౧౭౬ || ఉపసర్గ = ఉత్పాత

- క. తనయాజ్ఞ గూడ శతధృతి, తనయామణిగైకొనని హ తనయాశయునికా
మును చట్టు వెడలవడిచెను, ముని కి నలి కఠోరవర్ణ ముగఁబలుకొలయక.
- సీ. కుటిలాలకములు చీక కటిప్రాగులగునై న, జిచ్చంద్రికాధ్యముల్ చిత్రగతులు
మధురోష్ఠములురాగమహితంబులగునై న, భావముల్ వైరాగ్య బంధరములు
గురుకుచంబులు గర్వ భరితంబులగునై న, హతదుర్వికారంబు లాశయంబు
లలవోక నడలుమాంద్యమయంబులగు నైన, సంతరజములుబోధాస్పదములు
తే. పొగుజూపులుచపఁబు లగునయైన, నిండుమనములుమిక్కిలి నిశ్చలంబు
లవుర! వీరలకి ననొప్ప నతివలండు, నిలిపె సమబుద్ధిప్రియమూనినియుతమాని.
- క. ఈతఁడిటులుండ ముచుపటి, యాతఁడు హృల్లగ్నుగురుకృతానాదరుఁడై
శీతనగనవిభవనుభకు, నేతెంచి మనోగతమున నిటు లూహించెక. ౧౨౧
- చ. చిలుకలు కిమ్మఁదెమ్మిరలు శీతమయూఖుఁడు డేఁటులాదిగాఁ
గల ననవిల్తుసాధనని కాయమువేలముపట్టు లంగనా
కుల మటుగాన దానివిడఁ గొట్టక తృప్తకదొట్ట వీతరా
గుల మని విజ్ఞప్తఁగెదరు కొందఱుబోడలు నానగండలై . ౧౨౨
- క. జడలఁట చుట్టం గట్టం, గడవసమఁట మేనఁగప్పఁ గాపాయమఁటే
యడవుల నవయు తపస్వికిఁ, గడుసౌఖ్యమెకోరునతికిఁ గలయికతగునే. ౧౨౩
- సీ. డిర్విధరములెక్కి యుఱుక నే కుచకుంభ, యుగ మొల్లఁగాక తానుఱుకుమనిన
వాడికై దువులపై వ్రాలినేనిడుమాపు, వాల్కొల్లఁగాక తా వ్రాలుమనిన
మున్నీటనుపివడి మునుఁగనే నతనాభిఁ, గనకొల్లఁగాక తా మునుఁగుమనిన
బెడఁగారుకాలాహిఁదొడుకనేనూఁగారు, తొడుకొల్లఁగాక తొడొడుకుమనిన
తే. జెప్పిగురుఁడేమిపనిచినఁ జేయలేనె, కావెతనసొమ్ము మామక కాయకర్మ
గతులు మొట్టోయనంగలింగంబుగట్టు, జంగమననంగ నలఁగూర్చజనదుగాక

ములయొక్క. చనక=జరగఁగా ॥ ౧౨౨ ॥ ఎంత=ఎంతమాత్రము. కూర్పు=ప్రియమైన ॥ ౧౨౩ ॥
శతధృతి=బ్రహ్మ. హతనయాశయునిక=కొట్టఁబడిననీతికి ఉనికిపట్టయినవానిని. చట్టుక=శిష్యుని.
కనలి=కోపించి. కఠోర=కఠినమయిన ॥ ౧౨౪ ॥ చిచ్చంద్రికాధ్యములు = జ్ఞానమనేడి వెన్నెలలు
గలవి. అలవోక=ఒయ్యారమైన. బోధ=తెలివి. పొగురు=వాడియైన ॥ ౧౨౫ ॥ హృల్లగ్ను=మన
సునందుఁబొందిన. సవిధ=సమీపపు. మనోగతమునక=మనసునందు ॥ ౧౨౬ ॥ కవృన్దిదెమ్మిరలు
=పరిమళముతోడి చల్లగాలి. ననవిల్తు=మన్మథుని. వేలముపట్టులు = శిఖరస్థానములు. తృప్తు=ఆశ.
ఎకదొట్టక=ఎచ్చఁగా. నానగండలు=సిగ్గులేనివారు ॥ ౧౨౭ ॥ కడవసము=తోలుకృష్ణజనము.
నవయు=కృశించు. కలయిక=చేరిక ॥ ౧౨౮ ॥ బెడఁగారు = అందగింపు. తొడుకనే = పట్టనా.

తే. నెయ్యుండట్టిపనికి నియుతుండ తగుఁగాక, గృహితకంటెవేఱె కీడుగలదె
గురుహితంబునూఁది యురిఁబడనేసోప,ననుచుబ్రహ్మచర్య మయుతుఁడొంది.
మ. సుముఖాంతరికరణంబు మత్సరము నౌ త్సుక్యంబునుం బాసి ధౌ
తమణీదర్పణరీతిఁ జెన్నుగఁ దదం తర్లగ్నమై యాదిత
త్వముదీపింపఁ దపంబౌనప్పు జటిల వ్యాఘ్రం బనాఘ్రాతపు
ష్పముచందం బగు మేననూన నియమ భాష్ట్రాగ్నిఁ దగ్గించుచున్. ౧౮౬
క. సర్వాతిరి క్తధృతియగు, నుర్వీసురసార్వభౌము నుగ్రతపమునం
బర్వై భయజ్వరదాహమ, ఖర్వోద్ధతి నిఖిలభవన గర్భములందున్. ౧౮౭
క. మినుమినుకుమినుకుమనియెన్, బెనుమినుకులబరణి ధరణి బిట్టుటాడెన్
వననిధులు విరిసెఁ గురిసెన్,గనగనగన మనుచు నిప్పు కిలు గుప్పలుగన్.
ఉ. అత్తటి నిప్పద్రొక్కినటు లొదలఁదేల్పొనినట్టు లానయు
వ్వెత్తుగఁ ద్రావివనట్లు విబు ధేశుఁడు మాణవకోగ్రనిష్ఠకున్
జిత్తమునం దిపించి యతి శీఘ్రగతిన్ క్షితి కేగుదెంచెఁ ద
ద్వైత్తము మానిపింతునని వృద్ధమహీసుర వేషధారియై. ౧౮౯
సీ. జీర్ణైశ్చ త్రి వేష్టితశాస్త్రశ్రబళికా, వారపేటిక లొక్క వటువు పూనఁ
గంబళకట్రుసీ కామాయకరకంబు, లొక్కయంతేవాసి యుద్వహింప
నామికాఫలసార యవనక్తుతండుల, నూపాదులొక్కశి య్యండు మోవ
సమిదాజ్యపూరకీ చకకుచస్రక్కున,చయమొక్కఛాత్రుండు సంగ్రహింపఁ
తే. దలుగుదామెనఁజనఁచిన గళముతోడ,జంటవెన్నాడుకేపుతోఁజాలనలసి
నడచుధేనువునొకచిన్న వడుగురొప్ప,నయుతునాశ్రమవాటమయ్యతిధిడాసి.

తొడుసు=తగులు || ౧౮౪ || నెయ్యుండు=మిత్రుండు. గృహిత=గృహస్థత్వము || ౧౮౫ || బౌత్సు
క్యము=తపకము. అంతర్లగ్నము=లోపలనాటినది. జటిలవ్యాఘ్రంబున్=బుష్పి శ్రేష్ఠుని. భాష్ట్రా
గ్నిన్=వేపుడుమంగలపు నిప్పుచేత || ౧౮౬ || అతిరిక్తము = మిఱినది || ౧౮౭ || వెనుమినుకుల
బరణి=సూర్యుండు. విరిసెన్=పొంగెను || ౧౮౮ || తేల్పొనినట్టులు=తేలుకుట్టినట్లు. ఉవ్వెత్తుగన్
=మిగులుభ్రేకుండ అధికముగా. మాణవక=బ్రహ్మచారియొక్క. వృత్తము=వాస్తవము || ౧౮౯ ||
జీర్ణైశ్చ త్రి వేష్టిత=పాత్రకృష్ణజనముచేత చుట్టఁబడిన శబళికా=నానావర్ణమయిన. బ్రుసి =
యతులయాసనము. కరకంబు=కమండలువు. అంతేవాసి = శిష్యుండు. ఉద్వహింపన్=మోచఁగా.
సక్తు=పిండి. కీచకకుచ=వెదురుసోల. స్రక్కునచయము=హోమముపేల్చుకొయ్యగఁగఁటెల సము
హము. ఛాత్రుండు=శిష్యుండు. తలుగు=పలుపు. వెన్నాడు=తెలుపించు. కేపుతోన్=దూడతో.
వడుగు=బ్రహ్మచారి. రొప్పన్=తోలఁగా || ౧౯౦ || గృహమేధిని=ఇల్లాలు. పట్టు=వోటు. జర=

క. శిరసువడంకఁగఁ దెల్లఁగ, నరసి న గృహమేధినియును నడచెఁ దదంగం

బిరవుకొని పట్టుచాలక, జర కొంత వినిర్గమించి చనుదెంచుక్రియఁ, ౧౯౧
 ప. ఇట్లు కుహనాహితాగ్నియుఁ దైర్ధికవేషాభినయపుణుండు నగు నాఖండ
 లుండు తపఃప్రభావతరంగితం బగు తదాశ్రమంబునఁ బటకుటికా మండప
 మధ్యంబున నధ్యాసించి మాధ్యాహ్నిక క్రియాచరణానంతరంబునం బ్రా
 ణాగ్నిహోత్రప్రీణనంబు ననుసంధించి యతిస్నిగ్ధవర్ణ ముగ్ధాకృతియుఁ జతుర
 పదవిన్యాస ధన్యాసీకయునై కివికివితయుంబోలె నున్న హోమధేనువునకుఁ
 బదశ్రమంబునోసరించుచు నుచితగతి నొక్కించుకితడవు విశ్రమించి సఛా
 త్రుండై మెత్తమెత్తన చని యెండకండక్రోవుదఱుఁగు నత్తటి సరి తీరం
 బునకు సాయంసంధ్యాసముపాసనార్థంబు నిర్గమింపనుద్యుక్తుండై ముక్తస
 మాధియగు నయతునికడకుంజనుటయు నతం డతనికి నాతిభేయంబు ప్రియం
 బుననాచరించి సుఖాసీనుఁగావించి యాగమనకారణంబుగుటయుఁ గృత్రి
 మముని ధాత్రీసురపుత్తుని కిట్లనియె. ౧౯౨

చ. అమృతభుగాస్పదంబు విశ దాప్సరముఁ నవపారిజాతము

ఖ్యమహిజరాజరాజిత మ నంతఫలాయతనంబు నిత్యర

మ్యము నగుకొక్కయాశ్రమము హైమనగోపరిసీమ నుల్లసి

ల్లు మదధివాసమై మదము లోభము కోధము మొల్పదచ్చటఁ. ౧౯౩

క. శ్రీసఖులు నుగుణరత్నా, వాసులు సమవర్తనప్ర వర్తులునయ్యున్

నాసరివారులుగని మనఁ, గా నుఖి నై యేనొనర్తుఁ గాఁపురమచటఁ. ౧౯౪

తే. అఖిలధర్మంబులందు గార్హస్థ్యమెన్న, నుత్కటంబని తన్నిష్ఠ నోర్పుగలిగి

జగతిఁదీర్థాచరణబుద్ధి సంచరింతు, ధృవతపోగామి యీమేనుధువముగామి

డ. కంచి భజించి శేషగిరిఁ గన్గొని యాదిము రంగధాముఁ గీ

ర్తించి ప్రయాగమాధవు ను తించి గయాప్రియు శ్రీగదాధరున్

ముసలితనము. వినిర్గమించు=చయలు వెడలి || ౧౯౧ || కుహనాహితాగ్ని=కపటగృహస్థుఁడు. తైర్ధిక
 =తీర్థయాత్రచేయువానిదైన. తరంగితము=అలిశయించినది. పటకుటికామండప మధ్యంబునఁ =
 గుడారపు నడిమిప్రదేశమునందు. అధ్యాసించి=కూర్చుండి. ప్రీణనంబు=త్పప్తి. ధన్యాసిక=ధన్య
 త్వముగలది. ఓసరించుచున్=తొలగించుచు || ౧౯౨ || అమృతభుక్=దేవత. విశదాప్సరము=శేట
 నీళ్లసరస్సులుగలది; పరిశుద్ధలయిన యప్పరస్త్రీలుగలది. ఆయతనము = ఇట్లు || ౧౯౩ || ౧౯౪ ||
 ఉత్కటము=హెచ్చైనది || ౧౯౫ || ఆదిమున్=మొదటివానిని. కోయ్యవేల్పున్=జగన్నాథుని ||

గాంచి కరిద్విఃస్పగళి ఖామణిక్ బ్రణమిల్లి వార్ధి నే

తెంచిన కొయ్యవేల్పుఁగని దిక్కులతీర్థములెల్ల నాడుచున్

౧౯౬

ఉత్సాహ. వచ్చివచ్చి కల్పకంబు వంటి యొంటివానిఁ గ

న్నిచ్చవచ్చు గ్రచ్చకాయ తెంచియాడువాని మో

విచ్చునచ్చగంటివాని వింటి వెన్నముచ్చ న

ప్పచ్చవిల్లుఁ గన్నతండ్రిఁ బాండురంగవిట్టున్.

౧౯౭

ప. విని యద్దేవాదిదేవు నేవింపంజనువాడనై పై జాడసపరిచ్చదంబుగా నేగు

దెంచితి నీవెవ్వడ వెద్దియభిలషించి భువనభయానకంబగుతపంబాచరించె

దు?వాచంయమవంశకంఠీరవంబ! యీ శరీరసాదంబునకునాదికారణం బగు

నీహృదయంబని యుచ్చరించుటన నోరుపొక్కుచున్నయది యున్నయట్ల

నొడువు మనుడు నవ్వుడు విట్లనియె.

౧౯౮

క. ప్రయుతుండనుముచికుమారుఁడ, నయుతుండనువాడనియుతునగ్రజుఁడగత

స్మయ!విస్మయావహతపో,నియతివెలుగు కలశజన్ము చికి శిష్యుండన్. ౧౯౯

క. కులశిఖరినిభులు తనకుం, గలశిష్యులలోనచ్చెల్ల గారవ మారం

గలశీసుతుండు కిరుణా, కలశీతలదృష్టిబెరయఁ గా మచుఁ జూచున్. ౨౦౦

ఉ. దాతయు దైవముం గురుఁడుఁ దల్లియుఁ దండ్రియునై యభేద్య వి

ద్యాతిశయంబురాఁజొనిపి యమ్ముచి మున్నోకినాడు ధాతృసం

జాతల సత్స్మితాస్యజల జాతల జాతలతాంతసాయక

ద్యోతల నొక్కయిద్దఱుత లోదరులన్ మముఁ జూచి యిట్లనున్. ౨౦౧

క. మీకని కొనితెచ్చితి నా, భీకాసనువేడి యిన్నలిననయనల మీ

రోకుఱ్ఱులార! పాణి, స్వీకృతి జ్యేష్ఠానుపూర్విక జేకొనుఁ డనుడున్. ౨౦౨

క. అవగుణగణశేవధుఁ గు, ధవళాక్షుల కీడు దలఁచి దారానరణ

వ్యవహృతికిమాటు మొగమిడి,యవు గాదనికొన్నిమాటలాడితినతనిన్. ౨౦౩

క. ఆడినఁ గూడినకిసుకన్, వీడినజడముడియుఁ బొగలు వెడలెడిచూపున్

పోడిమిగొనునిట్టూర్నులు, వాడినడెందమును మేనవడియుఁ జెమరున్. ౨౦౪

౧౯౬ || పచ్చవిల్లున్ = మన్మథుని || ౧౯౭ || సపరిచ్చదంబుగాన్ = పరిజనముతోఁగూడ. సాదంబునకున్ = నాశమునకు, వడువు = వడుగు - బ్రహ్మచారి || ౧౯౮ || గతస్మయ = పోయిన గర్వముగల

వాఁడా || ౧౯౯ || గారవము = ప్రేమము, బెరయఁగాన్ = వ్యాపింపఁగా || ౨౦౦ || ధాతృసంజాత

లక్ = బ్రహ్మకృతా మర్తలను, ద్యోతలక్ = తోఁపింపువానిని || ౨౦౧ || ౨౦౨ || శేవధులు = శిష్యులు,

- కి. శపియింపఁగఁదలఁచియు న, త్రపసియుడిగఁగఁజలఁదలఁచితానెయుడుగుపా
ముపగిది శిఖ విడినంతనె, విప్రులమర విప్రులకోప విషముం దిరుగుఁ. ౨౦౫
- కి. నను వెడల నడిచి నాత, మ్మునికి వివాహంబొనర్చె మునీ కినికివిభా
జనకితనుద్యుతివిభవల, వనరుహభవమానసోద్భవల నా కవలఁ. ౨౦౬
- క. సలసలమనుకిలశజువె, గ్గలపుంగినుకయనునెసటఁగలవడి వడి నౌ
దలయంటి చూచుకొని యే, నిలువెడలితి నాక్షణంబ యెత్తినభీతిఁ. ౨౦౭
- తే. విషనిభంబులైన విషయాభిలాషంబు, లెల్లజెల్లఁబెట్టి యేను బ్రహ్మ
చర్యధుర్యవృత్తి సవరించుచున్నాఁడ, సుగ్రతపము మోక్ష మొందుకోర్కి.
- క. అనుడు దరహాసరసమునఁ, దనవదనజరద్విధుండు తారుణ్యముగై
కొన మందాందోళనమే, శనమునశిరమమర మాయలాఁడిట్లనియెఁ. ౨౦౮
- చ. ప్రయుతుఁడు మత్సఖుం డతని ప్రాభవము భవము సుధీజన
ప్రియజనకంబు లాగుఁగ రిష్టుని జ్యేష్ఠతనూజఁ జౌట మ
న్నయనయగంబు హరసుధ నానె నినుం గనుగొన్న సాధుబో
ధయత! భవద్విరుద్ధచరి తంబు శ్రవణపుటసూచి యయ్యెడుఁ. ౨౦౯
- మ. కులధర్మం బెడలించి శ్రీగురునకుఁ గోపంబుపుట్టించి మి
త్రుల సౌభ్రాతృనివాసదేశముల నీ తోఁబుట్టులం బాసి ని
శ్చలతఁప్రవేదది పుట్టిగట్టుకొని దుస్సాధంబునుమ్మి స్మర
జ్వలనజ్వాలికి సోకినీకి నిలుపఁ జ్ఞానామృతస్యందముఁ. ౨౧౦
- చ. చలనవిహీనవృత్తి సడి సన్న పరాశరుఁ డాదియైనయ
య్యల యలరాయివంటిహృద యంబులునీరుగఁజేయు బోయ పూ
విలుతున కెంతదొడ్డపని వెన్నెల బిట్టనికాసినంతలో
లలన కరంగిపొంగు పసి బాలుర చిత్తము మెత్తచేయఁగఁ. ౨౧౧

వ్యవహృతి = వ్యవహారము || ౨౦౩ || చెమరు = చెమట || ౨౦౪ || ౨౦౫ || విభాజనక = కాం
తిని పుట్టించుచున్న. కవలఁ = అమడలను. || ౨౦౬ || వెగ్గలపుంగినుక = అధికకోపము. ఎత్తిన =
పాచ్చిన || ౨౦౭ || సవరించుచున్నాఁడ = జరుపుచున్నాను || ౨౦౮ || జరత్ = ముదిసిన. మంద
= మెల్లని. ఆందోళన = ఊఁగించుటతోడి. మేళనమునఁ = కూడికతో. మాయలాఁడు = మాయకాఁడు ||
౨౦౯ || హర్ష సుధనానె = సంతోషామృతము ననుభవించెను. శ్రవణపుట = దొప్పలవంటిచెవులకు.
సూచి = సూది || ౨౧౦ || ఎడలించి = తొలగించి. దుస్సాధంబు = సాధింపరానిది. స్మరజ్వలనజ్వాలిక
= మన్మథాగ్నిజ్వాల. స్వందము = ధారను || ౨౧౧ || సడిసన్న = నిండిపరాని || ౨౧౨ || చెలదోర్తి

మ. లలితాగారవిహరులై మణిమయా లంకారులై శీలవ

ల్లలనాలాలితులై యమూల్యమృదుచే లద్యోతితాకారులై

కలమాన్నప్రియులై సుగంధధరులై కందర్పనింబోని భూ

తలనాథుల్ జనకాదులొందిరికదా తత్తాదృగానందముల్.

౨౧౩

మ. కలరో వార్తలు విప్పిచెప్పెడుక్రియన్ గాధాపురాణార్థముల్

దెలుపన్ నేర్తురుగాని నేరరుసుమీ తీవ్రవ్రతాచారశ

ష్కులులై యుండెడు ముండధారులు సుము క్తుల్ డాయఁగాఁ జింతకా

యలకజ్ఞాయముతోయ మింతచదరం బా తత్పరిష్వంగముల్.

౨౧౪

మ. వరసారస్వతపట్టభద్రులు కవుల్ వర్ణించివర్ణించియున్

సరసావంతయుఁ గానలేరు తుద యో పావిభ్రమాంభోధికిన్

విరసాంతరికరణుండవై యెటులుగా నిందించెదోయయ్య త

త్సరసాకార ముదారమన్మథకళా సర్వస్వశృంగారమున్.

౨౧౫

సీ. కీలారముననుండి పాలింటికేతేర, బహుధాన్యములు చేలఁ బండియొరగ

నెడనెడఁబెండ్లిండ్లు వడుగులువొడమఁగృ తార్థులై యర్థించు నథ్థలలరఁ

బరిచారికాకోటి పనిపాటుపాటింపఁజాట్టంపునందడి నెట్టుకొనఁగ

గ్రామమెంతయునిజ ప్రాభవంబునమన, సత్యనిష్ఠకుఁ దన్ను సాక్షిగోర

తే. నిత్యనైమిత్తికములు నిర్విద్రబుద్ధినాచరించుచు హరిభక్త మాతృభార్య

భక్తినిడభక్తిగొనుచున్ముక్తిగాని, నిదురవంటిదితాతెవంటిదియుఁ గాదు.

క. అని తను నీక్రియ బోధిం, చిన జరతతపస్విపలుకుఁ జిత్రాభోగం

బునఁబెనఁగనీకప్రయుతుని, తనయుఁడుతనయుండుబిగివదలకీట్లనియెన్.

ఉ. పుక్కిటి యోవరిం జదువు పుత్తడి హత్తిన పెద్దనైన మీ

రొక్కొకవేళ పాటవము నొందమిఁ జెందినఁ జక్కఁబెట్టువా

తీత=వస్తువులచేత ప్రకాశింపఁజేయఁబడిన. కలమాన్న=పరియన్నమునందు. తత్తాదృక్ = దానికి దగిన || ౨౧౩ || శక్కులులు=చక్కిలములు - కృశించినవారు. ముండధారులు = ఏకదండిసన్యాసులు. తోయము=విధము. పరిష్వంగములు = ఆలీంగనములు || ౨౧౪ || సారస్వతపట్టభద్రులు = విద్యలందురాజులు. ఉదార=గొప్పపాఁడైన. కళా=విద్య || ౨౧౫ || కీలారము=మంద. అర్థులు=యాచకులు. అలరన్=సంతోషింపఁగా. పాభిభవంబునన్=ప్రభుత్వముచేత. నిర్విద్ర=పరాకులేని || ౨౧౬ || జరతతపస్వి=ముసలిమని. చిత్రాభోగంబునన్=మనోవృత్తియందు || ౨౧౭ || ఓవరి=ఉప్పరిగ. చదువుపుత్తడి=సరస్వతి. (పుత్తడి=కీలుబొమ్మ) బెడఁకే=తప్పి || ౨౧౮ || బహిష్కారము =

రక్కట యొక్కటఁ బెడఁకి యాడినఁ గీడన నెవ్వఁడోపుఁ బే

రుక్కున నేఱునిక్కిచన నొక్కఁడు వంకలునొక్క శక్తుడే ? ౨౧౮

క. నిష్కారణముగఁ దన్ను బ, హిష్కారమునొందఁజేయు నిల్వలవైరిక
శుష్కీభూతకరణహృత్పుష్కరుఁ డితఁడనఁగనన్న దూఱందగునే. ౨౧౯

క. మమకారదూచనకు మిత్రములు గళిత్రములు నన్నదమ్ములు ననుబం
ధముల పరిష్కృతము ధర్మమై మైకొనమణుగునగము మైలయునగమే.
తే. గాఢవిజ్ఞానమయమనో గూఢమైన, నిర్మమునిదైర్య మతనుండునేరఁడుగొన
దానధారాశరాళికాం తారదంతి, కుంభముక్తాహరణమొనఁ గూడునెట్లు ?

క. అకుటిలగుణవాసనతో, న కలిగి మువంపులేఁగొ నయుఁజోలిన శ్రీ
శుకు నెన్నరేమి సారె జ, నకు నెంతురు పరముఖోప నతవిజ్ఞానుఁ. ౨౨౦

చ. మునిజనభాగధేయ మగు మోక్షముపక్షములేకపల్కి నీ
వనఘవిచార! సారె గొని యాడెదు బూడిదబొట్టునోని యీ
చెనఁటిగృహస్థధర్మ మది చిమ్మెట సింగమె గాజు రత్నమే
కనకశలాటుకాధమము కల్పఫలంబె ? చలంబులేటికిఁ. ౨౨౩

ఉ. సంపదచేతఁగాని కొన సాగవు సువ్వె గృహస్థధర్మముల్
సంపద పూర్వజన్మవిక సత్సకృతంబునఁగాని చేరదా
సంపదచేరియుఁ స్మరవ శంపదుఁజేయు మహాత్ము నేనియుఁ
జంపకు నన్నుఁ గన్నుసిమి చంపుడు ముంపుడుబోధ గాఢలఁ. ౨౨౪

శా. కందర్పాస్త్రములంచు సంచితతటి త్కాండంబులంచు నుధా
మందస్యందములంచు కాంచనలతా మత్తలులంచు సుధీ
బృందంబుల్ ధ్వనినిండలం దెగడు నీ బింబోష్మలందెల్ల నా
నందాభాసమె కాక భాసితచిదా నందంబు పెంపొందునే ? ౨౨౫

చ. కురులసిరల్ మెఱుంగుజను గుబ్బలనిబ్బరముల్ మొగంబువి
స్ఫురణము లింద్రనీలమణి భూధరశృంగకురంగలాంఛనా

వెలి. హృత్పుష్కరుఁడు = మనఃకమలముగలవాఁడు || ౨౧౯ || పరిష్కృతము = చేరిక. మైకొన = ఒప్పుకొన || ౨౨౦ || నిర్మముని = మమకారము లేనివానియొక్క. కరాళ = భయంకరమైన || ౨౨౧ || ఉపనతి = పొందఁబడిన || ౨౨౨ || భాగధేయము = భాగ్యము. చెనఁటి = వ్యర్థమయిన || ౨౨౩ || ఉసిమి = పులిమి — కప్పి. ముంపుడు = ముంచునట్టి || ౨౨౪ || తటిత్కాండంబులు = మెఱుపుల సమాహములు. స్వందములు = ధారలు. మత్తలులు = శ్రేష్ఠములు, తెగడు = నిర్దింపు ||

దరవశద్భష్టజూచెదవు తాపసవంశవతంస! తజ్జరా

భరమున వచ్చుతెల్లుబడు పాటు వశీవలనంబు నుండఁగన్. ౨౨౬

క. కుల మొల్లగోత్ర మొల్లగ్, గలకంకుల నొల్ల నొల్ల గలుములు బాధా
నలహుతదుర్భవబాధా, నలమతి నై కందు నొకధ నముచేసనుచున్. ౨౨౭

క. ఒకటికి బదియు బదిటికి, నొకనూతును గాఁగఁ దనదు యుక్తులకు జలిం
పకనొడువు వడువు దృఢనిష్ఠకునలరియు బలుకుఁ గపట సంయమికినుకన్.

సీ. పందకు బోటు లో భగ్రస్తునకు నీఁగి, బోయకుఁగరుణ నప్రంసకునకు
సంగనాసుఖము నె టింగించుతెఱఁగయ్యె, నాబుద్ధి నీయందునాటకునికి
నెటులై నఁగమ్ము నీ విది నోలునిది నోల, దని దెల్పఁ దెలియునేయసదుఁబాడువ
నిమ్నాభిముఖమైన నీతి నెవ్వఁడోపు, త్రిప్పియొప్పుగుచోటఁ దిరుగఁజేయ
తే. నలమిగుడిమింగువానికి దలుపులప్పు, డములుగాకుండునేయగ స్త్ర్యమునిపసుపు
మీఱియూరకిగుర్చునమిన్నముట్టు, చింతమేటికి నామాట యెంతపాటి.

ఉ. వ్యాససుతాదులం దలఁచి వాసికి మంగలకత్తి మ్రొంగె దా
సాసలనఱుచాఁచె దదె యందనిపంటికి బొందితోనన్ శై
లాసముజేరఁజూచెదు చ లం బదియేమిఫలంబటంచు నా
భూసురుఁ డీసువెంచి ముని పుత్రుకుఁ బాసి తొలంగి వెండియున్. ౨౩౦

తే. కామధేనుముఖంబునఁ గార్యసిద్ధి, బడయనూహించిమాయలువన్నిచనియె
వినుమునిశ్రేష్ఠతపముగావించువారిఁ, గనినఁదలయేర్చుగా దెయాఖిల్లలునకు

సీ. ఉద్యదుత్థానన ముద్యోగమాత్రావ, శిష్టచేతస్సార దష్టదర్శ
క్షతిక్రదుగ్రధ్వాంక్ష తతినివారణవిధా, త్వరమాణవాల్మగ్ర దంశపిహిత
నాదృతాధశ్యయ నారంభవిస్రంభ, గళకంబభాభోగఁ గాతరాక్షి
నేకపార్శ్వస్థి నీవీకారనిర్భగ్న, చరమోపకరశల్య సాంద్రబాష్ప
తే. దుగ్ధసేవాసమయబోధ ముగ్ధవత్స, వీశితాపీనపర్యంత పృథులదామ
వేష్టితగ్రీవ నటచూచె విప్రఁ డొక్క, యద్భుతనిజోటజప్రఘాణాంతరమున.

౨౨౬ || నిబ్బరములు=బిగువులు. వశీవలనంబు = కడుపుమీఁదిముడుతలచుట్టుకోలు || ౨౨౬ ||
౨౨౭ || ౨౨౮ || పంద = పిటికి. పోటు = యుద్ధము. ఈఁగి = దానము. అసదుఁబాడువ =
అల్పదుష్టుడు. నిమ్నాభిముఖము = పల్లమునకుఁదిగిరినది. పసుపు=ఆజ్ఞ. ఇగర్బునన్=చిగిరించుట
యందు—మొలకె వ్రసప్పుడే || ౨౨౯ || ౨౩౦ || తలయేర్చున్=తలనొచ్చును || ౨౩౧ || ఉత్తాన=
లేచుటకు, దష్ట=కఱచిన, క్షతిక్పత్=గాయముచేయుచున్న. ధ్వాంక్ష=కాకులయొక్క. విధా =

క. చూచి యిది యల్ల మొన్నటి, వాచంయమువేల్చిగిడ్డి వడువొందెడు నీ
నైచికి నెట్లాకో యీ, నీచత వాటిల్లె నిన్న నేటనె యనుచున్. ౨౩౩

చ. మతిఁ గృపగ్రమ్మ బాడబకు మారశిరోమణి యుద్ధరించె భూ
పతితఁ దపస్వి రోహిణి న పాయపరంపరఁ బాచి పాఁకి యీ
రితబలఁజేయఁగాఁ దలఁచి శిష్టహితఁ గలికాలజాతదు
స్థతఁబడు ధర్మదేవత శ తచ్చదలోచనుఁ డెత్తుకై వడిన్. ౨౩౪

క. పడబడఁబాటుచు గడగడ, వడఁకుచు మొదలింతనిలిచె వనజాక్షుఁడు మున్
వెడలించఁగ జలనిధివెలు, వడి యించుక దెలియు పుడమిపడఁతియుఁబో లెన్.

చ. పదములకొంకువోఁ బసికి ప్రక్కల స్రుక్కెడలించి దంశవం
శదమనవృత్తి నింపొసఁగి సాన్న నఖంబుల దువ్వి నెత్తురుల్
చిదికెడుగండ్ల భూరజము చిల్కి ముఖస్థ తృణంబు ద్రోచి య
మొదపు మృదుక్రియన్ నడపి ముంగిటఁ బందిటిరాటఁ గట్టుచున్. ౨౩౫

క. చేతోజహయచ్చాయా, పాతాసహమైన మంచి పచ్చికయు విని
ధౌతకలధౌతదండవి, భాతులితజలంబులం ద పసి ప్రియమెనఁగన్. ౨౩౬

సీ. పడఁబడనెత్తఁబా ల్పడియున్ని నాసనా, ధ్యాసనైపుణశక్తి పట్టువదలె
నులపాంకురము లేర్చి యులుపవట్టెడుపూన్నిఁగుశపల్లవాహృతికుంటువడియె
నడలంగ మెడరజ్జగడువడినిడులెమి, నక్షసూత్రావృత్తి యవలఁజనియెఁ బ్ర
బాలయాడ్చితినుటకుఁబొలయుపుల్లలఁబోవ, నదలించుహుంకృతిఁబెడరెమం
తే. మాసలన్నియు మొదలంటఁగోసియున్న, గోఁచికట్టునకటువంటిగొడవగడవ
రాక మెడఁజాట్టుకొనియెనూరకయకార్య, కరణశీలురకెప్పాటఁగల దెనుఖము.

చ. విబుధత పోధనేంద్ర ! విను వేయువిధంబుల నాతఁ డేద నే
చి బలవిధేదినై చికి వి శృంఖల మై ఖలమైత్రిఁబోలె వే

పనియందు. దంశపిహిత=అడవియొగలచేత కప్పబడినది. విన్మంథ=మైత్రిగల. గళకంబళ=గంగ
డోలుయొక్క. కాతర=వెలచిన. చరమోరు=వెనుకటి తొడయొక్క. అర్బునిక=అవును || ౨౩౨ ||
వేల్చిగిడ్డి=హాసుధేనవు. వడువు=విధము. నైచికిక=అవునకు || ౨౩౩ || రోహిణి=అవును.
దుస్థత=పెదటికమునందు—హీనదశయందు. శతచ్చదలోచనుడు=విష్ణుఁడు || ౨౩౪ || మొదపు
=అవు || ౨౩౫ || కొంతు=దడ. స్రుక్క = ముడుచు. సాన్న=గంగడోలు. గండ్ల = గాయము
లందు. చిల్కి=చల్లి. రాటన్=కంబమునందు || ౨౩౬ || ౨౩౭ || ఉలపాంకురములు = గడ్డిమొల
కలు. ఉలుప=కానుక. కుంటుపడియెన్=నిలిచిపోయెను. పొల=మాంసము. పొలయు=చుట్టుకొను.
గోచికట్టునకున్=బ్రహ్మచారికి. గొడవ=దుఃఖము || ౨౩౮ || ఏదన్=పోషింపఁగా. ఏచి=బలిసి.

గ బలవిహీనతార్థి యుడు గం గడుఁగ్రొప్పున నివ్వటిల్లి ఏ

ద బలీసి బందికాడగుని ధంబునఁ ద్రిమ్మరు నమ్మహాటవిఁ.

౨౩౯

ఉ. గుండువలెఁబలీయ మగు గోడియతోడఁ జరింప నారఁగఁ

బండ్సినబల్లువంటి పసి భాసిలుమై సరిచూడ్కికెంతయుఁ

బండునొనర్ప నల్పగతి పాలజనింప సమాంసమీనకుఁ

వెండియు నిల్చెఁ జూ లు దధి వీచిమణిఘ్రుణేచొచ్చుచాడ్డునఁ.

౨౪౦

ఆ. వత్సయుతయు గర్భవతియునై మాహేయి, పతివ్రతంబునఁజగవార్చియుండఁ

గంజగర్భతర్ణ కయుజగద్గర్భయు, నై నయసురుఁజెఱుపు టావుఁబోలె.

౨౪౧

క. లోచనవికృతి ముకురమున, గోచరమగుపగిదిఁ గపటగోచరితము దఁ

మోచిన వాచంయమనుతుఁ, డేచిన నెవ్వగలబొగిలియట్లుఁహించెఁ.

౨౪౨

సీ. వత్సనాభీగంధ వహమయ్యె నీ యాపు, పై గాలి నీవార పాకములకుఁ

గటనకుద్దాలవ క్త్రిములయ్యెనీ జన్నె, మునుడెక్కి లక్కందమూలములకుఁ

జటులదవానల చ్చటయయ్యె నీ గిడ్డి, కిటుజిహ్వ బర్హిర్ని కాయములకు

నారణోచ్చారణోద్ధతులయ్యె నీ తొట్టు, కింతహంకిృతు లేణ గర్భిణులకు

తే. నాకు మొగ మోడియకాఁగాద నశుతిపన్ను, లేలయీమైలపూయకీదూలదీని

వత్సయుతముగనీవని వాటమునకు, లాడిగోవింతు వంతఁ దొ లంగుదూఱు.

ఉ. దండమె దీనివాలధిసు ధానిభవాకిరకంబై దీనియీ

కుండపొదుంగు దీనిముకుఁ గ్రోళులు భూమిలొంతరింబులే

గండపటంబై దీనిమెడ కంబళమంచుఁ ద్యజించె నోనీ య

కొండొకబ్రహ్మచారి మది గూకులువత్తులునై యసద్గతిఁ.

౨౪౪

తే. శ్రేపువాపోవఁబట్టిలం కియకుఁదార్చి, తోలవియఁగొట్టిమెడనొక్కితుండగట్టి

గిడ్డివెడలించెదలత్రాడు కేలఁదొట్టి, మారి వెడలింఁచువడువున మాణవకుఁడు.

విశృంఖలమై=అడ్డములేనిదయ ॥ ౨౩౯ ॥ సమాంసమీనకుఁ = ఏఁతేటనీసెడి యావునకు ॥

౨౪౦ ॥ మాహేయి=ఆపు. వార్చి=ప్రతీక్షించి. తర్క = లేతదూడగలది ॥ ౨౪౧ ॥ ముకురమునఁ =

అడ్డమునందు. నెవ్వగలఁ = అధిక విచారములచేతి ॥ ౨౪౨ ॥ వత్సనాభీ=వననాభియ నెడవీపుము. నీవార

పాకములకుఁ = నివ్వరిపంటలకు. జన్నె=ఆపు. డెక్కిలు=గిట్టలు. గిడ్డి=ఆపు. బర్హిర్ని = దర్భ.

ఆరణ=గర్భసావము గలిగించెడి వేదమంత్రములయొక్క. తొట్టు=ఆపు. దూల=తీట. లాడి=బలి ॥

౨౪౩ ॥ వాలధి=తోక. గండపటంబై = తెఱచీరయా. కొండొక=చిన్న. కూకులువత్తులునై =

మిక్కిలి కలవరము నొంది ॥ ౨౪౪ ॥ శ్రేపు=దూడ. వాపోవఁ = అణవఁగా. లంకియ = పెన. తొరిచి

క. ఆధేనువు తత్కృతబహు, బాధల సక్రోధయగుచు బరత త్వస్వము
ద్వోధకబోధకలితుండగు, వాధూలముసింధు డుండు వనమునబడియెన్.

క. పులియున్న వాదరు మొసలికి, నెలవగుబలుమడుపు ద్రాచు నిల్చినవల్లి
బిలమన నమ్ముచివన మె, వ్వలనంజారఁజనదువాసవప్రభ తులకున్. ౨౪౭

శా. ఆమాయా గవి మట్టె నట్టడవిలో నత్యుద్ధతి రేసి మ
ధ్యేమార్గంబున నభిగర్భితసురా ద్రింబోలి వల్లీకరే
ఖామగ్నాకృతినున్న యన్నతతపః కాశల్యశల్యు గత
వ్యామోహున్ జరజీవి దేవతులితున్ వాధూలవాచంయమున్. ౨౪౮

ఉ. మట్టిన బిట్టు మిట్టిపడి మాని సముత్థితుండయ్యె మేనిపై
పెట్టినపుట్ట నెట్టినసి బీటలువాఱు శ్రవశ్యకుంతముల్
చట్టుపలెత్తి ముందఱికి సాగఁదలంప జటాచ్ఛటాచ్ఛవిన్
ద్రుట్టెలుగట్టి నిద్రలు మ రుద్భుగధీశకులంబు మేల్కన్. ౨౪౯

మ. కనవుండవలు దావపావశశిభౌ ఘంబుల్ ప్రికాశింప వె
క్కునమైతోచిన కొండచందమున దీర్ఘశృంగుచంచచ్చటా
విసరక్రోధరసోగ్రమూర్తి యగుచున్ వృద్ధవ్రతిశ్రేష్ఠుఁ డా
త్మసమీపస్థితు హస్తముక్తిమరభిన్ దద్వర్ణి వీక్షించుచున్. ౨౫౦

ఉ. ఓరి దురాత్మ! యోరివిన యోజ్ఞిత! యోరి మదాంధ! యెందు నే
వారికిఁ జేరరాదు మను వారికి నావన మీవు చొచ్చి జం
భారికృతోపఘాతగత హార్యముగాని మదీయఘోరదు
ర్వారసమాధిగౌరవము వమ్ముగఁజేసితి వాసురక్రియన్. ౨౫౧

తే. వృద్ధుఁ బ్రణేధాననిర్మగు బుద్ధిబలవి, హీను నన్నిట్లుచేసితి గాన నీవు
నిట్టిప్రాయంబు నీరూపు నీవిధంబు, నదటునుడివోయి భేకంబ వగుమనవుడు.

=కూర్చి. తోట్టి=పట్టి. మాణవకుండు=బ్రహ్మచారి || ౨౪౫ || ౨౪౬ || పాదరు=పాద. వల్లిబిలము=పుట్టకలుగు || ౨౪౭ || గవి=ఆవు. మట్టె=త్రొక్కెను. రేసి=విజృంభించి || ౨౪౮ || మిట్టిపడి=ఎగిరిపడి. పెట్టు=కప్ప. అవిసి=పగిలి. బీటలువాఱు=బద్దలుకాగా. శ్రవశ్యకుంతములు = చెవియందలి పక్షులు. చట్టుపలు=తెక్కలు. ద్రుట్టెలుగట్టి=గుమిగూడి. మరుద్భుక్=పాములయొక్క || ౨౪౯ || తద్వర్ణి=ఆబ్రహ్మచారిని || ౨౫౦ || హార్యము=హరింపఁదగినది. వమ్ముగ్=వ్యర్థముగా || ౨౫౧ || ప్రణేధాననిర్మగు=భ్యాసయోగమునందు మునిగినవానిని || ౨౫౨ || ఈరు=మీరు

- శా. ఆపృథ్వీసురనూతి తత్పదసరో జానముడై యిట్లనుఁ
గోపాటోపమడంపుఁ డీ రలిగినన్ గొండల్ వడుక వారిధుల్
రూపేడున్ ధరవ్రయ్య మిన్నొరగు మ ద్రూపంబు నా నెంత ని
ష్ఠాపద్మాసన ! లెస్సగాఁ దెలిసి నన్ శాపాగ్నిచేఁ గ్రాఁపవే. ౨౫౩
- క. తఱుంగని లయశిఖివని నిను, నెఱుంగుదు వాధూలమునికు లేశ ! నిజముగా
నెఱిగియెఱిగి తనచూడల, కొఱివిగొని గోడదిపురు కుమతియుఁగలఁడే?
- ఉ. ఉద్ధతిదక్కి యొక్కయెడ నూరకయుండఁగనిని కంధరా
బద్ధమహాహి నీకపిలఁ బాపఁదలంచితి నొండులేదు దీ
నోర్ధరణాతిసాంద్రకరు ణోదధివీచినమృద్ధి యైన నీ
బుద్ధికిఁ జేర్వఁగాఁదగునె ? భూరిదవానలకీలభేలమున్. ౨౫౪
- వ. అనిమునితనయుండు ధేన్వాగమనాదితదుచ్చాటనాంతంబుగాఁగల తన వృ
త్తాంతంబు విన్నవించుటయు నూహించి యత్తైఱంగు చిత్తంబున యథా
ర్థంబుగాఁ గనుంగొని. ౨౫౫
- మ. భ్రుకుటీభీషణఫాలభాగుఁడు తను ప్రోద్భూతఘర్మాంబుబిం
దుకుఁడున్ బ్రస్ఫుటదోష్ఠపల్లవుఁడు చే తోఁఁజీతికృల్లోలతా
రకఘూర్ణన్నయసుండుగాక శమ సా రస్థేరుఁ డయ్యెం దప
స్వికులగ్రామణి చిచ్చు చంద్రుపొడవై చెన్నొందుచందంబునన్. ౨౫౬
- క. సప్రణయుఁ డగుచు మునిలో, కప్రవరుం డాదరించె గనికరమున న
విప్రకుమారుఁ దృణాంచల, విప్రశములుగావె యనని విబుధాగ్రహముల్.
- ఉ. ఆవసుధామరప్రభవు నమ్ముని యిట్లను వత్స! విన్ను నా
భావపథంబునన్ నిను న పాపునిఁగాఁ గనుఁగొంటి నాగ్రహ
వ్యావృతచిత్తవృత్తి నిటు లాడితి మీఁదరయంగలేక నా
యీవచనంబు దప్ప దన యం బెద మూర్ఖత నన్ను మోచుటన్. ౨౫౭

౨౫౩ || లయశిఖి=ప్రళయార్ణవ. తిపురు=యత్నించు || ౨౫౪ || కంధరాబద్ధమహాహి=మెడను
గట్టబడిన పెద్దపామును || ౨౫౫ || ౨౫౬ || ప్రస్ఫుటత్=చలించుచున్న. లోలతారక=చలించు
చున్న కనుగ్రుడ్లతో. ఘూర్ణన్నయసుండు = తిరుగుడుపడుచున్న కన్నులుకలవాడు. స్థేరుఁడు=
చిరునవ్వుగలవాడు. పొడవు=ఆకృతి || ౨౫౭ || సప్రణయుఁడు = శ్రీతితోఁ గూడుకొన్నవాడు.
విపురీషములు=తుంపురులు. ఆవనివిబుధ = బ్రాహ్మణబలయొక్క || ౨౫౮ || వ్యావృత = మిక్కిలి
యావరింపబడిన. మోచుటన్ = పొందుటచేతి || ౨౫౯ || పాగులము = తపింపకుము || ౨౬౦ ||

చ. వగవకుమన్న దైవగతి వచ్చినకీడుదలంచి నెమ్మదిగా

బొగులకుమన్న కర్మముల పోకకు భోగమే హేతువన్న వి
శ్వగురు గిరింద్రవత్సలు ది వానిశముక దలపోయుమన్న మే
లగు హరిభక్తియుక్తులకు నాపదరాదుగదన్న యెన్నడుకూ. ౨౬౧

సీ. జలధరం బననెద్ది పొలపంబుపుట్టించు, నిల్లాలిమెఱుంగుల మొల్లములకు
మున్నీరనంగనెద్ది మొలచుటకావాల, మాణిపూసలువోని యాత్మజాలకు
సిడమాఁకననెద్ది నిలువనీడై తోచు, నాకటనుండు ద్వి జావళులకు
దాఁపననెద్దియా ధారచూదివిభాఁకు, పితృవర్యులకు గుంటి పిచ్చుకలకు

తే. నట్టిగృహమేధిధర్మంబు నందు నీవు, గుత్ససేయుట నీరీతి గొడవ యొదవె
నొప్పుగతి నొప్పుగనంగల్ల దుగ్ధతులకుఁ, గసరిపై వచ్చు తాళ్లపై గాలియైన.

క. ఏనింతవాడనేనయి, పూనుదునట యెద్దిగాక పోయెడునని సుం

నైన ఫల మందఁ దీరదు, మానవులకాదువినుమ మర్త్యులకై నఁ. ౨౬౨

సీ. మునులనుష్టుభమునందనుఁగొల్వఁదగువానిఁ, బ్రహ్మదుఁబ్రోవఁబాల్పడినవాని
ద్వాత్రింశదురుభుజా స్తంభాఘ్నఁడగువాని, నశ్వత్థమూర్తియై యలరువాని
చక్రింబుచేక్షేత్ర జనముఁబ్రోచెడువాని, వివిధాయుధంబుల వెఱయువాని
నలఘుదివ్యాకల్ప ములఁజూడఁగలవాని, భీమరథ్యాపగా నీమవాని

ఆ. వివిధకథలవాని వివిధరూపంబుల, వాని నిలిచికోలుచు వాని వాని

శ్రీన్యసింహదేవు సేవింపు భేరింబ, వై తదంఘ్రిమూల మధివసించి. ౨౬౩

తే. దద్దురాంగనయందు సం తానసిద్ధి, నీకు నగుఁ గొంతకాలంబు నిర్గమింప
దాన నీదుపితృఁబుతలఁగిశాప! మోక్షసంప్రాప్తియునుగల్గు నాక్షణంబు

వ. అని యివ్వినంబున వాధూలుండు శాసావధిసోడివి యవ్వటువు నాశ్వా
సింది విశ్వాదృశతజనంబుగ నంబురుహప్రియమండలంబుభేదించికోనుచుం
జని యపచర్గసామ్రాజ్యసింహాసనాసీనుడయ్యె నిచ్చట వియచ్చరథేనువు
నేలినవానిపని సఫలంబుచేసి ఫలోదయంబు నలంకరించె. ప్రయతనముతో
డుచు విఫలప్రయత్నండై యయత్నసంప్రాప్తం బగునిజవ్యసనంబున నను

పొలపంబు = వ్యాపనము. మొల్లములకుక = ధనములకు. ఆవాలము = పాదు. ఆణిపూసలు =
ముత్యాలు. ద్విజావళులకుక = పక్షిసమూహములకు; బాహ్యహస్త్యులకు. తాఁప = మెట్టు. కుత్స =
నింద. గోత. ॥ ౨౬౧ ॥ సుంత = కొంచెము ॥ ౨౬౨ ॥ ౨౬౩ ॥ దద్దురాంగన = ఆడు
కప్ప. నిర్గమింపక = కడవఁగా. పితృఁబుతల = పితృబుతము ॥ ౨౬౪ ॥ అంబురుహప్రియమండలం
బుక = సూర్యమండలమును, అపచర్గ = మోక్షమనెడి. వియచ్చరథేనువు = దేవతలయావు. అను

రుసురయ్యను సాయంసమయకునుదంబుచందంబునఁ గొంతకొంత త
చ్చాంతివచనంబుల నడదేఱినవాఁడై జగత్త్రితయపవిత్రీకిరణం బగు
పాండురంగక్షేత్రంబునకుం జని. ౨౬౫

క. భీమరథి దొట్టి తీర్థ, స్తోమంబుల నెల్లఁ దనువుఁ దోగించి ముని
గ్రామణి కుహనాభీరశి, ఖామణి మణిసాధరాజ గర్భాగతుఁడై. ౨౬౬

సీ. సురతరుప్రసవరిం ఛోళిచూళివిలీల, జలదంబులోని క్రొం దళుకు లెసఁగ
మొగమువెన్నెలయేటి మొగ రేటిమగమీల, గతిపక్ష్యలాక్షియు గ్గఱిముమెఱవ
గఱియనెమ్మెనుచీకటిమాఁకుఁబ్రాకుబంగరుతీగక్రియఁదూలఁగద్రుశాటి
యుడుపథంబునజాఱు నురురత్నతతిభాతి, మెడహరములపెనవుడమిఁదాఁక

తే. నచ్చరలువీవనలువీవ నంగరాగ, వాసనలుభూషణార్చుల సేసలెసఁగఁ
బిఱిఁది దెసనున్నరమమీఁదనొరగిధవళ, చలదళచ్చాయనుండువిట్టలునుతించు

ఉ. ఫాలముమక్కవంకనెల పై వెలుఁగొందెడు లోహితాంగునిఁ
బోలఁగఁ గంబుగర్భమునఁ బొల్నుగు నీలములీలఁ గంధరా
కాళిమ యుల్లసిల్ల విధు ఖండము కెంజడ కెంపుఁడమ్మిలో
బాలమరాళమల్లర భాసిలు శూలిలలాటపట్టిక. ౨౬౭

మ. నలి నాస న్నలి నాసనానపురా ణ్ణానముల్ డాయ ని
మ్మల బల్నాయలబోరుతల్లు లధరం బుల్ గెంపువాచూరులు
గల విద్వద్వదనాంతరాళ నవరం గక్షోణి రాణించు ను
జ్జ్వలవజ్రవజశంఖసంఘనిభభా షాయోష జహ్వస్థలి. ౨౬౮

సీ. లలితకుంతలకై వ లము ముఖైందవబింబ, మధరాధరప్రవాళాంకురంబు
చపలస్వభావలో చనమహామీనంబు, కిమనీయకంధరా కింబుకంబు
గర్విత స్తనక త్వర్వతాభోగంబు, విశదత్రివళిభంగవిలసనంబు
మధ్యవృంతావ ర మహితంబు కిటితటి, ద్విపంబు పృథులోరు దివిజకరటి

రుసురు=బడలిసవాడు. కుముదంబు=తెల్లగులువ ॥౨౬౫॥ తోట్టి=మొదలుకొని. తోగించి=ముంచి॥
౨౬౬ ॥ ప్రసవసరింఛోళి=పువ్వులసముహము — పువ్వులచెండు. మొగరేటి = ముఖరయనునది
యందలి. కఱియ=నల్లన. కద్రుశాటి=పసుపువన్నెవస్త్రము. పీతాంబరము. ఉడుపథము=ఆకా
శము. ఆర్చుల=వెలుగుల. చలదలచ్చాయ= రావిప్రానినీడయందు ॥ ౨౬౭ ॥ సెలనై=చం
ద్రునిమీఁద. లోహితాంగుని=అంగారకుని. కంధరాకాళిమ = మెడనలుపు ॥ ౨౬౮ ॥ సలి=
తగునట్లు. ఆన=ఆశతో. నవరంగక్షోణి=క్రొత్తటిటచవికెయందు. భాషాయోష=సరస్వతి.
౨౬౯ ॥ విధవబింబము=చంద్రబింబము. మధ్యవృంత=బొడ్డనెడి. ఆవర్త=మడిచేత. పృథుకంబు

తే. కరముపదకూర్మపృథుకంబుగ్రమ్మనఖర, మణికిలాపంబునగు చునేమగువరూపు
భూరిసౌభాగ్యసంపద బోలుదండ్రు, నాసుధాంభోధిపుత్రిబాహంతరమున
మ. నితకీరస్ఫటికాక్షమాలికలు గం జేదోయిసంధించి భా

రతివామాంకతలంబునన్ సతతమున్ రంజిల్ల గల్గోలనం

గతహంసోత్తమఃసేనపక్షి యగు గం గావాహినిం చాల్చు దై

వతశైలంబన దేజరిల్లు నల విశ్వస్రష్ట నాభిం దగన్. ౨౨౧

తే. రత్నసందర్భగర్భ యీ రత్నగర్భ, చరణవీరంబుగానున్న సకలభవనగ్రడి
మయునినుగంటిదేవ! నాభయములుడిగె, ననితపసిప్రీతిగంసాభీయాతింబా

క. అటఁ జని వటు పుత్తరది, క్తటమునఁగనుగొనియెడరళ తరతమూర్తి
బటునఖరశైత్యమున నా, రటముడిపి సురారినేలు రసికు నృసింహున్.

క. శాశ్వతకరుణాంబుధి న, విశ్వవిభుం గనుటఁగోత విప్రుని మది మా
నీశ్వరశాపవికార మ, నీశ్వరదుశ్చేష్టితాభి నయమొనరింపన్. ౨౨౨

శా. నీరప్రాంగణకర్మటీబిలములన్ నిద్రింప మృత్యాన్మయయా

హారంబున్ గబళింపఁ బెల్లటవ నిట్టట్టుం బుతంబుల్ గొనన్

దూరాయాస్య దహింద్రభీతిహతి గొం దుల్ దూఱఁగోరున్ మదిన్

సారాపేతమనోబలం బగు భవిష్య ద్దేవ ముత్సేకమై ౨౨౩

క. ఈవడువున శాపవ్యస, నావేశము గదిరియును మ హాదైర్యముతో

నావిప్రుడు సుప్రతిభా, దేవేజ్యుడు ప్రస్తుతించు దితిసుతశత్రున్. ౨౨౪

ఉ. ఆసభ సుక్కుఁగంబమున నాక్రియ సుదృఢమంది యాసురా

గ్రేసరహృద్విదారణము కించిదుదంచితహాసకృత్యమున్

గా సమకట్టియుం బెనుపఁ గాఁ గతమేమి పునర్భవస్పృహన్

మీ సట లెవ్వరేఁ దెలియ నేర్తురె? మర్త్యమృగాధినాయకా! ౨౨౫

ఉ. మిమ్మటమైన వాఁడిపవి మిత్రములై వెలుఁగొందు నీనఖా

గ్రమ్ములకున్ మృదుప్రకృతి గల్గుట క్రొత్త రమాకుచాద్రిపా

పల్ల ॥ ౨౨౦ ॥ విశ్వస్రష్టఃప్రహ్లా ॥ ౨౨౧ ॥ ౨౨౨ ॥ సఖరశైత్యమునన్ = గోటిచల్లదనముచేత.

ఆరటము = సంతకము. సురారిన్ = ప్రహ్లాదుని ॥ ౨౨౩ ॥ కోలన్ = మొదలుకొని ॥ ౨౨౪ ॥ ప్రాం

గణ = మందరివోటునందలి. మృత్యాన్మయ = మట్టివికారమయిన. కబళింపన్ = మింగును. పుతం

బులు = దాఁట్లు. ఆయాస్యత్ = వచ్చుచున్న. సారాపేత = సారములేని ॥ ౨౨౫ ॥ సుప్రతిభాదేవే

జ్యుడు = మంచిబుద్ధిచేతబ్రహ్మసృష్టియైనవాడు ॥ ౨౨౬ ॥ హృద్విదారణము = గుండెలుపగల్పుట. పు

నర్భవస్పృహన్ = సంసారాన క్రితేతః, గోళ్యయందలియాన క్రితేతే. సట = మోసము; బాలు ॥ ౨౨౭ ॥

ర్శ్యమ్ములయందు నందుగల సారగతుల్ నఖరాభిపాలిసా

భ్యమ్ములుగామి గావలయు నట్లగుటల్ దితిపుత్త్రశాత్రవా!

౨౭౮

ఉ. కోపవికారమంచు నొక కొందఱు గొందఱు భక్తలోకిర

క్షాపరతంత్రతాజనిత సాంద్రకృపాగుణ మంచు గొందఱు

ద్వీపతవీరసింధువిహృతిస్ఫుటఫేటవికార మంచు నీ

చూపులరక్తిమం బొగడు చూ నుతియింపుదు రీశ్వరేశ్వరా!

౨౭౯

చ. హరికిరదంష్ట్రినాటువడి యొందవరేఖ దలిర్ప పూర్వభూ

ధరశిఖరం బనంగ నుతి దాల్చు కుచంబున బొల్చు భూసతి

బరిహసనం బొనర్చు రమ భావము సిగ్గున మ్రొగ్గజేయవే

నరమృగరాజ! నీ నఖము నాటిన బొల్చు నురోజకుంభముల్.

౨౮౦

సీ. పరిపూర్ణచంద్రబింబమునందుచక్కిలో, గొనసాగువిద్రుమాంకురమనంగ

కన్నెగేదగిజేకు కత్తులబోనులో, జిక్కినచూర్వాగ్ని శిఖయనంగ

వెండికంబములతో వియ్యంపుబొత్తెత్తు, యమునాతరంగసంఘములనంగ

ప్రాలేయగిరివెన్నభారంబువహించు, పవనపారణకులప్రభువనంగ

తే. మొగమునకుబిగిగావించుమిగులుగన్న, దంష్ట్రికాంతరజిహ్వయుదతిచు

నలుగులు, బిటుండవాలమ్ముగలుగునిన్న, గొలుతుదితిపుత్త్రచేతకికుకూలదహన

తే. అనిన్యహర్యత్నవర్ణనర్యమసహస్రదివ్యతేజసిప్రవాహుగీర్తిచియితఁడు

తత్పదద్వంద్వమునకు వందనమునర్చి, తపసితిట్టునల్లవమయ్యెదత్తణంబు.

౩. ఆశమము నావివేకం, బాశుద్ధియు నాతపంబు లాబహునిగమ

ప్రాశస్త్యము నటులయ్యెము, నీశునకును వైవఘటనలిట్టివి దలఁప.

౪. అస్మదాదిమాన సావాలవలయప్ర, కాశభక్తియుక్తికిల్లతకు

మూల మనంగనొప్పు నాలోకివిభునంఘ్రి, మూలమాశ్రయించి జాలిహాలి.

ఉ. ముత్తియము ల్పివాళిదళి ముల్ గన నాకృతిగూడనట్టులై

ప్రొత్తిగు నార! వీని యపు రూపపు రూపిది యంచు విస్మయో

మిష్టటము = మిక్కిటము. పవి = వజ్రాయుధము || ౨౭౮ || ఉద్దీ... వికారము = ఉద్దీపిత = మిక్కిలి

వెలుగుచున్న. వీరసింధు = వీరరసముద్రమునందిలి. విహృతి = విహారముచేత. ఫేట = డాలువాలు

యొక్క. వికారము = మాఱురూపము || ౨౭౯ || కిరి = పంది || ౨౮౦ || చక్కి = స్థానము. కన్నె =

లేతి. చొర్వాగ్ని = బడబాగ్ని. ప్రాలేయగిరి = మంచుకొండ. పవనపారణకులప్రభువు = శేషుడు. కు

కూలదహన = కుమ్మునిప్పుయినవాడా || ౨౮౧ || అర్యము = సూర్యులయొక్క. ప్లవము = కప్ప || ౨౮౨ ||

౨౮౩ || అంఘ్రిమూలము = అడుగుమొదలు. జాలి = దుఃఖము || ౨౮౪ || అపురూపపు = అపూర్వము

ప్రభుగారు వి. శం. యది శ్లోక.

దా త్తమనస్కులై సకల తైర్ధికులు గొనియాడ భేకలౌ
 కోత్తమ మొప్పు జిత్రవపురుజ్జ్వలమై జలజాసనోద్భవా ! ౨౦౫
 నీ. కమలాప్తః డుదయింపకియమున్న బుటుకున, మునుఁగు సంగ మతీర్థమునకునేగి
 విను నై కితనిష్ణ మునివేదనినదంబు, తగుచోటనుండిలే బగటిదాఁక
 మధ్యాహ్న వేళసం ప్రాశించు బలివీర, గతపులాకంబులు మితముగాఁగ
 సం దెప్రాద్దుననుండి సవరేయిగడసన, సమ్ముఖమ్మునఁ గొల్చి సంవసించు
 తే. శ్రీనృసింహుండు పెనుఁబాప నెజ్జమేను, చేర్పఁ దద్దివ్యచరణరా జీనమూల
 భూబిలంబున నధ్యాత్మ పూర్ణబుద్ధి, జాగరముసేయు శాలూర చక్రివక్త్ర.
 ఆ. రత్నరంగవల్లి రచనకుఁ దనమేను, పువ్వుగు త్తికరణి పాలుపునిలువ
 నంబుచరము ప్రాతరాంభవేళల, నృహరియగ్రవీధి నిలుచు ననఘ! ౨౦౬
 క. హరిదాస మనుచుఁ దను నె, ల్లరు పేరిడి పిలువఁగలిగి ప్లవపతి గడపెఁ
 జిరకాలము పూర్వజనన, చరితజ్ఞంబగుచు మోక్ష సౌఖ్యాపేక్ష. ౨౦౭
 ఆ. ఇటులు కొన్నియేండ్లు లేగంగ నొకనాడు, పాండరీకనాథు పర్వమునకుఁ
 గన్యకుబ్జవిభుని కన్యాశిరోమణి, ప్రాణసఖులు గొల్వ నరుగుదెంచె. ౨౦౮
 తే. ఆత్మవాహనములనుండి యవతరించి, నారసింహఖ్యతీర్థంబు నకుఁగుఱుగట
 భైమిచెంగటవిడిసిరిపద్మముఖులు, విరహిహృద్ధాములగుమారుశరములనఁగ.
 ఆ. మార్గభేదశిథిల మతులంగనలుచొచ్చి, భీమరధిగలంచు శేమిక్రొత్త
 వారిగోరు వెచ్చ వక్షోజములకాంతి, లవమముజ్జగములఁ దవిలికలఁప. ౨౦౯
 నీ. గంధవాహమునక గారంబులివియంచు, వీజనంబులఁజూచి వెగటుగదరి
 మరుబాణములసహోదరవర్గమిదియంచు, నలరు మొగ్గలఁజూచియలఁతనొంది
 కమలారి నామంబు నై కొన్నవివియంచు, బుద్ధిదీగలఁజూచి పుల్లసిల్లి దిరి
 శుకియుగంబులు దామునొక చాయవివియంచు, నవశుకింబులఁజూచి నవముగ

యన. తైర్ధికులు = తీర్థయాత్రచేయువారు. చిత్రవపురుజ్జ్వలము = నానావర్ణమైన దేహముచేత వెలుగు
 నది || ౨౦౫ || నిష్ణ = కూర్చుండిన. లేఁబగలు = నూర్చోదయము మొదలు పదిగడియలప్రాద్దగువ
 టకునైనకాలము. సంప్రాశించుకొ = తినును. పులాకంబులు = మెతుకులు. సవరేయి = సగమురాత్రి.
 సంవసించుకొ = ఉండును. పెనుఁబాప నెజ్జ = శేషశయ్యయందు. అధ్యాత్మ = తత్త్వజ్ఞానముతోడి.
 శాలూరచక్రివక్త్ర = కప్పలరాజు || ౨౦౬ || రంగవల్లి = మ్రుగ్గు అంబుచరము = కప్ప. ప్రాతరాంభ =
 తెల్లవాటి || ౨౦౭ || చరితజ్ఞము = చరిత్రము నెఱిగినది || ౨౦౮ || ఏగంగకొ = కడపఁగా || ౨౦౯ ||
 అవతరించి = దిగి. కుఱుగటకొ = దగ్గఱ. చెంగటకొ = దగ్గఱ. విడిసిరి = నివసించిరి. విరహిహృద్ధాములు
 = విరహముగలవారిషునసుననాటిసవి || ౨౧౦ || భేద = శ్రమచే. లవము = లేకము || ౨౧౧ || అగా

తే. కన్యకు జ్ఞేశకన్యపై గలుగుచెలుపు, భావములఁజెంపుకొఱపులు మోవఁజేయఁలు.

బలిమినిజఁదైర్యములుచిక్కఁబట్టియున్న, మునులొనర్ప దురొకరితి ముఖ్యవిధు
తే. వనజనాభునియభిషేక మునకెగాని, కిన్తగర్భాదులకుఁబాఁడు కొనఁగరాని

తీర్థకుండాంబుచికిరంబు తెఱవపిండు, గబ్బిచనుజక్కువలచేతఁ గప్పఁబడియె.

తే. జాఱునలగులతేనియ గారయచ్చి, గాడ్పుసంధించునయకానియూర్పు వెఱచు

నెందునయ్యాఁకివిరితోఁటనిందుముఖుల, నగవునునుమంచుసానవోతెనయము

ఆ. అవసరంబుగాచియల్లంతదప్పుల, నుండిసురలుమునులుదండములిడఁదఱుఁగ.

కొప్పుముక్కునాదు నూరుపుగలవేల్పుఁ, గొమ్మలంటి వాట బొమ్మవోలె.

మత్తకోకిల. జాలిదక్కి మఠాంతరాళవి శాలవేదులయందుఁ గో

నాలగొందిఁ దపంబుసల్పుజ నంబు తాల్పులు దూలుఁ ద

ద్బాలికాకుల నిస్తులస్తన పాళికా మృగనాభి వా

తూలికాహతి పక్కిశాల్మలి తూలికాశకలాకి౧౩౬.

శా. డోలారోహణసాహసోన్యమముఁ జాటుప్రేక్షిన్రోక్తి వి

ద్యాలాలిత్ర్యముఁ బుష్పసాయకసప ర్యాచర్యయన్ మున్నుగా

హాలాసానవిహారము న్నడపి రు ద్యతీర్తి తివద్యేక్షణల్

పోలుంబోలము లింత యెన్నక మహా బోధిద్రుమచ్ఛాయలన్. ౨౯౭

ఆ. జవ్వనంబుమదము సౌదర్యమదమును, నవమనంబు మనసుఁజెనుఁగుదుల్లఁ

బొదల నంత శీఘ్రమదముఁదోడ్తోఁబ్రోది, యగుచునిగిజెనమ్మ గాఢులందు

నీ. దామోదరుఁడుయశోదాస్తనృమానెడు, ననిమ్రొక్కు విరిగు త్రినలిభ్రమింప

బ్రొద్దులుచొచ్చె గద్రూదేవిపుడని, ప్రియమందువేణుగ ర్చిణిగుఱించి

రంబులు=ఇండ్లు. వీజనంబులన్=విసనకజ్జలను. పుల్లదీఁగటన్=సోహలతిలను. పుల్లసిల్లి=వెలవెలఁ

బోయి. నవకుంబులన్=లేతమాచిపుత్రులను. నవము=మృదుత్వము. చెలువు=అందము ॥ ౨౯౨ ॥

పాఁడుకొనన్=స్థిరముగానిలువ. తెఱవపిండు=స్త్రీలగుంపు. గబ్బి=గంభీరమయిన ॥ ౨౯౩ ॥ న

య=మనోజ్ఞము. ఆఁకివిరితోఁటన్=కట్టుకావలిగలపూఁదోఁటయందు. సాన=నూఁగు ॥ ౨౯౪ ॥ ౨౯౫ ॥

జాలి=శంక. వేదులయందున్=అరుగులయందు. కొనాలగొందిన్=మిక్కిలియింతుకైనచీకటిమూల

యందు. తాల్పులు=ధైర్యములు. తూలున్=చలింపును. నిస్తుల=ఈడులేని. వాతూత్కాహతిన్=గా

లిసోఁడుడుచెతి. శాల్మలితూలిక=బూరుగుదూది ॥ ౨౯౬ ॥ చాటు=ప్రాత్రుపమయిన. నగోక్తి=

ప్రియవచనము. లాలిత్ర్యము=తిన్నదనము. సపర్యాచర్య=పూజచేయుట. హాలా=మద్యము. పో

లుంబోలములు=యంతాయుక్తతలు. బోధిద్రుమ=రావిమ్రానియొక్క ॥ ౨౯౭ ॥ జవ్వనంబు=యశా

వనము. ప్రోది=పోషణము. వృద్ధి ॥ ౨౯౮ ॥ అలి=తుమ్మెద. పావని=భీముని. ఫణికేతు=దుర్బోధ

పావనిగదనొచ్చె ఫణి కేతుతోడలని, యడలునేనుగచేత నరటులొడుగ
 బడబాగ్నిజడధి వెల్వడియెడుననిచూపుఁ, గానఁబూచినకింశు కముచెలులకు
 తే. శేషవృతమేరుశిఖరమ నిషఁబొగడు, నంచకొఁగిటనున్న హే మాంబుజంబు
 పూర్వమగువిక్రిమది వెడపాడముదేర, మధుమదక్షిబయగుకొక్క-విధునిభాస్య
 నీ. సుఖయొల్కునెఱివేణిసోమార్థమునుబోలి, చెమరించెదుర్గ లేఁజెమరునొసలు
 కుక్కురభర్తద్య గ్గోళంబుశీఘ్రసం, సేవనంబునుబోలె జేవురించె
 విష్ణునన్యాసక్తు వీక్షించుటనుబోలె, ముక్తకేశికిబామ ముడిజనించె
 ద్వరితనిశ్వాసవే ధనవోలెఁగంపించె, విజయచి. వదనార విందదశము
 తే. పరమపావనమైన త త్పొండరిక, పుణ్యతీర్థావకాశమ పూర్వసిద్ధిఁ
 బెనఁచున్యపకన్యకాసఖి జనులవివిధ, విలసనంబులజనియించు నలుననఘ !
 క. పొడగనిరి పడఁతు లయ్యెడఁబొడలపొడలయొడలి తపసి పుట్టువుఁ గప్ప
 జడభరతనిభము నరహరి, యడుగుఁబుడమిసరియ వెడలి యటచను దేర.
 చ. కిన్కముపేరిరోహణన గంబొ సుధామణి భావగర్భమో
 యనిమిషకార్యకం బుదయ మయ్యెడుకొప్ప గుకొక్కొ దీనిపు
 ట్టినకడయంచు విస్మయము డింపక చంపఃపుష్పనాసికల్
 చొనివీరి వాలుఁజూపువల చుట్టును దగ్గరపట్టభద్రునిఁ. 3౦౨
 తే. కందుఁముగాదుకేళీశు కంబుగాదు, పల్కువీణియగాదు ద ర్పణముగాదు
 వర్షపిశునంబుఁ బట్టఁ బల్వరునఁ జనిరి, చంచలాక్షులుచపలప్ర చారలెందు.
 తే. యువజనంబులఁదనయురిఁ దవులుపఱచు, కీలుగలిగిన యొకనీల నీలవేణి
 తురుమువిరిదండయురివారిచరముఁజిక్కు, వఱపసేరకమదిఁజిక్కువడియెఁదాన
 తే. చొచ్చిచనబట్టుటకుకొక్కమచ్చెకంటి, మ్రోలఁబఱచినబేలదగ్గరముదాఁటె
 దొంటిపుట్టునఁదనయంటుసంబువారి, మీది మమకారనది ద్రెవ్వ నీఁదుకరణి.
 క. ఆవర్ణాభావిభునకు, హావళి దఱచయ్యె బిసరు హాక్షులచేతఁ
 రావణునకు వైకుంఠపు, రావాసస్త్రీలచేతి యలజడివోలె. 3౦౩

సుని. అడలుఁ=దుఃఖించును. జడధి=సముద్రమునుండి. కానఁ=అడలియిండు. వృశ=ఆవరింపఁబడిన. క్షీబ=పడించినది || ౨౯౯ || చెమరించు=చెమటపట్టు. కుక్కురభర్త=కుక్కలరాజు=భైరవుడు. జేవుఁటిచెఁ = ఎఱ్ఱవాఁడను || 3౦౦ || సరియఁ=సందును || 3౦౧ || రోహణనగంబొ=రత్నపర్యతమో. అంబునిధాన=సముద్రముయొక్క. అనిమిషకార్యకంబు=ఇంద్రధనుస్సు. దగ్గరపట్టభద్రునిఁ=కప్పలరాజును || 3౦౨ || వర్షపిశునంబుఁ=కప్పను || 3౦౩ || కీలు=సేవు. తురుము=కొప్పు || 3౦౪ || బేల=మూఢము. దగ్గరము=కప్ప || 3౦౫ || వర్ణాభూ=కప్ప. హావళి=ఉపద్ర

- ఆ. పూర్వజన్మకుంభ భూశిష్యముఖ్యుండు, భేకరూపకూప బింబితుండు
ప్రయుతసుతుండుదవులుపడఁడయ్యెభూపాల, తనయసఖులచేతధాతృతనయ!
- క. నరనాథపుత్రి య త్తతి, నురుకుచకచజఘనభార యుతయయ్యు మదిన్.
ధరియించె గార్యభరమున్, గిరిగహనద్వీపసహిత క్షితిస్సృతిబోలెన్. ౩౦౧
- ఉ. పన్నిదమెద్దియేనిడుండు పట్టెదఁజూడుండు దీని నంచు నా
కన్నియ చిన్నినవ్వలయఁ గాఁ జెలక త్తియలం దనూద్యమ
చ్చన్నమనస్కులం దెగడి చంచలకాంచికలాపవాగురీ
సన్నహనంబునన్ సలిల జంతులలామముఁ బట్టె నుబ్బుచున్. ౩౦౨
- తే. సర్వతీర్థప్రదేశప్ర శస్త్రమతికిఁ, గాంచె దవులుట దనకర్త మంచునొక్కొ
తవులుపడియుండెవరుణదంతావళంబు, పడఁతియొరిఁజేసె మెడ చట్టుపసిడిరశన
సీ. పులుఁగునాడించుచో ప్పన మించునాడించు, మించున సకిననా డించినట్టు
లారామచిత్రశా లూరంబు మదహాస, కాముదిపరిషి క్త గండఫలక
యగుచునించుకనడి యాడించితప్పకు, వెఱచినయొకవృద్ధ విప్రమీద
వైచి తచ్చాపంబు వలన సఖిజనం, బును దాను దచ్చేకమునకు భార్య
ఆ. యయ్యె నిట్లు తనకు ననుసూపతనుసూప, శీలములఁదలిర్చు నాలిపిండు
గలుగుటయునునయుతుడలఘుసంసారాల్లి, నీఁదుతొంటియీతయనుమడింప
తే. అధిపతనయకుమునుబహిం ప్రాణములగు, చామ లెవ్వారువారెల్లసతికిదాయ
లైరిమండుకసార్వభౌ మార్ధతనుపు, లై నదినములసాపత్నీ మెంతకీడు
ఉ. నున్ననిమోము మీసముల నూఁగును జెన్నటిగాకమున్న యా
సన్నముగా గృహస్థులకు నగ్రణివై మనుమంచు మున్ను వే

నము. అలజడి=శ్రమము || ౩౦౬ || కుంభభూ=అగస్త్యుని. తవులుపడఁడు=చిక్కఁడు. తవులుపడఁ
డయ్యెను=చిక్కకపోయెను || ౩౦౭ || కచ=తలవెండ్రుకలయు. జఘన=మడికట్టుయొక్కయు.
ధృతిక్=ధరించుట || ౩౦౮ || పన్నిదము = పందెము. తనూద్యమచ్చన్నమనస్కులన్=కొంచె
పుబ్రయత్నముచేత కప్పబడిన మనసుగలవారిని=విశేషప్రయత్నము లేనివారిని. తెగడి=నిండించి.
వాగురీ=ఉరి. సన్నహనంబునన్=అయిత్తపాటుచేత. ఉబ్బుచున్=సంతోషించుచు || ౩౦౯ ||
కాంచె=మొలనూలునందు; కంచెయందు. తగులుట=చిక్కుకొనుట; ఆసక్తుడగుట. వరుణదంతా
వళంబు=కప్ప. రశెన=మొలనూలు || ౩౧౦ || మించు=మెఱపు; విధము. సకిన=బొమ్మ. కాముది=
వెన్నెలచేత. పరిషి క్త=అంతటనుతడిసిన. ఇంచుకవడి=కొంచెము సేపు. అలిపిండు=పెండ్లాటసమూ
హము || ౩౧౧ || చామలు=స్త్రీలు. దాయలు=పగవారు. అర్ధతనువులు=అర్ధదేహములు-భార్యలు.
సాపత్నీయము=సవతితనము || ౩౧౨ || వేగన్నులవేల్పు=ఇంద్రుండు, పాదసతిక్=కాళ్లకుమొక్కుట

గన్నులవేల్పు దెల్పు నది గాదని వాదమునెయు ధైర్యసం
పన్నుడు దేర్పగాఁ దొణగె పాదనతిం గువితప్రియతిత్తి. 3౧౩

తే. విషమశరణు డేయుదూపుల వేట్లనెన్ను, వాఁడువాధూలమునిశాపవర్ణతతుల
రాతికొడుకై నయిల్వలారాతిచట్టు, మనసుగరఁగించిముతలఁ బెనఁగెఁగావ.

తే. స్వాతిమేఘుంబుచినుకులువనధిశక్తి, విళితిముయ్యాడునై మాక్తి కతవహించు
కరణినయుతునిప్రేమతత్కాంతలందు, నిలిచెఁబర్యాయపాత్రతానియమసరణి

క. మునివతికి రాజసుతకునుఁ, దనయుఁడు జన్మించె నంతఁ దచ్చాపపుటి
ద్లును విరిసె జ్ఞానచంద్రుఁడు, గనుపట్టె విష్ణుపదముగావఁగ వచ్చె. 3౧౬

వ. సలపితుండగుట మందపాలనమశీలుం డగుప్రయుతనందనుచరిత్రం బద్భుత
రనైకపాత్రంబయ్యె నిట్లు. 3౧౭

క. గృహమేధిధర్మవర్త, సహమతి యగుకుమతి యయుతుచందమున నుదు
స్సహదుఁఖగ్రాహనన, గుహఁబడుననివింటిమును ముకుందునిచేత. 3౧౮

ఆ. విష్ణుభక్తులై వివేకులై తృప్తావి, దూరులై స్వకుక్తి పూరణంబు
సమయసంభృతార్థసంతృప్తిగాఁగోరి, నడచువారు భవముఁ గడచువారు.

సీ. అని పార్వతీనాథుఁ డమరసంయమిఁజూచి, పరమభాగవతప్ర పత్తిగలుగు
నీవిట్లుపార్థింప నిఖిలోన్నతములగు, దైవతక్షేత్రతీర్థములమేళ

నం బెఱింగించితి నానాకథానిధా,నంబగుదానినె న్నడును దీని
వైష్ణవధర్మప్ర వర్తనంబెడలిన, యసదులకెఱుకసేయకుము నీవు దురాప

తే. గుప్తముగఁజేయుమనుడుభర్గనకుఁమొక్కి, ముని మునిధ్యేయ! నీకతంబున
రూపతత్వేత్రరాజస్వరూపమెఱుంగఁ, గంటిగరిగంటిగానిసౌ ఖ్యములుగంటి.

చ. భయము నదల్చి దుఃఖములఁ బొచి సుఖంబులఁ బ్రోదిచేసి త
ద్దయుఁ దిలకించి నీయడుగుఁ దమ్ముల నిమ్ములఁ గొల్చి నిత్యసం

శ్రయమొనరించు నాకిక న సాధ్యము లే దిది యట్ల యహను ని
ర్భయ భవసాగరోత్తరణ నావికు లాదిమ వైష్ణవాశ్రితుల్. 3౨౦

క. అని పౌనఃపున్యంబుగ, వనజాసనసూతిమొక్కి వలగొని హరు వీ
డ్కొని పొండరికమునకుఁ, జని భైమిందీర్థమాడి చక్రి భజించె. 3౨౧

చే ॥ 3౧౩ ॥ రాతికొడుకు = చలింపనివాడు. చట్టు = శిష్యుడు ॥ 3౧౪ ॥ 3౧౫ ॥ ఇట్లు = చీ

కటి. విష్ణుపదము = ఆకాశము; విష్ణుదేవునిపాదము ॥ 3౧౬ ॥ సలపితుఁడు = మాటతోఁ గూడినవాడు

3౧౭ ॥ వర్మ = కవచము. అసహమతి = సహింపనిబుద్ధిగలవాడు ॥ 3౧౮ ॥ భవము = జన్మము ॥ 3౧౯ ॥

ప్రపత్తి = భక్తిపూర్వక శరణాగతి. ఎడలిన = చెడిన. అసదులకు = అల్లులకు. దురాప = పాండరాని.

గరిగంటిగాని = తఱుంగని ॥ 3౨౦ ॥ ప్రోదిచేసి = పోషించి. తిలకించి = చూచి ॥ 3౨౧ ॥ పౌనఃపున్యం

క. భజించి తత్త్రిసాద, వ్యజనానిలశమితాపుఁడై యిప్పుడు న
బ్జజనూతి దక్షిణద్వా, రజగతి నున్నాడు సుస్థిరప్రమదమునఁ. 3౨౩

క. అని కిధకుఁడు శౌనకముఖ, మునులకు హరిదివ్యచరిత ములు దురితతమో
దినకరకిరణాయితములు, వినిపించె గళావతీశ వేదాద్రీశా!. 3౨౪

శా. దిగంతానళకర్ణ చాలనసము ద్వేలన్మృతత్వలవ
స్రగ్ధీప్రిప్రకటప్రతాపశిఖసం ఛన్నాఖలాశాంత స
మృగ్ధానాభరితామరద్రుమ రమా ప్రాణేశభక్తిప్రియా
ప్రాగ్ధీకేసరిపీఠికాధిపనభా పద్మాకరాహస్కరా ! 3౨౫

క. విద్యత్కుముదనిశాకర, విద్వేషివనూధనాథ వేశంత మదాం
ధద్విరద కీర్తిసంవృత, సద్వీప దిలీపభూప సదృశాటోపా! 3౨౬

మాలిని. సరసగుణరతీశా షట్సహస్రాన్వయేశా
నిరవధికిగుణాబ్ధీ నిత్యసత్యోపలబ్ధీ
హరిహరసమభోగా యాచమానానురాగా
కరగతనిగమాళీ కావ్యకృత్పద్మహేళీ ! 3౨౭

గద్యము. ఇదిశ్రీమత్పరమపదనాథనిరవధికికృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితా
సనాథ రామకృష్ణకవినాథప్రణీతంబయిన పాండురంగమాహాత్మ్యం బను
పరమభాగవతచరిత్రంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీమత్పాండురంగ విట్టలస్వామిశేనమః.

బుగ్గ = మాటిమాటికి. వనజాననమాలి = నారదుడు. వలగని = ప్రదక్షిణముచేసి || 3౨౧ || వ్యజన =
విసనకట్టవలని. శమిత = అణుపణుడిన. జగతిక = భూమియందు || 3౨౩ || కిరణాయితములు = కిరణ
ములయినవి || 3౨౪ || దిగంతావళ = దిగజములయొక్క. చాలన = చలింపఁజేయుటచేత. సముద్వేలత్
= మిక్కిలివీచుచున్న. మరుత్పల్లవ = గాలిచిగుళ్లయొక్క. స్రగ్ధీ = సరముయొక్క. ప్రకట = ప్రసిద్ధప
టిచెడి. ప్రతాపశిఖి = ప్రతాపాగ్నిచేత. సంఛన్న = లెస్సగాఁగఘటించిన. అఖిలాశాంతి = ఎల్లదిక్కుల
కొనలుగలవాఁడా. సమృద్ధి = లెస్సయైన. దాన = ఈవిచేత. అధరత = క్రిందుపరపఁబడిన. అమర
ద్రుమ = దేవవృక్షముగలవాఁడా. కేసరిపీఠికాధిప = సింహాసనాధిపతులయొక్క. పద్మాకర = తామర
కొలఁకులకు. అహస్కరా = సూర్యుఁడా || 3౨౫ || విద్వేషి = శత్రువులయొక్క. వనూధనాథ =
సేనానాయకులనెడి. వేశంత = నీటిపడియలకు. మదాంధ = మదముచేతకన్న గానని. ద్విరద = ఏమఁగై
నవాఁడా. || 3౨౬ || షట్సహస్రాన్వయేశా = అఱువేలకులమునకుప్రభుఁడా. నిరవధికిగుణాబ్ధి =
మేరలేనిమంచిగుణములకుసముద్రుఁడా. నిత్యసత్యోపలబ్ధి = కాశ్యపమునునిజమునైన బుద్ధికాశల్యము
గలవాఁడా. కరగతనిగమాళి = హస్తగతమైన వేదపజ్ఞులుగలవాఁడా. కావ్యకృత్పద్మహేళి =
కవీశ్వరులనెడి తామరలకు సూర్యుఁడా || 3౨౭ ||

